

I

TRIMDAS
RAKSTNIEKU
VĒSTULES

299177

94-3
334

dūl. L
88

National Library of Australia card number and ISBN
0 950431 8 1

TRIMDAS RAKSTNIEKU VĒSTULES

I

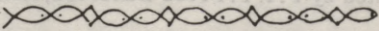
NOMETŅU GADI

1945 - 1950

Redīgējis

Arturs Plaudis

1 9 A 8 2

43

National Library of Australia card number and ISBN
0 9596421 6 1

Uz vāka Jāņa Jaunsudrabiņa zīmējums Baltajai grāmatai

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

~~99-11.588~~

0306021508

Published by J.A. Janson's Memorial Fund
29 Euston Ave, Park Orchards 3114, Australia.
Printed by P.I.T. Press Bundoora, Australia

SATURĀ

Ievadam 4-7

Bērziņš Ludis 8-16

Valters Miķelis 16-26

Sarma Jānis 26-27

Iksens Andrejs 28-38

Dzelzītis Kārlis 38-39

Ērmanis Pēteris 40-44

Miesnieks Jonass 45-47

Kadilis Jānis 48

Širmanis Jānis 49-50

Dravnieks Arvīds 50-53

Dziesma Fricis 54-68

Liepiņš Olgerts 69-100

Eglītis Anšlavs 101

Dziļums Alfreds 101-102

Tomsons Teodors 103

Rudzītis Jānis 103-117

Lesiņš Knuts 117-124

Mežezers Valdis 125

Kaugars Arturs 125-129

Eglītis Mintauts 130-131

Kalniņš Nikolajs 131-132

Zanders Jānis 132-133

Toma Velta 134-135

Klāns Pāvils 136-151

Grebzde Irma 152-157

Eglītis Andrejs 157-159

Kalve Vitauts 160-162

Klīdžējs Jānis 163-166

Andrups Jānis 166

Bilžu pielikums 167

IEVADAM

Izskatot ap 700 trimdas rakstnieku vēstulu, lai tās nodotu archīvam, radās šaubas, vai šāda kultūrvēsturiskā materiāla nodrošināšana nākotnei nevarētu izrādīties tikpat kļūmīga kā tā, kādai savus dārgumus uzticēja kara bēgļi, dzimteni atstādami, norokot tos zemē, kur tā viss arī palika - neatrakts.

Tādēļ, lai būtu lielāka drošība pret zudumu, pirms nodevu šo saraksti archīvā, izšķīros svarīgāko izrakstīt un pavairot, pēc tam apmēram pusi kopiju noguldīt krātuvēs un apdalīt bibliotēkām, bet otru pusi laist tirgū, tā izmetot materiālu vēl pašā tautā, kas arī palīdzēs atgūt par pavairošanu izliktos līdzekļus.

Kas tad ir šais vēstulēs tāds, ko būtu vērts saglabāt? - Tas ir kāda juceklīga laikmeta atspulgs, kurā redzam dzimteni zaudējušo cilvēku likteņus, viņu sāpes un cerības, neskaitāmos pāreģojumus, kas nekad nepiepildās, redzam mūsu politiku un profesoru nespēju panākt bēgļu vienību dotajos apstākļos, redzam mūsu sadzīvi, karavīru un izskrīnēto nedienas, redzam nīkšanu UNRRAs un IRO nometnēs. Tad izklīšana visos pasaules vējos, pēc kam jūtama sadalīšanās arī iekšēji. Tāpat te atklājas iekšskats mūsu radošā kultūras slāņojuma - rakstnieku, dzejnieku, kritiķu, citu literātūras un mākslas darbinieku - uzskatos, principos, ētikā vai arī tādu trūkumā. Te - pēckara chaosā - pieredzam pēkšņo grāmatniecības uzplaukumu, kad atjaunoti tika daudzi vērtīgi vecie izdevumi un nāca klāt jauni, bet kad durvis plaši vērās arī diletantiem. Uzdzirkstī dažādo viedokļu sadursmes kā nacionālos, tā arī principiēlos gara dzīves jautājumos, kad viena daļa izmanto iegūto vārda brīvību, bet otra nezina, ko ar to darīt un pastāv pie mutes aizbāšanas tam, kas domā citādi. Šai laikā, kad daudz kas ir sabrucis, cilvēks, kas tikai kailo dzīvību izglābis, parādās samulsis, bet arī īsts - nevien ar savām cildenajām rakstura vērtībām, pašaieliedzīgo darbu kopējā lietā, taisnīgumu, bet arī vainām, kā viltību, pašlabuma kāri - , kā tas gan tieši, gan netieši atklājas šajos dialogos, kuros parasti dzirdama tikai viena puse, bet otra viegli iedomājama. Te izjūtam mūsu tragēdiju, kā izkļiedētībā sasprēgā tā gara tuvība, kā-

da vēl pašu starpā pastāvēja Eiropā, un kā dziļāka top plaša starp tautu Latvijā un mums pasaules klaidā. - Bez visa tā sa-
va īpaša vērtība ir arī šīs korrespondences plašumam, kurā
parādās visdažādākie, pat pretējie viedokļi, kā arī tam, ka šie
laikmeta liecinieki pieder pie radošiem latviešu kultūras dar-
biniekiem, pie tam triju paaudžu apjomā (dzimuši starp 1870.
un 1927. g., tātad aptver 57 gadu plašu vecuma starpību). Šis
krājums cieši pieslēdzas 1948/9. g. izdotajām autobiografijām
Trimdas rakstnieki I-III un ir dabīgs to turpinājums un noslē-
gums.

Tā kā materiāls, kurā nozīmīgais jaucās kopā ar nesvarī-
giem sīkumiem, bija pārāk plašs, bij jāizšķiras par atlasas
pamatprincipiem. Par tādiem izvēlēti divi:

- 1) laikmets un vide un
- 2) rakstnieks un viņa darbs.

Tātad vēsturiskais un profesionālais, kas, protams, var aklāties
visai personīgās rindās, kur tad tādas arī paturētas. Viss pār-
rējais, kā uzrunas, sveicinājumi, paraksti, šauri personīgie iz-
klāsti, tehniskas dabas pārrunas, darīšanu kārtojumi u. t. t. ir
atstāts te neatspoguļots, kādēļ arī daudzi autori, kuru vēstules
nesniedzās šiem šaurajiem lokiem pāri, krājumā nemaz nepa-
rādās. Izņēmuma kārtā (kaut laikmeta atspoguļojums tur būtu)
izlaistas vēl pārāk aktuālās vēstules, kurās debatēts visai strī-
dīgais un joprojām neatrisinātais kultūras sakaru jautājums ar
dzimteni. Visi oriģināli (kā izvēlētie, tā neizmantojie teksti)
glabājas vai nu Vesterosas bibliotēkā Zviedrijā, Helsinku uni-
versitātē vai arī Misiņa krātuvē Rīgā.

Šis krājums iedalīts divās daļās: 1) nometņu laika vēstules
(1945-1950) un 2) pasaules klaidā (par laiku pēc 1949. g., kad
sākās tālākā izklāšana). Autori sakārtoti pēc mūža gadiem,
sākot ar vecākajiem, un tāpat laika secībā ieturētas arī viņu
vēstules. Lai lasītājam būtu vieglāk orientēties, katram au-
toram klāt atzīmēts arī dzimšanas gads. Šāds sakārtojums
dod gan zināmu vienkopus ieskatu par katra atsevišķa auto-
ra sacīto, bet sajauc notikumu secību un saskaldā temu, ko
apcerējuši vairāki autori. Lai būtu iespējams krājumulasīt
arī dabīgajā notikumu resp. tematu secībā, ir dots semichro-
nologisks indekss, kurā visas vēstules - sākot ar pašu pirmo
5 49. lapaspusē - ir numurētas secības kārtībā ar norādi, kurā

lapaspusē atrodama nākamā vēstule. Šifra atzīmēta iepretī datumam vēstules labajā stūrī augšā un sastāv no diviem skaitļiem, piem., 39/72, no kuriem 39 ir šīs vēstules kārtas numurs, bet 72 norāda lapaspusi, kurā meklējams 40. numurs. Šāds indekss iekārtots tikai I daļai, kur autoriem parādās kopīgas intereses kā notikumos, tā problēmās, kādu pietrūkst II daļā, kur tad pēc šāda indeksa nav vairs nekādas vajadzības. Ciktāl bija pieejami autoru portreti, tie arī ievietoti šai krājumā. Neparastākie rokraksti parādīti faksimilā. Teksti ar sīkāku iespaidumu un atkāpi kreisajā malā ir mani paskaidrojumi. Turpretī manas atbilžu vēstules, šur tur iestarpinātas, tehniskā parocīguma labad nav izdalītas ar citādu iespaidumu, bet apzīmētas pie attiecīgā datuma ar trim zvaigznītēm (***). Retinājumi nozīmē pasvītrojumu oriģinālā.

Līdzās rakstniekiem krājumā uzņemti arī apcerīgās prozas autori, kā kritiķi, literatūras vēsturnieki. Starp Rietumu trimdinieku rakstītājam izņēmuma kārtā te atradīsies arī dažas Elzas Stērstes vēstules, kas vienīgās no visa krājuma nav adresētas man, bet kādai citai personai, pēc kuras nāves tās nonāca manās rokās. Kā attaisnojumu to izmantošanai varu minēt, ka arī šīs vēstules ir mūsu kultūras vēstures liecības, ka tāpat arī Stērste bija trimdiniece, turklāt daudz brutālākajā Austrumu trimdā (Vorkutā) un, dzimtenē atgriezusies, joprojām palika garīgā trimdā; visbeidzot - šīs vēstules jo sevišķi atgādina mūsu tautas kopējo tragēdiju. Bet trūkst te manas visai plašās sarakstīšanās ar Jāni Jaunsudrabiņu, jo, šī krājuma vēl neparedzēdams, esmu to nopublicējis jau agrāk (eseju krājumā 'Akcenti'). Te pārstāvēti 37 autori ar 382 vēstulēm.

Ārpus redakcijas principu izveduma izraksti nav ne laboti, ne citādi grozīti vai vienveidoti rakstībā, bet visi teksti atstāti tādi, kā autori tos bija rakstījuši - ar visiem nelīdzenumiem -, jo šī krājuma uzdevums nav sniegt kādu paraugprozu, bet dokumentāt. (Vienīgi tehniska iemesla dēļ ir izzudis mīkstinātais r, jo mašīnai, ar kādu iespiedteksts tika sagatavots, tāda nebija). Dabīgi, ka šīs vēstules - varbūt ar dažu retu izņēmumu - visumā ir spontāni rakstītas, kādēļ, salīdzinot ar autoru publicētajiem darbiem, šie teksti literārās kvalitātes ziņā ir uzskatāmi par neapstrādātiem uzmetumiem. (Man zināms tikai viens autors, kurš arī vēstules vispirms uzmeta melnrakstā - J. Sar-

ma). Un tomēr te atradīsies arī daža meistarīgi uzrakstīta vēstule kā kompozīcijas un stila, tā satura bagātības ziņā. Tā kā vēstules uzskatāmas par sarunu divatā, tad valoda tajās atklāta, reizēm pat asa, kādu parasti publikācijās nesastapt, un doma izteikta brīvi, patiesi, kas arī rakstos bieži tā nemēdz notikt. Ar šādām brīvībām te sastapdamies, lasītājs lai neizbīstas, bet patur prātā, kas šie teksti ir - vēstules; domātāju, meklētāju zibēngaismas uzplaksnījumi tumsā.

Vispārīgi - redīgēt vēstules ir delikāta lieta, īpaši vēl, ja tās pašam rakstītas, jo šāda krājuma dabīgā struktūra ir tāda, ka adresāts paliek centrā, un nekā tur nav iespējams grozīt. Ir arī bijis grūti reizēm atšķirt, kur beidzas tukšs kompliments, glaims, kas izlaižams, kur sākas nopietni domāta atziņa, kas nebūtu aiztiekama. Un tomēr ir bijis arī tā: sadūries ar nepārprotamu lišķību un to atmetis, esmu vēlāk sācis šaubīties, vai šādā kārtā neesmu patvarīgi retušējis kādu rakstītāja vaibstu, kādēļ esmu ņēmis izlaisto atpakaļ, lai pēc jaunām šaubām to atkal svītrotu, beigu beigās - ne reizi vien - esmu metis gaisā monētu, un pie tā rezultāta tad arī ir palikts. Bet ja nu ar visu to es laipnību atsijāšanā nebūtu bijis sekmīgs, tad varu apliecināt vismaz tik daudz, ka neesmu izlaidis nevienas pašas pret mani vērstas kritikas vai pat naidīgas, nievīgas piezīmes. Esmu gan pārlēcis pāri vietām, kur kāds kādu citu nolamājis vai nievīgi šķendējis, kamēr konflikti citu starpā atstāti nepielīdzināti tur, kur tie ieturēti lietišķības robežās un izgaismoti no vairākām pusēm. Tā kā vēstules, kur šādi asumi parādās, ir jau 30-35 gadus vecas, tad jādomā, ka senie strīdi vairs nevarētu uzzibsnīt par jaunu. Klāt nākušie gadi būs mums devuši pietiekamu distanci, lai uz sava laika raibumiem varētu skatīties apcerīgi kā uz kāda cita, ne paša pārdzīvotiem, kas tā arī ir, jo neviens taču neesam vairs tas, kas bijām pirms trim gadu desmitiem. Bez tam vēstures prasības, lai tās materiāli būtu saglabāti patiesi, ir respektējamas pāri personīgajām interesēm.

Pienemu, ka ikviens sapratīs, ka šai gadījumā nevar būt runas ne par honorāriem, ne brīveksemplariem, jo šis ir tikai piesardzības solis archīva materiāla nodrošināšanai, ne peļņas izdevums.

Pateicos visiem autoriem, kas ar saviem pienesumiem bagātinājuši šo krājumu, domātu paaudzēm pēc mums.

Ja garšos, ar Lepājā
ar regāt kāds jūnava
lūdzoties, piem. sants, tad
kāds par to pūcēs un
patēst ar demājo, ka
mums nebūs gūti satē
rīgātes. —

Luomo ar visiem vīri-
nīstiem mīlas labvēnas
sīkām, Jūvī un Jards
novēl lūkus panāšama
kūša!

—
Ciemā

LUDIS BĒRZIŅŠ

1870

Laikā no 1943. līdz 1960. gadam man uzkrājies 50 L. Bērziņa vēstuļu. Intensīva sarakstīšanās notikusi 1946. g., projektējot viņa dzejoļu izlasi Mūža stiga, kas grāmatā iznāca tikai 1973. g. Amerikā, kur pēcvārdos esmu parādījis dažus tā posma vēstuļu fragmentus.

Emmendingenā 9. 3. 1946.

7/126

Mēs vecie Bērziņi izbraucām no Rīgas 9. 8. 44. ar okeāntvaikoni Monte Rosa, nodzīvojām vienu mēnesi Vīnē, pēc kam pārcēlāmies uz Teplicu, kur vedekla Ina dabūja ārstes vietu. Vecmāmiņai bija jārūpējās par Inas 2 mazajiem dēliņiem. Andris pats bij Berlīnē. Decembrī līdz ar Irēni, kas mums Teplicā bija pievienojusies, pārcēlāmies uz Gmund am Tegernsee, kur 2 mēnešus pavadījām atpūtas namā. Arvien stiprāka tika vēlēšanās redzēt meitu Rutu ar mazdēliem Emmendingenā un līdz ar to pievirzīties tuvāk rietumiem. Nolūks izdevās, kaut arī ar grūtībām. Tā nu no 11. 2. 45. esam še, un esam, paldies Dievam, dzīvi un veseli. Rutas 4 dēli iet franču skolā Freiburgā. Irēnei daudz darba sakarā ar UNRRAs projektēto izstādi Briselē un Parīzē. Es 10-12 reiz esmu piedalījies Freiburgas dievkalpošanās, kas pašlaik ir iesnaukušās.

*

Emmendingenā 14. 7. 1946.

9/10

Man ļoti žēl, ka satiekoties nevarējām ilgāk palikt kopā. Auglīgas domas un derīgi nodomi jau dažreiz dzimst taisni tad, ja varam runāt un prātot bez steigas un piespiešanās. Bet ir man prieks arī par Jūsu vēstulēm. Jūsu 2. 7. rakstīto, no Eslingenas pārbraucis, atradu priekšā. Paldies par to! Štālam vēl nerakstīšu, jo pats nepārredzu, cik mans dzejoļu krājums varētu iznākt liels. Vinters Eslingenā ir parūpējies par manu dzejoļu pārrakstīšanu uz mašīnas. Ir kāds 80-90, bet dažus vēl esmu atcerējies vai domāju, ka atcerēšos. Tā varētu sanākt kāds simts. - Par abiturientu sanāksmi man interese liela, bet lietas faktiskā izlemšana būtu jāatstāj citās rokās, jo necik neizprotu ceļa apstākļus, nezinu adreses un nepavisam nezinu, kādējādi aprūpētu sabraukušos sanāks-

mes dalībniekus. Vai neesat sazinājušies ar dir. A. Dravnieka kgu? Viņam amata kārtā būs dažs kas pārredzams, ko mēs minam kā mīklu. No savas puses es atļautos ierosināt vienu apstākli, proti, ka sanākums būtu noturama, ja to vispārīgi grib rīkot, vēl vasaras laikā, vienkārši jau tādēļ, ka tālāku nākotni nevar pārredzēt, otrkārt arī mīļgākas ceļošanas nolūkos, jo vasaras siltums un gaisma ir jauki ceļa biedri. -Eslingenā Vinters runāja par kādu sanākumi un tautas dziesmu vakaru, projektēdams to septembra sākumā un arī mani kā aktīvu dalībnieku uz to lūgdams. Diezin, vai mūsu sanākumi nevarētu kautkā kombinēt ar Eslingenas sarīkojumu? Cerēsim, ka laiks parādīs, kā nodoms lietderīgāki realizējams.

*

Emmendingenā 7. 8. 1946.

10/50

Paldies par veltēm un plašo interesanto vēstuli! Pīkstīte man ļoti noder, jo parīt manam mazdēlam Kristapam Jurim Keggi - sauktam Čipa - ir taisni 12 gadu. Būs puikam prieks.

Par Vēju saucēju man domas lielā mērā saskan ar Jūsu uzskatiem. Skolnieku dēļ nav ko uztraukties. Tie tāpat, bez dailliteratūras, zina, ka mācības spēku starpā ir un var gadīties diferences. Bērni jau nav truli, bet viņiem ir sava nojauta. Bet ja jau jaunatnes dēļ tik ļoti baidās, ko tad sacīs par Švābes publicēto Cīņu ar sirdsapziņu, kur tiešām ir skārtas dziļi ētiskas lietas nevēlamā risinājumā, kamēr Vēju saucējā runa ir īsti tikai par organizatoriskas dabas jautājumiem? Cita lieta ir, ciktāl darbs kā dailliteratūra labi izdevies. Tur Jūs pats esat vārdu atraduši, ka uz kauliem nav diezgan miesas. Stāsta apmēri ir par šauriem, lai tur tēlotu visas norises un personas, kādas tiek minētas. Līdz ar to šīs lietas vairāk tiek registrētas, nekā izaugacu priekšā. Cieš arī viengabalainība. Spilvas kundzi Jūs jau minat, bet vēl liekāks ir viņas vīrs, un tomēr arī uz to un viņa putnu krātiņiem tiek virzīta lasītāja vērība. Totiesu paidagogiskais sastāvs vēlāk no horizonta tikpat kā nozūd, lai gan sākumā autors mūs par šo personālu ir mēģinājis ieinteresēt un vairākus paidagogus minējis vārdā un devis viņu raksturojumu. Un skolu departaments? Spriežot pēc protokola, lietai taču vajadzētu nonākt pie augstākām instancēm, bet stās-

ta turpinājumā par to neko nedzirdam. -Kad kādas puslapas biju izlasījis, domāju, ka autors stāv Vēju saucēja pusē un dos tam, ja ne tiesisku, tad morālisku uzvaru. Tādā gadījumā es, skolas administrācijā vecumu piedzīvojis, būtu griebējis ar kādu vārdu aizstāvēt arī direktoru. Bet tas izrādās nevajadzīgs, jo uzvara direktoram krīt klēpī pati no sevis. Te autors būtu varējis rādīt, ka skolas prakse pamazām dod lietām šādu attīstības virzienu, kamēr tautas universitāte un kultūras nedēļa jauno entuziastu iztukšo. Turpretī Aruma attiecības ar Spilvu šinī attīstības gaitā īsteni ir nenozīmīgas. Un tā joprojām.

Man ir viena neskaidrība. Nezinu droši, vai E. Aistars ir Jelgavas skolotāju institūta direktors. Ja viņš tas būtu, tad lūdzu mīļi sveicināt un viņam pastāstīt manas piezīmes. - Jelgavas institūta direktoru pazinu gan kā studentu, gan kā kollēgu no sevišķi simpātiskas puses. Bija viņš draugs un cienītājs M. Zīvertam. Ko no Aistara man tagadējos laikos gadījies lasīt par literatūras jautājumiem, man arī ļoti patika.

*

Emmendingenā 26. 8. 1946.

12/126

Pagājušā nedēļā biju Jūsu apkaimē, priekšlasījumus turēdams Vurcachā. Bet ceļi no turienes bez īpašas atļaujas neved pie Jums. *) Tagad ceru Jūs redzēt Esslingenā, jo uz 13. un 14. 9. esmu uz turieni aicināts, un tas laikam nentiek bez sazināšanās ar Jums.

Gribēju Jums arī ziņot, ka Mežezers mani aicina pie Ceļa par otru redaktoru. Esmu arī solījis un ceru, ka arī Jūs būsiet starp mūsu līdzstrādniekiem.

* Vurcacha atradās franču, bet Kemptene, kur es tobrīd dzīvoju, amerikāņu zonā.

*

Emmendingenā 11. 11. 1946.

16/12

Saņēmu šorīt Jūsu vēstuli un steidzos Jums atbildēt. Vispirms novēlu Jums labu veselību, jo kad kādam jāvārgst, tad jau arī ražošana cieš, kā tas citādi nemaz nevar būt.

Un Jums, cik noprotu, ir dažs pasākums padomā. Lai tad izdodas! Pienāca man šorīt arī Laiks. Ar interesi un pati-

ku izlasīju Arasu. Turpiniet vien, rakstos ielikdami kaut ko no sevis, kas nebūtu konstrukcija, bet balstītos uz patiesi izjustu. -

Priecājos, ka manas lietas neesat aizmirsuši. Jums pie-sūtu šodien Horatiju manā tulkojumā. Tā varētu būt nodaļa pa sevi. Bet vispārīgi Jūs lūdzu rīkotiēs pēc saviem ieska-tiem, grupējot un arī ev. sijājot. Iespiežot būtu vēlams sa-ņemt arī pēdējo korektūru. Ceru Jūs turplikām redzēt starp Ceļa līdzstrādniekiem. - Šodien saņēmu jauku vēstu-li no J. Zandera Zviedrijā. Varam arī no viņa gaidīt kādu darbu.

*

Emmendingenā 19. 11. 1946. 17/127

Vēstuli saņēmu vakar, Atstarus jau agrāk. Paldies! Esmu kādas noveles jau izlasījis. Ceru drīz vairāk iedziļināties. Sveiciniet, lūdzu, autoru. *) -Rakstnieku almanachu, ja tā to varētu saukt, ko Aistars ierosinājis un Štāls izdotu, es no savas puses apsveiktu. Būtu jau labi, ja izdotos rakstniekus dabūt zem vienas cepures. - Ceļam rakstiet gan kautko, ja ne arī tieši par audzināšanas jautājumiem profesionālā no-zīmē. Jūsu tēlotais suns man iepatikās tāpēc, ka tam kusto-nim bija jūtīga dvēsele, kamēr dažos sacerējumos pat cil-vēkiem to nenomanām, bet paliekam ārišķībās.

Kas nu zīmējas uz tautas dziesmu izlasi, tad man vis-pirms jāpateicas par dāvāto uzticību. Manas domas nu bū-tu šādas: agrākos izdevumus pārdrūkat nebūtu ieteicams jau aiz tīri juridiskiem iemesliem. Goppers, piem., brīdi-nāja izdevējus, lai neaizskar viņa īpašuma tiesības, pa jau-nam iespējot Zelta Ābeles izdevumus. Tas pats varētu at-tiekties uz tautas dziesmu izlasēm. - Strēlertes Māras lai-va man ir apsolīta, bet nav vēl no Zviedrijas pienākusi. Kur-calta darbs, ko rediģēja prof. P. Šmits, bij labs, bet pašauru apmēru. Skalbes izlasei, cik atceros, nebij īpašas sejas. Tei-cams bija Sidraba vītols. Bet to, kā kaut kur dzirdēju vaila-sīju, Rasiņš Zviedrijā izdodot pa jaunam. Tad nebūtu vēlams šo pašu darbu izdot arī Vācijā. Tā nu iznāk, ka bez juridis-kiem motīviem arī citi apsvērumi skubina tautas dziesmu izlasi sastādīt par jaunu. Un šī lieta nebūs neiespējama, tā grozās visvairāk ap jautājumu, vai mums ir pieejams kāds no lielajiem Dainu krājumiem. Manā rīcībā (diemžēl ne īpa-

šumā) ir manu Dainu izdevuma pēdējie sējumi. Pa daļai pēc manām Dainām, pa daļai pēc citiem avotiem es varētu dainu izlasi kuplināt ar dialektu un tulkojumu paraugiem, ar visādiem ievadiem (metrika, stilistika, gara pasaule, daba, tēvzeme etc., etc.), lai tā galu galā iznāktu pamatīgs vadonis vai patiesa rokas grāmata latviešu tautas dzejā. Nākamais izdevējs varētu jau iepriekš aplēst, cik lielu un kāda formāta grāmatu viņš domā izdot, lai dziesmu izlase un ievadu apmēri saskanētu ar konkrētām iespējām. Šai sakarā pieminēju arī formātu, jo jāparedz, vai tekstu iespiedīs vienā vai divās kolonās. Arī par ilustratīvo pusi būtu vērts padomāt. - Ja tad Jūsu draugam, nākamajam izdevējam, ir atbilstošas iespējas un jaukais nodoms sirdslieta, tad jau arī trimdas apstākļos varētu rasties darbs ar paliekamu nozīmi, īpaši noderīgs skolai un jaunatnei, bet mīļš katram kultūras dzīvīve ieaugušam latvietim. No savas puses novēlu Jūsu drauga nodomiem vislabāko izdošanos un Jums labu veiksmi šo nodomu reālizēšanā.

* Knuts Lesiņš un viņa noveļu krājums Atstari.

*

Emmendingenā 3. 3. 1947.

Labi vēlējumi, kas nāk no sirds, nekad nav lieki. Tā nu Jūsu laipnā vēstule man bij kā mīla vēsma. Lieta pati tomēr nav tik ļauna, kā tā ir atstāstīta Jums. Patiesība ir tāda. 1945. g. vasarā man izveidojās hernija jeb tā dēvētā brukā. Iemesls varēja būt organisma novājēšana. Kad sāku valkāt herniju jostu, izplūdumi vairs nenotika. Bet priekš kāda mēneša šī lēkme tomēr reiz pagadījās. Pēc pusstundas bij atkal viss kārtībā. Bet sakarā ar lēkmi nespēju ierasties kādā sēdē, un šis apstāklis mani mudināja atteikties no priekšsēža amata Freiburgas komitejā. Sakarā ar to tad vēsts par manu slimošanu ir metusi vilni un nonākusi arī līdz Jums. - Nekāds spēka vīrs jau neesmu, bet savā vecumā nedrīkstu arī sūdzēties par nespēku vai slimošanu. - Bet zīmējoties uz komiteju, lieta bij tāda, ka mani amatā ievēlēja pret manu pat ar rakstu fiksētu gribu. Lai nekaitētu latviešu lietai, piem. valsts svētku rīkošanai, biju morālistiski spiests atzīt notikušo ievēlēšanu, allaž gan par to domādams, kā no goda un grūtuma atsvabināties, kopīgai lie-

tai nekaitot, Notikušā lēkme tad nu deva izšķirīgo triecienu.

Archibīskaps ir licis iespiest manas Draudzes dziesmas. Patlaban šodien saņēmu 2 paraugus. Ir tīri glīta grāmatiņa. Kad man būs eksemplari rīcībā, lūgšu arī Jūs kādu pieņemt par piemiņu.

*

19. 6. 1947.

50/152

Tiesa ir, ka projektēju braucienu uz ziemeļiem. Patlaban lieta top konkrētāka tai ziņā, ka no aizvakar vakara man ir rokā izbroukšanas atļauja. Sanāksme notiek Lundā 30. 6. - 6. 7. Pa to laiku man ir paredzams kontakts ar mag. phil. K. Draviņu, kādēļ vajadzības gadījumā varat rakstīt uz viņa adresi. - Ar autoriem biografisko materiālu dēļ mēģināšu sazināties.

*

5. 9. 1947.

75/19

Zviedrijā mūsu autorus, cik mācēdams, skubināju savas autobiografijas piesūtīt. Domāju, ka runāšana nebūs bijusi veltīga. Aizrakstīšu vēlreiz Johansonam, lai kūtros paskubina.

Ar Mūža stigu lieta laikam iegulusi. - 24. un 25. 9. mācītāju konference Silenbachā pie Stutgartes. Esmu lūgts ierasties un ceru nobraukt. Varbūt tai pašā gadījumā varēšu iebraukt kādu dienu agrāki pie Andra Eslingenā un uz turieni izcitēt arī Ansi resp. pats nobraukšu uz Kleinkecu. - Liels paldies, ka esat manas dziesmas no Mēnšraksta pievienojuši krājumam. - Par Latgales dziesmām būšu Jums pateicīgs.

*

Emmendingenā 10. 9. 1947.

78/130

Man ar Jums ir tīri bēdas. Jūs esat sastrādājuši par mani tik kuplu bibliografiju, ka es pats tādu nespētu sastādīt. Un ko tur lai nu papildīnu! Kādus datus, kas man ienāk prātā, tomēr atzīmēšu.

Pielikšu norakstā 3 dzejoļus, ko lūdzu pārsūtīt Fr. Dziesmam, jo man nav viņa tiešās adreses. Stokholmā man N. Strunķe uzdāvināja Dziesmas Dzīvšēn ceper kuldams. Jauka grāmata, jaukas ilustrācijas. -

Bibliografijas jautājumā esmu nevarīgs. Ginters ir Stokholmā. Cits vīrs, kas publikācijām latviešu valodā sekoja un par tām sniedza pārskatus, ir prof. Dr. Ernst Fraenkel, Hamburg. Viņa bibliotēku cītīgi izmanto docen-

te Edīte Šturma. Varbūt vienā vai otrā gadījumā varat no šīs puses saņemt atbildi uz kādiem jautājumiem. -Pieminu, ka Frenkels ir mūsu Filologu biedrības godabiedrs. Ir bijis arī pie manis mājā Dubultos. Tēvs viņam bija ebrejs, kālab nāciķu laikā Frenkels bija nobīdīts pie malas. Latviešu rakstu krājums viņam varētu būt sevišķi bagāts. Šturma nupat sola Ceļam apcerējumu par valodnieka un rakstnieka lomu valodas veidošanā.

Mūža pēdējos gadus tāpat kā neskaitāmi citi mūsu tautas locekļi esmu spiests vadīt trimdā, nu jau ceturto gadu. Par divi jaunākajiem dēliem ziņas ir trūcīgas un bēdīgas. Vecākie bērni ar savām ģimenēm arī trimdinieki. Rakstījis pa šo laiku esmu mazāk, pa daļai grāmatu trūkuma dēļ, pa daļai arī aiz visādiem pienākumiem bēgļu saimniecībā. Daudz prieka šinīs bēdu apstākļos esmu pieredzējis no uzticīgo draugu, īpaši agrāko skolnieku puses. Tuos ticībā, ka 'ka dzīvs arvien vēl vecais Dievs un dienas vēl nav galā'.

*

2. 5. 1948.

107/156

Jūsu laipno sūtījumu saņēmu un esmu to ar interesi pāršķirstījis, pa lielākai daļai arī nopietni izlasījis. Domāju, ka izdevums attaisnosies un sevišķi tā principa dēļ, ka katram īpatnīm esat atstājuši viņa nevilgotu eipatnību. No literātūrvēstures viedokļa tas varētu būt arī pieciešami, bet ir interesanta lasāmviela. Tā, piem., Jansons pārāk stipri urbjas sīkos piedzīvojumos; bet tad arī mēs tur redzam viņa pašportretu.

*

31. 12. 1949.

152/15

'Tā veca gada gals no mums jau aizsniegts... ' Sūtam tad Jums visa laba vēlējumus, jauna gada sliekšni pārkāpjot.

No mūsu bērniem Keggi jau Ņujorkā ar 11. 10. Iztieks labi. Ansis ar ģimeni, ko Augsburgā diez vai nesatikāt, ir pieņemts uz USA un gaida Kleinkecā, kad varēs no Minchenes lidot. - Mums vecajiem, tāpat Irēnes ģimenei, procedūra ir ievadīta, bet vēl nav rezultātu. Un Jūs? *

5. 1. 1950.

153/97

Šodien izlasīju Jūsu rakstu Latvijā nr. 1. Esmu ar Jums pilnīgi vienis prātis, ka autora politikas dēļ nevar nosodīt vai noklusēt viņa darbu, ja tas ir vērtīgs. Man tai ziņā izgā-

Latvijas Pasaules
BIBLIOTEKA
93-14.588

ja greizi, rakstot Ceļā par stilu. Mežezers vai Ērmanis - vai abi kopā - bij svītrojuši Sudrabkalnu, kur to biju minējis kā piemēru, un ielikuši vietā citu mazāk nozīmīgu!

2. 2. 1950.

158/98

Ir jau liels laiks pagājis, kopš pienāca Jūsu sūtītā Mūža stīga. Redzu, ka Jums ir bijis darba diezgan ar rokraksta kārtošanu resp. papildināšanu, un izdevumi Jums arī radušies. Tad nu par visu Jūsu labo prātu Jums liels paldies! Bet varbūt būtu jārunā arī par kādu atlīdzību? Prieцāšos, ja savas domas man izteiksiet. Rakstīdams ceru, ka šīs rindas Jūs vēl sasniegs Augsburgā; bet lai nu vecā mītnē vai tālos ceļos novēlam Jums ar kundzi prieku dzīvē un sekmes darbā, kas Jums norūдītiem cilvēkiem kaulu nelauzīs. - Ansis, kā rādās, ir 30. 1. no Minchenes izlidojis. Gaidām ziņu no Amerikas, uz kuriem tagad pārsveras mūsu ģimenes smaguma punkts. Mēs vecie un tāpat Irēne (t. i. Ēberšteini) atrodamies vēl arvien pārejas stāvoklī, jo dokumentācija notika jau sen, bet definitīva nekā nav. - Ceru, ka, jaunā dzīvē nonākuši, ar mums uzturēsiet sakarus.

*

MIKELIS VALTERS

1874

Ar Miķeli Valteru nekad neesmu ticies, taču kontakts ar viņu radās spontāni jau ar pirmajām vēstulēm, kuras esmu te citējis ar ļoti maz izlaidumiem (uzrunas un sveicieni). Valtera īpatnējais izteiksmes veids, kas atšķiras no ikdienā lietotās valodas, nav saprotams kā atsvešināšanās iezīme, ilgus gadus ārzemēs pavadot, kā varbūt lasītājam mūsu apstākļos varētu likties; tā ir Valtera īpatnība - izteikties vārdos it kā ar otu trieptos - radoši, spontāni, steidzīgi, acumirkļīgi. Un tāds ir arī viņa rokraksts - ekspresīvs, kur dažkārt vārds uzšķiests tikai aptuveni, tas jauzams, mīnams, ne burts burtā izlasāms. Valtera valoda šķiet esam poētiski viseksplozīvākā mūsu rakstos.

Parīzē 27. maijā 1947.

45/76

Dažādi ceļojumi mani aizkavējuši Jums atbildēt uz Jūsu laipno aicinājumu Jūsu 24. 2. vēstulē, Visu, ko varētu darīt, gribu labprāt darīt, lai sekmētu Jūsu un P. Erdmaņa pasākumu, bet kā? Varbūt, ka tā varētu, bet - laikam - vairāk politikā nekā literātūrā, jo esmu vienmēr bijis tālumos - šādos, tādos - un maz sakara ar mūsu rakstniecības spēkiem. Domās - jā - tās dzīvoju līdz, ciešu līdz - un tās būtu tikai refleksijas, refleksijas bez gala un bez mēra. Ko lai no tādām dodu? Un tā pēc Jūsu laipnās vēstules apstājos kā pēc draudzīga sauciena - nezinā, prātojumos. Ja šai ziņā varu ko sniegt, darītu to labprāt.

Pagaidām - varu tikai Jums novēlēt sirsnīgi visu labu Jūsu darbos.

*

Parīzē 16. jūnijā 1947.

49/14

Atlaujiet man sirsnīgi pateikties par vēstuli un Latvian Poetry, kas mani ļoti iepriecināja. Tajā ir skaisti tulkojumi, un, ja varētu šo pašu izdevumu pasniegt ārzemēm īstā labā - teiksim bibliofiliskā - izdevumā, tas izdevums padarītu lielu darbu visās literārās aprindās. Bet arī šādā vienkāršā tērpā tas ir labs un mums būs derīgs, ļoti derīgs. Paldies par vēstuli, par to atsevišķs paldies, jo sirsnīgs, jo tur teiktie vārdi ir mīļi, mīļi domāti. Apdomāšu darbu, ko Jums sūtīt, un ceru, ka pagūšu jo drīz kautko veikt. Ar labākiem novēlējumiem Jūsu darbam, Jūsu spēkiem.

*

Latvian Poetry
BIBLIOTĒKA

882.11 - 00

Vichy 28. jūlijā 1947.

67/44

Mans mīļais kolēģi,

Atļaujiet man šo uzrunu - domās, ka piederu pie tās pašas spalvas saimes. Sūtu Jums šodien apsolīto manuskriptu un ceru, ka tas notiks pie Jums (apdrošinu to, lai būtu drošāk). Esmu te uz nelielu ārstēšanos Vichy-ūdeņos. Rakstīju brīvi atmiņas un pārdomas bez kādas sevišķas rūpības un baidos, ka mana roka Jums darīs daudz pūļu. Diezin vai būs iespējams salasīt. Pieliekat lūdzu visas savas pūles, kas piederas redaktora spalvai, lai to aprūpētu droši un uzmanīgi. Vai varēšu saņemt korektūru? Diezin vai uz to var cerēt. Bet būtu gan labi.

*

Briselē 21. augustā 1947.

72/62

Atgriezies Briselē, atradu te mazu bildīti - tādu nu ne šis ne tas un maz derīgu. Acumirkļi man citas nav un pie fotomeistara ne labprāt mīlu iet, tā arī vispār man tādas lietas - fotografijas un presē iespiesti gīmji - nav pa prātam. Esmu vēl pārāk jauns priekš tā. Arī bibliografija - brrrr! - ko lai rakstu, neprasat, tur nekas neiznāks, tādu lietu neprotu uzrakstīt.

Ceru, ka manuskriptu, no Vichy sūtītu, saņēmāt.

*

Biarica 23. sept. 1947.

76/112

Manu mīļo, cienīto kolēģi un draugs,

atļaujiet man teikt

šos vārdus, pateicību, mīļas domas - daudz, daudz kas iet pa galvu, jūtās par visu, ko sakāt savā 13. augusta vēstulē. Jūsu vārdi pārāk aizkustina ar savu draudzību. Mīļu paladies. Steidzos atbildēt uz sūtījumu, ko nule saņēmu te no Briseles. Salikto manuskriptu neesmu vēl saņēmis. Rīt atgriežos uz Parīzi (adrese tur: Hotel France et Choiseul, rue St. Honorē). No turienes rakstīšu tūdaļ, tikko būšu redzējis Bertrana kundzi, tātad tuvākās dienās. Aizsūtītā gīmetne bija tā pie rokas, bet domāju, ka te pieliktā atbilst vairāk miesai un galvai tagad.

*

(Bez datuma)

66/113

Esmu uz dažām dienām Baselē un no šejienes braukšu
19 laikam atkala uz Parīzi, tad drusku vēlāk uz Beļģiju. Prātā

nāk, ka solījāt izsūtīt - ja pareizi Jūsu vēstuli sapratu - korektūru no tā raksta 'Domas un atmiņas'. Neesmu to saņēmis - un domāju, ka laikam varbūt nesūtīsat, jo tādu sūtījumu gaita ir gausa. Varat to gabalu iespiest tāpat bez manas korektūras - gan jau būs labi, jo Jūsu vērīgā acs pati visu saredzēs un izlabos. Tad: viena cita lieta. Esmu gatavā veidā (gatavā? Piedodat) sev galvā izprātojis jauna dzeku krājuma izdošanu. Visādi šis veids te man deva rūpes - ar iespiešanu. Gribēju to likt iespiest Francijā - bet nav latviešu burtu. Tad atkal prātoju - te Šveicē, un te tas pats - nav mūsu burtu. Paliek prātā, nupat to tā jūtu, ka varbūt varētu Vācijā. Un tai pašā brīdī, kad Jums to rakstu, par to šaubos, vai to varētu izdarīt. Vai Jums nebūtu kāds projekts par to? Krājums ir prāvs: apmēram 300. Piedodat, ka tā nāku pie Jums, bet Jūsu laipnība šķiet man to atļauj un gribu cerēt, ka Jums kāds saprātojums izdosies, lai gan šaubos, ka Vācijā esot ļoti grūti jo sevišķi ar papīri. Viena vēlēšanās būtu, protams, labi izdot. Par nodomu vēl neko nekam nesakat, lai paliek tāpat viss pārdomās pie Jums. Rakstat man lūdzu uz Briseles adresi. Ja tur nebūšu, man pārsūtīs.

*

Parīzē 9. dec. 1947.

87/113

Ar mīlu draudzīgu vārdu gribu Jums pateikties par Jūsu pūlēm mana rakstiņa labā un es ticu, ka Jūsu draudzīgā rokā būs atradusi vienmēr pašu pareizāko vārdu, izteicienu. Kas attiecas uz krājumu, tad vēl nezinu, kā varētu ar papīri ierīkoties. Par to apjautāšos, kad būšu Briselē, un tad Jums rakstīšu. Ar A. Bertrana kundzi domāju tikties un tad dzirdēšu tālāk.

*

Chateau de Sanilhac, France 23. martā 1948.

104/21

Sen neesmu Jums rakstījis - arī tai pašā iespiedumu lietā, kurā Jūs man savā laikā tik plaši atbildējāt. Tikai laiks jau pagājis un es nezinu, vai izdevumi līdzīgi kā toreiz. Man ir prātā kāda brošūra, bet bez tam dzeju izdevums. Brošūra būtu kādas 40-50 lapas liela, bet dzejas diezgan prāvs sējums: apm. 20 iespiedloksnes -(tā ap 250-300 gabalu). Negribētu nekādu krāšņu izdevumu, bet tomēr estētiski pieņemamu. Vai Jūs nebūtu tik labi un neappētītu no jauna, ko varētu tāds izdevums izmaksāt un cik eksemplāros varētu cerēt to

izlaist pārdošanai. Var notikt, ka Jūs jau tuvākā laikā saņemat kādu sūtījumu, ko lūdzu ieskatīt kā realizējamu ievadmaksu izdevumam. Var arī būt, ka vispirms vēlētos izdot to brošūru, par kuru Jums rakstīju savā laikā - par to ieminējos nupat.

*

Cap d'Antibes 25 aprīlī 1948.

105/135

Ilgu laiku jau neesmu Jums rakstījis, būdams šur tur ārpus Briseles Šveicē, Francijā un tagad nu atkal esmu te uz kādu laiciņu, kur pārcilāju korespondenci, šo to apsveru. Kā Jums klājas? Ko darat? Jūs man devāt tik labus padomus pantiņu lietā, bet citādi darbi, citas domas neļāva pie poēzijas apstāties. Arī vēl šodien esmu tādā nezināšanā, ko darīt. Jums kritiskais prāts ir drusku šaubīgs - pat stipri - un tā netieku pie noteiktas domas, vai iespīest vai nē. Jau kādus 7 gadus vadāju šo biezo sējumu manuskriptā līdz un šad tad pielieku roku, pārbaudu - ar rezultātu, ka neesmu apmierināts, ka lieku lapu žūksni pie malas un atstāju domu par iespēšanu. Citas lietas pilda arī galvu - darbs, darba uzdevumi, jo strādāju privātu darbu pie kādas Šveices firmas - un tā arī no tās puses rodas šķēršļi. Gribētos tos apzīmēt par labiem, jo tie attur no liela entuziasma, no saspīlētas pārsajūtas, kas pie mums tik bieži noved pie tra-la-lā poēzijas, pie verbalisma. No tā vairās manas smadzenes. Kad biju nupat Briselē, domāju tur atrast to izdevumu, par kuru man rakstījāt (ar manu mazo gabalu no atmiņu pasaules), bet to neatradu. Laikam nav varējis iznākt un bija jāpaliek pie labā nodoma. Tāds liktens jau pagādās šur tur dzīvējāpmierinās. Ceru tomēr, ka visumā domas-darbi tur viņpus Reinas iet uz priekšu... Ar prieku saņēmu ziņu par LNP nodibināšanos. Jānovēl labākie panākumi ar visu siridi, un to daru. Bet, esmu uzskatos, ka jāpaliek tomēr pie s atversmes, pie kopējās tiesību kultūras. Un tā LNP jābūt vienam spēkam - viens varētu būt pats lielākais, kas atved atpakaļ daudz prātus pie mūsu tiesiskā ideāla un tiesiski praktizēta centra - valsts. Pārāk maz mēs esam par to domājuši. Esam bijuši vēl lielā mērā tikai vecie 'tautībnieki' un ne jaunu valsts tiesību latvji. Nebijām un neesam pie valsts vēl īsti pieauguši - un to darīt svešumā ir pašs tuvākais mūsu pienākums. Es vēlētos, ka visu mūsu domas degtu ap šo problēmu vispirms un tad šis tas

mums būtu vieglāk veicams. Priecāšos no Jums saņemt kādu vārdu - labi plašu, un šeit jau tagad par to pateicos. Draudzīgiem cilvēkiem, kas tuvu šīm domām, tāpat novēlējumi un sveiciens.

*

Cap d'Antibes 31. maijā 1948.

110/26

Saņēmu Briselē Jūsu man sūtīto eksemplaru 'Trimdas rakstnieki', saņēmu ar prieku, sevišķi priecādamies par Jūsu vērtīgo redakcijas darbu. Tādas pūles un tāda sirsnība visu to kārtojot! Te pārlasu visu un visus - un domās rodas tāds iespaids, ka visus kopā šaliekot iznāk it prāvs skaits dvēseļu, gandrīz vēsture, viena diezgan gara laikmeta prātojums. Jūsu pūles bijušas mīlas, sirsnīgas, ko sevišķi saku par mana gabaliņa pārraudzīšanu un kopšanu. Lai Dievs dod Jums visus spēkus nepagurt turpinājumā. Kā ļotiniecīgu paldies atļaujiet Jums aizsūtīt drusku melnā padzēriena, tas garam vajadzīgs, kādreiz nogurušai rokai pēc padarīta darba. Rakstu par tā izsūtīšanu uz Šveici.

*

Sanilhac 20. jūnijā 1948.

118/165

Piedodiet, ka aizkavējos ar atbildi uz Jūsu vēstulēm. Darīšanas šādas un tādas, ceļi dažādos virzienos to aizturējis. Jūsu pēdējā vēstule man ziņo par to nelaimīgo sūtījumu. *) Biju to lūdzis izdarīt no Baseles. Lai sūtījums paliek pie Jums pagaidām vai arī nododiet to pēc Jūsu ieskata kādai iestādei, pašai tuvākai, kas Jums tur ir, piem. Franku novada vadībai. Jūsu izdevumus atlīdzināšu Jums atsevišķi, lūgdams tos man paziņot. Iespējama lai pagaidām paliek, redzēs, ko varēs darīt uz rudens pusi. Mīļš paldies par Jūsu pūlēm - un piedodiet, ka te iznākušas nepatīkšanas.

* Te runa par 23. marta vēstulē pieteikto sūtījumu kā iemaksu paredzēto iespieddarbu segumam. Tas bija krietns maišelis kafijas pupiņu, kurām sakarā ar jaunās naudas ieviešanu, kas notika 1948. g. pavasarī, līdzšinējais pieprasījums un vērtība bija zudusi, kādēļ radās grūtības, kā tikt no šīs mantas vaļā.

Paldies par 2. sējumu 'Trimdas rakstnieki', kuru nupat te viesos draugu mājā saņēmu. Lasu to, priecājos par Jūsu darbu un priecājos par vienu otru vietu biografijās. Un tomēr - šoreiz man nospiež sirdi tas, ka viscaur redzu pilnīgu svešumu mūsu zemes likteņu jautājumos. Nevienā vietā gandrīz nedzirdu kādu atbalsi no mūsu valsts dzīves! Vai tas būtu tikai sagadījums? Vai būtu bijis noliegts par to rakstīt? Tomēr arī tanī gadījumā būtu bijuši jūtami akcenti no šīs dvēseles daļas. Vai tad tiešām mūsu rakstnieki dzīvojuši tik tālu no valsts? Vai Latvija varēja dzīvot šīs dvēselēs tikai savās liriskās atmiņās par kādu strautiņu, kādu pagastu, kādu skolu, kādu pirmo dzejoli? Nesaprotu, nekā nesaprotu. Bet - ja tiešām valsts lielie gadi pagājuši šīm dvēselēm garām, neatstājuši nekādu pēdu, nekādu aktuālu prieku, kādu kliedzienu, kādu smaidu vai asaru - tad var saprast, ka vispār mūsu valsts tik maz iegājusi mūsu asinīs. Tad kļūst skumji un tad var arī saprast, ka tagad, kur esam trimdā, ar tādām grūtībām saprotam un vēlamies atdzīvināt valsts ideālu, tiesisko brīvību. Man šis sējums dod daudz ko pārdomāt taisni tai ziņā. Es negribētu taisīt pāragrau slēdzienu, es negribētu ne uz vienu rādīt ar pirksu, bet es pie Jums nāku ar jautājumu: kā tas bijis iespējams? Atradu pašbiografijās tik daudz materiāla mūsu provinciālismam ne tikai pēdējā valsts jautājumā, bet arī citādī. Pārāk daudz pašaprakstīšanās, spoguļošānās mazos piedzīvojumos, mazās mīlestības dēkās, mazās intrigās. Tai ziņā, lai arī brīžam vienā otrā lapas pusē paspīd spilgtāks raksturs, lielāka personība, daudz palicis no mūsu lauku vientulības, no mazās lauku lirikas mūsu rakstniekos. Nost ar tiem! Radīt jaunu posmu arī šo pārdzīvojumos, to jūtās, izvest tos no sīkā, pašpersonīgā! - Domāju, ka to mācību ņems viens otrs no šī 2. sējuma. Bet - Jums paldies par šo dokumentu, sirsnīgs paldies!

Tagad personīgs: Jūs saņemsat mazu sainīti no Šveices, tādu sīkumu; lūdzu man atrakstīt, kas Jums būtu jo sevišķi vajadzīgs. Vai Jūs smēķējat, vai derētu vairāk kafijas un cukura? Lūdzu atrakstīt. Jūs izdevis, tērējušies, gribu to ar kādu sīkumu nolīdzināt. Rakstiet uz šejieni, kur būšu vēl dienas 10.

Cap d'Antibes 26. jūlijā 1948. 125/24

Jūsu vēstule vilina uz plašāku rakstīšanu, bet šobrīd nav īsti vaļas un tā atlieku uz nākamo, lai runātu vairāk par dažiem vispārējiem jautājumiem. Gribēju vispirms teikt, ka mazais mazums, ko Jums aizsūtīju, ir domāts pilnīgi bez kāda pretēja svara. Tas ir mazs paldies par Jūsu pūlēm un par visu Jūsu darbu. Lūdzu, pieņemot to kā tādu un, ja drīkst, tu ko lūgt, tad tikai vēl kādu eksemplaru 'Trimdas rakstnieki', bet pagaidām nesūtāt šurpu, jo gatavojos no Šejienes aizbraukt. Paziņošu Jums par adresi turpmāk. Pašulaik man ir atkal prātā jautājums par dzejām. Laipni lūdzu, ja varētu to nokārtot - tādu sējumu ap 250 l. p., katrā pa dzejai (caurmērā 12 rindiņu). Vēlētos uz laba papīra, labu izdevumu. Eksemplaru skaits? Domāju, ka vajadzētu taisīt tā, lai segtu izdevumus tur uz vietas, jo pārsūtīt naudā vismaz pašulaik neko nevaru. Esmu jau pats te interesējies. Kādas Jūsu domas? Domāju, ka Jūsu atbildi varu saņemt tā dienās 7-8 un šo Jūsu atbildi lūdzu tad adresēt uz Hotel Schweitzerhof, Basel. Atvainojat par šo īso vēstulīti - tā rakstīta visā steigā.

Paldies par Jūsu plašajām rindām, lasīju tās ar prieku, tās radīja daudz pārdomu.

*

Cap d'Antibes 26. jūlijā 1948.

126/25

Atgriežos pie savas pēdējās vēstules jautājumā par pantu izdošanu Vācijā. Lūdzu man par to atrakstīt cik iespējams sīki, sīki aprēķinot izdevumus un cik eksemplaros varētu cerēt izdot. Jūsu ziņas par izdevumu sašaurināšanos t. i. mazāk plašu iziešanu lasītājos man dod zināmus norādījumus, ar kādiem var kalkulēt, bet tomēr ne pietiekoši. Ja izdotu tur, tad - baidos to teikt - vajadzētu tur veikt arī izplatīšanu no kāda centra, un es nezinu, kā to var noorganizēt. Vai drīkstētu cerēt uz Jūsu labo prātu un izpalīdzību? Tad: mana vēlēšanās ir savilkt kopā visu līdz šim manis rakstīto par mūsu tiesību jautājumu (tā ir sauktu: 'Mūsu tiesību jautājums'), iznāktu brošūra-grāmata ap 80-100 l. p. bieza. Vai Jūs man varētu aprēķināt, cik tāda izmaksātu un cik eksemplaros varētu to izdot, kā izplatīt u. t. t. Tai būtu publika rodama arī citur, piem. Zviedrijā, Anglijā u. t. t. Kā to varētu visu nokārtot? Kā segtos izdevumi, kā Jums tur nolīdzināt, vai nevarētu ar produktu sūtījumiem no Šveici-

ces u. t. t. ? Baidos ar visiem tādiem jautājumiem Jūs apgrūtināt, bet par Vācijas apstākļiem neesmu tik labi informēts un Jūs man varētu tur ar saviem padomiem un atbalstu ļoti daudz palīdzēt. Zviedrijā varētu uzņemties izplatīšanu LCP, Grīns u. c. Šī brošūra būtu noderīga sevišķi tagad, jo nupat liekas, rodas zināma interese par mūsu tiesību jautājumu, jau vērojot to no tīri teorētiskā viedokļa, bet vēl vairāk šis jautājums gūs praktisku nozīmi, neskatoties uz visiem nelabiem apstākļiem. Par katru vārdu, ko rakstīsat, būšu pateicīgs.

*

Briselē 13. novembrī 1948.

127/114

Pārlasot vēstules atradu Jūsu laipnajās rindās no Jūsu pēdējās vēstules, ka esmu Jums parādā vienā jautājumā atbildi, un tas ir attiecībā uz Jūsu pases pagarināšanu. Man tas ļoti žēl un es lūdzu mani atvainot. Biju domājis Jums rakstīt, bet starp vienu otru lietu iejaukts, palika mans nodoms - piemirsts. Pa to laiku Jūs jau droši vien būsāt pases pagarināšanu kautkā noskaidrojuši. Cik zinu, tad konsuls Bernē vēl pases pagarina, tikai nezinu, zem kādiem noteikumiem. Pasts iet uz Šveici un no Šveices droši, tā kā varat savu pasi atsūtīt. Pagarina pases arī mūsu sūtniecība Londonā un Vašingtonā.

Par grāmatu izdošanu runājot, jānāk pie slēdziena, ka ārzemēs (Francijā) izdevumi būtu zemāki, bet pagaidām nedomāju kautko izdot, lai paliek uz priekšu, kad apstākļi noskaidrosies un būs brīvāk pieejami Vācijā, kur taču pats lielākais lasītāju skaits. Pa šiem mēnešiem kopš naudas reformas Vācijā varbūt šis tas grozījies atkal uz labo pusi un tad varbūt varētu atkal no jauna pacelt jautājumu. Jūs jau tur labāk visus pārredzat un es būšu vienmēr pateicīgs par Jūsu padomu un Jūsu pūlēm. Saņemu atkal grāmatas no Jums un nu jūtos no jauna Jūsu parādnieks.

Sanilhac 6. aprīlī 1949.

141/115

Jūs saņemsat sūtījumu no Briseles, kuru lūdzu realizēt un realizēto izlietot literāram nolūkam, kāds man prātā un par kuru Jums rakstīju. No sūtījuma lūdzu ņemt 1 kilo sev un 1 kilo aizsūtīt uz adresi, kas atrodama te pieliktā vēstulē. Attiecīgās bērniem vajadzīgās dienas vielas aizsūtīšu no Šveices. *)

Ceru drīzumā saņemt atbildi uz manu vēstuli to pašu literārisko nolūku lietās un tad arī lemšu noteiktāk. Piedodiet, ka Jūs apgrūtinu.

* Te runa par 1 kg kafijas pupiņu, kas nosūtāmas kādai mātei (Margrietai Gulbis) Fišbachas nometnē, kuras meitai, kas saslimusi ar zarnu kataru, viņa nav varējusi sagādāt nepieciešamo diētas uzturu, kādēļ griezusies ar vēstuli pie M. Valtera, lūdzot viņa palīdzību.

*

JĀNIS SARMA

1884

Ebenveilerā 1947. 12. X.

111/27

Jūsu laipnā aicinājuma pagodināts, nosūtu savu tēlojumu 'Caur parku izgāja Poruks...' Aicinājumu laikrakstā neievēroju tāpēc, ka neattiecināju to uz sevi.

Ziņas par to, kur un kad publicēti mani darbi, atzīmēju atsevišķā lapā, gan ar atrunājumu, ka diezin cik precīzas tās nav, jo man visu vajadzēja atminēties no galvas. Kas par mani rakstīts? Jums jāgriežas pie kritiķu kungiem, kāpēc viņi tik kautrīgi attiecībā pret Sarmu? Es Jums šai jautājumā nespēju pakalpot.

Beidzot lūgums: es noteikti vēlos, lai Jūsu krājumā nebūtu nekur pieminēts mans pilsoniskais vārds.

Fotografiska uzņēmuma man nav, vispār, te grūti pie tāda tikt. Tā vietā nosūtu grafiķa S. Kalniņa *) zīmējumu.

* Sigurds Kalniņš - J. Sarmas dēls.

Ebenveilerā 1948. g. 17. V.

112/27

Trimdas rakstniekus saņēmu. Ļoti pateicos, Grāmata mani apmierina. Ja tai kādi trūkumi, tad, droši vien, par to dzirdēsiet no vīriem, kam spriedēja amats. Mazāk man sa-protams tas, kāpēc biografijas vietā (lai tā cik īsa) ievieto-
ta novele.

*

* * * Augsburgā 1948. g. 13. jūlijā

113/27

Jūs brīnāties, kāpēc 'Trimdas rakstniekos' ievietota no-
vele 'Caur parku izgāja Poruks'. Jā, arī man brīnums, ka
Jūs man to sakāt, jo Jūs taču man to atsūtījāt, kad biju Jums
lūdzis materiālus šim krājumam. Par 'Latvijas' apgādā pro-
jektēto Jūsu prozas grāmatu toreiz vēl runas nebija. Kā lai
es citādi šo sūtījumu varēju saprast kā tikai tā, ka Grantā
esat slēptā veidā rādījuši savu seju, un šāda pieeja saskanē-
ja ar Jūsu gribu palikt 'neatklātam'. Tā to saprata arī Ēr-
manis, un šādā veidā - ar daļdarbu par sevi - nākuši arī ci-
ti, īpaši III sējuma autori. Un - cik atceros - tad pēc Jūsu
sūtījuma saņemšanas tiku Jums atbildējis, un pēc šīs atbil-
des gan Jūs varējāt manu 'pārpratumu' konstatēt un laikus
to novērst. - Kāpēc neievietoju Jūsu autobiografiju? Uzskatī-
ju īsās ziņas par pielikumu redakcijas zināšanai un izman-
tošanai bibliografijas daļā, kur tas arī izdarīts.

*

Ebenveilerā 1948. g. 21. VII

114/27

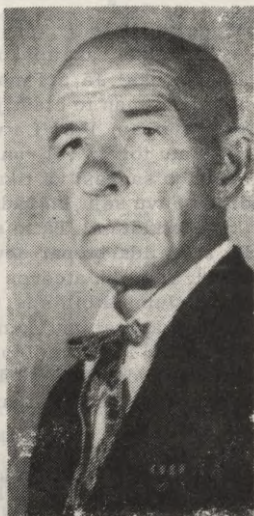
Ar savu pirms pāris mēnešiem rakstīto kartiņu tiešām
esmu vainīgs pie 'pārpratuma', kaut arī ne tādā ziņā, kā
Jums tas licies. Es domāju, tas ir tāpēc, ka man trūkst Vol-
tēra spēju izteikt savas domas iespējami īsi un tomēr sa-
protami. Man jāraksta ar komentāriem.

Protams, es nodevu Jums savu biografisko skici tāpat kā
arī 'Poruku...' ievietošanai 'Trimdas rakstniekos' un ne-
kad man nav bijušas kādas citas domas. Kad redzēju, ka I
grāmatā no citiem autoriem ievietotas tikai autobiografijas,
bet no manis arī literārisks darbs, man likās, ka pārējos
autorus varētu aizkart tas, ka esmu izcelts vairāk nekā vi-
ņi. Par to, ka nākamās grāmatās būs līdzīgi gadījumi, es ne-
zināju. Kartiņā pateicu savu neizpratni, bet kā redzu, tad ne-
tik veikli, ka Jūs to sapratis citādi. Man gaužām žēl, ka ar
to esmu vedis Jūs maldīgās domās.

*

ANDREJS IKSENS

1888

Weidenē 8. 3. 1947.

32/ 109

No 24. 5. esmu izskrīnēts līdz ar sievu un dēlu, nabagu šķirā palika tikai meita. Tagad strādāju amerikāņu darbā un 'pārskolojos' par galdnieku (algu listē - carpenter). No tā laika man nav vairs savas gultas, par galdū nemaz nerunājot. Rakstīt kautko nav iespējams, lielais darbs stāv. Ja Jūs vēl neko neesat dzirdējis, kā te Veidenē viena traka kuce (literārā valodā direktrise) vajā un medī izskrīnētos latviešus, tad vēl dzirdēsiet, jo Oberpfalcas akmeņi par to jau brēc. Mēs ar sievu esam jau 2 naktis gulējuši zem Dieva jumta mežā un 3 naktis putekļu kaktā garāžas bēniņos. Viss

iet tāpat kā pirms 6 gadiem, tikai zem citas krāsas zvaigznes. Sevišķi augstā cenā pasaules (varbūt Maskavas) biržās izskrinēto identifikācijas kartes, pēc kurām bija rīkotas amerikāniskas medības. *) Mēs, tie izskrinētie, savukārt spītīgi centāmies saglabāt šo vienīgo latvietības pierādījuma dokumentu, līdz tos mums ar policijas varu atņēma darba vietā. Tagad laikam tiem būs miers, kas strādā pie amerikāņiem, bet viena daļa no 109 izskrinētiem, laikam 52 cilvēki, kuri nestrādāja ārpusē un bija saķerti nometnē, ievietoti tādā kā cietumā, lai sūtītu uz vācu Dūlag'u Rozenburgā. Ēst viņiem nedod, UNRRAs apgāde atņemta un citas nav. Visi mūsu kļiedzieni, sūdzības, delegācijas, pārsūdzības u. t. t. vēl bez sekām. Gaidām brīnumu. Bet tas materiālās dialektikas un atomu laikos nenotiek.

* Vēlāk bija dzirdams, ka Amerikas krastā kāpuši sveštautieši, dokumentēti kā latvieši.

*

Weidenē 1947. g. 15. jūnijā 47/165

Kad mēs vēl bijām Eichštetē, oktobrī tur darbojās skrīninga komisija 3 vīru sastāvā, divi balti, viens melns. Tā bija visenerģiskākā komisija visā amerikāņu zonā, un visur, kur tā darbojās, izvētīti tika ap 25-30%. Arī Eichštetē ķēra tādi paši %% un izmesto izrādījās ap 300 cilvēku, pie tam karavīri apm. 90%. Rezultātus mums tūlīt nepaziņoja, lai gan mēs tos neoficiāli zinājām, tad mūs novembra sākumā izvietoja pa 5-6 nometnēm un uz Veideni atbrauca apm. 770 cilvēku, uz Regensburgu 300 u. t. t. Te izsviesto skaits bija 109 cilvēki, pret mums tomēr arī te neko neuzsāka, runāja, ka daļa sījāšanas materiālu esot nozūdusi, ka mūs skrīnēšot par jaunu u. t. t. Patiešām, jauna pārbaude arī notika, kuras rezultātā lielāko daļu atzina par derīgiem un tiem identifikācijas kartes apzīmogoja, bet 11 repatriantiem un vēl kādiem deviņiem citiem neapzīmogoja, tanī skaitā arī man, sievai un dēlam. Tiesīga DP palika tikai mana meita. Arī tas vēl palika bez sekām, mēs dzīvojām nometnē, saņēmām UNRRAs apgādi u. t. t. līdz š. g. 24. maijam, kad mūsu labvēlis, humānais direktors anglis Mr. Purdy pārcēlās citur un viņa vietā nāca Miss Alera, ko poļi nosauca Cholēru un visi sauc tāpat arī tagad. Šī trakā mātīte tad nu uzsāka akciju pret mums 2

stundas pēc amata pārņemšanas un sagatavoja Fichtenbühlei tos vasarsvētkus, par ko jau rakstīju. Viņa neatzina otro skrīningu, pavēlēja izmest no nometnes visus 109 cilvēkus (arī tos apzīmogotos), medīja mūs ar policiju, visādiem līdzekļiem medīja mūsu Index kartes, pārtrauca uzturu un visādi terorizēja. Cilvēki izvairījās projām braukt, glābās tuvējā mežā dienās un naktīs, badojās un vaimanāja. Visi uzrakstīja pārsūdzības, arī tās viņa neņēma pretī, kamēr nav atdotas Index kartes, tad mēs pārsūdzības nogādājām kur vajag apkārtceļā, simtreiz braukāja delegāti visos iespējamajos virzienos. Arī pie Valdmaņa (viņš ir amerikāņu dienestā Frankfurtē apmēram majora pakāpē) bija mūsu delegāti vairākkārt, viss tika darīts, bet panākumu nebija. Choļera rīkojās: slapstošos cilvēkus izslēdza no nometnes, izmeta no dzīvokļiem, bet mūsu vietā pārvietoja no Fischerreuth'as nometnes 121 personu, kas nu bija te jāizvieto, tā kā mūsu labajam komandantam J. Kēmanim atlika mums sarīkot jurgus un mēs, kas vēl te palikuši, mitināmies kur nu kurais. Lielākā daļa tomēr lāvās liktenim un aizbrauca uz caurbraucēju nometni Regensburgā (Durchgangslager Messerschmit), citi izklīda. Priekš divām nedēļām tomēr pienāca no UNRRAs centra Bad Tölz'ā raksts, ka apmēram 80 personas atzītas par DP un jāuzņem te atpakaļ. Pašlaik formalitātes kārtojas Regensburgā, vecās Index kartes Choļera sakās esot zinācinājusi, vai un cik to nelaimīgo nāks atpakaļ, nav zināms.

Kā redzat, mēs izmestie te bijām divās pakāpēs - apzīmogotie un neapzīmogotie. Trijiem Ikseniem nav pienākusi atļauja palikt te, gluži otrādi - es saņēmu jau rakstu no Bad Tölz'as, ka esmu galīgi izmests, sievai un dēlam tādu rakstu vēl nav - viņu un vēl dažu citu pārsūdzības itkā nosūtītas izšķiršanai armijas štābam Frankfurtē. Materiālā ziņā mēs esam iekārtojušies tā: es strādāju privātā darbā par galdnieku amerikāņu Motor Pool'ā, Labor Service Co 8317, saņemu 142 markas 16 fen. mēnesī un labas pusdienas, dēls strādā Fürth'ā arī pie amerikāņiem, sieva pārtiek no vācu kartiņām, zila gaisa un mellenēm. Man arī ir vācu kartiņas, dēlam vēl nav. Meita turpina saņemt UNRRAs apgādi, bet dzīvokļa ziņā ievietota kopistabas stūrī un mūs pie sevis novietot nevar. Viņa salaulājās 7. jūnijā, bet jaunais vīrs arī ir tāds pats izskrīnēts un tam pie jaunās sievas arī vietas nav.

Tagad viņš ir franču zonā pie sava mātesbrāļa prof. Nikola-ja Dāles un centīsies tur iegūt DP tiesības, pēc kam arī meita brauks pie viņa. Mēs ar sievu dzīvojam te nometnē nelegāli, protams, un vēl nezinām ko turpmāk. Bet kautkā jau iekārtosimies. Drīzumā dabūsim vācu Kennkartes un tad laikam brauksim uz angļu zonu, lai tiktu uz Angliju, arī dēls tāpat.

Naudas grūtības - nu tā jau ir mūsu dzīves daļa. Bet es neredzu avota, kur to dzesināt. Uzrakstīts man nekā nav, izņemot 'teiksmu par manu dzīvi', kādu pašlaik iespiež Veselis. Turpināt rakstīt pašlaik nav fiziskas iespējas. Ja Preses biedrība varētu man aizdot, teiksim, 500 marku, tad būtu labi. Bet pats es gan tur negribētu griezties, kaut biedrs skaitos. Ne jau kāda naida dēļ, bet vienkārši aiz kautrības. Nav jau mūsu nelaime vēl tik liela, visi esam veseli un darba spējīgi cilvēki, gan jau radīsies darbs un iztika. Es personīgi jau tā kā tā pasaulē dzīvoju virsstundas, man ir laba veselība un ārkārtīga vitālitate, es gribu katrā ziņā būt aktīvs nākošā Latvijas atbrīvošanā, man pietiek arī humora un veselīga dzīves spēka, pat vairāk nekā citiem, gudrākiem. Apgērbu un apavu arī mums būs vēl kādam pusgadam, un tikmēr taču tas Amerikas konsteblis būs izšķīries savest kārtībā šo izvaroto puspasauli. Kājām gājienā uz Latviju jau līdzi panest neko daudz nevarēs, manta nekāda nav jākrāj un jāglabā. Vistrakākais pagaidām, kad nav savas istabas, sava loga un savas gultas. Bet līdz rudenim un ziemei gan radīsies, ja vispārīgi gājiens uz dzimteni šogad vēl nenotiktu.

Es domāju - visreālāk būtu, ja mēs sāktu to Gājumu iespiest Laikā vai Ceļā. Mēģiniet. Kādas 2 iespiedloksnes ir man gatavas, es to varētu Jums aizsūtīt, un, ja sāktos iespiešana, tad kāptu arī mans darba prieks un sajūsma un turpinājums iznāktu tīri labs. Man pašam ir daudz vērtīga ko teikt, jo esmu līdzdzīvojis un cīnījies taisni Latvijas ieņemšanas, dzimšanas, pirmo mēnešu, gadu, bērnības un jaunības laikam, bijis kopā ar vēsturiskām personām. Un ne tas vien. Trimdā aug pašlaik jaunas atvases, kas par mūsu dzimteni vēl tikai šogad un nākošgad sāks kautko uzziņāt un izprast. Ganu gaitas agrākajā Vidzemes un Kurzemes gubernā, piektais gads un viss cits līdz 1918. gadam taču ir kautkas tāds, kas glabā sevī mūsu tautas vitālo spēku un kas jaunajai paaudzei draud pazust. Kāpēc tad mēs vēl tagad tā veldzējamies pie Neikena,

Doku Ata, Apsīšu Jēkaba, Purapuķes un Beidzot Blaumaņa nemirstīgajiem darbiem? Viss tas arī manā darbā spīdēs kā balts pavediens, un tas ļoti der nākotnei. - Būtu labi, ja varētu sākt iespiest.

Labi, ka šodien svētdiena, tad iznāca laika drusku pakratīt sirdi. Darbdienās nav laika rakstīt, mums ir 44 stundu darba nedēļa. Par DP tiesību (tā saukto statusu) es tagad nedomāju. Praktiski to arī izdarīt nevar. Domāju, tas izkārtosies automātiski. Ar Kennkarti vien par vācieti neviena nepataisīs.

*

Fichtenbühl, 1947. g. 1. augustā 70/132

Šimbrīžam mūsu stāvoklis uzlabojies tanī ziņā, ka mana sieva no pirmdienas uzņemta IRO apgādē (pārtika) līdz pār sūdzības izlemšanai. Pagaidām labs arī tāds ielāps. Pats strādāju par galdnieku vēl pie amerikāņiem, bet taisos iekārtoties kautkā citādāk, ja izceļošana uz Franciju vai Angliju tik drīz neiznāks. Tagadējais stāvoklis jau arī reizē ar to būs labāks, ka sievai ar meitu ierādīs istabiņu, tiklīdz būs iespējams, un tad tur arī mēs ar zhotu varēsīm piemesties. Pašlaik visgrūtāk ir telpu ziņā, jo - kā jau rakstīju - Cholera mums pievienoja 120 cilvēku no citas nometnes, tad kāds 80 izskrinēto pārnāca no Regensburgas atpakaļ, un tāpēc mums nometnē ir liela 'pārprodukcija'. Tamdēļ arī mums jau 9 nedēļas savas gultas nav. Bet gan jau tas viss izkārtosies.

Manuskripta aizsūtīšana uz Eslingenu ir laba lieta, arī turpinājums pēc kādiem mēnešiem būs, t. i. uz laiku, kad sāks to pirmo iespiest. Pēc Jūsu vēstules spriežu, ka Jums nav iznācis laika pat izlasīt, tad laikam par derīgumu arī nevarat neko teikt, kaut gan man pirmais spriedums, objektīvs skats būtu ļoti vērtīgs. Ja nu tas Rudzītis sāktu iespiest! Ir jau laikam tā, ka par manuskriptu trūkumu nav jāšūdzas, papīra jautājums kļūst dažreiz tīri neatrisināms, un vēl šādi tādi citi kavēkļi gadas ceļā - tā ka rakstnieka cilvēks var gaidīt un pārgaidīties. 'Ganu zēni' trešajam izdevumam pp. man nodoti iespiešanai jau pag. g. septembrī (izdevniecība 'Latvis' - brāļi Krūklīši un Ēriks Raisters), bet vēl tagad nav sagādāts papīrs. Un tāpat apmēram iet arī citiem, to jau dzird visās malās. Tāpēc arī honorāra avansa es neko daudz neceru. Ja man izdosies iekļūt kādā citā amerikāņu darba rotā, tad visas primitīvās rūpes atkritīs.

Es tad nu lūgšu Jūs pie gadījuma un izdevības katru tādu palīdzības akciju paātrināt. Rabācam rakstu reizē ar šo pašu - lai tik sūta šurp, vēl jau es tepat būšu kādu laiku. Rakstu vienkāršu vēstuli - spiests rakstīt tādu aiz taupības. Pasts jau Vācijā darbojas labi, gan saņems. Ja iznāk, atgādiniet vēl viņam.

Ko lai dara, mīlais kolēģa! Tālumniēks es esmu un vēl stipri 'abižots' tālumniēks. Bet tādēļ nav jāskumst. Ja jau latvju tautai vēstures un liktens grāmatā nolemta bojā eja, tad tas arī notiks - vai mēs skumstam vai smejam. Bet tas gan nenotiks! Gan jau ķersies klāt arī mazajiem jautājumiem un sīkajām tautām - viss jau uz to pusi iet. Izturību, izturību un arī optimismu. Nav stāvokļa bez izejas. Dabā neieš izvarošanu un tukšas vietas. Mākslīgs radījums ir un paliek robots, tas neelpo.

*

Frankfurtes lidlaukā 18.1.1948.

93/64

Es labi atceros, ka sazināšanās pārtrūka aiz manas vainas, jo es toreizējā depresijā (drīzāk gan nīkumā!) nebiju vairs pat pieklājīgs. Izstāstīšu, kā man šajā pusgadā gājis.

Daži praktiski apsvērumi pamudināja mani pārcelties šurp. Šejienes latviešu būvgrupa ir izskrīnēto osta, tanī ziņā viņa dara svētu darbu. Te ir paglābušies 'egiptieši', 'italieši' un arī daudzi citi 'kolaboranti' kā es. Juridiski mēs skaitāmieš vācu būvfirmas Philip Holzmann A. G. strādnieki, registrēti u. t. t. darba pārvaldē, maksājam savu daļu (ap 20%) algas nodokļos resp. reparācijās, baudam vācu strādnieku sociālo aizsardzību, saņemam algu, savas pārtikas kartītes nododam vācu kopkatlā, no kurienes arī saņemam uzturu u. t. t. Bet faktiski latviešu grupa ir amerikāņu aizvējā, ļoti ieredzēta un galvenais - saņemam apm. 12-14 paciņas tabakas mēnesī u. c. sīkumus (vācieši jeb 'krauti'nē!). Dažreiz mēs 'izlecām' un strādājam arī sestdienās, kaut gan oficiālā darba nedēļa ir 40 stundu. Par to amerikāņu labvēlība proporcionāli aug. Strādā te arī kāda 150 DP latviešu grupa - 1. šķiras latviešu, kurus mēs izskrīnētie gan buršikozi saucam par IRO nabagiem - no vietējās Darmštates, Hanavas un Konigšteinas IRO nabagmājām, tie rītos tiek atvesti mašīnās un vakaros aizvesti. Uztura ziņā mēs esam labāk nostādīti par nometņu DP latviešiem, kuriem

jādzīvo uz divām pusēm un kas saņem šeit tikai vienu bezmaksas pusdienu darba dienās. - Par šo darba vienību es Jums aizsūtīšu vienu rakstu ievietošanai 'Latvijā' - ir par šejienes ostu vērts pateikt kādu labāku vārdu. Es personīgi skaitos palīgstrādnieks - helping hand - pie būvēm ar algu 80 fenīni stundā. Darba disciplīna ļoti stingra, lai gan pašā darbā kauli nav jālauž, bet dažreiz pat jāmacās gumiju stiept. Darba apgērbu nedod vai gandrīz nedod. Visumā tomēr veģetēt var, labāk kā citur un es esmu pašreiz augstprātīgi apmierināts. Sestdienās un svētdienās atliek laiks arī garīgam darbam. Veselība laba, darbs svaigā gaisā un vienmēr tikai ārā ļoti veselīgs. Tad vēl šeit viena laba priekšrocība - pēc 4 nedēļu nostrādāšanas var braukt uz Darmštati skrīnēties pie Central Center'a, kur ir ļoti labvēlīga angliete. Līdz šim visi latvieši, kas vēl nebij skrīnēti, 'ēģiptieši' un 'itali', ir vienā dienā izkontrolēti un saņēmuši attiecīgo papīru par DP statusa piešķiršanu 'for work and emigration', un kāds ducis jau ir prom Beļģijā, divi uz Austrāliju un pārējie pieteicās nupat uz Kanadu. Mani, protams, nekur neņem - tas darba zirgs par vecu. Bet ja es būtu jaunāks, es tomēr nebūtu saistījies, jo man ārkārtīgi riebjas šis privāto agentu kārtotais balto nēģeru vervēšanas darbs. Protams, mēs savā stāvoklī neko izvēlēties nevaram, bet tomēr labāk būtu nogaidīt, lai valdības vada šo akciju. Bet varbūt labi arī tā. Es tomēr Darmštates skrīningā biju 5. novembrī, man DP statusa nepiešķīra, bet solījās to dot pēc tam, kad mans protokols būšot izstaigājis Heidelbergu, salīdzināts ar agrāko armijas skrīninga lapu un par labu atzīts. Tagad nu gaidu jau trešo mēnesi. Būs jābrauc vēlreiz pašam, jāpasteidzina un tad liekas, es to dokumentu dabūšu. Viņam tomēr ir svars. Mana sieva pēc pārsūdzības ir uzņemta atpakaļ dīpīšos ar visu aprūpi un dzīvo Veidenē. Fichtenbühlē dēlam (kurš gāja caur Regensburgas sietu) vēl DP statusa nav un viņš strādā amerikāņu darbā Fürthā; znots aizbrauca uz franču zonu iestāties franču armijas dienestā. Tā mēs esam izkaisīti kā zirga mēsli uz lielceļa. Veģetējam un gaidām to dienu. . .

Tagad tāda lieta. Man 22. februārī piepildīsies 60 gadi. Es gribu Jūs lūgt šajā sakarā uzrakstīt kādu 20 rindu un likt iespiest. Liekas, tādām skaitam sūru gadu tas gods būtu pie-

mērots. Dati jau Jums būs zināmi, bet ja vēl ko vajadzētu, varētu paziņot. Tikai nekādu lielu troksni, Dieva dēļ. Es pats šodien rakstu H. Rudzītīm uz Eslingenu, lai viņi 'Laika' februāra burtnīcā rezervē man vienu lappusi 3-4 labiem dzejoliem, kas man ir gatavi un atrodas noslīpēšanas stadijā. Tie tad būtu itkā paša autora atgādinājums 60 gadu jubilejā, jo vienam labam dzejolim virsr. ir 'Sev 22. 2. 1948'. Ja tikai vēl februāra numuram tas būs tehniski iespējams. Redzēs, ko Rudzītis teiks. Pēdējā laikā sāk jau pa vienam rādīties gaismā arī tie dzejoli, ko senāk 'aiz laikmetīgiem motīviem' nebija iespējams nekur iespiest (Sauksme).

Savu lielo darbu turpināt gandrīz nav iespējams, pa daļai aiz fiziska noguruma. Darbdienu vakari paiet ar drēbju lāpīšanu, žāvēšanu u. t. t., sestdienās un svētdienās arī atgādās šis tas kārtojams un tā es klāt netieku. Nu, cerams, vēl jau kādus 15 gadus šajā purgatorijā būs jādzīvo, tad jau laiks iznāks.

Pie mums te liels satraukums par latviešu karaspēka formēšanu okupācijas vajadzībām. Ja vien tas pieņems reālu veidu un ja vien būs kāda maza šķirba tur iespraukties, tad es iešu prom un iekšā. Jo tur es saredzu nākošo dzimtenes atbrīvošanas armijas kodolu. Tāpat kā 1915. gadā strēlnieku dzimšanas rītausmā, jo vēsture atkārtojas. Jānogaida, kas tur iznāks. *)

* Te būs runa par Gēlena akciju, organizētu dienestam krievu aizmugurē; sk. E. H. Cookridge, 'Gehlen', Corgi Books, 1971.

*

Lidlaukā 7. 3. 1948.

101/145

Ļoti pateicos par vēstuli un par literāro atzīmi. Citi laikraksti nebija nekā pieminējuši - gluži logiski -, man taču trimdā neviena grāmata nav iznākusi, un citādi ne es pats, ne cits kāds man asti cēlis. Un tādas iestādes jau nav, kas kārto registrācijas datus par trešās šķiras literātiem. Bet labi vien ir - gan jau būs laiks vēl priecāties par lielākām un ievērojamākām lietām. Tā es tagad vēroju, ka majestāte laiks strādā mūsu labā. Maskavas ekspansija aug - labi. Jāzeps ierījis tik lielu zivi, ka izsplaut vairs nevar, jārij vien tālāk, kamēr aizrīsies gluži kā Ādolfs - un arī labi. Šajā ziņā mani dzejoli žurnālā Laiks, ko drīz lasīsi, iznāk tīri vai pravietiski. Par izceļošanu es domāju ļoti maz, esmu

Daugavas Vanagu šejienes nodaļā tāds kā lielvanags un ticu pulkveža Januma ticībai, ka jāturas kopā un jāgatavojas iet kopsolī uz Latviju.

Mūsu trimdas lokālpolitikā mēs te vērojam to Eslingenas inkubatora jauno cāli - LOA - un amizējamies! Lai nu kur viņi būtu (tie seši gudrie no austrumiem) taisījuši savu politiku, bet ne te, kur taču mēs visi, kas esam kāruši šūpuli brīvai Latvijai, ziedojuši dzīvības, asinis un veselību, tik labi pazīstam Klīvi, Bastjāni, Liepiņu, Kacenu un visu to Latvijas apzadzēju, politisko spekulantu, deblokēto līdzekļu naglinieku, ministru un ekselenču bandu, ka nav iespējams viņiem nekad vairs atkārtot savu spožumu, iedzīvināt savu varu un tēlot tautas pārstāvju un mūžīgo vadoņu lomas ne te, ne kādreiz Latvijā, kur mēs tomēr reiz kopsolī atgriezīsimies un tad 1919. gada kļūdas vairs neatkaārtosim. Šoreiz nenodosim ieročus arsenālā, bet paturēsime rokas. Būtu taču stāvējuši pie ratiem, ēduši nost līdzatvesto zeltu un briljantus, bet nelauzušies tautas pārstāvjos, kur neviens viņus nav vēlējis. Un visu to aiz Latvijas satversmes, 1922. g. satversmes, aizsega - itkā būtu kāds cits latvietis, kāds cits pārstāvis, kas stāvētu uz kādas citas satversmes! Smieklīgi. Bet gluži smieklīgi arī nav - viņi nav gluži nekaitīgi, viņi var daudz ko sabojāt un sabojās ar', kā to jau visus šos gadus darījuši. Te dzird vēl runājam (jāsaka, pie mums te apgrozās milzums cilvēku no visas Bavārijas, pat no citām zonām, grāvrači un akadēmiķi - daudz galvu, daudz prātu), itkā arī citas latviešu avīzes esot uzpirktas, Tēvzeme jau arī lēnām piebasē Eslingenas taurei, vienīgi Latvija vēl neatkarīga. Mēģiniet taču Jūs arī izlietot savu ietekmi, lai neļautu muļķībai uzpeldēt virsū. Nebūs jau tā, kā to grib mākslīgi iztaisīt.

Mana dzīve ir nostabilizējusies. Strādāju fizisku darbu 40 stundu nedēļā, ļoti disciplinēti, brīvajās dienās atpūšos un šo to uzrakstu. Bet lielajam darbam vēl joprojām laika neatliek. Tomēr jūtos apmierināts un par emigrāciju nedomāju.

Lidlaukā 1948. g. 23. 5.

109/22

Aizvakar saņēmu grāmatu 'Trimdas rakstnieki'; vakar un šodien paspēju jau izlasīt. Grāmatas vispozitīvākā vēr-

tība ir taisni tā, kas uzsvērts Jūsu ievadvārdos; pasniegt visu vērtīgo vielu taisni tā, kā rakstnieki paši to uzbūvējuši. Latvijas bibliografijai, kultūras vēsturei un visai mūsu tagad vēl zvaigznēs rakstītai nākotnei šī grāmata visos mūžos būs ļoti vērtīgs ieguvums. Par to izsaku Jums un visiem citiem kārtotājiem, balt- un melnstrādniekiem šinī vietā arī savu mazo pateicību. Patiešām, Jūs visi esat padarījuši lielu darbu.

Tālāk es gribu lūgt aprēķināt man honorāru un atsūtīt pēc iespējas atrāk kā citiem. Varbūt tas ir pādrošs vēlējums, bet subjektīvi skatoties, man liekas, ka es esmu viens no trūcīgākajiem, kam tā marka ļoti, ļoti der. Ja tur iznāk un ir vajadzīgs, tad lai kantoris atvelk vispirms tās 200 markas, ko es pērn saņēmu ar Jūsu gādību no Preses biedrības, un tad to pārpalikumu atsūtāt. Ja var bez tā iztikt, jo labāk. *)

Mana dzīve iet jau 8 mēnešus fiziskā maizes darbā: 40 stundas nedēļā darbā, sestdienas un svētsienas brīvas, bet tad arī jāizguļ nogurums, rakstīšanai laika gandrīz neiznāk. Dzīve kopmītnē, mazā istabiņā 3 cilvēki - paldies par to pašu. Brīvlaikā dažreiz gribas aizzagties kautkur ar maksšķeri un tā tā vegetēšana paiet, dienas aizrit - arvien tuvāk bedrei. Bet veselība laba, enerģijas daudz, humora un optimisma pietiek. Varbūt drīzumā varēšu iekļūt melni gērbtajā darba rotā, tad būs labāk un arī laika vairāk.

* Par 'Trimdas rakstniekiem' nebij iespējams autoriem honorārus maksāt. Nekāda kantora apgādam nebija, darbs tika veikts primitīvos apstākļos. Bet tiem autoriem, kas bija materiālās grūtībās, tika palīdzēts, cik kuro reizi iespējams.

Lidlaukā 18.7.1948.

124/24

Man gadījās pierokot (jaunvārds!) derīgas Vācijas apvidus kartes, bet tikai Augsburgas lapu, kura man šimbrīžam nav tik derīga kā varbūt Jums. Mērogs ir 1 cm : 1 km, starp citu var noderēt arī maksšķerniekiem, sādžu tūristiem u. c. apvidus cienītājiem. Nosūtu Jums atsevišķā paciņā 2 eks., varbūt būšu mazliet pakalpojis, ko, protams, daru priecīgs. Ja būtu vēl kāds reflektants, es varētu aizsūtīt vēl 5 eks., bet tad a 2 DM gabalā, vai nu uz pēcmaksu vai saņemot iepriekš vai vēlāk.

Man iet kā gājis. Tikai pašreiz draud darba samazināšanās vai pat izbeigšanās: sakarā ar lielpolitikas šaubīgo stāvokli saimnieks vairs negrib neko jaunu būvēt. Jau aizvakar atlaida 'bezmaksas atvaļinājumā uz nenoteiktu laiku' 42 cilvēkus, jaunredzē sekos vēl tikpat. Varbūt arī man būs jāmaiņa adrese, tad būs jāizmanto DP status un jāpāriet IRO aprūpē, ko gadi man atļauj. Ja es tādā gadījumā mēģinātu apmesties Augsburgas latv. nometnē (ar sievu, kura ir DP ar aprūpi un dzīvo Veidenē), vai tad tas būtu reāli iespējams? Lūdzu, paaugstināties un paziņojiet.

Rakstīt neko daudz neiznāk, laiks aiziet maizes darbā. Veselība joprojām laba.

*

KĀRLIS DZELZĪTIS

1892

Innsbrukā 6. 12. 1948. g.

130/160

Jūsu sūtījumu saņēmu laimīgi vēl Eslingenā, par ko sirsnīgi Jums pateicos. Ja Jūs kādreiz sāktu par nodrukātajām autobiografijām maksāt honorārus, tad lūdzu neaizmirstiet arī man atrakstīt, kādu materiālu atalgojumu Jūsu 'enfant terrible' būtu izpelnījies, jo 'atalgojumus' uzbrukumu veidā esmu saņēmis jau pārpilnām. Vienīgais mierinājums, ka ar to esmu cēlis Jūsu izdevuma tirāžū, kā Jūs rakstiet.

Jūsu pēdējā vēstule man pirmo reizi pavēra skatu uz Jūsu garīgo seju, jo par nožēlošanu man nav bijusi izdevība vēl ar Jums personīgi iepazīties. Un man jāsaprot, ka šai sejai saskatu tik simpātiskas man rakstura līnijas: arī Jūs, izrādas, piederat pie brīvdomīgiem gara cilvēkiem, kuri nīst 'uniformas'. Jāsaprot, ka par mūsu vēstures pēdējiem 10 gadiem līšana, piemērošanās, izlikšanās un visādu 'uniformu' nēsāšana bija sazēlusī tādā mērogā, ka brīvā cilvēka seja vairs nemaz nebija saskatāma. Vai nu brīnums, ka tagad, kad demokrātijai atplaukstot, viens otrs atļaujas paust brīvus uzskatus, vai arī dot iespēju citiem tādus paust, kā

Jūs to esat iedrošinājušies, ka kārtības sargi ir tūlīn klāt un klieudz 'valsts ienaidnieks', nodevējs vai tamlīdzīgi. *)

No Jūsu vēstules skaidri nevaru izprast, vai Stikhevitz kungs Amerikā interesējas par manas grāmatas izdošanu vai, turpretī, tas kāds lasītājs, kurš domā, ka darbs jau iznācis, un vēlas, lai viņam to piesūta. Jāsaka, ka pirmā gadījumā es būtu ļoti iepriecināts, jo līdz šim Austrijā, kā arī Vācijā neesmu varējis atrast darbam izdevēju. Visi to atrod par ļoti interesantu un labi uzrakstītu, bet atsaucas uz pašreizējo krīzi grāmatrūpniecībā, kas iestājusies pēc investām valūtas reformām kā Austrijā, tā Vācijā, kur sevišķi zinātniskām grāmatām vairs neesot pircēju, un lielas grūtības esot arī ar papīra sagādāšanu. Ja darbu izdotos izdot vācu valodā, kādā tas uzrakstīts, tad, piesūtot to lielākām Amerikas izdevniecībām, droši varētu cerēt uz izdevumu angļu valodā, jo amerikāņi pašlaik ārkārtīgi interesējas par pasaules republikas problēmu, un šī lielā vēsturiskā uzdevuma izcīnīšanai Savienotās Valstīs ir jau nodibinājušās ap 10 pasaules federalistu organizāciju.

* Par K. Dzelzīša rakstu, kas asi kritizēja autoritāro iekārtu, daudzi uztraucās un pārmeta redakcijai, ka tāds krājumā uzņemts, un sprieda, ka tā gan būšot pakreisā Ērmaņa vaina. Patiesība bija citāda: Ērmanis domāja, ka raksts par asu, ka redakcijai tas jāmīkstina, bet tam pretojos es, pastāvot uz pieņemtā pamatprincipa - par autora vārda brīvību - izturēšanu līdz galam, kā tas arī palika, un redakcija neviena autora tekstu grozījusi netika, ja vien par grozījumu neuzskata M. Timmas rakstā pielaisto tīšību. Šai autorei bija stipri padaudz visādu labojamu rakstības kļūdiņu, piem., viņa rakstīja daļēti 'bruņu rupucis'; es tad nesavilku vis to kopā, bet sadalīju arī vārdus papagailis, kas atradās turpat līdzās, un tā tas krājumā arī palicis: 'bruņu rupusis un papa gailis'.

*

PĒTERIS ĒRMANIS

1893

No Ērmaņa esmu saņēmis 27 vēstules, kas visas nodotas Misiņa krātuvei Rīgā. Tajās pārrunāti tikai 'Trimdas rakstnieku' redakcijas jautājumi, bet tās retās vietas, kur notikusi novirzītšanās sāņus, parādītas šais izrakstos.

Vircburgā 1947. gada 20. jūlijā

54/43

Vispirms to nepatīkamāko: Irmās Grebzdes lietu. Diemžēl nevaru Jums palīdzēt pierunāt viņu dot manuskriptu atpakaļ, jo es šai rakstniecei pilnīgi pievienojos. Jūsu recenzija par viņas grāmatu tiešām ārkārtīgi - lietošu saudzīgāko izteicienu - pārspīlēta. Tā ir tāda, par ko mēdz 'izrēķināties' ar plīkšķiem pa vienu vaigu un otru. No Jums to nebiju gaidījis, jo likās, ka Jūs esat vai pati nosvērtība. Vai nu tas darīts, lai izpatiktu Mežezeram, vai citos nolūkos - tas nav tik svarīgi, svarīgi tas, ka apsplausts tiešām ievērojams talants, varbūt spilgtākais stāstniecības talants, kāds trimdā radies. Tā 'kritizēt', kā Jūs ar Grebzdes grāmatu esiet

darījis, varētu 'nogāzt' kuru katru grāmatu, kuru katru sacerējumu. V. Kārklīņa Koka karote ir literāri daudz mazvērtīgāka (izņemot Tukšās rokas), par to Jūsu atsauksme ir ieturēta daudz pieklājīgākā tonī. Un vietām banāli salkanais Klīdzējs, kam tik daudz vietās vēl diletantisma sārņu karājas apkārt, - par viņu Jūs spējat tikai jūsmot. Kaut vai par to Grebzdes naturālismu. . . vai tad Jūs tiešām - nerunāsim par Eiropas literātūru - arī mūsu pašu rakstniecību tik maz pazīstat, ka šai ziņā Grebzde simtkārt pārspēta? Tad jau būtu elles dibenā jāiegrūž kaut vai Jaunsudrabiņa topošā Zaļā grāmata, kur tik daudz aprakstītas dabiskās vajadzības un šo vajadzību rezultāti. Jūs pieķeraties pat tādiem sīkumiem kā Grebzdes cilvēku vārdiem un uzvārdiem. Nerunāsim par savādajiem Anšl. Eglīša un Ādamsona personāžu vārdiem - arī Blaumanim jau ir Roplainis, Viskrelis, Gurlums u. c., ir vārdi Auce, Noliņš, kādu nav nevienā kalendārā. Tīri žēl, ka Jūs nedzīvojat Blaumaņa laikā, tad šis rakstnieks ar vārdiem un uzvārdiem tā nebūtu varējis blamēties. Vajaga, mīļais Plauža kungs, vairāk literāras kultūras, vairāk pazīt pasaules literātūru un - pār visām lietām - vairāk atbildības izjūtas par izteikto un uzrakstīto! Grebzdes apdare pavirša? Nebūs tiesa. Vārbūt vietām - bet nedomāju, ka piem. J. Miesniekam vai Aidai Niedrai apdare nebūtu vēl paviršāka. Zināms, viņiem Jūs vienkārši neuzdrošinātos to pateikt, *) bet iesācējai jau var kraut virsū, kas spalvā pagādās. Arī Jums jānācās, lai varētu pamacīt citus. Atskaitot kādu vēl diezgan skolniecisku gabaliņu par suni vai kaķi - ko tad Jūs tiešām rakstniecībai esiet devis?

Arī man nāk prātā aizvien biežāk, arī man stiprs kārdinājums raisīties no Jūsu izdevuma vaļā. Šādu tādu pasāktu un nodomātu darbiņu tik daudz, ka neesmu paguvis pat Jūsu labojumus izskatīt. * *) Piedodiet. Ja nu mans vārds tiešām Jums būtu noderējis autobiografiju savākšanai (iespējams, ka Jūs būtu savācis arī tāpat), tad jau ar tiem 56 manuskriptiem es savu uzdevumu esmu izpildījis. Jo visu lielo, sūro, grūto, smago darbu Jūs esat veicis viens pats un nekur es neesmu Jums darbus vieglinājis. Vārbūt tomēr varētu iztikt bez manis? Zināms, ja mans padoms būtu kur vajadzīgs - to katrā laikā.

Un nu neesat pārāk nikns uz mani šīs vēstules dēļ. Uz redzēšanos!

* Kad J. Miesnieks V. Štāla apgādam, kurā strādāju, iesniedza izdošanai savu romānu 'Lībjugala sogis', tiku manuskriptu atzinis par negatavu, lai to iespiestu. Vēlāk ar autoru vienojā- mies, ka es to rediģēju. Ar Aīdas Niedras apdari nav man iznācis iepazīties.

* * Ar te minētajiem labojumiem jāsaprot korrekcijas, kā- das esmu izdarījis rakstnieku iesniegtajās bibliografijās un kas pēc tam pārsūtītas Ērmanim izskatīšanai.

*

* * * Augsburgā 1947. g. 24. jūlijā 55/77

Ļoti godātais Ērmaņa kungs!

Mūsu domu apmaiņa par Grebzdzes grāmatu ir sasniegu- si to robežu, kad, piem., sanāksmes tiek slēgtas pirms to dabīgām beigām. Tādēļ - manuprāt - man te nebūtu vairs nekas bilstams.

Pēc Jūsu vēstules man neskaidra paliek Jūsu nostāja pret topošo autobiografiju krājumu. Neesmu meklējis 'vārdu', bet virsredatoru, kāds vienīgais esat Jūs jo sevišķi ar Savu vai absolūto atmiņu. Un Jūsu darbs tagad taisni sāktos.

Negribu būt uzbāzīgs, bet, apzinoties uzdevuma svarīgu- mu, atļaujiet man apliecināt, ka es šādu Jūsu izšķiršanas dziļi nožēlotu.

Katrā ziņā gribētu no Jums drīzumā saņemt galīgo atbil- di. Ja Jūs paliktu pie 'nē', tad lūdzu paziņot Jūsu honorāra un citas iespējamās prasības, kādas man vai izdevējam bū- tu pret Jums kārtojamās. Tāpat lūgtu, lai Jūs ierakstītā sū- tījumā man pāradresētu tos šī krājuma materiālus, kas ir pie Jums. Protams, tādā gadījumā es neuzdrošinātos vairs Jūs kā apgrūtināt, arī pēc Jūsu vēstules uzmanīgi laipnā aiz- rādījuma nē.

Ja Jūs tomēr par šādu ceļu neizšķirtos un turpinātu mūsu norunas saistības, es to ar prieku apsveiktu un drīzumā Jums nodotu visu I sējuma manuskriptu (autobiografijas un bibliografiju).

*

Virzburgā 1947. gada 29. jūlijā 68/140

Jūs vēlaties, lai es palieku par autobiografiju krājuma līdžredaktoru konsultantu? Labi. Tāds es varu būt, galvenais vadītājs un kārtotājs tā kā tā esat Jūs. Ja arī būtu atteicies pilnīgi - par kautkādu atlīdzību nevarētu būt ne runas, neesmu taču neko darījis. Ar manu atmiņu tik spoži nemaz nav, jo, piem., neatceros, vai atbildēju Jums pagājušā vēstulē par Hamsuna Badu.

*

Virzburgā 1947. g. 26. sept. 89/44

Te nu jārunā par mani pašu. Jūs izsmiet man nav nācis ne prātā. Ja esam aicinājuši Sodumu, Sņikeri, pat Širmanu un N. Kalniņu, kādēļ tad nevarētu rakstīt Jūs?

Tikai nedomājat, ka negribu rakstīt Grebzdes dēļ. Tad jau būtu aizgājis pavisam. Domāju, ka arī Grebzdes autobiografiskajai impresijai vajadzētu III sējumā nākt.

*

Virzburgā 1947. g. 16. decembrī 90/63

Par bibliografiju atbildam mēs abi. Būs nepilnības? Kas par to. Trimdas apstākļos labi, ka tāpat. Un kurš tad te tās urķis varētu būt? Manuprāt vienīgi Bičolis *), citiem tik smalkas erudīcijas nav.

* Jānis Bičolis šī krājuma bibliografijai deva pašu lielāko pienesumu, ļaujot izmantot nevien viņa krājumus, bet arī pašam nopūloties ar izrakstiem. Tuvāk par to pastāsta J. Bičolis pats - Ceļa Zīmes, 1956, 31, 226. lpp.

*

Virzburgā 1948. gada 11. jūnijā 117/22

Un nu, kad darba vairums paveikts - atļaujiet man Jums savukārt pateikties par Jūsu lielajiem pūliņiem ar šo krājumu un par to, ka bijāt iecietīgs un pacietīgs pret mani, jo tiešām esmu Jums palīdzējis daudz mazāk nekā Jūs to, varbūt, cerējāt un esmu izrādījis daudz trūcīgākas zināšanas nekā no manis varēja gaidīt.

*

JONASS MIESNIEKS

1896

Ingolštātē 1947. g. 13. febr.

27/47

Es te nosūtu māksliniekam nodošanai dažus 'ķeburēju-
mus', bet etnografiski pareizus 16. gadsimteņa kungu un dā-
mu tērpu traktējumus. 15. g. s. vēl pieder viduslaikiem un
gotikai, bet 16. g. s. beigās, kur notiek mana romāna darbība,
jau tērpos runā renesanse, greznojumi pie apkaklītēm etc.
Varbūt šīs druskas ko dos. Man ir pieietams šis arķīvs mūsu
pilī, bet nemāku zīmēt un uz māju nedod lieliskās grāma-
tas ar attēliem, pat krāsās; šai ziņā, ja es kaut drusku zīmē-
tu, varētu daudz ko iegūt, pieietams šis arķīvs katru dienu

1486g. 28 Dec.

Mīltais Pleuzis-Kungis!
Nosūtu romānu, kas
šī "nepazaudzāt" jō
atm. aus. tie vesela kot.
gaidīs atb. loli. Novēdi
precīzi Jura gadu.
Precīzēt Kr. Lestus
F. J. Medmāns.

no 10-12 dienā. Ja nu mākslinieks gribētu, viņš varētu atbraukt uz Ingilštati un pāra stundās iegūt vajadzīgos zīmējumus. Bet varbūt Augsburgā var iegūt to pašu? Lai nu varbūt būs grūtāk. Nosūtu arī Rīgas pils attēlu un šādus tādus 'krāmus', to starpā 'Svēto Jurgi', kas cīnās ar 'Pūķi' - šis motīvs der vākam, jo arī mans Filips cīnās par taisnību. Es nu nezinu, kā mākslinieks apcerēs ilustrācijas, varētu jau to izdarīt labi un moderni, ja tik drusku ieskatās 16. g. s. atēlos. Visi šie nieki jau ir tikai zīmes, kāds virziens izturams ilustrācijās. Nevajag jau tur tīru 'bilžu', bet pietiks ar šādiem tādiem simboliem no šī gadsimta. Tas būtu traki interesants darbs, bet es neesmu Jaunsudrabiņš, kas pats var ilustrēt savas grāmatas. Tvert franču skatījumā (mākslinieks pieder šai pasaulei) arī veco ir taisni brīnumaini. Jūs varat šo vēstuli arī dot viņam izlasīt, galvenais: te jādzīvo jau renesansei, dzīvīgumam, 'švunkai', nevis vairs gotiskam stīvumam.

Ingolštatē 1947. g. 26. februārī

28/138

Saņēmu vēstuli no Štāla kunga. Viņš grib romānu pārrakstīt uz latviešu mašīnas. Tas būtu ļoti labi. Viņš ir arī ar mieru, ka Sils romānu ilustrē. Šai sakarā nosūtu ilustrāciju sarakstu, uzrādot lappuses romānā (ja mākslinieks tās vietas gribētu izlasīt), pats arī es tās še aprakstu, lai Sils varētu saprast, kas jāzīmē. Šo ilustrāciju iznāk kādas 24, bet ar vāku 25.

Pielieku klāt še norādījumus par ilustrāciju'saturu'. Tās nu viņam jāpārdomā. Un taisni jātaisa tās, ko uzrādu, jo es pats vislabāk zinu savu darbu un ilustrācijas tad nu runā viena aiz otras puslīdz sakarīgu romāna gājienu. Jūs nokāpjat pie Sila un esiet tik mīļš un labs un izlasiet viņam tās priekšā, jo Jūs jau drusku manu romānu zināt un tad varēsiet izlasīt manu ķeburaino rakstu.

*

Ingolštatē 1948. g. 6. jūnijā

116/44

Es ticu, ka romāna labošana Jums sagādājusi lielas pūles un paldies par to. Es tik esmu ļoti noskumis, ka man honorārs, ko maksā Štāls, ja grāmatu pārdos pirms valutas reformas, jāieraksta skurstenī. Trīs gadi pagāja ar visu materiālu vākšanu un uzrakstīšanu. Tagad, nākot valutas reformai, tas viss pagalam. Nez vai Silam ir kāda noruna par 'bildēm' ar Štālu. Es jau gan esmu puslīdz norunājis. Kā jūs? Es nu arī nemaz tik traki nepukojos, kā Jums izlicies, un ja Jūs esat tik daudz piestrādājis pie romāna valodas, tad gan jau būs labi. *)

* Romānu apstrādājot, tā apmēri saruka par kādu trešo daļu, bet autors ar rezultātu bija apmierināts.

*

Ingolštatē 1949. g. 3. okt.

149/68

Kas attiecas uz atlikušo parāda daļu 150 DM, es gribētu saņemt arī tās pirms aizbraukšanas uz ASV. Es še būšu vēl varbūt līdz novembra vidum, bet īsti to pateikt nevaru. Var iznākt, ka jābrauc ātrāk, bet visu oktobrī nu gan laikam vēl būšu tepat.

*

Eslingenā 29. 9. 48.

58/48

Jāatzīstas, biju uz Jums itin dusmīgs par Jūsu Grebzdes grāmatas recenziju. Tā taču nu nekādā ziņā nebija objektīva! Protams, ka Grebzdei ir savi trūkumi un tos var un vajag arī atzīmēt, bet Jūs galvenos pārmetumus bijāt izteikuši tādā plāksnē, kur tie vismazāk pelnīti, protiet par viņas quasi 'rupjībām' resp. neaistētiskiem priekšstatiem. Bet, mīļais cilvēk, ko tad ir darījusi visa naturālistiskā literatūra? Piemēra dēļ Olgerta Liepiņa novelēs, kas gan nav naturālists, sastopamas vēl stiprākas vietas, bet šis autors tai pašā izdevumā tiek ļoti respektēts (lai gan tas redaktora nopelns, kura principu trūkums nepārsteidz). Dzirdēju, ka redaktors Jūsu rakstu pēc savas modes un parašām drusku 'pārtaisījis'. Vai tas taisnība? Tādā gadījumā, protams, lieta kļūst sa-protamāka.

* * * Augsburgā 1948. g. 1. okt. 59/125

Grūti iedomāties, kas varētu būt tik 'rupjš', ka to nevarētu mākslas darbā ietvert. Nav lietu, kas būtu pašas par sevi aistētiskas vai neaistētiskas, taču par to varam runāt tūlīt, kā rodas šo lietu savienojumi. - Mana 'rupjību uzskaitīšana' ir saprasta ētiski, ne aistētiski. Diemžēl!

Visa vaina meklējama tai apstākļi, ka autore, gribējama būt naturāla, tāda tomēr nav varējusi būt - viņas 'rupjības' ir kā neiederīgas bildītes, piespraustas pie sienas, ar vispārējo garnitūru nesakļaudamās, bet 'zāgēdamās' ar to. Galvenais - šīm 'rupjībām' bij jāsaskan ar vispārējo koloritu un bij jābūt loģiski vietā - tad tās vairs nebūtu rupjības - (Liepsala!). Aistētiskām normām viņas kalpošana vēl nav izstrādājusies, jūtams gaumes trūkums.

Bet domāju, ka viņa tiks ar to galā, un to biju sacījis arī savā rakstā, vēl dažu ko atzinīgu autorei teikdams, no kā varēja redzēt, ka recenzents nav domājis apkarot autori, bet gan kritizēt šo viņas darbu. Diemžēl, tos pāris teikumus 'Ceļā' vairs neatradu, kaut gan biju stingri piekodinājis bez manas ziņas klāt neķerties.

*

JĀNIS ŠIRMANIS

1904

Rebdorfā 9. XII 45.

1/49

Latvju Domas man rāda Sauksmes vāku, stāsta par saturu un piezīmē, ka pie šī veidojuma savu roku pieliek Arturs Plaudis.

Ja nu tas ir tas pats Plaudis, kurš Liepājā manu kailo galvu apsedza ar savu cepuri, tad varu ziņot, ka melnā platmale ar visu galvu laimīgi izkūlusies cauri visiem puteņiem un vētrām un pašulaik atrodas Rebdorfā pie Eichštatē.

*

Eichštetē 19. XII 45.

2/166

Es ciešu vientulības dēļ. Katru dienu gan dzirdu ap sevi latviešu valodu, tomēr reizēm jūtos kā tuksnesī. Kad atstāju Latviju, man sāpēja sirds pēc daudz kā. Bet par visu vairāk man žēl manu labo draugu. Tā sajūta bija, kad nokāpu no kuģa Gottenhafenā, tā bija visu šo laiku un ir arī šodien. Esmu meklējis, rakstījis, taujājis. Dažus arī atradis. Bet par daudziem nav ne pēdu, ne ziņu.

Par pagātni - lielākie pieturas punkti: Gottenhāfena - Šneidemīle - Halle - Nirnberga. Liktenis mani tomēr izrāva no Nirnbergas tieši 24 stundas pirms iznīcinošās 2. janvāra bombardēšanas. No manas darba vietas pāri tikai prāvs krāteris. Nokļu Erlangenā, strādāju kā grāmatsējējs. Nu esmu Rebdorfas Baltijas tautu nometnes slimnīcas saimniecības vadītājs. Dzīvoju vecā klosterī, kas gan pēdējos laikos kalpojis kā pārmācības nams. Manai ģimenei ir vieninieka kamera - celle. Būtu labāk, ja varētu sevi pieskaitīt brīvo profesiju darbiniekiem, bet mūsu nometnē tādas lietas nav modē.

*

Fišbachā 29. 10. 47.

81/141

Nu varu sūtīt sveicienus no Fišbachas viršiem. Manā rīcībā ir 17 x 4 soļi telpa. Uz grīdas izmētātas kastes, koferi, saiņi. Uz soliēm improvizēta gulta, 2 gab. 4 m galdi, čuguna krāsnīņa. Bet tā kā viņas dvaša ir parniecīgu, tad nemaz neķimerējos. . . Citu mēbeļu nav. Bet tas nekas. No iesaiņojumu kastēm šo to improvizēšu.

Mani izlutinātie ģimenes locekļi šeit nemīl daudz uzturēties. Tie dzīvo mazā cellītē, kur 4 dvēselēm ir trīsstāvu gulta. Ir arī divi sēdekļi. Kamēr divi sēž, otri divi stāv un pagaida. Četriem sēdekļiem vietas nav. Jāatradinās no liekām kustībām. Ieguvums tāds, ka neplīst apavi.

Fišbachā 11, VII 48,

122/65

Š. g. 7. jūlijā pārstāja elpot manas sievas tēvs Augusts Rudītis. Vakar izvadījām no nometnes baznīcas, pirmsdien Nirnbergā krematizēšanas akts. Pie Tevis vēl laikam ir Rudīša manuskripts. Vai Tev tagad nav vaļas un patika uzrakstīt nekrologu?

Bez tam otrs lūgums. Vai Tev ir kautcik pazīstami Augsburgas grāmatnīcu vadītāji? No Raita es laikam dabūšu honorāra vietā grāmatas - Zelmas Lagerlefas Nilsa Holgersona ceļojumu ar meža zosīm. Ja nu vari, tad pieteic Augsburgas grāmatnīcām minēto grāmatu pieprasīt man, nevis Raitam vai citam starpniekam. Lai nu viņi pažēlo nabaga autoru, kurš bez vainas iekritis parādos pāri acīm. Oficiālie bērnu izdevumi vien prasīja aizņemties no laipniem kaimiņiem pāri par 300 jauno marku.

ARVĪDS DRAVNIEKS

1904

1946. g. 7. augustā

11/11

Jā, starp citu, es vakar saņēmu savas literatūras vēstures pirmo eksemplaru, kādēļ Tev nevaru nosūtīt. Katrā ziņā Jūs tur viņā galā ātrāk tiksiet pie tās nekā es šeit.

Aistara stāsts nav slikts, tas ir pat ļoti labs no formālās uzbūves viedokļa. Vienīgi, ja es ko vēlos, tad to, lai personu uzvārdi un vārdi nebūtu tādi, kas jau bez tēlošanas liek domāt, kādas būs pašas šīs personas. Tas ir vecu laiku stāsta paņēmiens, kas īpaši jūtams Mērnieku laikos un ko kultivēt tagad nebūtu vajadzības, sevišķi literāri tik izglītotam vīram, kāds ir Aistars. Ja skolmeistari tur vērtēti drusku greizā spogulī, tad dumji par to uztraukties, jo šī profesija taču nav nekāda neaizskaramā.

Brīnos drusku par Jaunsudrabiņa dzeju krājumu. Prieks ir par visiem latviešu dzejas darbiem, kas tagad ierauga dienas gaismu zem svešas saules.

Es gatavojos septembra sākumā braukt uz Eslingu, ja tikai dabūšu atļauju, kā tikt zonai pāri. Citādi esmu principā pret organizēšanos uz kooperātiiviem pamatiem un šaurākā apjomā, jo mums drīkst tagad būt tikai viena - latviešu partija. Ja Dievs līdzēs mājup tikt, tad varēs atkal katrs savu kerru dzīt.

Mūsu pusē nekādu sevišķu notikumu nav. Viss rit pamazām un miegaini. Man patīk priekšgalā redzēt tādus cilvēkus, kas var ko vairāk kā parastie vidusmēra ļaudis. Kamēr te bija Valdmanis, tad te bija vairāk dzīvības uguns un aktivitātes. Tagad viņš brūvē alu amerikāņiem, vada vienu lielu alus brūzi. Ko viņam citu darīt, kad latvieši bēg no spējīgiem cilvēkiem vēl vairāk kā žīds no krusta! Sekas no tā ir rokām taustāmas: Jūsu pusē puīši nāk mājā ar SS ierakstiem dokumentos, un neviens viņus neņem pretī. Un tas viss tā ir īstenībā, neskatoties uz R. Liepiņa skaistajiem vārdiem presē, ka viss ir panākts un cik jauki izkārtots. Kad mūsu pusē puīšus atbrīvoja, tad bīskaps un prezidents R. Eslingā bija paziņojis publiski, ka viņš 7 stundas runājis štabā, līdz panācis atbrīvošanu. Vai tad nu tagad, ja toreiz bija prieks greznoties ar cita spalvām, viņš nevarētu runāt 14 stundu un izkārtot šo bēdīgo lietu, lai cilvēki neklīst pa Bavārijas ceļiem neziņā par rītdienu un ar tukšu vēderu.

Man ir patīess rūgtums pret visiem bijušiem politiķiem, kuri stāv tagad aiz stūra un taisa smaku, neļaujot citiem strādāt, bet paši darba nedara, jo svešuma apstākļiem viņi ir nevarīgi. Nekas, dzīve tā daudziem jau pagājusi garām, kas segušies ar sapelējušu tiesību iedomām. Jau Ibsens Meža plīvē jauki parādīja, cik lielas ir ilgas pēc agrāku laiku goda atgriešanās, kādēļ pīļu medības rīko pat uz istabas augšas.

*

1946. g. 15. dec. 19/103

Es strādāju mežā, tāpat Celms Jānis, zāgējam balķus gateram - sūtīšanai pāri jūrai. LCK ir tikpat kā paputējusi, abi profesori to nosaimniekojuši galīgi. Ar ilgošanos jāgai-

da jaunā LCP sesija, lai visu varētu pārkārtot. Man arī tur būs līdzī runāšana tagad, jo esmu arī ievēlēts. Es klusu necietīšu. Balto lapu laikam ir jābeidzas. Mums ir vajadzīgi vīri, kas tagad ko var izdarīt. Prof. K. ir jābīda prom no tiešā darba darīšanas. Viņš ir kā bērns. Bet - tā ir tāda pašmāju lieta, ko pa pasauli nevajaga skandināt. Visu ko vajaga novest līdz absurdam, lai katrs saprastu, ka tālāk tā vairs nevar iet.

*

1947. g. 5. III

30/13

Kā jau zini - R. Hofmanis Latvijā bija centies visiem līdzekļiem mani degradēt par lielāko nevērtīgu literātūrā. Bija tādēļ jāaizstāvas un jāraksta pretī. No otras puses tādi belzieni arī ir veselīgi. Sākumā gan apmulst, bet pēc tam nāk atziņa, ka ir jāuzmana katrs vārds, ko saka. Un tā kā Rudzītis grib dot manai grāmatai otru iespiedumu, tad man bija mudīgi jāpārlasa. Jāpapildina arī vēl šur tur. Grāmata ir steigā rakstīta un tur ir daudz nepilnību. Nomocījosi kā nabags ar nāvi.

*

Augustdorfā 1947. g. 3. IV

37/71

R. Hofmanis ir baltu filologs, students. Personīgi viņu nepazīstu. Mana grāmata ir vērtēta Z. Lazdas vadībā Fišbachas literatūras studijā. Viņš tad ir devis no visa tā kopsavilkumu. Aizsūtīju Rabācam piezīmes pie viņa recenzijas, izlabodams Hofmaņa nepareizos faktus un spriedumus, bet Rabācs, glābdams avīzes godu, ir manas piezīmes stipri apgludinājis. Tām nebūs vajadzīgā efekta. Bet vai nu mūsu tā jau šaurājam pasaulei ir diezciņ liela interese vērot, kā mēs plēšamies kā gaiļi? Aizkulises visā šai lietā ir tādas, ka pēc Artura Baumaņa recenzijas profesoram bija kļuvusi nepatīkama tautskolotāja ēna. Profesors *) pats jau ir goda vīrs, viņš pats nebija nekā darījis, bet aktīvi bija kļuvuši viņa draugi. Un rezultāts nu ir tāds, kāds tas ir.

Zariņš un Kampe mudina uz salu un drošina nebīties. Pēc Kampes vēstules Kanadā gaida pionieru darbs. Ja mēs netiekam mājās vispār, tad izbraucēji uz Kanadu būs vinnējuši, bet, ja tiekam ātri, tad vinnējuši tie, kas brauc uz salām. Noteikumi nav tik patīkami, bet Zariņš saka, ka tas tā vairāk tikai uz papīra. Par bagāžu teikts, ka var ņemt līdzī tik, cik pats var panest. Tas ir tā bēdīgāki. Man nav daudz pasaules mantas, bet grāmatas un nepieciešamās drēbes līdz ar segām visai ģimenei tomēr ir vairāk kā rokās spējpanest. Es vēl pagaidīšu, līdz daudz maz noskaidrojas gaiss.

* Prof. K. Kārklīns

*

1948. g. 29. jūnijā

120/23

LCK ir bez feniņa jaunās naudas, lai gan konti bankās lieki. Pēdējās dienās pirms reformas, kad naudu vairs nekur nevarēja racionāli izmantot, LCK saņēma pa pastu pāri par RM 200 000. Visi tad steidzās maksāt, un Niedra rāpās gandrīz vai stāvus gar sienu uz augšu aiz dūsmām, naudu saņemdam. Tā visa ir noguldīta pašpalīdzības fondā (citas izejas vairs nebija), un, kad to izdosies debloķēt, to vien Dievs debesīs zina. Tātad: no šīs puses nekādu palīdzību vai atbalstu konkrētā situācijā nevar sagaidīt, jo gluži vienkārši uz to nav nekādas iespējas. 8. jūlijā Hanavā būs LCP sēde. Ja Tev gadās būt tuvumā, tad varētu dzirdēt pats savām ausīm, kādas tās lietas ir. *)

Mūsu zonā jaunā DM radikāli uzlabojusi stāvokli. Tagad vācieši pārdod visu ko, ja tikai ir nauda ko maksāt. Es tā pirmo reizi trimdā nopirku veselu kilogramu sviesta par DM 20 un vēl šodien pat kilogramu jēra gaļas. Pēc maizes, margarīna trūcīgās devas un ersatz kafijas tā ir jūtama pārmaiņa labsajūtā.

Gaiss ir biezs, bet arī mēs esam ar biezu ādu, kādēļ nervozējam. Ja vien izceļošanas iespējas būs, lūkošu skatīties uz USA vai Kanadas pusi, jo citas izejas vienkārši nav.

* Šis skaidrojums sakarā ar manu apjautāšanos, vai nebūtu kādas iespējas palīdzēt V. Štāla apgādam Trimdas rakstnieku lietā. Sakarā ar naudas reformu bija radies DM 5200 iztrūkums, kā segumam nebija līdzekļu.

FRICIS DZIESMA

1906

Stokholmā 16. 3. 47.

34/157

Šai zemē ierados 1944. gada novembra beigās un pēc kāda pusgada nodzīvošanas pa nometnēm, kur piekopu vectēva amatu - koka karošu grebšanu - dabūju archīva darbinieka vietu Karaliskajā Literātūras vēstures un senvēstures akadēmijā. Mans darbs bija grāmatu siešana. Pag. rudenī šis zviedru valdības atalgojums izbeidzās. Privāti vienojoties, turpinu siešanu turpat, kā smejas, pats savā meistara godā.

—
 Man paldies par visu, ko
 Tu esi iemāc mātē. Ja
 Reimis Briggals uz mēti
 lieldzīvnieku unbrāni,
 ko mēs redzam, jaunā
 rāco, varbūt būtu iedzi-
 jami, laist laimēt. Tad
 laist šīs mēģis formate,
 a, petit relievum, 64 pp.,
 un no mēģis laimēt, ja
 tās ymāta 2 gramatiku.
 Ja būtu ymāta, es varē-
 tu laist se an pat.

Neņemiet ļaunā, bet kādu autobiografiju gan es nevaru no-
 sūtīt. Mana dzīve bijusi grūta jau no mazotnes, esmu tik pār-
 varīgi sīksti un brīžam ar izmisuma neatlaidību 'vilciet' tai
 cauri, un tas, ko es varētu rakstīt, būtu pārāk sāpīgs vēstī-
 jums un varbūt pat ne pa spēkam. Manu dzīvi pildījis darbs
 un atkal darbs - un gandrīz vai vienmēr esmu tautas vai sa-
 vas svētku dienas sagaidījis pie darba galda - ar pusrakstī-
 tu manuskriptu pie mašīnas. Kad es pats sev tad radu brī-
 vus brīžus, meklēju uzrakstīt līdzsvara pēc 'prieclīgu' dzeju.
 Tā es kļuvi par 'pozitīvistu' - to acīs, kas rakstīja visādus
 apcerējumus un šķiroja dzejniekus pēc saviem gadiem. Uz-
 rakstīt autobiografiju tik īsā laikā ar savu mentalitāti es ne-
 maz nevaru. Varbūt es to gan izdarīšu lēnām - lai paliktos
 maniem bērniem par atmiņu. Bet varbūt vietā es te varu uz-
 rakstīt kādu dzejoli, ko man nācās nolasīt Gotlandē pāris ne-
 dēļas pēc ierašanās. *)

Mans tēvs bija gadījuma darba strādnieks (ne skolotājs,
 kā kļūdaini teikts A. Franča piezīmēs par antologijā Darba
 dziesmas ievietoto darbu autoriem), pret mūža vakaru kādu
 laiku tā kā ostas namdaris un tad atkal kur pagadījās. Tē-
 vam vārds Kārlis, mātei Līze, dz. Dziesma.

Ļaudis, ar kuriem dzimtenē kautcik satikos, visi lielajās jukās pazuduši. Jaunas draudzības grūtāk atsākt. Cik varu, kaut ko uzrakstu, bet maizes darbs nedod tam tiešām daudz laika.

Mans sirsnīgs jo sirsnīgs sveiciens Ērmaņa kungam, ko arī aizvien esmu pieminējis ar labākajām domām un kāda veida garīgas tuvības izjūtu, un lūdzu Jūs, lai Jūs viņam nodotu manu sveicienu, pasacīdami par šo izjūtu.

*'Atzīšanās'

*

Stokholmā 13. 5. 47.

41/109

Vēl nometnē būdams, rakstīju no citu īpašumā esošām grāmatām sev Poruka, Skalbes, Aspazijas u. c. liriku un vēlāk pats iesēju grāmatīnās. Tagad šis tas nācis klāt no Vācijā iznākušajām grāmatām.

Es būtu Jums pateicīgs, ja varētu uzzināt K. Rabāca un P. Klāna adreses. Kad ļaudis tiesā 'Tēvijas' redaktoru, es esmu varējis tikai sacīt, ka tas bija saimei smalkjūtīgs šefs. Ja vien viņam būtu bijis vairāk tiešās pieredzes, ko no avīzes var un ko nevar 'iztaisīt', manuprāt viņam daudz mazāk reizēm būtu radies arī valdītā un apslēptā rūgtuma. Dažam darba vadītājam šādas pieredzes bija, taču tā ne katru reizi rada smalkjūtību. -

J. Rudzīša problēmas ir diezgan vienkāršas: nevarēdams citiem līdzi, garām tikt fiziski, gaudenais grib aizvien pārādīt savu 'varu' garīgi. Taču šāda cilvēka nostāja pret dzīvi palaikam ir vienpusīga: tas nevar no dzīves ņemt visu, ko iegribas, bet tikai to, ko viņa pienes pati klāt - kā upes strāume palu laikā pienes klāt krastā sēdētājam kādu koka gabalu. Iedomājiet arī šo Zentu Mauriņu! Liels darbošanās dzinulis šādiem ļaudīm ir arī godkārība. *) Par Susurēnu Jāni šelākam paklīda tādās valodas it kā viņš esot 'iestājies pretestības kustībā' - un var jau būt nācis kāds 'sociālais pasūtījums', kas rakstīšanas prieku rosinājis. Pats autors reiz man Latvijā teica, ka rakstīt viņš varot par visu, ja tikai uzdodot tematu.

Vācijas lielākie laikraksti še pienākot diezgan laicīgi, tikai kas nu visus tos var nopirkt! Es nemaz nē. Tai vietā esmu pasācis pētīt, ko zviedru autori raksta par grāmatu mākslas problēmām. Šī literatūra man viegli pieejama.

Jums jau būs zināms, ka Strēlerte un Johansons beidzot ti-
kuši 'pārmesti pār kanceļi'. Viņi dzīvo netālu no manis kā-
dā augstā mājā uz klintīm, un no loģiem ir lieliska izredze
pāri Stokholmas apkārtnes ezeriem. Dz. Sodums ir burtli-
cis (pie mašīnas), šeit apprecējis Lijas Kronbergas māsu
Skaidrīti un nu jau drīz gadu priecājas par dēlu. Lija strā-
dā kādā keramikas fabrikā. Andr. Eglītis tā kā tehniski zī-
mē, A. Dagda ir pasta ieredne. Liekas, visi 'kōč kur rōjes'.

* Fiziskais trūkums var gan būt parocīgs, tomēr ne pārlie-
cinošs izskaidrojums kāda rakstura netīkamiem vilcieniem.
Kroplā 'garīgā vara' var rasties arī tā, ka, veselā cilvēka
priekos dalīties nevarēdams, tas tajos sava laika nenotērē
un aktīvāk pievēršas garīgām rosmēm, tā bieži aiziedams
garām un priekšā tiem, kam locekļi veseli.

Stokholmā, 26. 7. 47.

64/81

Esmu saņēmis Jūsu vēstuli un sūtītās grāmatiņas. Par
visu sirsnīgs paldies! No Klāna visa Pusnakts vieša man
reiz Sieva patika vislabāk, un bija prieks atrast šo darbu
pārspiestu. Pēc lasīšanas gan paliek jautājums: Kādēļ īsti
vīrs aiziet un kādēļ īsti pārnāk? Tas nav skaidri nogiežams.
Jums taisnība, ka pret Klāna tēmatiku var just simpatiju.
To sevišķi piedomāju, atceroties Ceļā lasīto noveli Plūdi.
Kad daudzi, ļoti daudzi stāsta par bēgļu dzīves nejaucībām
tādus kā paplašinātus anekdotus, paši it kā palikdami to va-
rā, Plūdodos manāma stingra rakstnieka nostāja.

Taču es gribēju vispirms pasacīt, ka gadiem neesmu sa-
ņēmis tik bagātīgi atklātu un sirsnīgi saturīgu vēstuli kā
no Jums; un tā aizskārusi daudz lietu, uz kurām es pamē-
gināšu atbildēt. Es nezinu gan, kā tas veiksies, jo par dažu
lietu runāt grūti, par citu varbūt netīkas vai arī nav īstā
laika. Un tad atļaujos piezīmēt, ka šodien nodevu nosūtīša-
nai uz Jūsu vārda mazu sainīti. Es ieliku tajā daļu Jums,
daļu Ērmanim, bet rakstīju Jūsu adresi, jo domāju, ka
Jums, kā jaunākajam gados, vieglāk iespējams pārvarēt
visādas saņemšanas grūtības, ja tādas būtu. Tad reiz ie-
dzeriet kopā tasi kafijas, kā sacīt, mani pieminēdami! Man
izgadījās tā, ka paspēju pielikt klāt vairāk salduma nekā
domāju, tādēļ pārsvītroju kādu uzrakstu cukura kastītei: ta-
gad jau iznāk katram pa veselai mantai. Ar pieciem Dzīv-

Šen dariet kā redziet: mainiet, pārdodiet! Iegādāties Vācijā iznākušās grāmatas man tādā kārtā iznāk nesalīdzināmi labāk nekā pērkot še par dārgām kronām, un domāju, ka pēc pāris nedēļām atkārtojot apm. līdzīgu sūtījumu, arī Jums tas būs izdevīgi. Akurāteri, Bārdi varat sūtīt pat pa 3 eks. Vai vēl manāma Vidberga Sāpju ceļš? Tajā esot kāds mans dzejolis ņemts par motto zīmējumam par uzliedojumu. Neesmu neko tādu par šīm briesmām rakstījis; mani interesē, kas tur īsti pielāgots. Un rakstnieku portretu mapi arī! Mežezers rakstīja, ka izsūtījis man Ābeles Balādes; jādomā, ka viņa izdevumus laikam saņēmsu.

Un tad vēl neņemiet launā, ka rakstu ar mašīnu: bet manas grāmatsējēja un ritenbraucēja rokas tagad drošāk jūtas ar mašīnas taustiņiem nekā ar spalvu. Un nu sāksu atbildēt pa kārtai.

Ar Mežezeri tiku iepazinies tā, ka viņš A. Eglīti un mani reiz vācu laikā aicināja uz Penkuli nolasīt dzejoļus. Uz šejieni viņš atsūtīja man savu dzejoļu grāmatiņu un pēc saņemtās pateicības vēstules aicināja sūtīt izdošanai manuskriptu, ja tāds man būtu. To tiešām sastādījis biju un patlaban sarunājos ar spiestuvēm, lai izdotu pats par savu naudu. Taču te es būtu varējis likt spiest tikai kādus piecus simtus, bet Vācijā metiens būšot 3000. Še gan reiz atklīda baumas, ka Kadilis atstājis viņu tāpēc, ka M. labojot pēc sava prāta žurnālam iesūtītos dzejoļus. Laikam kaut kāda patiesība tai ziņā būs, jo manas nākamās grāmatas pēdējā dzejolī vārdus 'Laimas lūgšanu' viņš grib aizstāt ar 'lūgšanu Dievam'. Nu, es neesmu 'veselisks', nevaru sacīt, ka tas vārds ir neaizstājams - vismaz nevaru nekā to pamatot - un tā tur varētu stāvēt arī Dievs, kaut gan tas grāmatā ir jau tik daudz pieminēts, ka man vai jābaidās par šī vārda nelietīgu un veltu valkāšanu. Citādi par dzejoļiem M., kā man rakstīja, esot 'sajūsmināts' - un jādomā, ka viņam tur kas sevišķs labojams nebūs. Es nebūtu dabūjis labākus burtus par Vircburgā esošiem, kaut arī tie ir stingri nolietoti un spraukumo. Jūs rakstat, ka Ceļš vispār izdod glītas grāmatas. Esmu redzējis tikai pašu žurnālu un tad Ērmaņa un paša izdevēja grāmatiņas. Viņu nepārprotama priekšrocība glītuma ziņā ir tā, ka tās nav apgrieztas, un te es varētu aicināt Jūs vienmēr un visur iestāties, lai brošētu grāmatu

neapgriež. Parasti ar to tiek apslēpts paviršs un greizs darbs. Kāda, piemēram, izskatās Rudzīša grāmata Blaumaņa noveles! Visa labā puse nogriezta nost! Ko tad līdz lepni rakstīt: Latviešu apgādu kopas dalībnieks, ja par grāmatas skaistumu, kā redzams, izdevējam nekādas jēgas nav! Pieminētā grāmata vispār ir nesalīdzināms piemērs tam, kā grāmatas ne v a j a g a darināt! Nemaz negribēdams apstrīdēt Jūsu izteikumu par Ceļa grāmatu glītumu, man jā-saka, ka mums ir vēl stipri dīvaini uzskati par grāmatu glītumu, ieslēdzot še gan mūsu brīves laiku, gan bēgļu gadu izdevumus. Mēs esam parasti sprieduši kā grāmatai labvēlīgi diletanti, bet nepārvaldām un pat nezinām grāmatu darināšanas likumus un neizprotams grāmatas skaistuma jēdzienu. Ir vai pieņemts par likumu, ka Zelta Ābeles izdevumi visi ir glīti. Taču tiešām viss nav zelts, kas spīd - un arī Gopera grāmatām bieži ir tādi paši 'saules plankumi' kā citām. Goperam varbūt izdevies šos likumus kaut kā 'apgrābstīt', bet citi izdevēji, liekas, nav par tiem pat interesējušies. Bet tur taču ir vesela nolikumu un kārtības pasaule, tur ir grāmatu mākslinieka jēdziens un gadu simtu ilgas tradīcijas! Es šeit reizēm šai lietā pastrīdos ar J. Grīnu kā ar tuvāko kaimiņu, kam nācies grāmatniecībai stāvēt tuvāk. Viņam no grāmatas svarīgs tikai teksts, bet pārējais ietērps pilnīgi vienaldzīgs, un to viņš arī atklāti uzsver: viņš jau neskatoties uz grāmatu tā, kā tas Dziesma... Grīns ārkārtīgi necieš (vai arī: sācis neciest, jo jāsaka par daudzām lietām: G. ir atkal mainījies) ilustrētas grāmatas. Zīmētājs varot attēlot tikai vienu momentu no visas tās dzīves, kas aprakstīta tekstā, kāda tam esot nozīme? Bet vai tad rakstnieks var aprakstīt, teiksim: izsmelt visu dzīvi? Dīvaina argumentācija. Varbūt tiešām Grīnam bijis savs nopelns, ka Valters un Rapa izdevis tik daudz neglītu grāmatu, nemaz nedomājot par ilustrācijām, bet visādā citādā ziņā. Jāsaka, ka mans kaimiņš tiešām kļuvis politiski aktīvāks, taču nupat savā avīzē iespiež arī kādu savu literāru sacerējumu. Daugavā viņš aicināja rakstniekus vilkt stingrāk 'politisko noti', kurā varētu būt nostāja pret abām okupācijas varām reizē. Taču Latvju Ziņas palaikam vairāk strostējušas, teiksim, otrās, ne pirmās varas t. s. sadarbīniekus, un šī lieta rakstnieku starpā nav palikusi nepamanīta. Un šeit nu ir

tā, ka laikrakstā viņam nav vai neviena pastāvīga līdzstrādnieka-rakstnieka. Daugavā par līdzredaktori ar šo gadu aicināta Strēlerte, lai tā 'vilktu līdzi' citus 'labās puses' rakstniekus. Ir vairāki, kas nepavisam neļauj iespiest savus darbus avīzē, tikai Daugavā. Personīgi man bijis tā, ka daudzkreiz žurnālam domātie darbi parādas avīzē. Tas nu vēl nebūtu nekā, bet notiek arī otrādāk - un tad ir daudz nejēdzīgāk: žurnālā parādas mazāki gadījuma dzejoliņi, ko neesmu pat uzņēmis iznākošajā grāmatā. Ar tulkojumiem tas pats. Arī notikušās Latviešu Palīdzības Komitejas vēlēšanas (tur ievēlēts arī Grīns) ir laba viela komēdijai: Kad labā puse rakstīja, ka komitejnieki ir 'uzsēdušies', nevis ievēlēti 'demokrātiskās vēlēšanās', tādas (pakāpeniskas) tika sarīkotas. Komiteja klusībā baidījās, ka labā puse, kas te ir ļoti lielā vairākumā, to 'neiesturmē' - bet tā šo pasākumu boikotēja, un tā nu vecie varas vīri iekšēji priecājās, bet ārēji šķendējās uz tautiešiem par 'palīdzības darba kaitēšanu', soloties pat sūdzēt arķibīskapam u. t. t. Izpārdeva 513 palīdzības darba kartes, un vēlēšanu priekšvakarā uzrakstīja (B. K.) lielu rakstu par savas līnijas uzvaru. Taču izrādījās, ka pašu starpā bijusi pavisam liela opozīcija: pašam līdzi balsojot, vecais priekšsēdis J. Breikšs dabūja mazu vairākumu 15:12. Tad opozīcija visus savus kandidātus noņēma, un pozīcija dabūja vēlēt daudzus ļaudis aizmuguriski. Tagad atteikušies no tiem divi no revīzijas komisijas un vairāki no valdes. Kā lietas saglābs, vēl nav zināms. Tā nu ir mūsu lielākā 'polītiskā nots', tikai vēl rakstniecībā neapstrādāta...

Nupat manās rokās nonākuši siešanai Laika pirmie 15 numuri, ko savācis Art. Bērziņš. Pašķirstot ievēroju tur arī Jūsu darbus; redzu, ka esat kļuvis kritiķis. *) Es arīreiz šo to rakstīju, krietni tincināts un piespiests. Jāsaka: tomēr labāk ir dzejot nekā kritizēt.

Manā nākamajā grāmatā Līvzemes elegiju nebūs. To garās rindas vispirms nesaderas grafiski ar pārējo dzejoļu īsajām, un bez tam elegijām ir pašām sava pasaule un ieskaņa. Pa kara laiku neesmu varējis uzrakstīt visu to, kas tur vēl piederas, un daudz problēmu rodas no jauna. Uzrakstītas (visas jau iespiestas Latvijā un pēdējā Sauksmē) ir septiņas, bet domāts bija vismaz ducis. Un rakstīšanai vajaga vairāk miera un laika nekā tas ir bēgļu dzīvē, kur tik daudz jādomā, kā

sagādāt materiālo iztiku. Nosaukums būtu bijis Dzintars dzelmē ar apakšvirsrakstu Līvzemes elegijas. Rakstīšanai man vislabākais laiks sākas ar rudeni - kad virši zied un vasaras karstums kļūst rēns - kad septembrim ir dzidri mākoņi un nostājas vēji.

Varbūt būsit ievērojuši, ka šē recenzē tikai tās grāmatas, kas iznāk Zviedrijā. Ir bijuši reti izņēmumi. Piem. Grīns rakstīja par Dzīluma Sarkano velnu, bet, pirmkārt, viņam grāmata ļoti patika, un, otrkārt, apgādam pārdošanai bija piesūtīti savi simts eksemplari. Un tā man nav nekādas ticības, ka par Dzīvei draugos arī kas šeit parādīsies. Tas gan varbūt notiks Vācijā, un es būtu Jums ļoti, ļoti pateicīgs, ja Jūs, turienes izdevumos kādu recenziju pamanījuši, varētu man to atsūtīt. Te jau arī pa laikrakstam redakcijām pienāk, bet vai tad nu var katru reizi iet lūgties un kārtēji lasīt, bet naudas abonēšanai jau neiznāk. Tā par Vācijas gara dzīvi laikrakstu spogulī zinu visai maz. Man gadījās jau rakstīt Kārlim Draviņam, ka šo grāmatu es kaut kā gaidu ar visai maz prieka - skumjāk nekā jebkuru iepriekšējo - un recenziju saturs lai nu būtu kāds būdams, tas nav svarīgi. Taču es gribu, cik varēdams, sakrāt tās (par iepriekšējiem darbiem tāds krājums palika Rīgā) saviem bērniem: varbūt viņiem izdosies tas, ko nepaguvu es. Par tiem rakstiem, kas palika mājās, es reiz gribēju uzrakstīt piezīmes, lai paskaidrotu tās vietas, kur rakstītāji cilvēcīgi kļūdījušies. Varbūt, ka reiz tas vēl būs iespējams.

Ko esmu vispār rakstījis, tas jau Jums zināms. Ja nu kāda licence dabūjama, tad laikam Līvzemei būtu vispirmā vieta. Pēdējam izdevumam bija desmit loksnes, taču tur bija priekšvārds un diezgan daudz baltu lapu - vismaz sava loksnē par daudz. Ja viss labi veicas, varu no šejienes aizsūtīt arī mazliet laba papīra, kā jau to esmu nosūtījis Mežezeram. Kāds apgāds izdevis par jaunu Rilkes Karodznieku, taču ar visām pirmizdevuma kļūdām - tur vairākas nodaļas salaisītas kopā. Personīgi ļoti cienu arī Rilkes Vēstules kādam jaunam dzejniekam, ko šeit esmu vēlreiz pārbaudījis un redīgējis vieglākā izteiksmē, lai teikumu tulkošana nebūtu protokolisks 'pieminekļu valdes uzmērojums', bet skaidrāk izceltos pati doma.

* Šai nozarē darbojos jau Liepājā, taču rīdzinieki, izņemot Kārlī Eoli turienes preseī nesekoia

Jāsaka, ka tās mantas visas tiešām maksā mums 'dzīvu naudu'. Tā mēs sūtam to, ko paši nelietojam - cukuru, kafiju un tā šo to. Ceru, ka drīzumā saņemsit sainīti, par ko jau rakstīju. Augusta vidū no šejienes uz Jūsu vārdu aizgāja otrs - pirmajam līdzīgs. Te jau nemaz nevar zināt, cik liela vai maza vērtība tādām sūtījumiem var būt, tādēļ, lūdzu, palieciēt nomodā par sevi un nesūtiet grāmatu par daudz. Pie tam uz šejieni tiešām sāk nākt daudzu izdevēju grāmatas. Tā, šādā vai tādā kārtā, esmu jau ticis pie Rilkes, Herc. Jēkaba un Naimēša, Skujiņas un vēl šā tā. Apmainās kārtībā pret Dzīvšēn saņemšu, varbūt, vēl diez ko. Tādēļ tiešām nelieniet no ādas laukā manis dēļ, bet, ja mani sainīši sasniedz Jūs, stiprinieties miesīgi, lai varētu strādāt garīgi! Personīgi man nav nekādas jēgas, kāda vērtība bēgļa rokās pašreiz ir vācu markai. Tādēļ vēlreiz: no Dieva puses nepārspīļējiet! Pa diviem eks. nekādi nelaidiet! Uzņemiet manus sūtījumus par mazu labvēlības zīmi. Un nekādus laikrakstus arī nesūtiet!

Jūsu pēdējai vēstulei klāt nekādas 'dulnas brošūras' nebija. Jādomā, tā arī nemaz nevarēja konvertā ietilpt.

Lai nu ko un kā raksta (dažkārt saka: pēc saviem gadiem), rakstītājam tomēr jāpaliek godīgam. Un te nu man visai nepatīkami jāpiedomā par jau zināmā J. R. rakstu jaunākajā Daugavas numurā Latviešu lirika Vācijā. Tur viņš tik nekautri raksta, piem. par Tomas grāmatu ('Šī Tomas sieviete latviešu cīnītājam gluži valstirdīgi apsola nogulšanos blakus'), ka tīri žēl paliek. Vispirms es šaubos, vai šo frāzi viņš ar grāmatas tekstu var pierādīt; lasot man tā nelikās, taču ir jāizpētī Latvieša sieva par jaunu. Otrkārt - nosaukt kādu dzejnieci, kaut arī ne no lielākajām, par literāru ... (iedomājiet te to zināmo bībeles vārdu!) nemaz nav literāri, bet jēli. Taču šis apzīmējums ir un paliek augšējā citāta jēga. Ja nu kritiķis ir tiesnesis, tad nu gan grūti būtu ar cienību uzskatīt tādu tiesnesi, kas tiesāšanas laikā, teiksim, lēktu uz augšu un kristu atpakaļ un sprauslodams un siekalodamies lamātu tiesājamo no panckām laukā. Vai arī tā, kā notiesāja Daladjē, ka, tiesātāji kļiedza: Savas sešas vai cik tur (lodes) tu jau nu dabūsi. Ar vārdu sakot, sods ir nolemts jau iepriekš, jāsameklē tam tikai kautkādi pamatojumi, kas tomēr var izrādīties nepareizi vai apšaubāmi. Es redaktoram tā i pateicu.

Kam gan nezināms; kā iet 'zunftmeistariem' pret svētku laiku! Tā kā karuseli! Visi nāk ar uzdevumiem, visiem vajaga laikā, kaut paši atcerējušies pēdējā mirklī un pat pēc tā. 'Meistaram' jāprot gods - jāpieņem darbs un tad jāķepurojas, lai dabūtu solīto gatavu. Kad nu pienāk svētki un viss darītais nodots, tad arī darītājs pats 'noplēšies līdz ādas naudai' un pat pazaudējis savu svētku prieku. Kautkas uz šo pusi laikam iznāks arī man. Kaudamies ar miegu, tādēļ steidzos šai svētdienas vakarā uzrakstīt vismaz vajadzīgāko.

Par Dzīvei draugos ir bijušas pāris recenzijas. A. Dagda drīz vien pasteidzās un ar diezgan nāvīgi gudru niecinājumu, Grīns nesen uzrakstījis negaidīti labi un, jāsaka, arī savdabīgi. Taču viņš savā avīzē veselas divas reizes noslavinājis Jāni R. par, kā saka, īstu tēvijas glābēju - cīnītāju pret literāro diletantismu, un pēc attiecīgās recenzijas Nedēļas Apskatā, liekas, būtu tomēr no Daugavas viesmīlības jāšķiras. Tikai ar visu maizes darbu patlaban tāda noņemšanās, ka nav bijis iespējams lietu nopietni un galīgi pārdomāt. - Pirms nedēļas bija šejienes rakstnieku dienas. Taču nevaru par to nekādas piezīmes uzrakstīt, jo netiku tur bijis.

*

Stokholmā, Pirmajos Ziemsvētkos 1947.

91/92

Agrāk Stokholmā grāmatu galdi bija trim organizācijām - Palīdzības komitejai, latviešu apvienībai un JKS, kas savukārt izdalīja tās saviem pārstāvjiem provincē. Tagad, apmaiņot pret dāvanu sainīšiem, ar grāmatām visgarām tirgojas ļoti daudzi uzņēmīgi ļaudis un taisa īstu cenu dempingu. Līdz ar to uz katru grāmatu pārdevēju iznāk nesamērīgi mazāk pircēju. Pie tam pa atsevišķai grāmatai no radiem vai pazīstamiem saņem vēl lielāks skaits tautiešu. Un kad nu es, teiksim, saņēmu no Mežezera grāmatas par honorāra tiesu un gribēju laist tirgū, tad tur bija priekšā tās, ko uz šejieni bija laiduši parastie vairuma sūtītāji. . . Ja Jums kas jauns iznāk, tad laidiet to šurp ar lielāko steigu, kā saka, ar mērkaķa ātrumu, tad ir kādas cerības ap pārdesmit eksemplarus izdot. Tā ir ļoti nejauka patiesība, taču tāda ir un paliek. Tomēr darīšu Jūsu labā ko varēšu.

Tātad nu ir svētki. Esam visi veseli, bet pats es tas 'slimākais' - pieplēšies darbā. Visiem uz svētkiem vajaga, visiem steidzīgi. Cīnījos ar laivas dūšu un veicu arī - bet nu gan gribas atpūsties.

*

Stokholmā, 24. 1. 48.

94/131

Es jau esmu 'uzņēmējs', kam nauda ir tad, kad viņš darba partiju nodod un norēķinās, un tagad man ir 'tukšs mēnesis'.

Pielieku klāt mūsu labdarības pastmarkas, cik nu man pašreiz mājās ir. Izdaliet kaut tiem zvērinātiem (ar lauzto ē) krājējiem, lai priedājas. Mums laikam martā šeit iznāks Baltijas valstu pastmarku izstāde ar 'blokiem' un ko visu vēl nē. Vēl gan atļaujas nav, tādēļ avīzēm nav ko stāstīt. Paldies par atsūtīto - sevišķi, kas bija vēstulē iekšā. Par tiem nieciņiem man zviedri labprāt palīdz dažādos gadījumos, kur pašam mēle stostas - arī tā papīra sagādāšanā, kas tagad droši ir jau vācu zemē. Nacionālajā muzejā pašlaik notiek franču grāmatu izstāde! Tīri nejauši uzsākās ar kādu ierēdņi runas par latviešu grāmatniecību - un doma, vai varbūt varētu sarīkot arī latviešu grāmatu izstādi. Tas bija šodien. Jaunnedēļ jāsatiekas vēl reiz, jāpaņem kādas ilustrētas grāmatīņas līdz - varbūt, ka tiešām iznāk. Bet tad nu gan vajadzētu arī šo to no Vācijas - kas nu būtu uz labāka papīra.

Par Kadīļa un Mežezera sadursmi man zināms fakts, bet ne cēloņi un tas, kam tad nu būtu taisnība. Vai to var piecos vārdos izstāstīt?

Kadīlis ar savu recenziju ir ķēms. Viņš nav redzējis kokus, kas smiltīs liecas! Ar tādiem pilna visa Staldzenes krastmala! Viņš gribējis kost un kodis, kā mācējis. Ar tādu metodi, kādu viņš pielieto, esmu ar mieru ikvienā dzejoļu grāmatā atrast tikpat daudz 'absurdu' lietu. Laikam jau būs taisnība apgalvojumam, ka jūs tur Vācijā kļūstat dulli aiz nekā nedarīšanas un bada, bet mēs te aiz lielas strādāšanas un savstarpējas ecēšanās.

*

Stokholmā 4. III 48.

100/35

Paldies par garo un bagātīgā satura vēstuli, kas man daudz kō noskaidroja, sevišķi Mežezera un Kadīļa ķildā. No pāris pusēm man piesūtīja Kadīļa rakstīto recenziju par 'Dzīvei draugos', un A. Tamuža pat atrakstīja, ka nadošot laikrakstā pretrakstu. Vai tāds iespiests, vēl nezinu.

JKS apkalpo daļu tautiešu, bet otra daļa (dem. centra un sociāldemokratu laudis) tās telpas neapmeklē, bet gan Palīdzības komiteju, kur ir plašākais Stokholmas grāmatu galds

un galvenais darītājs ir bij. 'J. Ziņu' redaktors J. Kārklīns.

Man, protams, būtu labi saņemt honorāru kronās, ne grāmatās. Tā 'Dzīvei draugos' (sava tiesa būs laikam arī recenzijas vaina) man stāv krājumā, bet angļu zonā nav, un man nācies atkal aplinkus sūtīt atpakaļ.

*

Stokholmā, 11. 7. 1948.

123/37

Jāsaka, ka es neizprotu Jūsu beigu piezīmi par t. s. 'Brunīti'. Viņš ievēlēts Fonda padomē un no tās statutu komisijā. Laikam reti gremžas tik daudz kā ap viņu, un no sava kādreizējā 'amata' apzīmējuma viņš netiks valā visu mūžu. Taču, ja lieta kādreiz nāktu neatkarīgas Latvijas tiesā, tad manuprāt būs arī dažs apgalvojums, kas liecinās viņam par labu, netikai no sociāldemokrātu puses vien. Personīgi viņa nepazīstu, neesmu ne viņa, ne citā partijā, taču jāsaka, ka viņš šeit dara arī kautko šķietami labu - kaut vai to, ka raksta sociāldemokrātu laikrakstos un runā zviedru strādniekiem par stāvokli 'aiz dzelzs priekšvara' u. t. t. Zviedrija ir sociāldemokrātu zeme (ir jau nu gan starpība starp mūsu bijušiem un šejienes sociāldemokrātiem) un tomēr labākā, kādu pazīst mūsu bēgļi. Ja šie runā sociāldemokrāts, tam tic labāk nekā kādam citam. No vienas puses būtu labi, ja liktu Kalniņam vairāk miera un novērtētu viņa darbu labāk vēlāk, kad šis mūsu bēgļu dzīves posms noslēgsies. Visām lielajām lietām klāt ir tik daudz personīgas dabas un nedabas kašķa un neiecietības, ka bieži aizklāj lielo darbu kā smalce kalna galotni. Neuztveriet izteikto tā, it kā es slavētu Kalniņu par kādu lielu darbu, nepavisam, bet kā zviedru apstiprināts, teiksim, sakarnieks mums viņš jāpieņem. Tāpat dažkārt nopelta tiek arī Palīdzības komiteja, sevišķi kādas senas t. s. 'norobežošanās rezolūcijas' labad, kas reiz sacēla šeit ļoti lielu nemieru un par ko (sevišķi) to boikotāja tā puse, kas tagad Fonda vēlēšanās ieguva 2/3 vairākumu. Taču tā pati Komiteja nav noraidījusi nevienu no citurienes nākušu bēgļu viņa 'politiskas pārliecības' labad, tā galvojusi par visiem, lai tie ieradusies no vāciem vai poļiem u. t. t. un savās telpās iekārtojusi ārstu kabinetu un vāc ziedojumus un sūta uz Vāciju sainīšus, ko tai piesūta tautieši. Arī Jūsu 'smēķis', kā jau rakstīju, ir Komitejas nopelns. Žēl tikai, ka Komitejas daži stūrgalvīgie bonzas noraidīja Komitejas bāzes paplašināšanu ar tādām aprindām, kuru pārstāvji parlamentāri sadarbo-

tos gan ar sociāldemokratiem, gan ar dem. centru, kas tagad saucas par liberāļiem. Labā puse, kurā stingra noteikšana ir t. s. 'neparlamentāriešiem', tāpat kā Komiteju sākumā boikotēja arī Nacionālo fondu, tad apmeta kažoku pavisam otrādi un ieguva lielu vairākumu. Ko Fonds veiks, būs redzams tikai nākotnē. Pēc partiju 'atslēgu principa' sastādītā valde katrā ziņā nav tas labākais, ko padome no sava vidus varēja dot. Šķiet, ka būs daudz runātāju, maz darītāju. Par lietas patiesajiem apstākļiem gan zīmējoties uz Komiteju, gan Fondu, zin maz kā daudzi tautieši šeit, tā Vācijā. Kā lai viņi to arī varētu? Nevar aizliegt sociāldemokratam rūpēties par savas partijas cilvēkiem, ne zemnieksavienībniekam par saviem. Lai tikai būtu visiem labi!

Vai Vācijā vēl dabūjams 'Sauksmes' š. g. 1/2 numurs? Tur Ērmanis rakstījis kādu literāru gada apskatu, kas mani tuvāk vai tālāk skar. Mums šeit žurnāla nav.

*

Stokholmā, 3. 1. 49.

133/160

Saņēmu Jūsu 'garo' vēstuli un pa to laiku, kādas pusotras stundas vakarā, kamēr puika iekritis pirmajā miegā un mašīnas troksni nesadzird, steidzos uzrakstīt atbildi.

Vispirms par gramatiku. Visus tos komātus, ko ievilku, un visas citas lietas, ko ierosināju, lūdzu uzskatīt tikai par tādu labi domātu aizrādījumu no malas. Es pats neesmu verdzisks gramatiķis un atzīstu, ka ir valodā niansas, kur netiek klātne ar kādām pieturas zīmēm un ne ar kādiem likumiem.

Ja runā par pārspiedumu no kādas grāmatas, tad es nekad neesmu uzskatījis un neuzskatīšu tādas tekstu par pilnīgi pareizu, ja grāmatas eksemplārs nav ticis vēlreiz rūpīgi korektūrās caurskatīts, ieskaitot autoru, un parakstīts. Spiešanas norisē notiek šis un tas - burtu un pieturas zīmju nolūšana, kļūdu iezagšanās ar jaunu rindu noliešanu u. c. - kas ar pirmo manuskriptu nesaskan, un tādēļ katra grāmata, nepārbaudīta, ir tikai relatīvs manuskripts. Tādēļ manuprāt tas atkal izlasāms 'ar veselu saprātu' un vajadzības gadījumā sagavojams jaunam iespaidumam. 'Labojumu' robežas tad nu ir ikviena izdevēja jebšu redaktora saprāta, gaumes un atbildības lieta. Iedomājieties, kādi izskatītos mūsu klasiķu - Poruka, Blaumaņa u. c. darbi, ja tos iespiestu autoru pašu interpunkcijā!

Puika sāk grozīties. Punkts. Tikai labus vēlējumus vien vēl.

Ja Jums mani necilie aizrādījumi par dažām grāmatu iespēšanas lietām derējuši, varu būt priecīgs. Vai tie paši ikreizes izmantojami 'ciema driķētavas' apmēros, ir cits jautājums. Kā redzat, spēšanas 'zinātne' ir diezgan sarežģīta, un tam, kas par labu grāmatas iespēšanu resp. izdošanu atbildīgs, jābūt kā kaķim, kas vienādi krīt uz kājām, kā arī to nesviestu - vadītājam jāzin bezgala daudz visādu sīku amatlietu, no kurām daudzas dod pati darba pieredze.

Un kad, otrā lietā, minēju, ka es grāmatas-manuskripta redigēšanā būtu darījis tā un tā, tas tad vēl nemaz nenozīmē, ka man būtu ikreizes neapstrīdama taisnība. Gramatiskās lietās vispār var daudz ķīvēties. Rakstnieku nedrīkst labot, saka kritiķi, sevišķi 'zvērīnātie'. Bet skolas grāmatās daži autori tā apstrādāti, ka kauns skatīties virsū. Kad Bārda rakstīja Bezdēlīdzēnu un zēnu, tad kriksīts un tītarbiksīts bija rakstīti bez vainas, tagad jākar 'desa' klāt: kriksīt's un tītarbiksīt's. Akurāteram 'bija' un, teiksim, 'pavadija' toreiz saslēdzās atskaņās, tagad jāraksta 'pavadija' - un nekāda atskaņa vairs nava. Rainis kādā bērnu dzejolī bija rakstījis: Nu nāciet, bērniņi, izstāstiet, ko... darīsiet! - tagad Valodiņā lasāms: Nu nāciet... izstāstīt, ko... darīsiet! No vilka bēg, uz lāci krīt: forma pareiza, bet atskaņa vējā! Un tā krustis un šķērsu, turpu un atpakaļ. -

Esmu nu iesējis pirmos Poēm pa kulšēn eksemplarus. Nākamo nedēļu nosūtīšu Jums ilgoto pārīti. Jāsaka, labāk iesiešanas uz sliktākā papīra iespēstās grāmatas, jo plānais nedod nekāda uznesuma (biezuma pieauguma mugurā), un pergaments ar šo plānumu ir kā čaumala ap pusvārītu olu.

*

Stokholmā, 3. 7. 49.

146/147

Nupat viņnakt nokāpalājām pa klintīm gar Stokholmas ūdeņiem, zivis ķencēdams: loms 16 asaru, 13 brekšu, 2 ruduļi un 1 rauda. Tos pirmos novārījām, tos pēdējos nožāvējām, šodien kājām pagiras, bet vēders gavilē. Arī pirksti neko neprotē, tādēļ jāraksta vēstule.

Jūs esat tiešām velti bažījies par Vakarēdienu. Mēdzu novērtēt gatavu darbu un nožēlot tad, ja nav izdevies, bet pēc tam nešķendos, jo tas vairs neko nelīdz. Jāmēgina labāk citu reizi. Ja nu Jums iespējams, tad izsūtiet vēl 25 Rozes *) , jo sarunā ar Skalbes kundzi reiz minēju, ka man pienākuši 75 eks. , un nebūtu labi, ja viņai mazāk. Man vairāk nesūtiet, tad es būšu ar Skalbes kundzu līdzīgs.

Mana sajūta saka, ka labāk būtu Štāla apgādu nepārņemt: personīgi arī esmu dažreiz uzņēmies kārtot rēķinus, bet tas ir ļoti nepateicīgs darbs un dara visādas nepatīksanas.

Ar Rudzīti, ja var, ieteicams uzmanīties: lietojot kādu dzirdētu izteicienu no Rīgas laikiem, tas ir 'palšs' cilvēks. Ja viņš Jūs tagad lielījis, teiksim tādā kārtā, ka žēlojies, kādēļ neesat rakstījis par sevi Tr. rakstniekos, tad manuprāt tādēļ, ka grib Jums kā pielaipoties. Ja nepratīsiet godu pretī, Jums gluži nezināmā un negaidītā kārtā viņa kažoks var mesties uz otru pusi - un Jūs varat nokļūt turpat, kur dažs labs: nežēlastībā.

Lai nu aizbraucat uz kuru pusi braucot, ceru, ka drīzi atsūtīsiet adresi. Kaut kur lasīju, ka Vircburgas nometni likvidējot. Kur tad paliks draugs Ērmanis? Lasīju viņa rakstu par pagraba viesiem, taču ļoti daudzus nevarēju atšifrēt. Varbūt būs jau zināms, ka šeit Latvju Vārdu atstāj Johansons. Jaunais redaktors - kāds O. Briedis - netur viņa mēru. Saturs kļuvis mazvērtīgāks, bet valoda - briesmīga. Nosūtīju kādus dialektā darinājumus Latvijai, uz Eslingenu. Ja še vienai pusei dod, otra dusmojas.

* Te runa par Kārļa Skalbes 'Lienas rozēs' izdevumu.

*

Stokholmā, 24. 11. 49.

150/116

Par citu šoreiz neatbildēšu. Priekš pieci gadiem tieši šodien līgojām jūrai pāri un šajās stundās izlijuši gulējām, avarējuši uz klints. Sestdien laivas laudis pulcēsies tādā atceres vakarā, un esmu visu nedēļu mocījies un nomocījies (nekas prātīgs neiznāk, kad jāspiež ar spiešanu) ar tādas kā galda peršas sacerēšanu. Pašreiz iet uz spoku stundu - un acis lāga vairs neredz un galva nekā neapjēdz.

*

OLĢERTS LIEPIŅŠ

1906

Olgerts Liepiņš (pa labi) ar Jāni Veseli

Kaut esmu no O. Liepiņa saņēmis 35 vēstules un apmēram tādu pašu skaitu būšu nosūtījis arī viņam, personīgi tikušies neesam nekad. Drīz atklājās, ka dažos svarīgos jautājumos esam visai atšķirīgos ieskatos, kas noveda pat pie nopietnas sadursmes. Bet taisni šo diferencu fonā izceļas te citēto vēstulu jaukums, kas rāda, ka varam strīdēties, ka dažā principiēlā jautājumā varam palikt pretējos uzskatos, personīgo neskarot, draudzību neapņēnojot, vienam otru respektējot. Bez tam O. Liepiņa vēstules ir interesantas un faktu bagātas.

potētiens par visu : 1. 22. jū. vēstule. Priekšgāj, ka mans tonis šīgā jēnā diņņā
vairāk : darbs, nodarbs. Ka man patsmāp tonis, nes so būvētājs : esmu diezgan
dielā, es man darbu apvaldītājam - gan mē Gātrijā, bet šeit, trīs mēdā. Šīgā
vairāk parit laimīgi, kamā pīrod pīr vādas jūnātas personas īstēnosus vīdē. Tad
velosā pīrā slāvēt cits par cits mē sasa : „ Vai, cik labi ! ” Sākmē īpprātus pītrīnēt
mē nē, jūm, R. Sīnātas nēvārijā par manā grāmā „ Laimā ”.

Krišpārijā oriģināls varētā pakārt jūi pūms, man pītrē ar ar norāstē. Māpā
gāpāpāms norāstē gan šil pīlētā vīst, nē jūi pūms nēvārijā : šil galēls īvāntē
īvānāms.

Mēsme Īmā pēvāto nē Glouā tēlēt, jū vīrā formētā mē tēlēt. Astēvā : šlīnāj, lūvājēt
ar to pūmā mēpā mēnā bīlētē. Bīlētā pūnāms ar pūmā vērtēp nē, jū vīrā to
īvānāms pīc fotografijā, mēnā pūmā mēvādam.

Par bīlētāpārijā man vāktē šānā nē bīlēt, jū nēmā jūnā nē sēnā mēnā bīlētā
nēvārtāpām. Pīlētā pīc ar vāc pīvānēt Vāld. Kāvēlā nēvārtē. Klāstāms : vānā
S. S. Gātrijā pūmā 11. mēnā, 1947. 8. jū, mē nēvārtē par „ Dīpānā vānā mē vāldāms ”.
Vārdēt, mē ar šānā dīnā mē vārdējā par S. nēvārtē pūmā pīc pīvānāms.

No savām darbinā vānāms bīlētā Gātrijā vārtāji mē trīnālvānā dīpāms ar tolo -
pīpā „ Nēgāzāms ”, mē vācā ar manā pīvānārtē mē mēnā vārdējā „ Tālvānāms ” ar to
Gīlētā, 1946. 8., notētā.

Mūs jau nu tomēr grib uz Angliju pārvest, tā atstājot mums vienīgo ceļu vaļā, kā izbēgt no 'New Policy' spaidiem. Ak, Anglija nemaz nav tāda brīvības zeme, kā mēs agrāk bijām iedomājušies. Saprotams, paies jau vēl laiks, kamēr uz salu nokļūsim.

Es nevaru sacīt, ka man manas pilsētas iedzīvotāja Rudzīša jaunākie raksti patiktu. Tie visi nostādīti uz to asāko lemesi un, man šķiet, modificētā veidā satur tikai to pašu trimdas graušanos, ēšanas un nenovīdību. Dažreiz, izlasot piem. recenziju par Mežezaru un Kultūras fondu, rodas pat aizdomas, ka Rudzītis ir patalogisks tips. Saprotams, Mežezers nav Strēlerte vai Cedriņš, taču 'iesācēju klasē' viņš iet diezgan gludi. Es gribu Jums apgalvot, ka tas notiek ne-traucētāk kā Veltai Tomai, kuras pirmo grāmatu 'Minējums' es pats redīgēju un sagatavoju izdošanai pie Kreišmaņa. Man toreiz bija grūti izlasīt publicēšanai nepieciešamo simtu kautcik pieklājīgu dzejoļu. Labu daļu atliku atpakaļ, un Velta tikai ar pūlēm pa ziemu pierakstīja trūkstošos, pie kam mēs ar Kārli Zariņu viņu visādi stutējām un mudinājām, kamēr grāmata tika salikta. Mežezera īpatnība vēl jāgaida, taču vismaz forma viņam ir. Kā viņš izturējies piem. savos konfliktos ar Kadili un Salno kā redaktors, to es te ziemeļos nezinu un arī nav jāzin, viņa dzejoļus apcerot. Mēs vēl vienmēr neesam iemācījušies atšķirt lietu no personībām resp. draudzībām un nedraudzībām.

Par Kultūras Fondu tāpat. Ļoti nevēlama jau ir šīs iestādes lēmumu kritizēšana, ko mēs netikām piekopuši visus 20 republikas gadus un vēl vācu laikā arī nē. Vai tad tādā reizē, kur nācijai godalgas izdala, nevar sliktu paturēt pie sevis un runāt par labo vien. Rudzītim ir tikai viena pati doma: ja būtu 2 godalgas, tad būtu labi, ja ir 4 (prozā), tad ir slikti. Vajadzējis no 4 darbiem izlasīt tos labākos. Bet ja nu visi 4, vai vismaz 3, kas saņēma 'otrās' godalgas, puslīdz vienādi? Vismaz teorētiski taču ir iespējams, ka Rainis, Blaumanis un Poruks būtu sarakstījuši vienā gadā katrs pa varenam darbam. Ko tad atstāt bez prēmijas, Raini vai Poruku?

Man gan liekas, ka no nacionālās politikas, latviešu lietas propagandas viedokļa labāk uzstāties ar 5 apbalvojamiem

darbiem nekā ar vienu. Lai parādītu mūsu spītu, mūsu iespējas strādāt arī svešumā un to, ka tie ir latviešu rakstniecības turpinājums, nevis pie Lāča un Kirchenšteina. Pavisam nevietā Rudzīša materiālie aprēķini, aizrādot, ka 500 godalga par mazu. Tā taču ir morāliska lieta, jo par to naudu pie mums var iegādāties 2 pusstopus. Barbari jau arī brīnījušies, ka olimpiskie skrējēji sacenšas nekam nevērtīgā lauru vainaga dēļ.

Patiesība aprakta pavisam citur un man kā libekietim zināma, Rudzītim kreimt, ka K. F. dome šoreiz nav pilnībā ievērojusi viņa kā referenta propozīciju. Rudzītis bija ieteicis piešķirt mazāk prēmiju, jo viņš neatzīst ne Klīdzēju, saukdams to par negatavu latgalieti, ne Knutu Lesiņu, ko dēvē par feletonistu.

*

Libekā, 1947. g. 24. apr.

40/56

Vēlāk noskaidrojās, ka Rudzītis no 5 godalgotajiem referējis tikai par vienu un pārējos nav pat pieminējis. Kā stāsta, viņš esot proponējis tikai Anšlavu Eglīti. Vai nu tas ir pareizi darīts? Anšlavs varbūt gan ir tas gatavākais no vidējiem prozaikiem un visādi diezgan simpātisks - bet to jau arī vienprātīgi atzīst kritika un tāpat Fonds, kas viņa 'devu' divkāršojis. Taču, vai nu būtu pareizi citiem, salīdzinot ar viņu, nedot nekā? Tik 'turmhoch', kā vācietis saka, viņš jau nu saviem laika biedriem pāri nepaceļas. Eglītim ir viena ļoti bīstama vājība - viņš spēj tēlot tikai tos dīvainos, ko arī tēlo, bet normālu cilvēku un tāpat veselīgu jūtu dzīvi viņš nemaz nepazīst. Tādēļ arī viņa talantam ir stipri noteiktas robežas.

Rudzītim tiešām kautkas nelabs laužas uz āru, ja jau par viņu sāk šūpot galvu pat kādreizējais draugs A. Švābe. Lasot viņa polemikas, man gribas to noraksturot kā tādu, kas bez gala un malas 'kašājas' par savu taisnību. Šādi ļaudis bieži aprūtinā tiesu iestādes. Esmu par tiem mācījies, tiesības studēdams. Zinātne viņu tieksmi tagad izskaidro ar nenormāli kāpinātu pašapziņu, kas parasti ir katras manijas sastāvdaļa. Man liekas, Rudzītim tā pašapziņas hipertrofija radusies kā reakcija mazvērtības kompleksam, kas dabīgi nāca apzinoties no mazotnes pastāvējušo fizisko defektu

(klibo kāju). Ir gan ļoti žēl, ka tīri miesīgs trūkums bojā *) raksturu, bet par nožēlošanu tas tā ir pat intelligentiem cilvēkiem un tādēļ piem. gudri skolas direktori nekad nepieņems par skolotājiem cilvēkus ar tādiem trūkumiem. Rudzīša pašapziņa vēl ārkārtīgi pacēlās, kad viņš nevien kļuva šeit par ģimnazijas skolotāju, bet pat par apgabala kultūras dzīves vadītāju un teātra direktoru! Tad nu viņam sāk likties, ka tikai viņš viens pats spriež pareizi un citi vairs nemaz ne. To viņa netaktisko piezīmi par Klīdzēju arī es ievēroju. Domāju tāpat, ka viņš visai apdāvināts un 'švunkas'pilns, tikai bez laba stila.

Ko Jūs sakāt par rakstnieku un valodnieku kariem? Man liekas, ka rakstniekiem šoreiz taisnība, pirmkārt pēc būtības, otrkārt tādēļ, ka valodnieki pirmie sāka uzbrukumu un rakstnieki tikai aizstāvas. Tas jau ir absurds, ka grib izskaust 'ošus', jo bez 'mīlošs, ēdošs, lasošs, nesošs, strādājošs, dejošs' taču nevar nekā īsi un precīzi pateikt. Kādēļ latviešu valodu padarīt gaudenu, salīdzinot ar citām valodām?

* Tā jau var būt, bet var arī nebūt. Katrā ziņā viena fiziskais defekts viegli pavedina citus ar to izskaidrot kroplā netīkamo raksturu. Pēc savas pieredzes varu liecināt, ka visnesimpātiskākos, visbrutālākos cilvēkus esmu sastapis taisni starp tiem, kas kūsājuši pāri aiz veselības, kas nav pazīnuši ciešanas, kamēr starp kroplajiem ir nācies iepazīt gaišas, līdzjūtīgas, palīdzīgas, saprotošas dvēseles.

Kā ilggadīgs skolēns, tad skolotājs un skolas vadītājs varu liecināt, kas fiziska kroplība vien nevienam skolotājam nekādas sekas šķēršļus darbā neradīja, ko gan nevar teikt par garīgu kroplību, kaut arī miesas būtu bijušas bez vainas.

*

Libekā, 1947. g. 19. V

43/129

Paldies par vēstuli un Grebzdies grāmatu. Man liekas, ka Jūs pret šo meiteni esat mazliet par stingru. Viņa Latvijā bija izlaidusi tādu mazu grāmatīņu ar īsiem stāstiņiem pie Goppera. Tur jau bija lieli trūkumi, galvenais, nebija nekādas fabulas. Turpretī - tagad tā rāda jau diezgan ievingrinātu roku. Valoda ir dzīva, interese par dzīvi un sevišķi tās

sīkumiem, kā jau sievišķim, liela. Pieeja bieži neparasta un oriģināla, slikti tikai, ka pietrūkst dziļāka, noteiktāka izveidojuma. Ir raksturu studijas ar dīvainām ievirzēm, apm. tā, kā to dara Kovaļevskis-Klāns. Labākais gabals, kā Jūs teicāt, Bēgļu māte, īss un stiprs. Būtu vēl labāks iespaids, ja ciešanu apraksti nebūtu pārspīlēti, bet ja būtu paņemts kāds maigāks, raksturīgāks, bet toties reālistiski pareizs vilciens. Patiesība prozā aizvien panāk ļoti lielu efektu. Grebздеi ir zināma veiklība un krāsainība, un var tikai vēlēties vīrišķi noteiktāku veidojumu. Un tad - pirmā grāmata vēl lāgā nepārliecina, cik viņai būs mākslinieciska spēka, cik viņa patiesa individuālitate, lai ieņemtu vietu mūsu rakstniecībā. Daudzas sievietes izceļas sekmīgi, bet vēlāk 'šlīcherē'.

Ērmanis savā kalendārā, ko tagad dabūju rokā, vispār dikti bārstījies komplimentiem, īpaši apbalvojot jaunās iesācējās un pavisam maz pazīstamus (kas tas tāds 'inteligentais Jānis Radāns'?). Kaugaram esot gatava forma, Rasma Galeņiece spējīga u. t. t. . Teodors Zeltiņš izaudzis par īstu dzejnieku, Timmas pasakas pievilcīgas, vēl piesaukti dzejnieki Marta Dobeļe, Kārlis Kurbads, Gunars Salīņš, bet starp recenzentiem apskatīti visi, kam pat tikai 1 darbs parādījies. Grebzdes 'Nāve' ir samērā vājš gabaliņš, pilnīgi nepareizi Ērmanis to pielīdzina 'Bēgļu mātei'. Pilnīgi nepareizi Ērmanis saka, ka Grebзде 'veido lielos reālistiskos vilcienos'. Taisni to viņai trūkst, ja tā būtu, tad jau būtu labi. Tomēr svaiguma un daudzskanības ziņā viņa nezina vai nesāk sist pušu Miķelsoni, kas laikam jau būs piegājusi pie savu spēju robežām, viņas valoda arī bagātāka nekā Vold. Kārklīnam. Ērmanis kā vērtētājs visnoderīgāks vecajam laikmetam, kas jau nostāvējis, apm. tā no Saulieša līdz Austriņam.

Par Anšl. Eglīti Jums ieskatī pareizi. Viņš ir mākslinieks, jā, ne vienā nozarē vien, ļoti inteligents. Viņš daudz strādā un nekad neiet uz ielas ar 'neaizpogātu bikšu priekšu', kā nolaidības pēc viens otrs cits autors. Valoda, stils viņam izslīpēti, un tas tā galvenais nopelns. Pie tam viņam gludums nenāk viegli, bet panākts sūrā darbā. Tā būtu aroda ētika, priekšzīmīga darba tehnika. Būdams ar dzīvām interesēm, viņš seko citu tautu literātūrai un arī vēro, kā pārējie pašumājas rakstnieki strādā. Būdams ļoti norobežotas dabas, viņš saredz labi un māc cienīt arī pavisam pretēju

žanru priekšrocības. Aiz gudrības viņš dažos novados iekšā nebāžas. Pēc viņa teorijas pašierobežošanās ir viens no mākslinieka panākumu noslēpumiem. Pie savas devīzes viņš turas. Bet Eglīša 'stilizētā' māksla, kas pie tam dziļi var tikai tad, ja tai klāt laba porcija ironijas, groteskuma vai pārspīlējuma, ir diezgan bīstama autoram, ja tai pietrūkst piemērotas vielas un vides. Launākais tas, ka Eglītis nemaz nepazīst dzīvi, un briesmīgākais uzdevums viņam - uzrakstīt, ko dara divatā palicis mīlas pāris. Tādām vietām viņš cenšas pārbraukt pāri, bet - īstai, dziļai mākslai taču tas pilnīgi nepieciešams! Kautgan Eglītis jau vīra gadus, vīra problēmas viņam svešas, viņš sastindzis aistētizējošā 'pubertātes psiholoģijā'; tāpat, kā nelaiķis Adamsons. Jūs pilnīgi atbilstoši ievērojāt viņa vājību parādīšanos tādā stāstā kā Kora, kur eglītiskā šarma pietrūkst (kautgan Pāvils Gruzna to apsveic kā izešanu uz vienkāršības ceļa).

Pēc Jūsu vēlēšanās nosūtu Jums papildināto biogrāfiju. Saprotams, ka šeit tikai daļa no tā, 'ko zinu', jo ilgus gadus žurnālistikā darbodamies, esmu piedzīvojis un novērojis lērumu. Bet, ja vēl vairāk liktu klāt, tad pazaudētu stāstjuma samēru. Vietu, kur pieminēta Mauriņa, gribu izņemt ārā, jo man pa šo laiku ienākušas ziņas, ka viņa vācu okupācijas laikā nodevusi liecību politiskajai policijai Reimersa ielā Rīgā pret kādu mūsu rakstnieku, kas ir cienjams vīrs un bēgļu darbinieks, kā pret vāciešiem bīstamu nacionālistu. Viņa būtu no rakstnieku sabiedrības izslēdzama.

Valodnieki nav iedomājušies man oponent, arī Rudzītis nē, kaut gan domīgs esot. Te nu gan jāsaka Knuta Lesiņa vārdiem - par ko tad viņš gan nedusmojas! - Pateicos par Jūsu atzinīgajiem vārdiem, arī no citiem rakstniekiem esmu saudzirdējis labas atsauksmes. Ja filologi iedomātos pretī runāt, tad no tā nebaidos. Man vēl visi materiāli nav izlietoti. Kā jau aizrādīju savā dzīves aprakstā, esmu mācījies latviešu valodu pie Plūdoņa, un tas bija viens no ļoti labiem sava priekšmeta pratējiem. Žēl, ka laikraksti vispār negrib daudz telpas valodas lietām veltīt. Rabācis saka, ka tas interesējot tikai 500 lasītāju. Nepareizi! Raistera laikā iesniedzu vienu rakstu 'Apskatam', tas gribēja drukāt, bet tad nāca Aigars un uzrakstīja pats vienu ortodoksālu artiķeli par valodas svētuma neaizskaramību.

Saņēmu 'Laika' 13. numuru ar Jūsu vērtīgiem rakstiem. Par Klīdzēju piekrītu Jūsu domām. Tam zēnam ir daudz iekšā, tīkams arī provinciālais svaigums, vājā puse stils un daži citi formālas dabas trūkumi. 'Nešķīsts' ganskan oriģināli baltieša ausīs, bet Latgalē tas nav nekāds retums, tur to piemin gandrīz katra vārda galā kā lamu. Jums taisnība, ka 'Mīlētājiem un nīdējiem' sākuma stāsti labāki: autoros tos bija iespiedis jau Latvijā avīzēs, pēc tam labojis, pēc tam es vēl vietām iebāzu savu redaktora pirkstu. Jo bija jau krājums sagatavots izdošanai Ernesta Kreišmaņa apgādā. Trimdas darbi tikai vienreiz formēti, bez tam traucē pretestībnieciski-patriotiskā liekulība, kas latviešu literātūrā skaitās tikpat kā obligāta.

Daudz vērtīga Jūsu atmiņās par Skalbi. Es līdz šim nežināju par viņa nieru kaiti, kas jau allaž ir bīstama vaina. Domāju, ka miris ar sirds vājumu. Svarīgs arī fakts par saskriešanos ar Akurāteru. Skalbe arī jau nu gan pats privātajā dzīvē bija diezgan aprēķinīgs un veikls: piebaldzēns paliek piebaldzēns. Par to var pastāstīt Jānis Veselis - atmiņas no kopējām žurnāla redaktoru gaitām. Skalbes izteicienos pie jums visai cēlā gaismā nostādās Čaks. Nav tiesa, ka vācu laikā viņam būtu aizliegts publicēties. Es pats piesolījos izdot pat viņa grāmatas, Rudzītis laikam gribēja 'legalizēt' žurnālā. Bet viņš gudri izvairījās.

*

Libekā, 1947. g. 2. jūnijā

46/29

Pateicos par Jūsu vēstuli un Klāna grāmatu. Jums taisnība, tehniskā apdare nav gluži priekšzīmīga, kaut gan grāmata dod krāšņu iespaidu. Geiša pārāk saraibinājusi sava cienīgā gara bērnu. Sievietes es vispār nelaistu pie grāmatas rotāšanas, jo tur vajaga stingras vīrieša rokas (pirmā kārtā pie burtiem) un tāpat stabilas gaumes. Vēl varētu samierināties ar Janelsiņu Veroniku, bet arī viņas saskrullētie 'vecfranču' burti man nav visai pa prātam. Vāka zīmējums būtu labs, jo madonna ir viens no Geišas mīļākajiem sižetiem. Tur izpaužas bezbērnu sievietes mātišķie impulsi. Bet rāmis virsū pārāk šķautnains - maderniecisks. Priekšlapas labas, titullapa neiespējama. 'Ziemsvētku eglītes' svečturis uz beidzamā vāka pavisam briesmīgs. Ornaments tekstam augšā un apakšā pārāk smagi, plati, tādā grā-

matā lapaspusē vajadzētu vairāk vietas stāstījumam. Varējāt Geišu drusku pievaldīt, palūgt, lai iesniedz metus u. t. t. Kad es savā laikā vadīju Kreišmaņa apgādu, arī bija posts ar 'prominentiem' autoriem. Citādi jau ideja atzīstama - kad kāds ģimenes loceklis ilustrē grāmatu. Šo veidu arī tiku praktizējis. Tak jau zināma gara radniecība 'saviem cilvēkiem' ir.

Jā, grāmatu lieta pašreiz plaukst. Tirgus tāds pats kā Latvijā pēdējos gados. Bet kad būs tautiešiem makā valūta, tad klūs daudz skopāki. Zviedrijā Goppera labā 'Universālā Bibliotēka' iziet tikai - augstākais - 263 eks., vienīgi 4. numurs ar Skalbes fonda atbalstu 417 eks. Dānijā lasa 150, Savienotajās Valstīs - 3 (no tiem 2 eks. abonē Bīlmanis, vienu kāds sveštautietis).

Ar recenzijām tagad kārtņi nenodarbojos, tikai tad, ja man kāds redaktors noteikti pasūta. Tā kā nezinu, vai par Klānu rakstīšu. Esmu ievērojis, ka Jūs viņu sevišķi atzīstat, pēc manas gaumes gan viņš caurmērā tā turas uz 4. Viņš ir stiprā Hamsuna ietekmē un taisa savus mīlas trīsstūrus ar mistisku noslieci. Daži gabali jau nu iznāk tīri jauki, piem. 'Burvība'.

Par Kārklīņu Voldemāru Jūs esat pārskatījies, tāpat kā viens otrs mans draugs un paziņa, kas raksta, ka pievienojoties manām domām. Manas domas par Kārklīņu ir daudz labākas. To rakstu rakstījis Ēriks Raisters. Pazaļa jau tā grāmata 'Koka karote' vēl ir; tomēr Kārklīņš progresē, jo tie gabaliņi, kas sacerēti pirms 20 gadiem, ir vājāki, tukšāki. Kā ilggadīgs tulkotājs Voldemārs pārzin tehniskos jautājumus, tādēļ viņa darbos nav nekā lieka. Grāmatā labākā šķiet 'Grēksūdze vagonā'. Nebūs labi, ja Kārklis darīs tā, kā pasācis, proti, mēģinās uzzināt publikas gaumi (viņam jau sava izstrādāta anketu sistēma!) un tad lai piemērotos. Rakstniekam jāraksta savdabīgi, vai publikai patīk vai nē.

*

Sanatorijā 'Seeschloss', 1947. g. 8. jūl.

56/111

Jūsu plašā vēstule sagādāja man prieku un labu lasīšanu it īpaši tādēļ, ka šovasar neklājas labi ar veselību, tieku vadāts pa slimnīcām un sanatorijām un tad tādēļ arī iznāk nošķiršanās no kultūras lokiem. Jūsu piezīmēs atradu daudz domu, kas mani rosināja.

Kādēļ Jūs sakāt, ka negribat rakstīt recenzijas resp. kritikas; mums taču taisni šai arodā trūkst gaitnieku un Jūs taisni būtu, kā saka, daudz solītājs talants. Jums blakus zināšanām un vērtēšanas talantam ir arī objektīvitate un mērs, kā diemžēl trūkst mūsu patalogiskajiem kritiskās mūzas pārstāvjiem (ieteicu lasīt par to manas domas nākamā 'Ceļa' numurā!). Jūsu novērojumi par Pazemīgo Irmu ir visi ļoti pareizi un pamatoti. Tādi trūkumi viņai tiešām ir, kautgan rosīgā darbā tos būtu iespējams novērst. Bet sievietēm jau tā nelaipe, ka viņas nemīl ar vīrišķīgu roku piestrādāt sava talanta izkopšanā; drīzāk otrādi, ar gadiem vēl palaižas, paliek kūtras un zaudē to talanta svaigumu, kas viņām šūpulī ielikts. Tā Irma Nr. 1 (Liepsala), Aīda, Ilona. Bet Irma Nr. 2 resp. Irmočka, kā to sauc Bursaks Nr. 1, man simpātiska taisni ar savu košo dabīgo apdāvinātību. Viņa spēlē uz 5-7 stīgām, kamēr Jūsu ieteiktais Klāns tikai 1-2. Rudzītis, kā redzējāt, nemaz nebija tā Irmu saslavējis. Bet viņš jau var atzīt tikai Jaunsudrabiņu, Anšlavu, Dzilumu un vēl no Latvijā palicējiem Čaku un Bendrupi.

Klānam Jūs kā skolotājs gatavi likt pat 5. Vai nebūtu par augstu? Vitolds Briesmīgais (kas arī visus paplēš) nupat pie Rabāca uzrakstījis, ka Klāns nemaz neesot prozaiķis. Tas nu būs pārspīlēts, jo Vitolds dibinās uz nepareizā apgalvojuma, ka Klānam nemaz neesot fabulas. Kā nē, fabula viņam ir! Vitolds raksta ar zināmām dāvanām, bet bieži maldās, tā kā brīnums, kāpēc esliņieši savā nākamajā dižajā festivalā no jaunajiem aicinājuši viņu par referentu, bet nevis Jūs. Taču Klānam turpat ir arī viņa nespēks, kur viņa spēks. Tas sakņojas viņa paša rakstura īpašībās. Vitolds laikam neapzinīgi, bet intuitīvi pareizi uzsvēris, ka Klānam būtu jāstrādā, tāpat, kā Jūs sakāt par Irmočku. Bet vai viņš strādā? Viņš daudzās lietas pasācis un 'brosnījis'. Beidza kara skolu, bet virsnieka karjeru 'nometa'. Mācījās konservātorijā klavieres spēlēt - pietrūka pacietības. Bija redaktors - vairs nav. *) Līdz šim laikam izturīgākais pierādījies kā rakstnieks, ja tikai neatmetīs to šepeti māla podu dedzināšanas dēļ. Jūs viņa pašreizējo produkciju atzīstat par ļoti labu - esat ar mieru to lasīt un pārlasīt. Tāpat jau Ērmanis, Jaunsudrabiņš slavē - man šķiet, pilnīgi subjektīvas patikas dēļ - Mintautu Egļīti. Vai Jūs ne-

redzat, cik ļoti stipri sveši ziemeļnieku, speciāli Hamsuna ietekmējumi Klāna darbos? v) Un tad kā nekā tik svarīgu profesiju kā rakstniecību, man šķiet, nevar arī atdalīt no autora rakstura. Paulīša darbu pazīstu diezgan labi, jo vācu laikā strādājām kaimiņos: viņš vadīja Kreišmaņa avīzi, es - grāmatu apgādu. Šo mazpazīstamo rakstnieku par lielo redaktoru ieteica Arturs Kroders, kam krasi nacionālās līnijas dēļ no tās vietas bija jāaiziet. (Kroders labi pazina Geišu). Bet, kad vēlāk Kroderam vaicāju par Pauļa dabu, tad viņš tikai šķieba lūpas uz leju. Izrādās, ka Paulis vēlāk visiem līdzekļiem bija centies Kroderu diskreditēt. Kā Jūs, tik labi pārzinādams Mauriņas gaitas vācu laikā, nemaz neesat informēts par Klāna stāvokli? Viņš taču bija pie vāciešiem persona gratissima. Kreišmanis vēlāk vienu laiku gribēja Kovaļevski atlaist, bet - nespēja. Klānam pie tam bija nelāga mode: priekšpusdienās viņš vācu iestādēs saņēma savus uzdevumus, bet pēcpusdienās staigāja apkārt pa latviešu dzīvokļiem un lamāja vāciešus, izlikdamies par lielu patriotu. Viņam, acīmredzot, tas bija brīvs. - o)

Geišas madonnas zīmējums tagadējā veidā ir iznācis labā lielumā, tikai augšējie 'rupjā grauda' ornamentu nepiešķan. Uz viņu var attiecināt to, ko Anšlavs Eglītis reiz teica: "Ak, šīs sievietes, viņas mirst nost, bet strādā par trim veseliem". Par Geistauti man aizdomas, ka tā izlieto 'irbes taktiku', kas pludurē pa zāli, izlikdamās ievainota, lai aizvīlinātu mednieku prom no ligzdas. Kad Paulītim pēc 1945. g. 3. februāra bumbošanas Berlīnē palika par karstu un vairs negribējās stāvēt latviešu avīzes priekšgalā, tad viņš aizlaidās uz Heidelbergu, motivēdams, ka 'sieva mirst nost un viņam jāpaliek pie tās pēdējās stundās'. No tā laika pagājuši vairāk kā 2 gadi. Zināms, tas, kas bijis, nevar būt nekāds pierādījums tagadējam stāvoklim.

Pateicos vispār par Jūsu atzinīgo interesi par maniem darbiem un arī par manu atmiņu pozitīvo vērtējumu. Varbūt tiešām nebūs sliktas, jo domāšanas un rakstīšanas skolā jau 24 gadus, un Jūs vēl laipni devāt man iespēju divi reizes gludināt. Bet ka es saņemšu atzinīgas atsauksmes, tas var arī nenotikt, jo manas draugu aprindas nav visai plašas. Anšlavs pat brīnās, kā es esot dabūjis Kultūras Fonda godalgu, jo man esot daudz nelabvēļu. Domāju, ka visus tos būšu aiz-

kaitinājis ar savu nesavaldīgo spalvu resp. mēli, kuras nedarbus Jūs redzat arī šinī vēstulē. Es nepiederu pie tiem, kas 'staigā uz dūju kājām', kā Skalbe mīlēja sacīt. Mans raksturs vairāk tāds kā Viktoram Eglītim, kas visu mūžu nocīnījās, uz visām pusēm karodams. Mēs jau arī abi esam no vienas puses. Es tomēr savu karakteri pret citu negribētu mainīt. Esmu novērojis, ka bērni, dzīves pabērņi un vientieši reizēm mani 'apceļ'. Mācītājs Šēfers, kas patlaban guļ ar mani vienā istabā, saka, tā esot laba pazīme, jo tādi ļaudis instinktīvi nojaužot, no kā viņiem nav jābaidās.

Libekā dzīvodams tiku saskaities ar Klibo Jurku, ar ko Jūs laikam bieži sarakstāties. Netiku darījis viņam nekā ļauna, man nenāca prātā apdraudēt viņa daudzos amatus, izturējos pret to taisni laipnīgi. Bet viņš - vienmēr piesmircis ar ļaunumu kā sieksta, nīgrs, beigās nonāca tiktāl, ka sāka traucēt starpsaucieniem manas runas nometnē, centās panākt, lai es nerakstu recenzijas vairākās avīzēs, atrāva teātra brīvkartes u. t. t. Tagad viens otru nepazīstam, un tā ir izdevīgāk. Labāk atklāts naidis par slepenu nenovīdību.

Prof. Ķīķauka bija sarakstījis Latvijā brošūru pret 'endzelīnismu', ko Goppers gribēja izdot, bet nedabūja laikam atļaujas. Visumā Ķīķauka polemizēja diezgan sekmīgi pret baltologu pārmērībām. Atceros divus svarīgus vilcienus viņa sacerējumā. Pirmkārt, viņš norādīja, ka latviešu valoda pārvērtīsies par invalīdu ar vienu kāju, ja izskaudīs ciešotni. Bet Sināte joprojām protestē pret to, ka 'Puškina tiek no policijas uzraudzīts'. Ja 'policija uzrauga Puškinu', tad tak uzsvars ir pavisam uz citu ko, jo ne velti tak gramatikā ir subjekts un objekts dažādai vajadzībai. - Otrkārt, Ķīķauka dziļi zīmīgi aizrāda, ka nevajadzētu latviešiem bēgt no 'tulkotiem' izteicieniem, kādi pastāv visās valodās. Visās kultūrtautu valodās var piem. kautko 'izvest' - pēc mūsu filologu domām var tikai izvest malku no meža. Vācietis, krievs var 'griezties' pie kā; latvietis tikai 'lūgt' vai 'jautāt'. Tā rodas nepelnīta izteiksmes nabadzība!

* Arī studēja universitātē - jurisprudenci

▽ Sk. piezīmi par P. Klānu 137. lpp.

○ Sk. P. Klāna 19. 12. 1946. vēstuli 138. lpp.

Mīlo Artur Plaudi!

Labprāt uztveru Jūsu domu par vēstulū draudzību un tāpēc proponēju familjārāku uzrunu pēc augšējā parauga, jo tas tā mūsu arodā parasts, ka pēc 'cienījamā kunga' nāk šāda. Literātu starpā jau tā 'kungošana' tāda nepiemērota ir; kungs ir pilsonīguma pazīme, bet mākslas cilvēki intinktīvi nīst un nicina visu pilsonisko. Atceros, ka savā laikā Latvijā arvien ar sāpīgu dūrienu savā psīchē saņēmu man dāvātu grāmatu, kur bija ierakstīts 'kungam'. - Tātad mani arvien vēl netur par kritiķi, rakstnieku! - es domāju, kaut arī veltītājs to varbūt pats nemaz tā nebija sapratis. Pateikšu klaji, ka man Jūsu vēstules no sākta gala bijušas simpātiskas, tāpēc jādodomā, ka arī pats autors derdzīgs nebūs, kaut arī nezinu, kāds Jūs izskatāties. Tāpat Jūsu raksti ir visai derīgi un ar interesi gaidu 'Ceļu' 7/8, kur pēc redakcijas atzīmēm abi esam iekšā, bet līdz šejieni - tālājiem ziemeļiem - tā burtnīca vēl nav atnākusi. Jūs savā pagājušā vēstulē mani pārsteidzāt, kratīdams nost kritiķa talantu, bet par to caur puķēm aizrādīdams, ka varbūt varētu beletristiku rakstīt. Man ir piedzīvojumi abās branžās, tāpēc teikšu: jā, daiļproza vai dzeja ir daudz grūtāka par kritiku (es ar savu rutīnu recenzijas rakstu uzreiz tīrā, turpretī stāstiņš ar mokām jāraksta vismaz 2 reizes - melnraksts un veidojums - un tad vēl vajadzīgi vismaz divi slīpējumi, iegrozot vārdus tā, lai kopsakars labi skan). Tāpēc savā ziņā māksla varbūt 'koncentrētāka' un daži skunstnieki ir mudinājuši kritiķus pāriet pie viņiem (tā Sezāns raksta gleznu kritiķim Bernāram 1904. g. 25. jūlijā: "Neesiet mākslas kritiķis, labāk gleznojiet. Te ir pestīšana"). Bet, no otras puses, žēl, ka mums, latviešiem, nav neviena lāga literātūras kritiķa, un, ja Jūs arī to arodu atstājat, tad zūd pēdējā cerība. Zināms, nepateicīgs ir kritiķa amats (es savas domas esmu izlicis tai pašā 'Ceļā' 7/8 n-rā, kā būsit varbūt lasījis), bet mums tāds kritiķis būtu vajadzīgs, jā, nepieciešams, īpaši ievērojot mūsu kritiķu pēdējā laika maldu dejas. Un Jums uz tādu šepiti talants ir. Tas nekas, kā Jūs sakāt, Jūs uztverot galvenā kārtā 'ar degunu', t. i. intuīciju. Tai pašā manā pārspriedumā Jūs varat atrast, cik lielu vērību es veltīju taisni kritiķa dzīvai. ztverei. Mākslas darbs jau pamatu pa-

matos nav definējams un pierādāms. Ezeriņš un Rolands Ozols kādā sīkumā var tikai ļoti maz atšķirties viens no otra. Kritiķa 'deguns' tieši nosaka, kur tas ir, kur nav. Kailais intelekts neko nedod, jo puslīdz sekmīgi ar prāta slēdzieniem katru nemākslu var pierādīt par mākslu. Tālāk, neiztur 'kritikas' arī Jūsu žēlošanās par sintētisku domāšanas resp. radīšanas veidu kā Jūsu īpatnību. Roberts Kroders bija sintētisks 100%; bet vai mums latviešiem ir vēl bijis kāds tik labs teātra kritiķis kā viņš?

Kalvem jeb - kā viņu rakstnieku aprindās sauc - 'Vitoldam Briesmīgajam' 'iekšā' tiešām kautkas ir, un tas 'kautkas', kas man liekas simpātisks, ir taisni tas, ka viņš kautcik izglītots un arī lasa, pie tam rakstniecība viņam liekas sirdslieta, viņš domā līdz. Bet par to cienījamajam kungam atkal milzīgi defekti. Pirmkārt jau tas, ka viņš neraksta to, kas ir, bet to, kas viņam liekas. Un tāpēc taisa milzīgas kļūdas un nobrauc greizi. Kā var teikt, ka Klānam nav fabulas? Vai tad 'Burvībā' tādas nav? Vai viss 'Sīkums' nesastāv no fabuliskiem 'pastāstiem'? Kā nu var apgalvot, ka Dziļums 'Sarkanā velnā' zem kustoņu viepļiem domājis cilvēkus, kur Dziļumam tāda doma nemaz nav nākusi prātā un tāds variants pilnīgi neiespējams? Kā viņš var rakstīt, ka nav starpības starp gleznu un izkārtņi, ko tam pateiks katrs akadēmijas 1. kursa audzēknis? Ka katrs vēsturiskais stāsts ir tikai 'mēģinājums', it kā Valters Skots būtu 'mēģinājies' visu mūžu? Un tādas lietas viņam uz katra soļa. Bez tam milzīgā nesamērība: Blaumaņa un sava tēva Sarmas pasludināšana par lielajiem prozīkiem. Ko tad lai saka Henrijs Moors un Staņislavs Rāzna? Turpretim Jaunsudrabiņu 'tikai ar iebildumiem' varot atzīt par prozistu. Erss esot šaubīgs, Pāvils Rozītis palicis pusgatavs u. t. t. - tad tā nihilistiskā tendence, kas viņam kopīga ar Rudzīti. Nupat raksta apcerējumu par mūsu grāmatniecību ('Apskatā') ar titulu: 'Ceļā uz apstikumu'. Itin kā pie Kirchenšteina - es laikam Jums kādu paraugu aizsūtīju! - Kalve arī no ārpuses izskatoties briesmīgs - peldu biksēs, speķainos svārkos, Kristus zandalēs, spalvainām kājām, pastāvīgi mocoties ar zobu sāpēm.

Staru Jāņa literātūras vēsturi izlasīju. Domāju, ka tā visumā turas atzītās robežās; veselisku izlēcienu tur daudz nav. -Ka mans brālēns māc. Kristaps Valters esot labs ru-

nātājs, to stāstīja arī baznīcas virsvaldes sekretārs V. Šēfers, kautgan dzirdējis viņu neesmu. Bet var jau būt. Viņš esot vienīgais no mācītājiem, kas beidzis oratorikumumu. Esot arī ticīgs vai pat ticības fanātiķis. Manā klātienē gan viņš pārāk maz par Dievu runāja - es domāju, ka katram arī dzīvē vajag kautcik raudzīties savas profesijas acīm. -

Kā tad Grebзде bija dabūjusi Jūsu kritiku rokā, ka varēja bārties? Ērmanis Lazdas kalendārā vispār slavē iesācējus, kas uzrakstījuši 1-2 dzejoļus vai recenzijas. - Voldemāru Kārklīņu gan mūsu kritika noēda stipri vienprātīgi. Ļoti asprātīgs ir Knuta Lesiņa teiciens: Voldemāru varot salīdzināt ar Brazīlijas ūdenos iekritušu maitu, no kuras turienes piranchas 3 minūtēs atstājot tikai skeletu vien.

Ko dara Jūsu milzīgās autobuografijas, kopsumā 900 lpp. ? Varbūt, lai saīsinātu gaidīšanu, varat tā pa draugam pačuks-tēt, no kādiem slaveniem 'vecīšiem' tur būtu un kādas lielākās sensācijas kurš ir palaidis. Stara mūža stāsts, ko drukā 'Latvija', man izliekas diezgan 'smaga teiksma', kā to nosauc Rabācs, tas redaktors. Katrā ziņā nav pieskaitāms Jāņa labākajiem prozas darbiem, bet ir jāpiedod, jo slavens vārds un lieli nopelni pagātnē.

Paldies par aicinājumu vēl turpināt manas paša korektūras! Nezinu, vai tur vēl varētu ko iespraust. Kādreiz gan vēl atzīmēju pa frazei, bet nu nav pie rokas teksta, jo pie Jums laikam oriģināls ar 2 pārrakstiem. Tā grūti pateikt, vai manas frazes vēl tur ieies. Piemēram, sākumā kautkur derētu atzīmēt, ka mans tēvs un māte, vienkārši lauksaimnieki, tomēr tekoši runāja vāciski un krieviski (tas tā, lai raksturotu manu interesi par svešām kultūrām). Mežaparkā dzīvodams, ikvakarus lasīju Gogoli un Heini. Ulmaņa laikā runāja, ka Alfreds Bērziņš Sabiedrisko lietu ministrijā esot savācis lielākos muļkus no visas Latvijas - bet tāds teikums tur laikam pavisam 'nieepasās'. Jā, stilizēšana nav viegla lieta. - Vienīgais, kas man - es taču lielos ar veca redaktora informētību! - līdzšim no Jūsu monstgrāmatas satura zināms, ir tas, ka Mežezera biografijā būšot diezgan sparīgi sadots Kadilim.

*

Vispirms par uzrunām, Rakstniekiem, māksliniekiem, kas ir personības, latviešu valodā ir savs kristīts vārds un uzvārds. Mēs sakām: Ādolfs Kaktiņš, Lilija Štengele, Jānis Jaunsudrabiņš. Ja kādam piesprauš 'kungu', tad tas vēl nav gluži 'gatavs'. Varētu teikt: Teodors Zeltiņa kungs, Marija Urnežus kundze. Pēdējā ir zemgaliete; pirms gadiem 20 drukājās Jelgavas presē. Priecājos, ka viņa vēl labi izskatās. -

Latviešu rakstnieku amata brālības uzruna jau no Kaudzīšu un Zeiferta laikiem ir: 'Mīļais'. Tā tad; 'Mīļo Jāni Ozoliņ (Jūs)! Tuvāk sadraudzējoties, nākamā uzruna būs: 'Mīļo Jāni Ozoliņ!' (Tu). Vēl tālāk: 'Mīļo Jāni!' Tikai bohēmiešiem un dabas bērniem, kā Strunkem un Jēkabsonu Kārlim, atļauts visus jau no sākuma saukt par 'Tu'. Uzruna 'Sveiks', 'Labdien' vai kā citādi apkārt apejot ir bezpersoniska, apm. tā kā cilvēks nosveicinās, ienākdams istabā, kur daudz cilvēku.

Jā, Poriēša dullums un nepraktiskā organizēšana jau bija pietiekami pierādījušies pagājušā gadā; brīnums, kādēļ viņam ļāva arī tagad rīkoties. Knuts Lesiņš gan raksta, ka viņa 'trakās' izrunas un paskaidrojumī bijuši gandrīz vienīgie dziļi nogurdinošā sarīkojuma atsvaidzinātāji. Ļoti zīmīgs Jūsu minētais nospiedējs dāmu vairākums un košais arvien atjaunojamais izskats. No citām pusēm man slavēja lielo konjaka dzeršanu. Salīdzinot ar to, mūsu nelielais festivāls angļu joslā spīdēja ar tīro nabadzību, jo tiešām nebija nevienas! - burtiski: nevienas glāzes degvīna! Nedz arī stiprāka alus vai cita kāda dzēriena. Nebija arī neviens ieradies no dienviņu slavenībām, tā ka uzmācās vēlēšanās, kaut tomēr Jaunsudrabiņš būtu ticis vairāk ievērots, pagodināts. Tādas jubilejas tak nenāk katru gadu!

Irmočkai Nr. 2, man liekas, Jūs tomēr esat sadevis par daudz. Ne jau nepareizi: bet Jūs esat nocitējis stipri daudz kļūdu. Lasītājs domā tā, ka tur kļūdas vien ir un labuma nemaz. Kritiķim jau nav jāpiesauc visi defekti, bet attiecīga daļa, lai no visas recenzijas būtu adekvats iespaids. Irmočkai ir arī sava īpatnība. Zināms, agri vēl teikt, ka viņa būs liela proziķe, kā Ērmanis to dara. Sievietēm ir nadzīga tendence sākuma iepriecinātājus svaigumus vēlāk pārvērst pamatīgā pliekanībā (Irmočka nr. 1., Aida Lielā). Katrā ziņā, es domāju, jau tagad var apgalvot: liela stila resp. garu darbu proziste viņa nebūs, kādus dotumus pie tās domājis saskatījis Ērmanis.

Rudzīša lietā gan Jūs maldāties, ka esmu ko paudis no Jūsu vēstulēm. Tas nav iespējams jau vienkārši tāpēc, ka es ar Rudzīti nerunāju, bet ar viņa draugiem nesarakstos. Rudzīša mironīgais tonis būs izskaidrojams vienkārši ar viņa nīgrumu un ietiepību. Tā man rakstīja jau labu laiku atpakaļ Knuts Lesiņš: 'Šeit bija uzklīdis Rudzītis, Jānis. Brīnums, kāpēc viņš pret mani spuras vien grieza un taisīja tādu kā apvainotu seju, kur īstenībā apvainoties vajadzētu man. Neredzēju pie viņa nekā no latviskās iecietības un gaišuma, bet gan sejā 'gara un grūta mūža pēdas' kā Jaunsudrabiņa Klibajam Jurkam.'

Es nedomāju, ka niecīgais Rudzīša vēstules citāts (ar burtiem, ne pilnu vārdu) manā pagarakā rakstā ieturētu kādu subjektīvu pieskaņu. Tur ir pieminētas daudzas personas, bet tikai kā atsevišķu parādību ilustrācijas. Ne jau Rudzītim vienīgajam piemīt indeve'draugoties', tā mūsu literātūrā diezgan plaši izplatīta parādība. Rudzīša vārdi man noderēja kā ļoti 'sitošs' piemērs; viņa formulējums tik skandalozs, ka nevarēju noturēties to nepacītējis. Ko tur liegties - neesmu jau no lēnprātīgajiem. Manus polemikas paņēmienus Anšl. Eglītis dēvē par 'kovboja pātagu', ar ko varot pretiniekam pie zināmas veiklības izsist pīpi no zobiem, noraut acenes un tamlīdzīgi to no tālienes samulsināt. Ja Rudzītis man graujošus argumentus pret sevi iespēlējis rokās, tad man tur nav ko nožēlot - lai nožēlo viņš pats.

Nevaru arī piekrist Jūsu sajūsmai par Bendrupi un Čaku. Tie tak palika Latvijā kā tēvijas nodevēji, apzinātā nolūkā sadarbotamies ar Maskavas iekarotājiem. Ja viņiem tas viscaur neizdodas, tad arī nav ko bēdāties es (dzird, kā Mirdza Bendrupe Latvijā vairs neatrodies). Nedz arī mums savā trīmdas saimē ko daudzina viņu dzeju. Tad jau daudz vērtīgāks būtu Sudrabkalns. Bet kā analizēt un izskaidrot boļševikus par nacionālās literatūras zvaigznēm, kas nodedzinājuši mūsu mājas, atņēmuši mūsu zemi un noslepkavojuši mūsu brāļus? ! Par boļševiku autoriem esmu tādās pat domās kā Anšl. Eglītis: tagadējā asajā tautas pastāvēšanas momentā, kad svārstās 'būt' vai 'nebūt', tie noklusami. Ja latvieši vēl būs, tad lai cilā viņu darbus no jauna pēc 100 gadiem, ja tad tiem vēl būs kāda vērtība. - Latvietim trūkst dvēseles īgnuma, kā teica kandidāts Strautmalis 'Liduma

dūmos' 1. nodaļā. Kukažiņas psihologija tagadējā laikā neder. 'Viņi' tur mājās savā 'Cīņā' vis nemin ne Jūs, ne mani, ne Jaunsudrabiņu, bet par saviem 'sasniegumiem' melo vienā melošanā. Kādēļ palīdzēt sātāniskajam darbam jau tā niecīgās, vajātās apjukušās trimdinieku saujiņas vidū? Rakstnieks un kritiķis nes arī tautas, valsts gērboni un šķēpu, īpaši tagadējā laikā, kad citas 'galvas' mums nav. Poļu literatūras vēsturē diženais emigrants Mickjēvičs pielīdzināts Polijas gērboņa putnam Baltajam Ērglim. Augstākas uzslavas par to vairs nevar būt, mīlo Jāni Ozoliņ, tas ir, Artur Plaudi.

Ka Švābes biogrāfija saistveidīga, to var iedomāties. Tas ir ievērojama kalibra cilvēks. Ka būs laba tiesa uzbrukumam Ulmanim, to var iedomāties: ja muti aizsien, tad vajag rēķināties ar to, ka atraisīta tā 'vems' jo spēcīgāk, Jūsu spriedums par sociķu nepiepildīto varas kāri gan itin pareizs un dibināts. Mani iepriecē, ka Jūs manu kritiku resp. konstatējumus pareizi, intuitīvi gluži 100% īsti uztverat, kā tie arī bijuši domāti (spec. par Ulmaņa laiku). Nav vairs ne ar vienu jāizrēķinās, bet žurnālista, rakstnieka profesija neatļauj noklusēt to amizanto un patieso, ko viņš novērojis. Tā Jānis Grīns savā laikā teica: "Man vēsture patīk vairāk no tāda 'kumēdiņu' viedokļa". - Būtu žēl, ja cilvēki, kam lietās bijis tiešāks ieskats, nekā nedotu tā saucamajai 'tautai', kas stāvēja viņpus uniformētās preses 'dzelzs aizkara', paturot pie sevis to, ko viņš zin. Mans viens otrs raksturojums nenozīmē, ka es Ulmaņa laiku principā nosodītu. Pats ar savu laikrakstu līdzēju vairot Ulmaņa slavu pirms 15. maija; lojāli to balstīju arī pēc tam, kad režīms man vienu otru reizi 'ieknāba'. Pat tagad, no tālas perspektīves skatoties, atzīstu Ulmani par mūsu lielāko valstsvīru, vismaz līdzās stādāmu Meierovicam, Čakstem, tātad, par cienīgu ieiet dižo latviešu galerijā, kur Valdemārs, Kronvalds, Auseklis un citi 'baltie ērgļi'.

*

Libekā, 1947. g. 15. okt.

80/49

Piedodiet, ka neesmu tīri tecīgi atbildējis uz Jūsu vēstuli. Man pēdējās pāris nedēļas pagāja ar lielām lietām - rakstnieku dienu un 'preses balles' rīkošanu Libekā un pēc tam ar visu galu savākšanu kopā. Kā redziet no klātpieliktās dziesmu lapiņas, rakstnieku dienas izdevās diezgan impo-

LATVIEŠU PRESES BIEDRĪBA
ANĢĻU JOSLAS
RAKSTNIEKU DIENAS LIBEKĀ

Rakstnieku vakars 1947. gada 4. oktobrī
Latviešu teātra zālē, Mēzienes nometnē

Savus jaunārcābus lasa autori,
Piedalās Austra Steinberga (deklamācija),
doc. Arnolds Šturms (flauta),
Pavis Kālniņš (klaviers).

I.

- 1) Latviešu Preses Biedrības angļu joslas kopas priekšnieka Oļģerta Liepiņa uzruna.
- 2) Leonida Breiķļa Luģšana.
Dokl. Austra Steinberga
- 3) Jāņa Jaunsudrabiņa tēlojums: Debesu Kalns
- 4) Zīla Mukē sonatas Panna Flauta, II. daļa (Pans un putni) un III. d. (Pans un nimfas).
Flautas solo atskanogs doc. Arnolds Šturms
- 5) Pāvila Gruznas stāsts: Kā viņš nenokļauva līdz Šahburgam
- 6) Jāņa Vesēļa dzejoli
- 7) Konstanccs Miķelsones stāsts
- 8) Emīļa Skujenieka dzejoli
Starpbrīdis 12 min.

II.

- 9) Arnolda Rusašs stāsts: Maize no cikla. Bēģļu stāsti
- 10) Aleksandra Plešņera dzejoli
- 11) Alfrēda Dziļuma tēlojums: Asaras
- 12) Eizas Kezbercs dzejoli
- 13) a) A. Žilinskā Klasisks menuets
b) M. Kavcā Inbauras formā
c) Fr. Sopenā Valsis
Flautas solo atskanogs doc. Arnolds Šturms.
- 14) Mintauta Eģlišu stāsts
- 15) Margaritas Kovalcvas kāš romāna: Posta puķe, fragmentis Pērķoņi
- 16) Hugo Krumiņa soneti
- 17) Eģļa Kalmcs stāsts
- 18) Eriķa Raistera dzejoli.

Pie klavierēm Jānis Kalniņš

zantas (otra mazliet grozīta programma bija nākamā dienā patstāvīgajā Artilērijas nometnē). Galvenokārt apsveicams, ka kopā bija reti redzami 'veči' - Jaunsudrabiņš, Gruzna, Plensners, Veselis. Tie pārējie tad vidējās paaudzes ļaudis, kādi nu viņi mūsu galā ir. Uzņemšanu - pārgulēšanu un pārdināšanu - izdevās noorganizēt diezgan labi. Bija arī 'preses balle' lokālā, kur parasti notiek angļu karavīru ballītes. Varējām viesus pacienāt 'uz goda' - bija angļu alus, vācu ķimelis, franču vīns, vācu sulaiņi, programma mūsu pašu ar priekšnesumiem (Pāvils Gruzna, Em. Skujenieks). Iznāca pat īpašs balles vēstnesis. Trešā dienā vedām ciemiņus jauko Immensee skatīt. - Tā, tas nu pagājis, tagad atkal jauns sarīkojums - sestdien latviešu-lietuvju vienības atklāšanas koncerts. Laikam pēdējo reizi uzstāsies Zuikas koris, jo jaunredzēji ļoti ievērojamā vienība izjūk uz ilgiem gadiem, vieniniekiem aizbraucot darbos uz Angliju. Tie tiešām ir briesmīgi, pazemojoši noteikumi, kas mums atņem cilvēka cieņu un tautas seju.

Kautgan Jūs par maniem darbiem nerakstāt, pielieku šēklāt grāmatiņu 'Piemineklis'. Tak jau kritiķim uz tādām lietām tiesība.

Neretietis Nr. 1. nu gan laikam būs diezgan atgodināts. Arī mēs te Libekā no savas puses viņu apbērām gleznām, aploksnēm. Ja cilvēku pārāk slavē vien, tas viņam nemaz nenāk par labu. Varēja vērot, ka Jaunsudrabiņš pret citiem rakstniekiem paliek diezgan iepūtīgs un par sevi ir ļoti augs-tās domās. Stils jau viņam skaidrs un valoda laba, bet starptautiskajā literātūrā vis neieies, jo gudri veidotajos romānos, kā 'Aijā' un 'Kapri' trūkst lielāku notikumu, drāmatisku konfliktu, dziļāka vēriena, tie cilvēciņi ārzemju lasītājam būs gaužam neinteresanti.

Rudzītis pierādījis sevi par pilnīgi patalogisku tipu. Rakstnieku dienās viņš ķēra rokā no vīriem, ko tik varēja sadabūt, vilka savā istabā un stāstīja, cik tas Liepiņš slikts. Vairāki pēc tam man par to apliecināja savu izbrīnu. Par pašām rakstnieku dienām Rudzītis uzrakstījis vietējā rotētajā lapelē, ka lielākā daļa no reprezentētajiem rakstniekiem nederot nekam.

Bičola rakstu par kritiku gaidu ar ziņkāri, jo Bičolis man liekas viens no nedaudzajiem nopietnajiem kritiķiem, kas nākuši no filologu sola.

Par komūnistu izslēgšanu palieku joprojām pie savām agrākajām domām. Pašreiz nav laika viņus ne pētīt, ne slavēt, jo visas tautas pastāvēšana uz naža asmeņa. Piebiedrodamies kā nodevēji tēvzemes iekarotājiem, viņi apliecinājuši arī savu rakstura mazvērtību, kas māksliniekiem nedrīkst būt. Jūs esat pārāk labās domās par Čaku. Ir vēl pielaižams, ja 1. boļševiku laikā viens otrs smērējās klāt. Jo tad nebija kurp mukt. Bet tagad bija. Viņa toreizējo aizraušanos sodīt negribēdams, pats piepūlējās vācu laikā, lai viņš rehabilitētos. Gribēju izdot viņam kādu grāmatu, bet šis, pagāns, juta asins smaku, neielaidās. Tātad, gribēja palikt un rakstīt tos dzejoļus par labības nodošanu.

Saistīgas ir Jūsu ziņas par to, ka arī starp trimdiniekiem varbūt ir slepkavnieki un nodevēji. Tas jau ļoti gan var būt. Taču emigrācija ir tomēr kāds loks, kas liek cilvēkam pietiet citādi. Arī palicēja Bendrupe nav nekāda baltā. Viņa bija iegrimusi savos jogos, saklikējās ar afērista - gaišreģa Dravnieka bandu, pēc tam pie boļševikiem rakstīja par Padomju Kariju. Tur visa tā draudzēšanās ar dezertieri Pelēci - kas nu vairs arī neesot Latvijā - nav laba. Par Smilģi nesen dzirdēju, ka tas jau sen bijis krievu dienestā. Kezberē gan apgalvoja, ka viņš, tāds plēgurs, to nevarētu - bet Smilģis bija viltīgāks nekā izlikās.

Jūs runājat par jaunajām dzeju grāmatām. Vēl neesmu lasījis ne Lazdu, ne Tomu. Tāda nojauta man tomēr ir, ka nez vai abi nav pārāk saslavēti. Lazdai jau vārdu salikums gludens, bet nekas nepaliek atmiņā. Nezin vai tur ir kāds lielais saturs. Tāpat Tomai - daži slavē formu; bet personība? Lūk, Virzam bija arī cieta, laba forma, bet kāds pants? Dega un kvēloja! Zāles pēdējā grāmatiņa 'Pārdegšana' gan man neliekas pārāka par pirmo; vai tik nebūs solis atpakaļ.

Dambers nupat izdevis 2 grāmatas - 'Rakstniecības zaļo koku' un vienu par teātri, ko man piesūtījis.

Ja brauksit pie Frenkeļa, tad atšaujiet, lūdzu, līdz mūsu pilsētai! Būs derīgi sapazīties un parunāties.

Jūsu paziņas aktieri jau spēlē it čakli. Arī rakstnieku dienu dalībnieki un viesi noskatījās viņu izrādes, no kurām dažas bija ir cerīgas un nopietnas.

'Jodu gadi' vēl neesot iespiesti, tie Esliņā izdalītie toreiz bijuši tikai 'proves eksemplari'. - Par Šteinbergas lasīšanu nesmu visai sajūsmināts - tur Jums dzīla taisnība. Viņai īstenībā nevajadzētu vis uzticēt dzejoļus deklamēt. Redzēsim, kā viņa izturēs Blaumaņa Kristīnes 'provi'.

Zuikas kora žēl tiešām, bet mūsu sabiedriskās dzīves vādītāji aiz dumības nav šo kori saglabājuši pie dzīvības.

Ar Rudzīšu Jurku mums tiešām nemaz vairs 'nesapas'. Jūsu informācija pareiza - viņš mani tiešām iesūdzēja mūsu b-bas goda tiesā! Un par ko? Par manu rakstu 'Ceļā' - par kritiku un kritiķiem, kas arī Jums bija paticis. Normāli taču liktos, ka goda tiesai piekrīt lietas par vārda laušanu, plagiātu, nekollegiālu rīcību u. t. t., bet ne par literāriem uzskatiem! Tiesas priekšsēdis Jaunsudrabiņš ar loekli Dziļumu tomēr bija lietu pieņēmuši, kas tas trakākais, arī 'izšķīruši' man pilnīgi nezinot, 'pa patumšam', aizkulisēs, atzīstot, ka mani vajagot 'brīdināt' no tādu rakstu sacerēšanas. Es jau nu gan tādus 'brīdinājumus' nekad neklausīšu, jo brīvība taču augstāka par visu. Trešais tiesnesis Krūmiņš atteicās spriedumu parakstīt un tāpēc tas nav stājies spēkā, bet Jaunsudrabs ar Dziļumu paši izstājušies no goda tiesas, kas arī ir vienīgā iespējamā konsekvence pēc tik rupjas tiesības principa mīdīšanas kājām.

Bičolis, kā Jūs redzat, runā man stipri 'garām', kaut gan visumā kā literātūras pazinēju viņu diezgan cienu. Jūsu domas par kritiķu 'skolu' ir pareizas. Bičolim nekonsekvence: viņš saka, ka jaunaļiem kritiķiem neesot bijis no kā mācīties, bet pats turpat pārmet Zeifertam Nādlera, Valceļa un citu nepazīšanu! Zeiferts tad jau bija par vecu, bet jaunie tiešām pie minētajiem varēja skoloties. - Tāpat Bičolis jau mani pārprot arī citur - prasīdams, lai es nosaucot kritizētos vārdā, lamādams krietno Zeifertu u. t. t.

Par Pelēci zinu tikai, ka palicis Latvijā itkā dezertēdams no legionā, bet tagad esot kautkur austrumos. Tur jau mirst kā mušas - nupat ziņa par K. Studentu.

Klīdzējam, Jums taisnība, iekšā ir daudz, tik stils neprecīzs, vietām pavirši rīkojas, slavēdams Latgales 'īpatnības', pacieš arī uzbūve. Latgāļiem īpatnējais: zināma atpālicība rakstu kultūrā, bet viņš no tās zemes ļaudīm pašreiz tas stiprākais.

Ar 33 vīru un sievu aicinājumu atgriezties dīvaini: viņi tur apsola tādas lietas, ko nevar pildīt, piem. ka 'mēs jūs ne-
vajāsim'. Vai tad viņiem ir tāda vara? Vajadzēja dot kādam
čekistam parakstīt. Zīmīgi, ka uzstājušies tikai 'mums pie-
ņemamie' autori: Zālīte, Bendrupe - abas 'šokolādes prin-
ceses'. Ne Grigulis, ne Vīlipsis, pat ne Grots nav rakstījis.
Brechman-Štengeles nav. Vāne dzied tikai Filharmonijā. Al-
freds Kalniņš, kaut gan tekstā pieminēts, nav parakstījis, un
Janka saka, ka ar to tēvs viņam dodot norādījumu: 'nebrauc!'
Freinbergs iecelts Artura Baumaņa vietā par rakstniecības
mūzeja direktoru. Keņiņš tagad rakstās par Keņiņu. Bez viņa
un Zonberga tagad kā mācekļi vēl izvilkti skolotājs Greste
un vecais Jessens ar boļševikiem dīvaino titulu: 'bij. "Jau-
nības Teku" izdevējs'. Tātad komunisti cienītu šo žurnālu,
nevis kādu Sarkano Pionieri? Līdz manām ausīm atklāt
baigas ziņas, ka tagad - trešā pasaules kara priekšvakarā -
taisoties braukt uz dzimteni Pinebergas universitātes Vilis
Krūmiņš un prof. E. Blese. Ja par pēdējo tiesa, tad to varētu
izskaidrot tikai ar 'otro jaunību', kas profesoram esot uznā-
kusi, jo viņš iemīlējies kādā gimnazistē un rakstot pat dze-
joļus.

Ka Ērmanis raksta par Strēlerti vēsi (nupat Herta Krau-
ja 'Latvijā' vāji parafrazējusi viņas 'Pieliecos avotiem kā-
ra'), tas tiesa (man gan arī Veronikas pēdējie dzejoļi mazāk
patīk). Bet Eglīti tak viņš ļoti atzīst un slavē.

Staru Jānim nevajadzēja to 2 reizes izdevušos teiksmas
vārdu par jaunu deldēt - sevišķi tāpēc, ka viņa mūža rakstā,
kā viņš to veidojis, nekā teiksmaina nav. Pirmā laikraksta
numurā bija pāris saistīgu vilcienu - par Laimu, kas iet pa
priekšu, tāpat ar labu rakstnieka nagu bija attēlojis mājas.
Bet tālāk viņš sniedz arī daudz nesvarīga. - Par Klānu būs
Mežezērā (būtu labs žurnāla nosaukums) no manis. Redzat,
ka Helmers iedrukājis gan Jūsu Kārklus. Nezinu, vai viņš to
mīkstinājis, īsinājis, bet visumā Jūsu kritika iznākusi diez-
gan taisnīga - pareiza. Tā jau nav, kā Stars apgalvoja, ka
Kārklis neprogresējot. Starpība starp jauniem un veciem ga-
baliem gauži manāma. Ja tikai viņš nepaliktu lielīgs, neiedo-
māsies un neizputinās savas šansītes, t. i. ieturēs mēru. Tāds
amerikānisks paņēmiens kā lasītāju vēlējumos izdibināšana
ar 'Gallupa aptaujas' palīdzību jau nu nav nopietna rakstnie-
ka cienīgs paņēmiens.

-eo- ir tiešām Raisters, Ēriks. Mans stiliņš jau mazliet savādāks. Es tā lielīgi no augšas uz leju skatoties nepamācu kollēgas kā Ēriks.

Būsīt varbūt dzirdējušipar mazo skandalu, kas Vircburgā un Hanavā sacelts ap Henriju Mooru un viņa stāstu 'Ilustrētā Vārdā', kas idejiski tiešām bazējas uz Čechova stāsta 'Vīrs'? Henrijs ļoti nelaimīgs, - bet tā indeve viņam tiešām ir - viņš stipri mīl aizgūt no citiem autoriem un tad arī tā 'iekšējā forma' kautkā iznāk ļoti nevarīga.

*

Libekā, 1948. g. 2. I.

92/33

Jūs tik daudz rakstāt par noslēpumainām šiverēšanām grāmatniecības laukā, ka ar lielāko interesi jāgaida, kas viss tur nāks ārā. Ja Vācijā izdos riktīgu naudu, tad sagaidāms, ka grāmatniecības lieliskā konjunktūra paplānosies, jo cilvēki sāks taupīt. Tā jau esot Zāras apgabalā, kur ievesti franki. Lai nu franču nauda ir švaka - tomēr kāda nauda. Grāmatu un žurnālu tur 'pietiekot'. Kad izceļosim tālāk, tad, zināms, latviešu kultūrai būs beigas. Labi, ja tāds bezkultūras stāvoklis ilgs tikai 2-3 gadus. Pašreiz jau Vācija apgādā arī Angliju un Zviedriju.

Man būtu lūgums, ielieciet gan to iestarpinājumu, ko piesūtīju vēlāk, t. i. ka Švābe paregoja, ka lielinieki Latvijā neienāks. Dusmas, ka tik 'tālredzīgi' cilvēki grib mūs tagad pamācīt par nākotni. - Tāpat, cik atceros, tagadējā redakcijā nebija iestarpinājuma par Zonberga-Sauleskalna tagadējo lomu. Tā kā viņš pastāvīgi raksta 'Cīņā' milzu palagus par atgriešanos, tad būtu vērts šo papildinājumu arī ielikt.

Priecājos, ka Jums patīcis mans raksts par kritiku. Vecais Ludis Bērziņš esot dusmīgs, ka es 'apstrādājis' filoloģisko fakultāti. Bet vai tad nav arī pamats? Ja drīkstētu jau tā, vai Jūs esat filologs? Citādi no filologiem-kritiķiem pazīstu vai vienīgi pašu Ludi. Džilleja ir jurists, Vitauts Kalve - vēsturnieks (tagad gan studē filoloģiju Vācijā), Kadilis arī ir ekonomists, vēsturnieks vai kas līdzīgs.

Ja cilvēki kliez, tas man patīk: visu mūžu esmu mīlējis cīņas troksni sev apkārt. Neesmu no Skalbes gājuma, kas mīl staigāt uz nīčšaniskajām 'dūju kājām'.

Skaidrības labad precizēju savus uzskatus bolševistisko mākslinieku lietā, par kuriem mums reiz bija runāšana. Pret līdzskrējējiem, es domāju, ievērojama tāda taktika (derīga arī no audzināšanas viedokļa): kamēr viņš dzīvs, ir noklusējams, bet pēc nāves pieskaitāms latviešu kultūrai. Tāds ir Suta, tādi mazākos apjomos arī visi tie kvīslingi, kas neizbēga, bet palika tur, cerēdami sadzīvot ar dzimtenes iekarotājiem un sagaidīja savu galu (piem. Students). Par Plēpi mazliet saņēmu papildziņas, ka viņš nav vainojams palikšanā labprātīgi, bet Tornā ievietots slimnīcā un tiešām nav varējis kustēt. - Romāna Sutas nopelni nacionālās mākslas laukā jau nu ir lieli. *)

Bet par 'komisāriem' - bolševiku vadoņiem un augstajiem funkcionāriem man tāds uzskats, ka par tiem nav labi vārdi sakāmi arī pēc nāves. Tāds ir R. Egle, tādi kādreiz būs arī Sudrabkalns, Čaks, Iūsu vārdabrālis un visa tā banda. Suta šiem pieskaitāms un pielīdzināms nav, jo ar politiku nedarbojās, augstos amatos nesastāvēja.

Man liekas, ka Jūs pārāk labi domājat par Širmani. Dzejnieks jau nu viņš nav, artistiskas dvēseles trūkst, kaut arī reizēm raksta it veikli. Es domāju, ka bērniem labāk dot laist Skalbi, Plūdoni, nekā Širmani.

* Ja bēgšanu no dzimtenes, kad ienaidnieks to okupē, mūsu tauta būtu uzskatījusi par vienīgo pareizo soli, tad - pēc tik daudzām okupācijām mūsu vēsturē - Latvijā sen vairs nebūtu neviena latvieša. Un līdzīgi - ja palicējus uzskatītu tikai par nodevējiem - tad dzimtenē neviena cita vairs nebūtu kā vien nodevēji un to pēcnācēji.

*

Lībekā, 1948. g. 8. februārī

97/95

Šajos laikos grāmatas tik lēni, tik gausi rodas. Daža paliek gadu veca jau pirms 'dzimšanas'. Dzird, ka amerikāņu joslā esot kautkādas tur represijas pret izdevējiem, iestādes gribošas, lai visi apgādnieki turas pie kāda 'grafika' vai kas tam līdzīgi. Tomēr vēl jau elpot var. Dienvidu redaktori visi ir kļuvuši bagāti kungi, akcionāri grāmatu uzņēmumos. Kadilis tā itkāesot pienēmis Klāvsonu, Rabacim ar Liepu arī savs desmits grāmatu, kā Jūs rakstat. Tikai dažs muļķis vēl strādā par honoraru resp. algu vien. Tie jau arī laikam velk to lielāko slodzi, kā tas allaž pasaulē bijis. Paldies par tādu kā

piesolījumu par manu grāmatu; nezinu, kad varēs to izlietot, jo pašreiz man izdodamu grāmatu aptrūcis, darbā ir tikai tas romāns (pa pusei paveikts) un apcerējumu kopojuums par mūsu lielajiem rakstniekiem. Kā redzu pēc Rabaca apgāda programmas un neparasti plašā vēsturnieku kongresa atreferējuma 'Latvijā', Švābe, saukts Švābelis, cieti iesēdies tur. Nav jau brīnums, jo viņš laikam palīdzēja Rabacam tikt pie avīzes pret savu ienaidnieku Baltkāji. Profesora memuārus pasācis drukāt Arturs Baumanis. Dzirdēju, ka tie esot gaužam saistveidīgi, bet pirmā puse tāda neliekas, varbūt nāks turpmāk. Sākumā Švābe tikai paspējis iekost Munteram. Liekas, ka viņiem veca greizsirdība, jo abi bija savā ziņā Ulmaņa 'brūtes'.

Apsveicami būs, ka beidzot arī Miesnieku Jonam iznāks kāda grāmata. Īpatns jau viņš ļoti, kaut gan raksta briesmīgām gumzām. Pagājušā gadā izdotie sieviešu romāniņi jau nu pašvaki, Jums pilnīgi taisnība par Ilonu, ka tās verķis 'nerauj uz priekšu, garlaiko, jāpiespiežas'. Ar konjaku vien nevar romānu 'izspiest', stipri jūtams arī Latvijā palikušās līdzstrādnieces Sirsones trūkums. Dīvaina 'aristokrates' samērā palabā veiksmē Latgales priekšpilsētas tikumu un žargona aprakstīšanā (Rīgā). Bet Aidai jau tas pabāls darbīnš, arī no Angelikas 'Dzīves zaļā koka' nekādas lāga malkas nav. Aigara 'Dienišķā maize' man arī liekas mazmākslinieciska, klišejska.

Mežezeram jau gan kā mācītājam Aigars patīk, tāpat Zviedrijas tautas rakstnieks Ieviņš, Mauriņa un citi šķīstisrīži, ieskaitot Dadžu Juri. Arī Ludis Bērziņš savā laikā studējis teologiju, tātad nav īsts filologs. No filologiskās fakultātes tādi ievērojamāki vārdi galu galā ir tikai Blese un Strēlerte (abi divi romānistī) un no baltu filologiem tā pati Zenta.

Pie Jums laikam nesen Bērziņa naktslokālā ar panākumiem viesojās Leščevskis un Vestena no mūsu pilsētas.

*

Pateicos par Jūsu jauko svētķu dāvanu - piesūtīto 'Skudru meistara' grāmatiņu. Izdevums jau ir stipri 'bibliofils' - kādi savā laikā bija 'Zelta Ābelei'. Ko mēs arī emigrācijā visu nedabūjam gatavu! Rīgā jau kautko tādu tagad nevar izdot. Bendrūpe man samērā patīk, jo ir tak īpatna. Šo pašu 'Skudru meistaru', tikai visu biezo sējumu, es pats vēl gribēju izdot Kreiš-

maņa apgādā vācu okupācijas pēdējā gadā, bet vairs nepaspēja. Arī mēs bijām pasūtīnājuši zīmējumus, kas, liekas, par Jūsu Zvirbuli ir labu tiesu stiprāks: Ugam Skulmem. Daži no tiem man vēl līdz emigrācijā.

Principā uz kolaborantu izdošanu ārpus Latvijas, kā zināt, es skatos savādāk nekā Jūs. Toties Jums gan lieli nopelni kā 'Trimdas rakstnieku' savācējam, rediģētājam. Par laimi iznāksot arī trešā daļa, kur es lai būšot iekšā!

Vai vadat arvien vēl 'Latvijas' grāmatu apgādu? Man jau nu tur starp izdodamajiem iekļūt nav iespējams, jo redaktors Rabācs nezina kāpēc mani neieredz un kož kur vien varēdams, lai gan es savā laikā 'Latvī' iespiedu viņa pirmo stāstu 'Samta Pēteris' un drukāju dzejoļus arī.

Ļoti žēl, ka Jūsu spējīgais un lietīškais talants pagājušā gadā nav ticis pie kritiku rakstīšanas: caur to visu noteic Rudzīša-Kadiļa kliķe, kas autorus vērtē tikai no savu personīgo varas resp. bagātības interešu viedokļa.

*

Libekā, 1949. g. 19. feb.

98/132

'Melnā' jau nu mūsu dzīve ir un izredzes vēl melnākas, bet jālūko 'iekšķīgi' visiem spēkiem turēties pretī. Zināms, panākumi būs atkarīgi no katra temperamenta un pa daļai arī no apstākļiem. Man personīgi tādi ilgāki 'melni' periodi neuznāk, tikai nesen bija tādas pāris dienas, kad likās, ka nekas neveicas, bet toreiz visvairāk dusmojos uz angļiem.

Būtu jau varbūt patīkami satīkties, izrunāties, kļūtu vieglāk. Dievs zin, cik ilgi vēl Vāczemē klaiņosim. Nupat būtu tāda reize - amerikāņu joslas kopa rīkojot rakstnieku dienu Lielvācijas apveidā. Avīzē paziņots, ka lūgti vecīši arī no pārējām joslām. Diemžēl liekas, ka kungi rīkotāji to lietu nēmuši pārāk viegli. Viņiem laikam nav priekšstata, kā īsti šāds sarīkojums mūsu apstākļos būtu taisāms. Tā kā vārdā piesaucot gandrīz neviens no mūsu joslas nav uzlūgts (ar vēstuli), tad, cik zinu, arī neviens netaisās braukt, daži pat apvainojušies. Otrkārt, nav padomāts par ceļa maksu. Pēc 'vērunga' dzelzceļbiļete jau ir vesels kapitāls. Angļu zonā nodibināta tradīcija - ikkatrā rakstnieku dienā vai pēcpusdienā vai vakarā rīkotāji samaksā ceļu visiem ielūgtajiem dalībniekiem.

95 Tā bija vecās naudas laikā, tā tagad.

Diezin, kā tagad plaukst avīzes? Dzird, ka Klāvsona lapai ejot tā kā pagrūti. Nebūtu slikti, ja abas lielās avīzes apvienotos resp. paliktu tikai viena. Jūs jautājat, kāpēc es maz rakstu. Neesmu mācējis iegrozīties attiecīgajās kliķēs. Neesmu arī vēlējies. Mūsu preses tagadējie vadītāji ir mani jaunākie kolēģas, ko labi pazīstu. Manas domas par viņu spējām nav visai augstas, un tie to zin. Liekas gan, ka cilvēki visumā nav tik slikti, lai varētu teikt, ka 'homo hominis lupus est'. Bet avīžniecībā, rakstniecībā gan ar ētiku tā pavāji. Tur jau cilvēku viņa talanta, nopelnu dēļ nemaz neciena, bet, kā Jūs pareizi sakāt, lai saprastu to, kas notiek, jāzin 'radu raksti'. - Jā, par 'Ceļa' apstāšanos gan skāde. Īpaši man žēl, ka nu vairs Ērmanim nebūs kur savus garākos, tik daudziem skaistiem faktiem bagātos un arī taisnīgos rakstus ievietot.

Par 'Latvijas' pēdējām grāmatām. Visumā jau tur iznākuši diezgan vērtīgi darbi. Klīdzēja 'Cilvēki uz tilta', arī 'Pajumte' tomēr ir viduvejāki nekā 'Jaunieši' un tas trimdā godalgotais krājums. Laikam vīram pietrūkst inteligences, kultūras. Pirmos darbus jau var 'ņemt' ar 'švunku' un jūsmu, īpaši tāda žanra rakstnieks kā Klīdzējs, bet ilgākai izturībai un progresam ar to nepietiek. Starp citu, ja Klīdzējs būtu tas Latgales rakstnieks Klusais, kas aprakstīts Raudives grāmatā 'Nolādētās dvēseles', tad gan ar viņa morālajiem uzskatiem būtu ļoti bēdīgi. Ko Jūs zināt par to, ka Rudzītis 'Latvijā' šo Raudives verķi bija apzīmējis par 'Pagājušā gada labāko grāmatu'? Man liekas, ka tā ir pagājušā gada sliktākā grāmata, jo Raudivem tak beletrista talanta nemaz nav un saturs 'Nolādētajām dvēselēm' ārkārtīgi banāls, pat piedauzīgs. Tad jau Cielēns pārāks. Lai saprastu Rudzjanku, kas agrāk Mauriņu un viņas mīļāko drausmīgi neieredzēja, tad būs vajadzīgs atkal zināt 'šifru'. Latgales censonā jaunāko grāmatu izdevis J. Šīna apgāds Libekā, aiz kā stāv katoļu vairogs resp. mūsu apgabala ķeizars Staņislavs Jaundzema kungs. Skaisti!.. Rudzītis pie minētā Jaundzema ir par kalpu.

Knuta Lesiņa 'Lietas, kas kārtojas pašas', 'noveles un humoreskas', īstenībā gandrīz vai humoreskas vien, apliecina palieku, veiklu rakstnieku ar izstrādātu, vijīgu stilu. Kautkā tomēr šiem darbiem pietrūkst, dziļuma vai arī personāžiem dzīvuma. Arī Čehovs stāstīja humoreskas, bet kā vizuļoja katrs gabaliņš, cik makten dažādi bija cilvēki!..

Mūsu Libeku nu atkal pārvērtīšot pār lielu latviešu centru, par vietu ar apm. 6000 cilvēkiem. Iespējams, ka tādā kārtā pienāks klāt arī vairāk rakstnieku. Viens jau ir šeit - Pāvils Gruzna no Flensburgas, bursaks Nr. 1. Tas prātīgs, patīkams cilvēks.

Man pagājušie 6 mēneši literātūrā bijuši diezgan mazražīgi tāpēc, ka 'ieslēdzos' smagā fiziskā darbā (Heavy Workers, tagad Medium Heavy Rations). Biju meža strādnieks, tagad esmu krāsotājs. Mans aprēķins mazliet viltīgs: kas pusgadu nostrādājis un atlaists, tam vācieši otru pusgadu dod bezdarbnieka pensiju. Varbūt izdosies!.. Tad varētu atkal 'literarizēt'.

*

Libekā, 1950. g. 9. janv.

154/148

Jūsu laipnā vēstule mani ļoti iepriecināja, jo rāda, ka esat objektīvs cilvēks un protat atšķirt principiālu polemiku no personīgām draudzīgām attieksmēm, kādas tak mūsu starpā liekas nodibinājušās un visu laiku pastāvējušas. Ja nu tiešām tāds mans 'labs paziņa' tur Augsburgā pastāv, par kādu Jūs rakstāt, Jums par iepriecinājumu varu pasacīt, ka derības, ja tādas būtu noslēgtas, Jūs būtu vinnējis. Jo es tiešām neviena Jūsu raksta neesmu ņēmis ļaunā. Tas arī saprotams, jo Jūs runājat tikai par lietu un saviem uzskatiem, un par tādiem tak nav ko dusmoties. Nekur nepaliekat personīgs, un arī no visa Jūsu toņa redzams, ka negribat mani 'iznīcināt', neesat nelabvēlīgs.

Jūsu resp. mans draugs arī nepareizi Jūs informējis par manu raksturu. Neesmu ne nīgrs, ne aizdompilns, ne jūtēlīgs. Drīzāk esmu optimists, mīlu jokus. Kādreiz taču biju humorists. Labprāt smejos vēl tagad. Pēdējā laikā gan esmu nospiests priekšā stāvošā trimdas pēdējā cēliena dēļ. Esmu pieradis visu pārdzīvot, dvēselē izjust, kaut zemapziņā. Tādēļ tautas izklīšanu nevar uzņemt vienkārši kā sausu faktu un priecāties uz nākotnes devām. Pats esmu 'nodokumentējies' uz Savienotajām Valstīm un varu aizbraukt itin drīz. Nezinu, kas no kollēgām domā palikt līdz pēdējam pie avīzes 'Latvijas'. Ak tad Jūs uz Austrāliju. Nu, ko lai dara. Mēģināsim vismaz pār okeāniem sarakstīties. Man liekas, ka privātvēstuldošanu pārtraucāt Jūs, jo šai ziņā esmu pedants - katram uz visām vēstulēm atbildu. Literātūras vēstures un kollaborantu lietā daudz vairs negribu rakstīt. Man liekas, polemika loģiski būtu jāsavēlk kopā arvien šaurāk uz nedaudziem faktiem, lai nāktu pie kāda rezultāta.

Man rūp arī Latviešu Preses biedrības liktenis, Amerikāņu joslas kopa nupat gribot pamosties, sasaukt pilnsapulci, ievēlēt jaunu valdi. Arī mums tad būtu jāpārvēl amatpersonas. Bet ko vēlēsi? Visi izceļo. Nezin vai nebūs jānodibina kāda Vispasaules rakstnieku biedrība, kur tad varēs mūsu draugi un brāļi skaitīties, lai kurā pasaules malā tie dzīvotu. - Ko dara amerikāņu joslas grāmatnieki?

Libekā, 1950. g. 23. janv. 159/99

Pateicos par Jūsu vēstuli un pagodinās paziņot, ka vairāk ar Jums par literatūras vēsturi atklātībā nepolemizēšu. No Jūsu piezīmes manam rakstam vēroju, ka arī Jūs esat nolēmis darīt resp. nedarīt to pašu. Izbrīnējos tikai par vienulietu. Jums tur skan tāds tonis līdzī, itin kā nevis es, kā Jūs biedinājis mans paziņa (Knuts?), bet gan Jūs būtu pats 'apskalties'. Ja pareizi saprotu, tad Jūs man pārmetat literārajā paukošanā demagogiju. Tas laikam būtu atšifrējams tā, ka es būtu pievilcis pie temas klāt citas, svešas lietas, lai satrakotu pret Jums 'masas'.

Vai tā nu ir? Saprotu gan, ka Jūs gribat šķirt mākslu no politikas, Jums nepatīk, ka rakstnieka sacerējumu apskata vēl no kādiem citiem viedokļiem, ne tīri literārā vien.

Bet ja ir politiska māksla - un tāda tak ir bolševiku - tad es neredzu iespējas, kā atgriezt šo politiku ar tik asu nazi nost, lai tā nebojātu Jūsu literatūru. Lūk, tāpēc man jārunā un jāpaskaidro arī par politiku, un to darīdams negribēju būt demagogs!

Es domāju ka nav tagad īstais laiks un vieta šē emigrācijā izdot Bendrupi, kā Jūs to esat darījis, vai vēl grasās atkārtot Grīns, vai Grota dzejoļus, uz ko taisās mūsu Libekas izdevējs Strāmelis. Un kaut šajos sacerējumos pašos par sevi arī nebūtu nekāda tieša politiska satura. Kāpēc? Jūs to jau zināt - esat taču lasījis manus rakstus avīzē, tāpēc man viedokli sapratīsiet.

Ja šē mūsu uzskati šķiras - varam taču runāt arī par citām lietām, varbūt tie sakritīs. Es, piem., nedomāju, ka ir pareizi, ka spējīgam kritiķim, kāds esat Jūs, jābrauc melnā darbā pie dingo un ķenguriem. Bet tur nu nekā nevar darīt - arī man būs jāiet līdzīgs ceļš.

Vai Jūs pirms emigrācijas nevarētu atsūtīt savu bildi? Nezinu, kāds Jūs izskatāties. Es esmu tāds, kā 'Trimdas rakstnieku' III. Būtu patīkami vēlāk uzzināt arī Jūsu Austrālijas adresi.

*

Libekā, 1950. g. 27. feb.

160/122

Steidzos atbildēt, lai Jūs gadījumā neaizceļotu un nepaliktu nelasījis. Priecājos, ka Jūs neesat 'dusmīgs'. Es arī tāds neesmu, jo visumā uz Jums skatos labi un esmu pateicību parādā par manas biogrāfijas labvēlīgu iedrukāšanu un apgādāšanu ar derīgu un it vērtīgu bibliografiju. Tomēr redzu, ka par polemiku domājot Jums ir joprojām iebildumi pret kādu manu 'ieroci', apvienoti ar sarūgtinājumu. Ja būtu Jūs kautkā šādā ziņā aizkāris - tad lūdzu man piedot. Labā ticībā paskaidroju Jums, ka tas tad noticis negribēti. Mani uzskati tiešām paliek tādi, kā rakstīju avīzē, un tos tāpat esmu gatavs atkārtot arī uz priekšu, kaut šaurā un izsmalcinātā sabiedrībā, kaut privātā vēstulē mūsu divu starpā vien. Man nemaz nebija nodoms runāt 'ārā pa logu' un satracināt pret Jums 'masas'. Man savukārt ir iebildumi pret Jums, ka Jūs pēdējā piezīmē ne tikai pārmetat man demagogiju (kas ir parlamentārs apzīmējums), bet pat nosaucat to par kautkādu 'sarkanu', viņpus dzelzs aizkara demagogiju, kas nu šādā gadījumā it nemaz nav pamatoti un mani tangē ļoti. Mākslas politikas ziņā šai gadījumā man pievienojas arī citi, piem. Milda Gundega Kārklīņa, kas atrakstīja vēstuli, kur taisnojas par to, ka skolu antoloģijā 'Lāpa' aiz pārskatīšanās uzņēmusi Jāni Grotu un Elīnu Zālīti. Grota citāšanu viņai stipri asi esot pārmetis Džilleja, bet viņa šo autoru izvēlējusies no paša Džillejas grāmatas 'Dzimentene liesmās'!

Piekrītu Jums, ka nu jau visa tā lieta ir stipri nobālējusi un apputējusi. Brīnos līdz ar Jums, ka daži domā, ka mums abiem tāpēc tagad vajadzētu būt ienaidniekiem jeb 'partiem'. Vai tad literārs vai zinātnisks disputs ļaudis noved partu stāvoklī? Tak jau tā tagad laikam ir, jo J. Rudzītis un P. Elsiņš Libekas teātra lietā pēc vairākiem polemiskiem rakstiem paskaidroja, ka viņi tagad esot 'partī'. Tiešām smieklīgi! Tā kā vienīgais nu apvienotais superlaikraksts 'Latvija' lasītāju vēstules un domu apmaiņas publicē bieži, tad jau 'partos' būs nokļuvusi liela daļa latviešu tautas.

Gribēju vēl pirms šķiršanās izlaist kādu 'tūri' pa amerikāņu joslu, jo tur esmu pabijis ļoti maz. Apprasījos Anšlavam Eglītīm kā praktiķim un dzīves gudrajam, kādu maršrutu viņš varētu man ieteikt. Šis atrakstīja, lai aizbraucot arī uz Augsburgu pie 'sava parta Plauža', jo dienvidnieki neesot tik nesamierināmi kā ziemeļu varoņi.

Jā, cilvēki kļuvuši nervozi, neiztur vairs pat saudzīgāko kritiku, nesmuki lec acīs, kā piem. Dižā Zenta virsredaktoram Ērmanim. Agrāk nokritizētie aktieri un dzejnieki kā slavu, tā zaimus pacieta ar vienaldzību resp. lepnu nicināšanu. Tagad polemizē! Redakcijai nevajadzēja arī katru otro iespiest, jo tas pierāda, ka redaktoriem pašiem nekāda jēdziena nav. Kādreiz gadās piedzīvot lielus kuriozus, kad pat labi domātus vārdus 'genijs' neatzīst par pietiekami izciliem priekš sevis. Vai tikāt izlasījis oficiozā manas rindiņas par Konstances Mikelsones 'Bikti'? Rakstīju par šo grāmatu kā jau domāju, itkā pats ar sevi sarunādamies, kolleģiāli uz Konstanci nolūkodamies. Citi, kas šo manu gara darbu (ar pāris iespiedkļūdām, protams) izlasījuši, kā: Gruzna, P. Jēger-Freimane, arī teica, ka atsauksme bijusi 'pozitīva'. Bet, ko domājat par autori? Tā atrakstīja man rupju lamu vēstuli, ko no tik dāmīgas sievietes vai sievišķīgas dāmas nekādā ziņā nebiju gaidījis.

Jums tiesa, latviešu sabiedriskā dzīve ir sadalījusies pašlabumnieku kliķēs, un baidos, ka šis tārps sagrauzīs pēdējās ideālisma paliekas un līdz ar to emigrācijas garīgo mugurkaulu. Viens no tipiskākajiem kliķu gara reprezentantiem ir mans bijušais parts J. Rudzītis, kas man ar nožēlu joprojām jāapliecina, kaut arī oficiāli parti vairs neesam. Tādēļ brīnos, kā Jūs varējāt viņam teikt komplimentus par 'visdziļāko un objektīvāko' pieeju, aprakstot Jūsu 'Trimdas rakstniekus'. Rudzīša kritikas allaž ir viegli atšifrējamas, stādoties priekšā viņa personīgās intereses. Izlasījis 'Latvijā' attiecīgo recenziju, tūdaļ noteicu, ka Rudzītis brauks uz Zviedriju, kas tagad arī pareizi pierādās, jo viņa kundze Berta jau turp aizbēgusi. Minētajā recenzijā bija visvairāk slavēts Švābe, kas būs Rudzīša jaunais darba devējs; atzinīgi pieminēts Dzilēja, jo arī pie tā Rudzītis Stokholmā pieies; tad vēl, ja nemaldos, uzslavēts Salnais (viņa mātei tur liels dzīvoklis) un izteikta nožēla, ka nepiedalās Johansons un citi. Uzbrukts bija Dzelzītim, jo tam kā sociāldemokratu opozicionāram pašreiz nav politiska svara, un, protams, man. Rupainis, jādāmā, arī nepieder pie Rudzīša protektora Jaundzema latgaliešu grupas.

ANŠLAVS EGLĪTIS

1906

Tailfingenā 29. 8. 1947.

61/159

Daži skumst, ka Jūs esot recenzijā pārāk sastrotējies Grebzdī. Drusku pastipri jau bija. Toties Ērmanis viņu slavē jo dikti un tā laikam patiesība būs pret vidu.

*

ALFREDS DZIĻUMS

1907

Alfreds Dziļums, Jānis Andrups un Dziļuma kundze

Libekā 25. V 49.

144/166

Ceru, ka Jūs atsūtīsiet brīveksemplaru, jo, cik zinu, tad citi tos saņēmuši. Acumirkļī esmu bez darba, arī no izdevējiem honorāru nevaru dabūt, tādēļ es tiešām nevaru atļauties grāmatu nopirkt. Domāju, ka Jums autoriem zināms skaits eksemplaru paredzēts.

Citādi nekā jauna. Pārskolojos Alterfradē par traktoristu, mazliet arī rakstu un gudroju, uz kuru pusi izceļot. Valširdīgi sakot, nekur negribas braukt.

*

Jau ilgāku laiku vēroju Jūsu cīņu ar O. Liepiņu un klusībā arvien nopriecājos par Jūsu skaidro domu, Nenoliedzami Jūsu prakse skolas darbā, tāpat arī dziļā interese par literātūru Jums palīdzēja šajā cīņā arī uzvarēt. Apsveicu. Es tiešām apbrīnoju, cik pareizi Jūs esat pratis L. novērtēt. Demagogija - tas ir ierocis, ar kuru šis cilvēks jau neskaitāmas reizes uzbrucis kultūras un sabiedriskajiem darbiniekiem. Šī iemesla dēļ taču arī mēs ar Rudzīti izstājāties no biedrības. Taču arī tur viņš izmanto visus līdzekļus, lai citus noniecinātu un izsistu sev politisku kapitālu. Un es pilnīgi pievienojos Jūsu domām, ka O. L. ir no tā materiāla, no kuriem iznāk tie komunistiskie līdzskrējēji, kam savas karjeras dēļ visi līdzekļi ir svēti. Esmu pārliecināts, ja viņš būtu bijis spiests palikt Latvijā, viņš būtu vismaz 'Karoga' redaktors, ja vien viņš nebūtu bijis vairāku īpašumu turētājs. Taisni tā vieta Jūsu rakstos bija tik patiesa un dziļi cilvēcīga, kur Jūs aizstāvējāt mūsu literātus, kas tagad spiesti vergot svešai ideoloģijai. Strādniekam šajā ziņā ir daudz vieglāk, bet gara darbinieks var kļūt ārprātīgs. Īstos nodevējus taču arī mēs zinām, bet taisni tie, kas nozīmīgi latviešu literātūrai, pie šīs grupas nepieder. Viņi paši cieš, tādēļ jo necilvēcīgāk, ka O. L. viņus šeit tiesā. Līdzīgi uzskati ir vēl arī, citādi respektējamai dāmai, P. Jēger-Freimanei, Pats vairākkārt esmu bijis viņas vārdu liecinieks.

Bet gan jau laiks rādīs, kas īsts, kas neīsts. Gribēju tikai ar šo vēstuli Jūs uzmudināt kā literātu un jaunatnes audzinātāju - turpiniet nelokāmi savu nostāju. Varu liecināt, ja Jūsu pusē ir visa sabiedriskā doma.

Vai taisaties kur izceļot? Žēl, kā esam tik izmētāti. Un aizbraucot būsim arī tik aizņemti, ka neatliks laika vēstuli uzrakstīt. Es personīgi esmu saistījies pie kāda Minnesotas ferma Amerikā, un, ja vien karavīri tiks cauri, tad jau pēc kāda mēneša būšu transitnometnē. Literātūra? Nezinu, vai atliks vairs laika. Es neticu vairs, ka mūsu centrālās iestādes kaut vai morāliiski atbalstīs rakstniekus. Un vienam nebūs pa spēkam šo dubulto cīņu izcīnīt. Liekas, igauni un leiši ir tālredzīgāki.

TEODORS TOMSONS

1909

(Bez datuma; 1948. g. vasarā)

115/47

Sēžu ar vairāk kā simts emigrantiem jau ceturto mēnesi Ludvigsburgā. Pie Jums Augsburgā pašlaik darbojas Austrālijas konsuls. Būtu varen pateicīgs, ja varētu no šī kunga uz zināt, kad gaidāma no iepriekšējā transporta, kas aizbrauca maijā, atlikušo emigrantu izbaukšana un vai Ludvigsburgā gaidošo grupu pievienos? Kur un kad? Sēžam šeit galīgi bez kādas informācijas. Garais laiks ar dažādām tenkām, kuras palaiž Austrumu algotņi, galīgi nomācis un garīgi degenerējis lielāko tiesu šo nelaimīgo cilvēku. Kaut gan pie konsula grūti piekļūt, gaidu tomēr labvēlīgas ziņas visā drīzumā.

*

JĀNIS RUDZĪTIS

1909

Libekā, 1946. gada 16. decembrī

20/138

Tikai šodien saņēmu Jūsu sūtījumu - Knuta Lesiņa grāmatu un vēstuli. Sūtu Jums pretī kā Ziemsvētku sveicienu Poruka Brūklenāju vainagu, vienu no retajām grāmatinām, ko palaimējies iespiest mūsu galā, kur patiesībā nav nekādas preses brīvības.

Atceros Jūs gluži labi un esmu šad tad interesējies par Jūsu gaitām, bet pēdējā laikā man Jūsu pēdas tiešām bija pazudušas. Aizgājušā vasarā pēkšņi manīju, ka Jūs vairs neesat Sauksmes redakcijā. Man tas likās dīvaini un nožēlojami, jo visā redakcijas sastāvā Jūs vienīgais - pēc manām domām - bijāt tāds, kas var gaumīgi redigēt literāro pusi. Vēlāk gadījās sarakstīšanās ar ing. K. Ieleju. Jautāju viņam par Jums, viņš man arī atbildēja un mēģināja izskaidrot Jūsu aiziešanu, bet īsti gudrs netiku.

TEODORS TOMSONS

Antonijs Plaudins
1947. gada
jūnijā
Jānis Jundzis

Som jīmāvēķu vēstuli savi m. -- Tā ir tā pati kas par
Atļūsim: Somu pēlēcīnāls, ka man j g nēmtis vīrārdas
na pēlēcīnāls nēvēdā gīnā nēvēdā j g nēmtis vīrārdas
vīrārdas; ka mēs tūj pēlēcīnāls hēli attālnāms, un pa gārta nē
nēvēdā hēli nēvēdā nēvēdā, un ar hēli dēvē. Otrā d
le mēs nēvēdā hēli nēvēdā nēvēdā, un ar hēli dēvē. Otrā d
nēvēdā hēli nēvēdā nēvēdā, un ar hēli dēvē. Otrā d
nēvēdā hēli nēvēdā nēvēdā, un ar hēli dēvē. Otrā d

Visumā Sauksme kļuvusi itin labs žurnāls, bet to gremdē apskata un recenziju nodaļa. Īpaši recenzijas - visbriesmīgākās nemākulības paraugs. Šai ziņā man atkal gribas vainot tagadējo redakciju.

Jaunajam Vārdam esmu devis dažus rakstus. Izdevējs pēc tam paguva mani izsludināt laikrakstos par žurnāla redakcijas locekli, bet tā nu nav taisnība. Īsteni ir tā, ka prof. Švābe kā atbildīgais redaktors pārāk aizņemts citos pienākumos un bez tam - ar savām 'eipatībām'. Izdevējs Skrastiņš savukārt pārāk šeftīgs cilvēks, vairāk braukā apkārt, tā ka žurnāls nav ne dzīvotājs, ne mirējs. Pašulaik dzirdams, ka prof. Švābe it kā no redaktora amata esot atteicies.

Priecājos par Štāla apgādu resp. Jūsu darbības programmu. No pagājušiem izdevumiem pats briesmīgākais bija tas par dzimteni. 'Kaut kas līdzīgs Egles Atziņām' arī man šķiet gaudzām derīgs projekts. Pie tā realizēšanas vajadzētu ķerties tūlī, kamēr vēl esam kaut cik kopā.

Ar jauniem prozas darbiem arī mūsu pusē pašvaki. Olgertam Liepiņam tepat iznāca noveles 'Dzejnieki un valdnieki'. Šķiet, ka arī Dzilumam nekā prātīga nebūs. Bet varbūt varētu iekārdināt Jāni Veseli Oldenburgā. Pagājušā gadā viņa Latvju teiksmu II daļa iznāca pavisam nelielā eksemplāru skaitā kā rotēts izdevums. Būtu vērts to apstrādāt kārtīgā spiestuvē.

No veciem darbiem ieteiktu Aspazijas Vaideloti, kas ļoti nepieciešama skolām.

Pats tagad jau gadu un vienu mēnesi strādāju šejienes latviešu gimnazijā. Bez tam esmu izkārtne Libekas latviešu teātrim (tas nemaz nav tik slikts) un skaitos kultūras nozares vadītājs Šlezvīgas-Holšteinas apgabala latviešu sakaru virnieka Jaundzema Štabā. Kā redzat, darba atliku likām.

*

Libekā, 1947. g. 3. janvārī

23/108

Tagad vispirms par 'Atziņām'. Esmu pārliecināts, ka man uzņemties virsredaktora pienākumus nekādā ziņā nebūtu izdevīgi. Jau tas svarīgi, ka mūs šķir pārāk lieli attālumi, un pa pastu vien visas lietas nevar nokārtot, nav arī tik droši. Otrkārt - es neesmu bibliografs resp. man nav bibliografam nepieciešamās atmiņas, un visa attiecīgā literatūra, kas šai sakarā derētu, palikā Rīgā. Tomēr kāds virsredaktors derētu.

Nepārprotiet, es nedomāju, ka Jūs pats nevarētu darbu veikt, bet ir labi, ja uzņēmumam sava droša 'izkārtne'. Jūs vienu pašu ne visi pazīst, un šis apstāklis var radīt vienaldzību. Piemēram, tieši šodien es biju iegriezies pie Alfrēda Dziļuma un atradu viņu tieši tai brīdī, kad rakstīja Jums, lai liek viņam miera. Iemesls vienkāršs - viņš par Jums nekā nezina - ja un, saņēmis Jūsu kartīti, domājis, ka taisās kāda apšaubāma 'bodīte'. Kad nu aprādīju, ka tā tas nav un ka paredzētajam izdevumam liela nozīme, Dziļums uzrakstīto tūlīņ saplēsa, lai rakstītu ko pavisam citu - to, ko Jūs lūdzāt. -

Ja tad nu virsredaktors principā vēlams, tad es nezinu labāka kandidāta kā Pēteri Ērmani Vircburgā. Noteikti uzaiciniet viņu (varat atsaukties uz mani). Ja Ērmanis atteiktos, varētu domāt par Kadili, Aistaru vai prof. L. Bērziņu (vairāk kandidātu arī es nezinu).

Manuprāt vislabākā un varbūt pat vienīgi pareizā metode - sakārtot rakstniekus chronologiskā secībā, pie tam nenoskaidrot atsevišķi literātūrvēsturniekus un kritiķus (tie katrā ziņā arī uzņemami). Tālāk es domāju, mirušos literātus nevajadzētu uzņemt, jo tad Jūs netiksiet nekādā galā - ko uzņemt, ko nē. Bez tam - ir taču domāts 'atziņu' resp. autobiografisku rakstu krājums, ne atmiņas (varētu varbūt padomāt par atsevišķu grāmatu, apmēram, ar šādu titulu - Rakstnieki atcēra rakstniekus). Konkrēti - Jums būtu jāsāk izdevums ar prof. L. Bērziņu un Jaunsudrabiņu.

Fotografijas, protams, vēlamas, bet ne no visiem tās būs iespējams dabūt. Arī Dziļums teica, ka viņam nevienas neesot.

Redzu, ka Jums vispār būs vēl diezgan cīņiņu ar rakstnieku vienaldzību. Lieti derētu kūrākiem rakstīt vēlreiz - varbūt ar Jūsu un eventuālā virsredaktora parakstu.

Ļoti nožēloju, ka neesmu līdz šim vēl saņēmis Jūsu izsūtīto Kaugara dzejoļu krājumu. Vispār, atskaitot Kn. Lesiņa grāmatu, nekā cita no Jūsu sūtījumiem neesmu saņēmis. Vai Kaugara grāmatu adresējāt uz veco adresi? Tad sūtījums varētu arī tā noklīst, ka to nedabūju nemaz. Tas ir tikai gadījums, ja Lesiņa grāmata nonāca manās rokās. Par Kaugaru interesējos tāpēc, ka viņš pa daļai mans 'atradums'. Savā laikā dažas reizes tiku ievietojis viņa dzejoļus radiofona programmā. Daži iespiesti Latvju Mēnešrakstā. Toreiz noteikti biju pārliecināts, ka šim bez mēra kautrīgajam cilvēkam ir

talants. Cik man gadījies pēdējā gadā lasīt Kaugara dzejoļus laikrakstos, tad man nepatika, ka viņš kļuvis pārāk 'aktuāls', t. i. mēģina dzejojot par dažādiem sīkumiem bēgļu dzīvī. Bet ir jau tā, ka, grāmatā sakopoti, dzejoļi vislabāk liecina, kā darbs veicies un vai vispār no jaunā dzejnieka kas gaidāms. - Man būtu lūgums tieši Kaugara grāmatu sūtīt man vēlreiz, jo baidos, ka izsūtīto nesaņemšu.

Nekādā ziņā nevaru pievienoties Jūsu domām par Anšlavu Eglīti. Klīdzējs un Klāns pret Eglīti ir kā knišļi pret ziloni. Kn.Lesiņš vērtējams kā Anšlava Eglīša epigonis. Protams, Anšlavam nav tādas 'vertikālās' līnijas kā vienam otram. Bet toties stāstīšanas teknikā viņš izveidojies par virtuozu, kāda otra mums pašulaik nav. Kazanovas mētelī Eglītis atbrīvojies no visa manierīgā, kas bija, piemēram, krājumā Maestro vai Līgavu medniekos. Tā noteikti viņa labākā grāmata. Par izsalkušā zēna pavārgrāmatu, protams, esmu ar Jums vienis prātis. Taisnība arī tā, ka Anšlavs Eglītis - 'salonmūziķis'. Bet jūs taču nevarat no viņa prasīt, lai viņš būtu Blaumaņa pasaules aprakstītājs. Ir citi laiki, cita vide, citi tikumi. Šai citai pasaulei, ja grib, var pat ieraudzīt savu 'vertikālo līniju', un arī to Anšlavs Eglītis parāda. Ja runājam par Dapsangu un Ziemeļu sienu, tad šajos darbos Eglītis sava talanta būtiskāko pazīmi paudis tās galējās konsekvencēs, proti - viņš kļuvis pilnīgi internacionāls rakstnieks. Es zinu, mums tas var nepatikt, bet ja rakstnieku par to tiesāsim, tad būsīm šaursirdīgi nacionālisti. Jau Blaumanis daudz domājis par to, kā latviešu literātūru izraut laukā no provinciālisma, to pašu domājis Poruks un citi. Es nesaku, ka visiem vajaga iet tikāl kā Eglītim, bet sodīt par to viņu nedrīkstam. Galvenais, Kazanovas mētelis ir grāmata, ko bez kautrāšanās varam rādīt plašai pasaulei. Būtu mēs priecīgi, ja Anšlavs Eglītis kļūtu arī tikpat dziļš, cik veikls stāstītājs, bet visu spēj tikai genijī. . . *)

* Te pausts divvainais uzskats, it kā provinciālisms literātūrā, tāpat kāda autora sekmīgums tikt tulkotam cittautu valodās būtu atkarīgs no tematikas.

Libekā, 1947. g. 20. janvārī

24/108

Man ir Veronikas Strēlertes atļauja sakārtot viņas dzejoļu izlasi no visiem trim krājumiem un rūpēties par tās izdošanu Vācijā. Autorhonorārs maksājams dzejnieces brālim Teodoram Strēlertam, kas dzīvo tepat netālu no Libekas. Es kā sakārtoņājs un - eventuāli - ievadvārdu autors saņemtu honorāru pēc vienošanās ar apgādu. Izlase būtu sagatavojama steidzami un iespējams glītā ietērpā. - Lūdzu, atbildiet - vai štāla apgādam mans piedāvājums interesētu?

*

Libekā, 1947. g. 13. februārī

25/108

Ar interesi lasīju Jūsu norādījumus par Anšlava Eglīša noveļu vienādību ar Puškina, Ezeriņa un O'Henrija darbiem. Tie visi savā laikā lasīti, bet - tik tiešām - nekā daudz neatceros. Vai Jums nebūtu iespējams vismaz Ezeriņa Bendes maisu vai O'Henrija Satikšanos Arkadijā izrakstīt (mašīnrakstā) un man atsūtīt? Ja manas domas salīdzinājumā būtu vienādas ar Jūsējām, būtu ar mieru savus uzskatus par Anšlavu Eglīti korigēt, pie tam 'publiski', t. i. ar attiecīgu rakstu presē. Šā vai tā - esmu ieinteresēts!

Sirsnīgi pateicos par Jaunsudrabiņa dzejoļiem. Cik noprotu, grāmatinā pārspiests attiecīgs kopotu rakstu sējums (ar izlaidumiem). Vai varbūt tomēr kādi dzejoļi būtu sacerēti arī pēdējos gados?

Par prof. Kārkliņu vislabāk liecina liktenīgā sagādīšanās, ka viņa 'dzejoļi' regulāri parādās Fišbachas ģimnazijas audzēkņu žurnālā...

*

Libekā, 1947. gada 15. febr.

26/45

Šodien saņēmu Jūsu sūtīto Jaunsudrabiņa Aiju. Ne par vienu citu sējumu neesmu tā priecājies kā par šo. Pirmkārt - tā man viena no vismīlākām grāmatām, bija arī līdz no Rīgas, bet Vācijā, bēgot no Rostokas, pazuda. Otrkārt - priecājos par ļoti glīto izdevumu. Jau pēc Klāna Burvības spriedu, ka šis apgāds prot iespiest grāmatas. Aija to vēlreiz apliecina. Kas ir šī apgāda īpašnieks? Kas tajā darbojas, kādi izdevumi gaidāmi? Vai sekos arī Atbalss un Ziema? Ko sakāt par maniem belzieniem Maurīnai?

*

Sirsnīgi pateicos par Jūsu pūlēm sagādāt Ezeriņa un O'Henrija darbus. Bija interesanti izlasīt un salīdzināt ar Anšlava Eglīša novelēm. - Ja mani, teiksim, aicinātu šai sakarā kaut vai tiesā par ekspertu, es bez šaubām liecinātu, ka Anšlava Eglīša sacerējumi tomēr ir pilnīgi patstāvīgi darbi. Te gan konstatējama motīvu vienādība, bet nekas vairāk. Taču motīvu vienādība vien nav nekas sevišķs, nav arī nekas neparasts. Šādus gadījumus būtu itin viegli sameklēt diezgan lielā skaitā, un tomēr nebūs iemesla runāt ne par plagiātu, ne nosodāmu pakļaušanos ietekmei. Protams, vienādiem motīviem seko līdzīgas situācijas, pat fabuliskais risinājums un varbūt vēl kas. Bet arī tas vēl nerada pieturas punktus, lai augšējo spriedumu mainītu.

Vēlreiz apliecinu, ka priecātos, ja Jums resp. Štālam izdotos nokārtot Strēlertes dzejoļu izlases iespiešanu. Ja tas tā būs, tad jau Jūs ziņosiet un pēc tam nosūtīšu manuskriptu.

Varat atzīmēt savai zināšanai un informēt citus, ka Vilis Cedriņš miris 1946. gada 5. janvārī. Par šo faktu vairs šaubu nav, jo par to Cedriņa brālim, kas tagad studē Bonnā, nupat rakstījusi māsa no Iecavas. Kur un kādos apstākļos Cedriņš miris, par to nekādu ziņu nav. Māsa rakstījusi tikai pašu faktu.

*

Libekā, 1947. g. 14. maijā

42/73

Irma Grebзде pati bija jau agrāk izteikusi vēlēšanos, lai es pēc viņas grāmatas iznākšanas to recenzētu. Patiesībā nav nekāda lielā prieka to darīt, jo, lasīdams šos stāstus periodikā, nekā sevišķa tur neatradu. Bet pat man neērti rakstīt 'neatzinīgu atsauksmi', ja kāds speciāli izsakās, lai es būtu atsaukmes devējs. Nelaime vēl tā, ka Grebзде ir viena no manas sievas draudzenēm. Tādējādi varu salaist draudzenes matos. Neērtajai situācijai palīdz mans slinkums, nogurums, karstais laiks un tāda kā apatija pret rakstu mākslu, kas uznākusi pēdējā laikā. Būs it taču ievērojais, ka nu atkal kādu laiku kļūsēju. Tiesa, biju līdz ārprātam aizņemts ar dažādiem citiem pienākumiem (Libekas latviešu kultūras nedēļas rīkošana), bet blakus tam tiešām sāk kaitināt mūžīgie pārpratumi, kas rodas manu rakstu dēļ. Ērmanis esot nelaimīgs, bet es taču viņu slavēju viņa dotumu un būtisko elementu robežās. Ar Kaugaru tāpat. Un Jūs rakstāt vēl par Klīdzēju. Tas ir

galīgs pārpratums. Ja esmu teicis, ka Klīdzējs attiecīgā situācijā bez kaušanās neiztiktu, tad man nav ne prātā nācis apvainot latgaliešus vai pašu Klīdzēju, bet tikai salīdzināt divu rakstnieku pieeju vienāgai vielai. Ka Klīdzēja ļaudis ļoti bieži kaujas, to taču viņš nevar noliegt. Atceros, kādā rakstnieku dienā Rīgā nelaiķis Jānis Lapiņš, raksturodams Klīdzēja darbus, ar sajūsmu minēja, kā divu sādžu ļaudis Klīdzēja stāstā izcīna īstu kauju. Tātad vēlreiz - ar šo konstatējumu neesmu ne Salno slavējis, ne Klīdzēju pēlis, bet tikai salīdzinājis. Ka kādam varētu tādas aizdomas rasties, to pirmo reizi ar izbrīnu izlasīju Jūsu vēstulē. Un tikai tagad, kad to uzzinu, man jāteic, ka ne es vai mēs vispār (vidzemnieki un pārējie) kaitinām resp. ķircinām latgaliešus, bet viņi mūs. Vai Lōcis neturpina pat Vācijā separātisma politiku ar savu apgādu dialekta propagandēšanai? Vai tas pats Klīdzējs savos stāstos vairākās vietās nevēršas pret Rietumlatvijas cilvēkiem? Un kur ir Staņislavs Rāzna, kas nupat izdevis 'romānu' Likteņa joņos? Šo kungu man ļoti gribētos sastapt resp. uzzināt viņa adresi, jo viņš bija tas, kas vācu laikā attiecīgām iestādēm iesniedza milzīgu manuskriptu, kurā denuncēja gandrīz vai visus latviešu rakstniekus (man bija 'veltītas' kādas 2 lappuses), apvainodams tos kā vācu ienaidniekus un komunistu draugus. Es negribu šim Rāznam atriebties, pavisam nē, es gribu tikai viņam šo to pajautāt. . .

Par Klīdzēju kā rakstnieku domāju, ka viņš pavisam viduvējs gars, un nekas vairāk no viņa arī nav gaidāms. Bet es nekad un nekur neesmu arī viņam ceļā stājies - ne ar rakstiem, ne citādi. Kā kuriozs jāatzīmē tas: Kad Latvijā bija iespiests mans raksts par Kultūras fonda godalgu sadrumstalošanu, ļaudis atkal runāja, ka es esot vērsies pret Klīdzēju! . .

Atgriežoties pie Grebzdes, jāteic, ka laikam gan nekur par viņu nerakstīšu, jo, kā jau minēju, esmu kļuvis slinks, apatisks un mokes ar karsto laiku. No otras puses - Grebzdes stāsti nav sliktāki par Kārklīņa Koka karoti. Pēc Saulgriežu nakts esmu gaužām pārsteigts, cik šī grāmata vāja.

Uz Angliju vēl nebraucu, un liekas, ka vismaz līdz rudenim būšu tepat. Ja arī gribētu, pašlaik man nemaz nav iespējams turp tikt. Pašlaik ņem tikai vieniniekus, spēcīgus cilvēkus nopietnam fiziskam darbam. Nevairošos no fiziska darba, bet ne mani ņems, ne pats gribu strādāt tādu darbu, ko nevaru. Mēs

ceram, ka pēc šīs tīrās darba spēka vervēšanas akcijas sekos vispārēja baltiešu pārvešana. Bet nākošos mēnešos tā vēl nebūs.

Autobiografiju krājumu tomēr vajadzētu steidzināt, jo kustēšanās pamazām sākusies. Vai tiesa, ka mans kaimiņš Olgerts Liepiņš savā autobiografijā esot aprakstījis savas sievas skaisto miesu? *)

Par Strēlerti - žēl. Bet nekā nevar darīt. . .

* Acīmredzot, Ērmaņa ieskatam nosūtītajos manuskriptos ir varējušas ieskatīties arī svešas acis, jo šad tad mani aizsniedza līdzīgas apkārt klīstošas valodas par to, kas itkā gaidāms šai krājumā.

*

Libekā, 1947. g. 20. jūlijā

57/48

Tikko esmu pārbraucis no amerikāņu zonas un atradu priekšā Jūsu vēstuli. - Augsburgai gan braucu cauri, bet apstāties neizdevās, jo apciemojamo vietu tiešām bija daudz. Ļoti ceru augustā nokļūt uz rakstnieku dienām Eslingenā. Varbūt redzamiēs tad.

Šoreiz vēl speciāli par divi lietām. -

Jūs droši vien esat pārsteigts par faktiskām vai šķietamām pretrunām starp to, ko par Grebzdī rakstīju vēstulē, un to, kas bija lasāms manā recenzijā. Patiesībā ir tā: Par Grebzdī domāju visai slikti, lasīdams viņas darbus periodikā, bet, kad tie bija redzami kopā resp. grāmatā, tomēr savu spriedumu mainīju. Kāpēc to tagad Jums rakstu? Būdamis Vicburgā, uzzināju, kāda Jūsu recenzija Ceļam, tāpat Grebzdē stāstīja, ka esot Jums atprasījusi savu autobiografiju. Val'sirdīgi runājot, man šķiet, ka savā recenzijā Jūs neesat bijis pietiekami uzmanīgs. Var, protams, Grebzdes grāmatu vērtēt neatzinīgi, var teikt to pašu, ko esat teicis. Bet citāti, ko esat minējis, gan neder, jo tad jau būtu jāiznīcina ir Virzas Straumēni, ir daudz kas cits. Nebrīnīties, ka man zināms, ka mana vēstule esot Jums pamats, ar ko aizstāvēt savas pozīcijas. Mīļais Plaužakungs, nedariet to! *) Varu Jums likt roku uz sirds, ka tiešām savā recenzijā esmu teicis tikai to, ko domāju. Arī vēstulē darīju to pašu. Ja ir pretrunas, tad es jau teicu, kāpēc tādas radušās. Bet apstākļu nezinātājam, abus izteikumus salīdzinot, var rasties greizs skats par manu godīgumu vai negodīgumu. Ļaunākais, ka šādas valodas var ātri nokļūt pašas Grebzdes ausīs, un tas man būtu ļoti nepatīkami. . .

Otra lieta. - Uzzināju, ka autobiografiju krājuma izdevējs būšot Mežezers. Tas bija par iemeslu, ka arī es gandrīz gribēju sekot Grebzdzes piemēram un savu rakstiņu atsaukt. Proti, Mežezera žurnāla jaunākajā burtnīcā būs Olgerta Liepiņa raksts, kurā esmu gluži banditiski apmelots un noķengāts. Viss tas tīri personisku iemeslu dēļ, un man par savu cīņu ar O. Liepiņu būtu vesels romāns ko stāstīt. Liepiņš nu atradis Mežezeru par labu sabiedroto, un pēdējais, kur vien varēdams, runājot par mani kā par galīgi slimu un nenormālu cilvēku.

Dīvainā trejsavienībā ar abiem iestājies Veselis, jaunākajā Varavīksnas numurā izlamādams mani (drusku arī Kalvi) pēc plāna un grafikas. Iemesls, protams, ka biju pateicis - Veselis nav lirīķis.

Šā vai tā, biju nodomājis: Ar Mežezeru nevēlos ne kaut kādās darīšanās ielaisties. Taču lai jau paliek. Galu galā svarīgs pats krājums, kaut gan varbūt mana autobiografija tur tiešām nav nepieciešama. (**)

* Tā kā visu ko mēdzu lasīt (grāmatas, vēstules u. c.) ar zīmuli pie rokas, tad iepriekšējām rindām esmu pievilcis klāt jautājuma zīmi un pierakstījis: 'Nav tāda nodoma bijis'. - Pats ar sevi pretrunās nonācis un, acīmredzot, bailodamies, ka ar Grebzdzes skandalu tās varētu iznirt atklātībā, tomēr arī šoreiz Rudzītis nerunā atklātu valodu, bet raksta man pašsacerētu pasaciņu.

** Tāda projekta, ka kāds cits, ne V. Štāls, izdotu Trimdas rakstniekus, nekad nav bijis. No ciemiem Vircburgā, kur bez citiem rakstniekiem dzīvoja nevien Ērmanis un Grebзде, bet arī Mežezers un Kadilis un kur strīdi, ķīviņi, intrigas nekad nerimās, acīmredzot Rudzītis atgriezies tenku piesātināts.

*

Libekā, 1947. g. 26. septembrī

77/14

Vajadzēja steigt Daugavai otru daļu par latviešu liriku Vācijā, uzrakstīju arī Laikam par Švābi, Anšlavu Eglīti un Zinaīdu Lazdu.

Taisnība, ka Tēvzemē šī gada pirmā pusē bija raksts 'Cilvēks naudas grūtībās' (par Sināta dzejoļu krājumu Dzintarsaulis), ko bija parakstījis J. Rudzītis. Tas nebija es, kaut gan man no ieinteresētā autora pienāca pat draudu vēstules, - vēl vairāk: Tēvzemes kantoris bija pat honorāru piesūtījis. Vā- 112

cijā citus gadījumus, kur būtu radies pārpratums ar manu vārdu, nezinu. Toties Latvijas laikā gan Limbažu Vēstnesī dzejoļus iespieda kāds Jānis Rudzītis, kas atkal nebiju es. Šķiet, šis pats Limbažu Vēstneša Rudzītis vairākkārt bija sūtījis vai pienesis dzejoļus arī Zariņu Kārlim Tēvijas redakcijā. Iespiesti tie netika (vienreiz Jaunākās Ziņās gan bija kāds Jāņa Rudzīša dzejolis), tikai Zariņš, būdams kunga prātā, allaž mēdz man draudēt ar šī mana vārdaīna darbu publicēšanu.

Tā kā visi mani rakstiņi gaužām sīki, izkaisīti pa periodiku, es nezinu, vai vērts pūlēties gar to savākšanu bibliografiskā pārskatā. Ja tas tomēr derētu un ja šo pārskatu iespiež, tad būtu labi, ja Jūs man atsūtītu korrektūras novilkumu. Tad es varētu eventuālos pārpratumus izlabot. Korrektūras novilkumu lūgtu arī no savas autobiografijas. *) Pašlaik vairs neatceros, ko esmu sarakstījis, un baidos, ka nav kādas muļķības.

Sirsniņgs paldies par Jaunsudrabiņa Ziemu!

* Lai nesagādātu spiestuvei lieku darbu un izdevējam liekus izdevumus, šādi lūgumi izpildīti netika. Tas, ka autors vairs nezinātu, ko pats par sevi rakstījis, ir tīrie nieki, īstais iemesls te cits – pārbaudīt, vai redakcija nav ko grozījusi, un lai šo to vēl papildinātu. Bet redakcija nekā negrozīja, un papildināt savus rakstus pēc sirds patikšanas autoriem bija diezgan laika pirms manuskripta salikšanas.

*

Libekā, 1947. g. 9. dec.

88/44

Nākamās dienās nosūtīšu Jums Zīverta viencēlienu Divkauja un Mīkla (Sievasmāte). Pēc pārrakstīšanas lūdzu atpakaļ, jo tie ir Libekas latviešu teātra īpašums. - Bez tam Daugavas š. g. 2. numurā iespiests Zīverta trešais īsais viencēliens Riebklis. Manuprāt 'Kāds, kura nav' vajadzētu iespiest atsevišķi. Jā, un ko tad darīsīt ar Rakti, kas iespiesta pagājušā gada Daugavā?

Par Sarmas stāstiem esmu vienisprātis ar Jums (kaut gan viņa dēls Kalve tos ceļ debesīs). Tas var būt palīglīdzeklis skolās, citas nozīmes nezinu.

Garāmejot: Vai Latvijas apgāds jau tagad nevar kaut kādā veidā kompensēties autoram? Zinu, ka Stokholmā viņam diez-

113 gan grūta dzīve...

*

Atsūtīdams Mērnīeku laikus un Saulieti, Jūs mani vēlreiz esat pārlietu apdāvinājis, un es nekādā ziņā nevaru citādi revanšēties kā tikai ar paldiesu.

Arī es sakarā ar Libekas ģimnazijas likvidēšanu esmu kļuvis bezdarbnieks ar pavisam neskaidru nākotni. Pagaidām tomēr dzīvot prieku vēl negribu zaudēt.

Ļoti žēl, ka, recenzējams Trimdas rakstniekus, nepelnīti esmu uzteicis Ērmani un mazinājis Jūsu nopelnus. Interesanti, ka pirms recenzijas iespiešanas biju Vircburgā un, saticis Ērmani, izteicu viņam komplimentus, ko viņš smaidīdams pieņēma...

Dzelzīša lietā Jūsu viedoklis savdabīgi interesants, taču pašajām masām varētu arī būt mazāk saprotams, jo esam parādusi negantiem muldētājiem vienkārši aizbāzt muti. Ērmanim, kas deklarējis, ka viņš Latvijā neatgrieztos, ja tur atkal valdītu Ulmanis, Dzelzīša raksts, protams, varēja patikt. *) Joka pēc varu pastāstīt, ka toreiz Vircburgā tiešām viņu sabiedēju: Teicu, ka Emīlija Āboliņa (šo skolotāju labi pazīstu) sakarā ar Fr. Jansona autobiografiju un tieslietu resora darbinieki sakarā ar Dzelzīša meliem var saukt Ērmani kā virsredaktoru pie atbildības. Ziniet, šis lāga vīrs pēkšņi kļuva pavisam domīgs...

Man būtu lūgums. - Ja gadījumā satiekat Leonīdu Ozoliņu, atgādiniet, ka gaidu no viņa atbildi uz vēstuli, ko uzskatu par ļoti svarīgu. Savāds cilvēks! Viņa rokās atrodas kāds manuskripts (Strēlertes dzejoļu izlase manā sakārtojumā), un nu nekādi nevaru to dabūt atpakaļ, jo izdot viņš tā kā tā to neizdos. **)

* Sk. piezīmi zem K. Dzelzīša vēstules.

**Leonīds Ozoliņš, fotogrāfs, kas arī zīmēja un ilustrēja žurnālu Sauksme, bija Irmas Grebzdes kontakts Kempenā, kur darbojās V. Štāla un Selgas apgādi.

*

Libekā, 1949. g. 4. aprīlī

140/25

Trimdas rakstnieku nobeiguma sējumu var lasīt ar sevišķu interesi, jo tur, tā sakot, runā laika biedri. Protams, par dažiem man dusmas sakāpj vaigos un par dažiem gribas pasmīnēt. Visvairāk sakaitināja predestinētais diletants Antons Ru-

painis, kas mani savā laikā diezgan mocīja Radiofonā ar briesmīgiem penteriem, kuros arī Ulmanis bija diezgan slavināts. Augstākajā mērā netaktiski un melīgi viņa uzbrukumī Sprūdzām un Klīdzējam.

Beidzot kāds pārmetums, ko Jūs nekādi nevarēsiet atspēkot: Kāpēc Trimdas rakstniekos nav Artura Plauža? - Ja ne citādi, tad ar šo izdevumu viņš veicis tādu darbu, par ko to nekad nedrīkst aizmirst.

Vēl: Ja iespējams, piesūtait brīveksemplāru arī Paulai Jēger-Freimanei. Viņa pašreiz dzīvo visai trūcīgi, nejauši arī kāju pārlauzusi.

*

Libekā, 1949. g. 11. aprīlī

142/146

Kad saņēmu Jūsu vēstuli ar Zvejnieku svēto vakarēdienu un plašo informāciju par nelaimēm ar Trimdas rakstnieku finansiālajām būšanām, biju jau recenziju uzrakstījis un nosūtījis Latvijai. Kā redzēsiet, - slavēti redaktori un apgāds, bet rakstnieki lamāti...

Ar Kultūras fondu mani sakari diezgan vāji. Pagājušos 3 gados skaitījos prof. Švābes un pēc tam Kadiļa substitūts Fonda komitejā. Tas nozīmēja, ka man vajadzēja uzrakstīt savus ieteikumus, kad tuvojās godalgošanas sēde. Par to, cik Fondam līdzekļu, man nekad nav bijis jausmas. Šogad, liekas, es neskaitos vairs arī substitūtos. Vismaz man neviens nav nekā par to ziņojis. Tādā gadījumā par grāmatām un literātūru īstais un vienīgais runātājs Kultūras fondā ir tikai Kadilīš. Lai būtu kā būdams, man lielas šaubas par Kultūras fonda līdzekļiem. Es pat nezinu, kā viņi šogad spēs piespriest prēmijas. Taču mēģiniet rakstīt Kadilim, mēģiniet kaut vai tīri privāti sazināties ar ar lāga vīru Poruku, - varbūt kas izdodas. - Domājot par iztrūkumu Trimdas rakstnieku budžetā, nekādā ziņā nevajadzētu tur ieskaitīt honorārus rakstniekiem. Pašreizējos apstākļos katram vajadzētu saprast, ka piedalīšanās izdevumā ar autobiografiju ir pienākums pret latviešu literatūras vēsturi, un par to nedrīkst prasīt atlīdzību.

Par vecu darbu izdevumiem parasti recenzijas nerakstu. Nezinu, vai šī iemesla dēļ to darīšu arī ar Zvejnieku vakarēdienu. Mani tomēr interesē, kur Jūs dabūjāt Metjūsa piezīmes par šo poēmu, kādā sakarā tās rakstītas?

Tikai tagad esmu izlasījis Aistara Sirēnu. Biju pārsteigts. Man nepatīk manierīgais stils. Kaitina acīm redzot gribētā,

ne dabiskā valodas figurācija. Citādi šis darbs bez šaubīšanās liekams blakus ieslavētajiem un bez mēra iecienītajiem Gailīša vai Salminenes romāniem, dažā zīnā pat par tiem pārāks. Spilgti raksturi, interesanta vide, ļoti rūpīga kompozīcija. Vēlreiz saku, - ja būtu dabiskāks stils, Sirēnu var droši tulkot un laist starptautiskā tirgū kā raksturīgu 'ziemeļnieku romānu' paraugu. Interesants gadījums, kad intelīgents cilvēks pavisam klusu izaug par labu rakstnieku. Kas to varēja domāt pēc bālā Vēju saucēja? . .

*

Libekā, 1949. g. 28. dec.

151/15

Kopš kāda laika mūsu sarakstīšanās pārtrūkusi, un man šai sakarā radušās aizdomas, ka vainojamas manas recenzijas par Trimdas rakstniekiem. Kad nu izlasīju Jūsu atbildi kritiķiem, pirmajā brīdī domāju par pretraksta rakstīšanu un sūtīšanu Latvijai, bet tad atzinu, ka nav vērts vērst plašumā to polemiku sērgu, kas pārņēmusi mūsu laikrakstus. Labāk jau tad rakstīt Jums pašam.

Redziet, manuprāt Jūs savu atbildi neesat uzrakstījis tā, ka tai nevarētu pieķerties. Gluži otrādi, labi gribēdams, Jūs esat netīkami degradējis redakciju un tās principus. Nu taču ir tā, it kā Trimdas rakstnieku redakcija tiešām būtu bijusi kāda rakstnieku 'skrīninga komisija', kas ļauj visiem brīvi izrunāties, lai redzētu, kā kurš iekrīt. Neticu, ka Jūs tā būtu domājis, bet Jūsu Atbilde ļauj to secināt. Tā ir it kā tāda karšu atklāšana nelaikā un nevietā, par ko būtu iemesls bargi protestēt ne vien Trimdas rakstnieku kritiķiem, bet arī autobiografiju autoriem. Piedodiet, ka saku to vaļsirdīgi, taču - bez jebkādam dusmām. - Nevajadzētu, man šķiet, aizstāvēt arī tos pozēs vīrus, no kuriem 'izspiesti' dzejoļi. Prasītas bija autobiografijas, bet šie dzejoļi nevar tās aizstāt.

Par Jums man bija jādomā arī sakarā ar Jūsu atbildi Olgertam Liepiņam. Protams, Jūs to nevarējāt zināt, ka Liepiņš savā rakstā bija domājis dažus Ēlena dūrienus tieši man. Sagramstījis kaut kur kaut kādas ziņas par manu referātu latviešu valodas skolotāju konferencē pag. ziemā, viņš visu to vēl bija sagrozījis pa savam prātam un tad nu klājis vaļā savas pamācības. Atkal - negribēdams lieki polemizēt, netiku atbildējis. Jūsu atbildē šis tas bija tāds, ko arī es būtu teicis.

Citādi - dzīvoju un cīnos pa vecam. Bēgšana no Eiropas man riebjas pat tad, kad IRO dzīšus dzen prom. Taisu visādas machinācijas, lai spētu te palikt kā viens no pēdējiem. Kopš 1. oktobra strādāju atkal skolā - angļu kontrolkomisijas uzturētajā apgabala DP ģimnazijā.

*

Libekā, 1950. g. 30. janv.

157/16

Biju savainojis labo roku, tāpēc vienkārši tehnisku iemeslu dēļ nespēju Jums ātrāk atbildēt. Arī tagad klapēju ar kreiso, un grūti būs parakstīt savu vārdu.

Diemžēl arī Abučs, ar ko esam sastrādājuši veselu gadu un šo to veikuši, pamazām likvidējas. Darbības pēdējā cēlienā paredzēts Knuta romāns, jaunā Modra Zeberīņa Tilti tumsā, Annas Dagdas dzejoļu krājums Līdzības (sevišķi priecājos!) un Elzas Ņezberes Īllūzijas (bez mana ieteikuma!). Tas tad arī viss. Abuča kundze ar oficiālu vīzu priekš dažām dienām devās uz Zviedriju, un kungs pats pēc laika viņai sekos.

Nu varu atklāt, ka nepilnu nedēļu Zviedrijā ir arī mana otra puse. Protams, viņa devās uz turieni 'durch Nacht und Wind'. Tātad arī manām gaitām beidzot iezīmējies skaidrs virziens. Citādi nespēju. Esmu tomēr tāds, kas spēj dzīvot tikai Eiropā. Un man ir iemesls domāt, ka Zviedrijā atradīšu savu vidi.

Priecājos, ka Jūsu polemika ar O. Liepiņu izbeidzās ar spēcīgu akcentu, saucot lietas īstā vārdā. Skaidrs, ka tā bija demagogija no sākuma līdz beigām.

*

KNUTS LESIŅŠ

1909

Augsburgā 1946. g. 11. janv.

4/120

Acīmredzot, Kemptene nav nekāds izņēmums saticības un sadarbības ziņā resp. nesaticības un nesadarbības nozīmē, kas ir tāda kā masalu parādība starp latviešiem svešumā. Diemžēl, tās masalas ilgi velkas, un nedod arī nekādu imunitāti pret atkārtošanos. Mums ir tāds noskaņojums, ka pavasarī var iznākt braukšana uz aizjūras zemēm, uz ko arī gatavojamies, rūdīdami spēkus savstarpējos kautiņos, pagaidām vairāk ar gara

ieročiem, ja nu vispār tādu parādību var no gara atvasināt. Garastāvoklis nožēlojams. Tā kā Kemptenē gaiss jau sabojājies, pirms tur vispār esmu parādījies, tad, protams, uz tik bīstamu vietu nebraukšu. *) Pie manis neviens no Kemptenes vairs nav griezies ne ar kādiem priekšlikumiem. Attieksmē uz manu kompromitēšanas karavīru palīdzībā, ir pareizi, ka nekad tur neesmu strādājis, bet gan Nac. operā kā dramaturgs, pēdējos divi gados arī tur, pa daļai vācu iejaukšanās dēļ, gaiss bija tāds, ka no turienes šķīros bez nožēlām, un vienīgais oficiālais amats, ko pieturēju - bija mūzikas skolotājs Rīgas Mūzikas skolā. Tomēr nolēmu šai sakarā aizrakstīt mazu vēstījumu tieši Kemptenes komitejai, ne Lejasmeijeram personīgi, lai sagādātu vientuļajā un nogurdinošajā darbā komitejas locekļiem arī kādu jautrības brītiņu. Jūsu vārdu šai sakarā neesmu minējis.

Mana vienīgā un arī pēdējā stāstu grāmata 'Zīmes tumsā' iznāca 1939. g., pēc tam vēl iznāca viena grāmata par mūzikas problēmām, bet vācu laikā - romāns 'Mīlestības zīmogs'. Izdošanai paredzētais krājumiņš - noveles par māksliniekiem 'Neredzami vaibsti' nepaguva vairs iznākt. Tā kā pa šo laiku ir uzkrājies grāmatā neiespiestu lietu diezgan daudz - turpat kādi piecpadsmit vai vairāk noveļu un stāstu. Rēķinoties ar emigrēšanu, kur diezin vai vispār kaut ko varēs izdot, es, protams, esmu ieinteresēts grāmatu izdošanā. Šai lietā esmu runājis arī ar Ozoliņa kungu, (Latvju Domu) izdevēju, un ir cerības, ka viņam veiktos kādu nelielu noveļu krājumu izdot, varbūt ap 80 lpp., kas īstenībā mani neapmierinātu. Bet šai laikā, kad vispār nekas neiznāk, arī tas būtu panākums. No šī pasākuma pagaidām neredzu iemesla atteikties, bet varbūt arī Štāla kungam varētu kaut ko solīt. Es tikai negribētu būt par tādu 'haizivi', kas laiž divas grāmatas ārā, kamēr mani kolēģas nav izlaiduši nevienas jeb tikai šapirografētas. Tā kā, ja Štāla kungam ir varbūt kas cits padomā, tad es negribētu taisni uzbāzties. Varētu varbūt aprunāties arī ar Anšlavu Eglīti, kas diemžēl dzīvo franču zonā, grūti sasniedzamā vietā - Tailfinģenā. Un ja man iznāktu grāmata, tad man būtu vēlēšanās, lai par to varētu runāt vienīgi no literārā viedokļa, ne no kāda cita. Patlaban ķeros pie savu stāstu pārrakstīšanas un korigēšanas, tā kā pāris nedēļu laikā man jau droši vien būs noteiktāks pārskats, kas tur vispār sanāks.

* Paredzot žurnālam Sauksme, kas iznāca Kemptenē kā latviešu komitejas izdevums un ko toreiz vadīju, pāriet uz tipografisku iespaidumu, aicināju Knutu Lesiņu par paplašinātā izdevuma redaktoru, pret ko komitejā pretī cēlās spēcīga un ignoranta opozīcija.

*

Augsburgā 1946. g. 9. apr.

5/121

Paldies par manuskriptiem! Par Vecozolu izlietosim, tikai ar strīpojumiem. Pirmkārt, par garu, otrkārt, Vecozola literārais mantojums ir stipri problemātisks; man liekas, dzīvs Vecozols būtu derīgāks nekā viņa literārie darbi, kas droši vien viņu nepārdzīvos, cik nu mums vispār var būt cerības, ka kaut kas latviešu literātūrā pie pašreizējās pasaules iekārtas izrādīsies kaut kam derīgs. Šai sakarā izkārtoti arī strīpojumi Jūsu rakstā, atstājot rezervē galīgus vērtējumus: kam patīk, lai slavē, kam netīk - lai peļ.

Stāstiņu nodevu Baumaņa kungam - galīgai izlemšanai. Pēc manas vālsirdīgas atziņas ir tā, ka var iespiest, var arī neiespiest. Tematiņam jau ir sava puantīte un ir gluži lietājams, tikai drusku ikdienišķi, apm. tā, kā pēdējā laikā sācis producēties Emils Skujenieks. Ir jau arī vēl vecākiem kungiem kādreiz vāji gabali, bet no jauna autora gribētos prasīt, lai viņš nāk klajā ar kaut ko spēcīgāku. -

Par 'Ilustrēto Vārdu' šķiet Jums ir taisnība, ka recenzenti ir drusku 'apmulsumā', varbūt tādēļ, ka agrāk jau recenzijas par ilustrētiem žurnāliem vispār nerakstīja. Nevar jau arī salīdzināt, piem., operu ar opereti, katrai sava vieta. Visumā par atsauksmēm maz uztraucos, bet attieksmē uz 'Ilustrēto Vārdu' vairs pavisam nē, jo ar 4. n-ru izbeidzas mana līdzdarbība šai žurnālā, viena uz varu, godu un pārējām laicīgām kaislībām kāra kunga dēļ, kas negribēja samierināties ar to, ka viņš ir izdevējs, bet gribēja būt arī šefredaktors. Kā redzat, Jūsu gadījums nav vienīgais, pie kam gan nevarētu teikt, ka es būtu ticis 'noēsts', bet pats 'izēdos' ārā - droši vien par lielu pārsteigumu ir tam kungam, ir dažam labam lasītājam. Nav vērts uzņemties labprātīgi dažādus slazdus ar nepatīkšanām, kuru jau ārpus tā ir diezgan. - Te nu ļautiņi jau sāk taisīties uz Ameriku! Es gan domāju, tā būs pēdējā vieta, uz kuru braukšu.

*

Paldies par labām ziņām! Fašiņš varbūt ir propaganda, tikai - par labu sabiedrotiem. Varbūt tiešām virsraksts nav patīcis. Citādi - grūti būtu samierināties ar tādu stāvokli, ka pēc cenzūras ieskatiem vienam latviešu rakstniekam būtu tieksme nodarboties ar vācu propagandu. Ko lai dara? - tā to suni tiešām sauca, jo tur nav nekas fantazēts. Bet vispār - rauj viņu suns! Es uz to Fašiņu literārā ziņā nemaz tik ļoti neesmu iededzies, gribējās tikai raibuma pēc ielikt kaut ko jautrāku un tagadnīgāku. Tad nu laikam paliktu deviņi stāstiņi, tas arī tāds labs skaītlis, pret ko man vispār bijušas simpātijas. Ar korektūrām ir tā, ka man tiešām nav 'redzīgas acs' uz iespieduma kļūdām, sevišķi, kad lieta grozās ap paša darbiem. Bez tam lasot allaž krītu kārdināšanā kaut ko pārtaisīt, kas arī nav labi. Vairs lāga neatceros, bet man ir aizdomas, ka daži no pārrakstītajiem manuskriptiem aizgāja bez pietiekamas pārlasīšanas. Gribētu Jūs lūgt pārlasīt pirms salikšanas ar 'svešu aci', salikt trūkstošās vai varbūt pat nepareizās pieturās zīmes, kā arī nostrīpot pa epitetam, ja tas kaut kur blakus atkārtojas, vispār izdarīt tādu kā mazu 'redakciju'. Neesmu sevišķi ietiepīgs pret savu sacerējumu labošanu sapratīgos apmēros, un arī dikti ieradīs, ka tie iet caur vērīga redaktora un korektora roku, tā kā, grāmatu izdodot, allaž jūtos pret to labojamo sīkumu birumu bezpalīdzīgs, kas mani netraucē būt diezgan vērīgam, kad ir darīšana ar cita sacerējumiem. Varētu teikt, ka esmu tādā stāvoklī kā ārsts, kas labprāt neuzņemas paša gimenes ārstēšanu! Varbūt Jūs tomēr uzņemtos atbildību par korektūru visā visumā un atsūtītu man revīzijas korektūru, jeb arī pēc aplaušanas? - Par Jūsu apcerēm, tās neredzējušam, grūti spriest, kur un kā tās būtu iespiežamas. Man personīgi liekas, ka Fr. Bārda jau pārlietu apmīļots un arī nav tik liels dzejnieks, kā to plašākās aprindās pieņemts uzlūkot. Par Medeni un Cedriņu varbūt ir interesantāk, ja nav pārāk garī. 'Domās' jau esam drusku iekrituši ar Bleses apcerējumu, kas arī nav speciāli avīzei rakstīts, un nu stiepjās līdz apnikumam, iznāk tīri tāda kā lasītāju kaitināšana. Katrā ziņā atsūtiet, ja Augsburgā neies, vēl varētu mēģināt to nodot Helmaram Rudzītim, kas gatavo Eslingenā mēnešrakstu 'Laiks' un kam esmu šo to nodevis un arī savācis no citiem autoriem.

121 Ar 'Sauksmi' tā ir kā ir. Acīmredzot, nav bijis ko likt iekšā. Žēl, ka tik labas tipogrāfiskās iespējas netiktu pienācīgi iz-

mantotas. L. Ozoliņa kungs man pāris reizes rakstīja un lūdza ko atsūtīt. Man nekā nebij pie rokas. Bet visumā neredzu arī nekādas vajadzības - vēl pēc manas humoristiskās sarakstīšanās ar komiteju - ieņemt kādu demonstratīvi noraidošu stāvokli, lai jau izdod kā var! Literāriem izdevumiem mums tiešām sāks pietrūkt materiālu, tā kā varētu izmantot mūsu plašo profesoru saimi un sniegt kādus 'izglītojošus' vai 'kultūrālus' rakstus. Tos nu nav izdevies savākt, atskaitot Ābera 'Zemes nāvi', kas izrādās gluži nevainīgs gabaliņš, bet ar virsrakstu iedzen lasītāju lielās bažās un melanholijā! Baumaņa kungs nav vēl uzrakstījis atsauksmi ne par 'Sauksmi', ne par 'Ilustrēto Vārdu' un ir vispār šai jautājumā mīklains, tā kā nezinu, vai rakstīs. Par Virzas 'apgraizīšanu' man Priedīša kungs jau stāstīja! Diezgan smaga lieta, ja tas nav kāds speciāls jaunatnes vai saīsināts izdevums. *) **)

* Te runa par Kemptenes komitejas 'literārā speciālista', kāda baptistu mācītāja, patvarīgo rīcību Virzas tekstu 'uzlabošanā'.

**Mūsu sarakstē 4 gadu ilgais pārtraukums radies tā, ka es pārcēlos no Kemptenes uz Augsburgu un vēstuļu apmaiņu tad aizstāja personīga tikšanās.

*

Augsburgā 1950. g. 10. jūn.

161/149

Biju dikti priecīgs, saņemdamas Tavu vēstuli un Veltas sveicienus. Mūsu atvadības kaut kā nesanāca tik grandiozas, kā tas atbilstu mūsu temperamentiem, bet gan apmēram mūsu nau-das makiem. Tā pēdējā 'asaru liešana' kapu kalnā man racionālu iemeslu dēļ nekad nav patikusi. Tādēļ teicu mātei, no Rīgas izbraucot, lai nenāk uz ostu. Tomēr atnāca un stāvēja iztālēm, cenzdamās neraudāt. Ar Tevi arī palika it kā kāds gals neizrunāts, sāku jau domāt, kā Tevi sadzīšu; labi, ka pats pieteicies. Ar vēstulēm arī ir grūti: rakstīt nelabu par sevi ir mazochisms, labu - lasītājam nepatiks. Tādēļ patīkami apercerēt citu kļūdas vai sasniegumus, kas ir literātūra. 'Gudrības kalnā' uzkāpjot, laikam nav jāsaka nekas. Un to 'Lielais Vecītis' ar nāvi ir paredzējis. Bet tā kā neesmu vēl līdz šai gudrības pakāpei ticis, tad jāmuld vien tālāk. Ceru, ka tikšanās ar mācītājiem nepadarīs mani ticīgu. Kādam cēlonim jābūt, lai mēs eksistētu. Un ja aprēķina visus apstākļus, no kuriem mū-

su domāšana atkarīga, tad varbūt ir kāds, kas mūsu maldos grib atrast kādu izklaidēšanos. Tev par prieku izgudroju Radītāju kā gleznotāju impresionistu, kas reizēm atkāpjas, lai redzētu, kā tas izskatās, reizēm pieiet tuvāk, lai ieziestu kādu triepumu. Patlaban 'Vecais' varbūt jauc krāsas, pa kādu laiku Staļinam un katoļu baznīcai atļauts sevi apbrīnot, tāpat mums un, piem., poļiem. Rassels, kura filozofijas vēsturi nupat apmēram pārlasīju, izteicies, ka bez eiropiešu tieksmes pētīt vēsturi, vispār, nekas nebūtu zināms - un - varbūt (tā es domāju) nekas nebūtu zaudēts. Bet pasaule, kas pati sevi apzinās, Dievu nevarētu iepriecināt, tādēļ viņš ielaidis dažās galvās nelielu indes tiesu. Vienīgais, kas varētu mūs iepriecināt, varētu būt skaistuma izjūta, nevis 'brave Manner und tapfere Frauen'. Rādās, ka Vācija šai lietā ir neglābjama kā Francija pirms Napoleona.

Par smēķēšanu runājot - atmeti, tas ir taisni tāds padoms, kā mana sieva teica - nedzeri, jo tu nonāci stāvokļos, kas neatbilst tavām spējām, un sabiedrībās, kuras būtu jānožēlo. Ko ar šo padomu darīt tālāk - es nezinu. Varbūt uzprasi Veltai. Eji pastaigāties un mēģini atrast kādu prieku pļāvās.

Uzgāju Tavā dzīvoklī, nejauši atcerēdamies, ka bijī man solījis kādu savu koferi, ko neatradu, bet Tavu kaimiņieni par spīti pelei omulīgi guļot pie Veltas iemīlotās sienas. - Manā mājā bija jāaizdod bēgļu krāsniņa kādam meistaram, kas to pievāca par velti, aiztaisot ciet arī dūmvada caurumu, par ko es biju diktī priecīgs, jo saimniece tagad varēs uzpost istabu 'für anständigere Leute'. Vēl gan palika meitas istabā repatriants igaunis, kas esot ar saimniecēm 'im Prozess', jo izskrūvējis gaitenī spuldzi, par kuru tikai īsu laiku priecājos. Esmu tā pieradis pie tumsības, ka varu visas dienišķās izdarības veikt bez spuldzēm.

Lielie divstāvu koferi ir mājās, esmu izmetis tvertnēs piecos gados nostāvējušos miltus un zirņus, no kam varētu pārtik viena indiešu ģimene pusgadsimtu. Tevis dāvētās zoles pieliktas kurpēm, krāsu podiņš ir uz skapja, un sieva izbraukusi jau kuro reizi atvadīties no austrāliešu misijas, pat papē izgriezts adreses šablons ir mājās, tākā tikai jāķeras pie otas, lai aizpildītu svētdienu.

Šakins staigā brūnos svārkos cauru dienu un ienāk krogā tikai, lai ievilktu pusmalka ierastā gaisa, nav redzēts izmaksājam pudeli alus, sveicienus grūti nodot, jo nezinu to māju, kuras priekšā viņš stāv. Mana sieva teica, ka viņš izskatoties tā, ka viņu varētu sākt mīlēt. Acīm redzot - pavisam cits cilvēks, kaut gan tas agrākais nemaz nebija tik slihts. Drusku atgādina to melno suni, ko Tev tiku rādījis *), jo es nezinu, kādēļ cilvēkam taisni būtu jāklūst labākam, ja viņš nemaz nav tik nelabs. Var tikai sabojāt raksturu. Zvirbuļa brāļa dēls sēd jau kuro dienu Lazdiņa krogā, ēzdams gurķus ar krējumu un nerunādams ne vārda, tā kā laikam tur ar' būs kāda nelaime. Vienam no brāļiem Klaustiņiem mēģināšu iedāvināt savu kažoku par pusstopu. Nav paredzams, ka nokļūšu D. Dakotā uz ilgāku laiku. Krafts uzmeklējis labāku vietu un aicina mani līdz, laikam nedomādams, ka es varētu strādāt kaut ko nopietnu. Vismaz līdz Onidai jānobrauc ar bagāžu. Ērģeļu literatūru šai sakarā nemaz neiegādāšos. Kapteinis un tiesnesis Karnāts teica, ka viņam esot piedāvājumi uz Ņujorku. Abučs teicās nosūtīt Ritai Liepai 50 dolaru manis sagaidīšanai. Daži apgādi ļoti gribētu reklamēt manus jaunos romānus, kuru nav.

Pēdējā gājienā atrakstīja arī Pāvels Klāns - cerībā, ka arī turpmāk avīzei pakalpošot u. t. joprojām. Abonements atsaukts, Kurpes nodedzinātas. Kugiš iet tikai 21. jūn., no šejienes izbraukšu ap 14.

Paldies Veltai par smildziņu, kas ir dikti neparasts sirsnības pierādījums. Man nu būtu tā kā Skalbem uz Matīsa ielas stūra jāpaceļ platmale pret vezumu un jāsaka: 'Siens!' - Sieviešiem arī tādas iedomas reizēm, kā Hamsuna 'Panā' ar to zaļo pāva spalvu. -

Apgādu tagad taisās vairāk nekā pasaulē latviešu rakstnieku. Nezko tad izdos? Jaunu naudu vai?

Augsta dzīvošana nesanāks, garastāvoklis šķiebjas jo stundas, jo ļaunāks. Taisni neticami, kā cilvēks var saskumt par labāku nākotni. Dzenies pēc naudas, jo tā šai nolādētajā iekārtā nozīmē arī brīvību, gan allaž - uz citu rēķina.

Te atgādināts kāds suns, ko Lesiņš bija ievērojis savā ielā: tas neatlaidīgi bija sēdējis kāda nama priekšā un skatījies augšā logā, kur mitusi viņa draudzene.

VALDIS MEŽEZERS

1910

5.2.1948.

60/101

Labi, ka to, kas aizdomīgs, pasaka 'sejā', sliktāk, ja to dara
aiz muguras (Jūsū vštule J. Kadilim, kas figurēja Goda tiesā
sakarā ar recenziju par Grebzdī).

*

ARTURS KAUGARS

1910

Kau spirdiens nepūkstasies mēli,
kad teiktā: slavis esi, Dievs,
Vidzemesīkai, pieņū mēli
Tū apūnū, bē ūkūhūhū.

Tad wava tierka lūz cūta --
Tēn hūwān lūz, fūdūw pūrū.
Tū apūnū w pēlūw lūz
Wē, w waw hūlūw ūwūw, nēc!

19. wv.

— Salvay

1946. g. 5. jūl.

8/9

Sen neesmu Jums rakstījis. Nevīžība. Arī jurgošanās. Kā zināsiet no LV, Ambergas nometnes kodols ir Hersbrukā - bij. koncentrācijas nometnē, un es līdz ar to. Celtniecības laikmets jau beidzies. Radītas sienas, skapji, plaukti u. t. t. Vasarā būtu gluži labi, tikai karstums dienās pilnīgi paralizē (arī telpās).

*

Hersbrukā 1946. g. 30. sept.

13/126

Šodien saņēmu Jūsu karti. Protams, tā bija gaidīta. Gausi gan iet, bet labi, ka vispār iet. Baidos, ka ieilgstot var jauni šķēršļi rasties. Te Sināts un Bārene paši izdod. Iespiež Ansbachā. Tiem bija jāstagādā UNRRAs galvojums par saturu. Mūsu rīcības brīvību jau vispār sāk ierobežot.

Laikam tiešām par zīmējumiem neesmu nekā teicis. Vāka zīmējums man patīk, tā īsti labi patīk. Greizie rati pār latviskiem jumtiem, tikai nezinu, kā tā acs izskatās, kas vienā zvaigznē esot. Un arī citos paliek sīkumi vai 'lielumi', kas man nav pazīstami. Tomēr manī ir stipta pašlīvība, ka mākslinieka, Jūsu un vēl man nezināmu lietpratēju gaume nebūs maldīga bijusi. Jo vairāk tādēļ, ka manai grūti 'apbildējamai' dzejai lielās līnijās rasta laimīga pieeja. Visos zīmējumos ir stila vienība un it kā skatīšanās pāri gadu simtiem, kas atbilst skatīšanai, ko akcentēt grib grāmatas virsraksts. Varbūt to rada latviskums un senatnīgums, kas man sevišķi patīk.

Rakstu nedaudz. Nekad neesmu daudzrakstītājs bijis. Rudzītis Laikā iespiedis manu pirmo balādi. Kā patīk? Negribu vairs tik cieši pie sava Vēstneša turēties.

*

Hersbrukā 1946. g. 29. okt.

14/137

Ceturtdien slēdzu skolu aukstuma dēļ (drīz gan sāks darboties citās telpās). Tā radās tāds pavaļas laiks, un dažos vientuļīgos vakaros esmu norakstījis Draviņa apcerējumu par Kārli Krūzu. Man bija patīkami arī Jums kādu pretpakalpojumu izdarīt. Bičolim ir Bērziņa Lit. vēsture pilnā sastāvā. Paziņojiet tās sievas adresi, kas pārdod Dvēseļu puteni. Bičolis grib pirkt.

*

1946. g. 13. dec.

18/51

Sāku jau nervozēt. Ik dienas gaidu kādu ziņu no Jums. Īsts draņķa laiks. Arī pa gluži reāliem dubļiem brienu ikdienas. Arī darbs neveicas. Vaidēt negribas, stiprāk runāt neērti.

Nosūtīju Jums sirds uztaisīšanai Sināta dzejas. Vai saņēmt? Autora lasītas nelikās tik nelietīgas kā grāmatā. Kāpēc Latvju Domas izputēja?

*

1946. g. 27. dec.

22/105

Tad nu beidzot tā grāmata ir tapusi! Prātīgi cilvēki atzīst par itin glītu. Pašam sākumā bija kā vilšanās sajūta. Lapu pamati likās par spilgtiem, vāka dzeltenums koda acīs. Tagad vairs tā nav.

Ja tādu autobiografiju krājumu esat cieši nodomājuši, tad jau kautkas jāraksta būs. Tikai - vai patiesi tāda ir nepieciešama? Ja nu tomēr, tad mazāk vajadzētu autoriem savu dzīves gaitu izklāstīt, vairāk - pavērt ieskatu savā mākslinieciskajā radīšanā, atziņās, jaunākajiem arī savā tapšanā. Tā varētu iznākt interesanta grāmata.

Esmu ar Mežezeru mieru saderējis. Nākošā Ceļa burtnīcā vajadzētu būt arī kādam manam darbam.

Beidzot - vissirsnīgākā pateicība Jums. Šaubos, vai bez Jūsu ierosmes un gādības es šobrīd būtu dzejnieks ar grāmatu. Pašam man trūkst vajadzīgā 'naga' kulties uz priekšu. Bet man arvien gadās kāds, kas mani pavelk vai pastumj. Un tā, kaut pavēlu, tomēr nāk, kam jānāk.

*

1947. g. 16. aprīlī

39/72

Kopš mana visai rosīgā sarakste ar Jums pierimusi, nesāņemu vairs gandrīz nevienas vēstules. Mana sieva uz kādu nedēļu aizgājusi slimnīcā pagulēt, paņemdama arī mazo Agni līdzī. Klusums mājā. Abi šie fakti mijiedarbībā izdarījuši ar mani tā, ka rakstu vēstuli gluži bez vajadzības.

Mana izglītības fabrika sākusi strādāt. Bija un ir tad man arī sava rūpe šai sakarā. Sirds paskumja, ka makšķerēšanas atļaujas nevar dabūt. Tad pabūtu pie ūdeņiem, Siltas pievakares un jaukas vakarblāzmas.

127 Brīvlaikā ar Bičoli bijām domājuši uz Eslingenu aizbraukt. Bičolim tur bija sarunāts referāts. Bet kādas bērnu slimī-

bas dēļ (tur, ne šeit) atlika Mākslinieku apvienība. Tā esmu visu laiku tepat nosēdējis. Jaunā Vārda izdevējs Skrastiņš maijā grib rīkot angļu zonā kultūras dienas ar plašu vērienu. Aicina mūs arī. Ja tur kas iznāks, laikam brauksim. Bičolis strādā pie raksta par Zīvertu Jaunajam Vārdam.

Lai jaukais pavasaris arī izjūtās jauks !

*

1947. g. 27. maijā

44/18

Vai literāti nešķendējas, ka drukājos Ceļā? Ar Laiku man tāda tiepšanās: mana balāde par Indriķi tur guļ, un kamēr tā nav iespiesta, negribas sūtīt. Jūsu raksts par Skalbi bija vērtīgs. Recenzijai par Klīdzēju pilnam varu pievienoties. Viņš izeļams. Piem., Lesiņš gan veikls tērztētājs, bet trūkst dziļuma dimenzijas. Plāksne.

Sauksme laikam likvidējusies?

*

1948. g. 22. martā

103/20

Drukājos Latvijā un Nedēļas Apskatā. Bet dzejā gluži tukšas nedēļas arī bijušas. Sadomājām pārvākties uz citu baraku (25.). Tad ilgāku laiku noņēmos ar krāsošanu, tapsēšanu un līdzīgām lietām. Rezultātā ir ērtāks un mājīgāks dzīvoklis ar 2 istabām.

Tad - skolā iztaisīju jau vienu izlaidumu. No mūsu nometnes laudis varen dzenas uz Misīsipi štatu. Aizbrauc šinī paņēmiēnā 42 tautskolas bērni. Tāpēc bija jāiekārto pārbaudījumi, jāizsniedz liecības un beigšanas apliecības. Vesela jēga! Aizbrauca arī divi skolotāji. Tad bija jāsadala mantojums - brīvie mācību priekšmeti. Uz stundām tagad visi kāri. Jātaisa gluži jauns stundu saraksts. Gāja kā pa pirti.

Tad biju pa Vircburgu. Pirmo reizi tur tikos un sapazinos ar Anšlavu Eglīti, Ilonu Leimani un Ritu Liepu. Bija intere-santi. Ballē satiku arī Ati Stenderu. Šis sēdēja un šnaboja, bet kundze šnaboja un dejoja.

Pēc Vircburgas brauciēna esmu sācis domāt par dzeju grāmatas izdošanu. Širmanis stāstīja par kādu lētu iespēju: uz kaut kādām metalla plāksnēm uzraksta dzejoļus rokrakstā un tad velk pēc vajadzības. Tās plāksnes esot lētas. Vēl jāsarunājas ar Širmani un tā lieta labi jāizpēta.

Jūs, redzu, strādājat sparīgi. Lasīju sludinājumu par jaunajām 'AP' grāmatām. Trimdas rakstnieku III daļa arī esot iznākusi, bet vēl neesmu manījis. Lai Jums labi veicas!

*

1948. g. 22. nov.

129/38

Mīlais draugs! Labi, ka atrakstījāt. Šinī nelietīgā laikā neder slima suņa tikums. Labāk tomēr pārmiņ vārdu ar cilvēkiem, kas draudzīgi.

Pamazām rakstu arī. Dažu joni vairāk, dažu mazāk. Pēdējos mēnešos nopūlējos ap trimdai domātās lasāmgrāmatas sastādīšanu. Širmanis taisa I daļu, es II, Bičolis III. Daļas mazas, jo tiks izdotas vienā grāmatā. Mēs ar Širmani būtu tā kā beiguši, bet manam draugam kaimiņam tas vezums nav vēl lāga sācis. ripot.

Es arī drūmoju, drūmoju. Kļūstu pavisam īgns un smags. Bet kad tā nelietība par traku sāk spiest, tad parasti izceļas kāds dzejolis un tiek uz laiku vieglāk.

Pa skolu jau gan vēl cīnos. - Bičola kundze teicās Jums rakstīt. Ar pašu jau negals. Ir gan cilvēkam darbu arī daudz. Ir komitejā, ir režisors gimnazijas dramatiskajā kopā, brauc uz Nirnbergu bibliotēkā raknāties.

1948. g. 28. dec.

132/66

Svētki pagājuši, skolas jezga tāpat. Lasu mēnešrakstus, pūšos un apdūmoju iekšas. Ceļš iznācis atkla itin brangs. Bet Mežezers nedod nekādas zīmes, vai vēl domā ķepuroties vai laisties dibenā. Kadilis jau Ceļu gandrīz kā nelaiķi pieminējis. Var gan būt, ka paliks vienīgi Laiks. Runā, ka to Kadilis pārņemšot pēc Rudzīša aizbraukšanas. Varbūt izveidos krietnāku.

Pašam iet tā pa vidam. Ērmanis mani sevišķi mīli pieminējis savā literātūras pārskatā. Dzejoļi pamazām krājas. Paši pēdējie gan rakstās dikti sīvi. Būtu varbūt laiks domāt par otru krājumu, bet - tā jau bezcerīga lieta: kas gan izdos dzejoļus? Karolai Dālei jau sen sakārtots un tā ir stāv. Drukāšos vien tāpat periodikā. Būs jāmetas vairāk uz laikrakstiem. Latvija itin naski liek manus dzejoļus lietā. Ar Latviešu Ziņām neesmu iesācis. Nemaz nezīnu, kas tur literāro daļu vada.

Braukt vēl nekur netaisos. Ko Jūs īsti darāt? Nekur nemanā ne rakstu gala.

(Bez datuma - 1947)

79/86

Pats pametu Pinebergu un tagad jau trešo nedēļu pamatnometnē Oldenburgā braucu mežā. Darbs diezgan sirdīgs, bet kaulu nelauž un daudz brīva laika, jo nedēļas normu izstrādājam pāris dienās. Tā arī, ceru, darba pārvalde liks mieru, jo citādi var gadīties, ka aizsūta pie zemes darbiem lidlaukā vai kur citur. Te jau mūs šai ziņā pievelk aizvien ciešāk. Jāsaka, ka fizisks darbs man patīk labāk, tad galva ir brīva un es varu domāt un gudrot, kas man pašam patīk; ne gluži tas tā ir tad, ja sēž kādā kanclejā un pieraksta ailes un gatavo sarakstus, tad tomēr prāts drusku piesiets un jāuzmanās un jāskatās, kādu seju taisa šefs. Esmu daudzus gadus bijis ierēdnis, zinu, kā tas ir, bet savus pasta gadus atceros ar prieku, jo tad, kad biju pastmeistars, biju kungs par sevi un iekārtojos, kā pašam patīk.

*

Oldenburgā 1947. g. 19. VII

63/57

Zvirbulis iztaisījis mani tādu pabargu. Bet kā Nordhauzenas apakšzemes V-2 fabrikas strādnieks, kas tai laikā biju, esmu ar šo zīmējumu cienīgi reprezentēts. Tai dienā gadījās nopirkt arī Sējēja izdotās latviešu rakstnieku gīmetnes un varēju salīdzināt. Zvirbulim viens otrs gīmis diezgan kokains, man šķiet labākais ir Fr. Bārdas portrets. Par Oguli gan jāsaka Dzillejas vārdiem: tas kungs, kas nosaukts par Virzu, gan nav Virza.

Anglijas lieta, šķiet, pagaidām 'iesalusi'. Nupat pieteicāmie uz Austrāliju. Tagad jāpamācās angļu valoda, pabīdot visas citas lietas tālāk. Veselis nupat nopirka četrus koferus, es vienu no viņa atpirku. Laba tiesa taisās uz Brazīliju.

*

Oldenburgā 1949. g. 20. janvārī

135/67

Jāatzīst, ka tā jaunā rakstnieku paaudze, kas te tagad trimdā cīnās par slavu un atzīšanu (starp kuriem viens otrs jau arī pazīstams un jau ar krietnu gadu nastu uz pleciem) ne tuvu netiek līdz tai vidējai paaudzei, kā to mēdz saukt un kas Latvijā pēdējos gados izvirzījās priekšā ar krietnu darba devumu un kam jāpieskaita arī Mirdza Bendrupe, kuras Elku Tongū man atsūtījāt.

Jau turpat gadu strādāju par naktssargu šejienes DPACSā un, kopš šo darbu daru, nekā, gandrīz nekā neesmu varējis uzrakstīt. Kaulos iesēdies nogurums, un diena piepildās ar tūkstotoš sīkumiem. Uz pavasara pusi, kad būs paaugusies mana jaunā atvasīte Rota, laikam pieteikšos uz Austrāliju. Cerams, ka līdz tam būs Ķīnas bēgļi pāravadāti un mums atkal pietiks vietas kugos. Vaļas brīžos auklēju savu mazo meitu un strīdos ar dēlu, kad tas lāga negrib mācīties.

No Jums pēdējā laikā nekur nekā ne redz, ne dzird. Recenziju rakstītājs palicis vai vienīgi Rudzītis. Nez, kur tie citi, vai satrūkušies no dažu rakstnieku uzbrukumiem?

*

NIKOLAJS KALNIŅŠ 1911

Fuldā 1948. g. 27. janv. 95/144

Jaunos bieži noēd ne tāpēc, ka viņos nekā nav, bet tāpēc, ka viņi var kas būt.

Komentāri varbūt tiešām ir dažreiz laba atslēga lasītājam, lai tas nenomaldās. Protams, tādai norādīšanai kā ar pirkstu būs atkal savi iebildumi, sak, lasītājam nevajaga apvilkt loku, jo dažreiz viņš neietekmēts var aiziet tālāk vēl par pašu rakstītāju. Tādu piemēru netrūkst. Bet tāpat netrūkst piemēru par pilnīgu rakstnieka nesaprašanu. Tālu nemeklējot - manas Bajāra dziesmas dažu kritizētāju uztverē ir pilnīgi pārprastas. Nav līdzējis ne virsraksts, ne ieskaņa, tiepīgi tie ir meklējuši visu to, ko parasti mēklē dzejoļu grāmatās, bet neatraduši - saka: nav tagadnīgas dzejas, skan tikai viena stīga, nav dziļuma u. t. t. Uz šādiem un līdzīgiem kritiķu iebildumiem varu tikai atbildēt: nemeklējiet to grāmatā, ko autors tur nav gribējis un domājis aprakstīt. Kritizējiet to, kas tur ir. Un šinī konkrētā gadījumā tas ir: bajārs savā senatnīgajā pilī, priecīgs, dižs, jā, reizēm

arī bramanīgs. Bet gluži bez cēluma viņš arī nav. Jā, daudz varētu runāt par šādiem u. tml. kritiķu pārpratumiem. Ko-mentāri varbūt būtu tos novērsuši. Šādu domu apstiprina tas, ka personīgi ar vienu otru runādam, esmu tam atdarījis acis. Piem., nupat te bija Lazda. Karola Dāle, kas te dzīvo un kurai biju par Bajāra dziesmām stāstījis, dedzīgi to nu izstāstīja Lazdai. Un viņa izsaucās: "Kāpēc jūs to neesat uzrakstījusi!" Sapratu to tā, ka Bajāra dziesmas vajadzējis man presē apgaismot. Vispār jāsaka - Lazdas viesošānās man personīgi bija liels ieguvums, jo viņa ir ne tikai liela dzejniece, bet diža arī kā latviete ar gaišu, lielu personību.

*

JĀNIS ZANDERS

1911

Lundā 1947. g. 19. augustā 71/19

Patīkama bija sastapšanās ar prof. K. Kundziņu. Viņš pastāstīja, ka kopā ar citiem strādājis gar darbu par latviešu dzīves ziņu. Redzējām, ka Vācijas latviešos tik daudz garīgas aktīvītes, ka patiesi būtu žēl, ja mēs būtu spiesti izklīst visos vējos un pazaudēt savu garīgo vienību. Prof. Kundziņam bija laba unliela ideja - radīt kādu kultūras centru, kas latviešus turētu kopā - kaut arī izklīdētus - visā pasaulē. Viņš domā, ka zināms paraugs varētu būt izraēlis, vienīgā tauta, kas svešniecībā nav zaudējusi savu tautiskumu. Vai mums tas izdosies, ja emigrācija ieilgs?

*

Lundā 1948. gada 19. febr. 99/64

Man lielas bažas, ka ļaudīm izklīstot uz aizokeāna zemēm, apstāsies pamazām viens žurnāls pēc otra, viens laikraksts pēc otra, viens apgāds pēc otra. Un kā būs jaunās zemēs, to grūti paredzēt, - skaidrs tikai vienas, ka sākums tur būs ārkārtīgi grūts, bet ļaudis tur sastapsies ar sīvu cīņu par kailo eksistenci. Jo kas zin - varbūt šī cīņa rūdīs mūsu spēkus, kas būs ļoti vajadzīgi, lai stātos pretī tiem lielo kultūru iespaidiem un ietekmēm, kas uzmāksies mūsu ļaudīm un mēģinās aizraut savos dziļumos. Ja mēs tad nespēsīm celt pretī pirmklasīgus kultūras veidojumus, mūsu cīņa būs ātri

pazaudēta, un mūsu tautas fragmenti ātri pazaudēs savu nacionālo seju. Un mūsu spēki nav tik lieli, kā sākumā var šķist, ja pāršķirsta lielās grāmatu un žurnālu kaudzes, kas mums jau neilgajā trimdas laikā sakrājušās. Esmu pilnīgi vienis prāts ar Jums, ka daudzo grāmatu starpā ir daudz trešās šķiras literatūras. Visvairāk trūkst padziļināta dzīves skatījuma, kas pašreiz tik vajadzīgs, lai izturētu grūto trimdas dzīvi. Bez tam varētu gaidīt, ka rakstnieki, kas taču paši tagad varējuši ieskatīt dzīves pēdējos dziļumus un augstumus, kaut ko būs mantojuši. Taču izrādās, ka maz kas mainījies. Viegļāk pārvērst zemes lodes izskatu nekā cilvēka dvēseli. Manuprāt jau dzimtenē mūsu jaunākās rakstniecības attīstību virzīja vairāk perifērijā nekā dziļumā. Mums netrūka gandrīz nevienā žanrā formas virtuozu, bet - cik laikmetīgu cilvēciņu tēlu būs atstājusi mūsu patstāvīgās Latvijas rakstniecība, par to ir diezgan ko galvu pagrozīt. Untas pats vērojams mūsu trimdas rakstniecībā - īpaši prozā. Varbūt mēs esam netaisni un prasām pārāk daudz. Darīsim, kas katra spēkos, un darīsim to kā savu augstāko pienākumu, par rezultātiem lai gādā Dievs tas Kungs!

Sevišķi mani skumdina tas apstāklis, ka mūsu trimda tik sašķelta un saērcināta. Arī gara darbinieki nespēj saglabāt savu solidaritāti. Tiem taču vajadzēja turēties pāri grupu ķildām un latviešu nacionālās kultūras vārdā sadoties rokām un veidot kādu garīgu Noāsa šķirstu latviešu kultūrai. Bet - diemžēl - viss ir gluži citādi. Labākajā gadījumā latviešu gara darbinieks aiziet klusā stūrī un noslēdzas no apkārtnes, no savas trimdas tautas un sevī noklust.

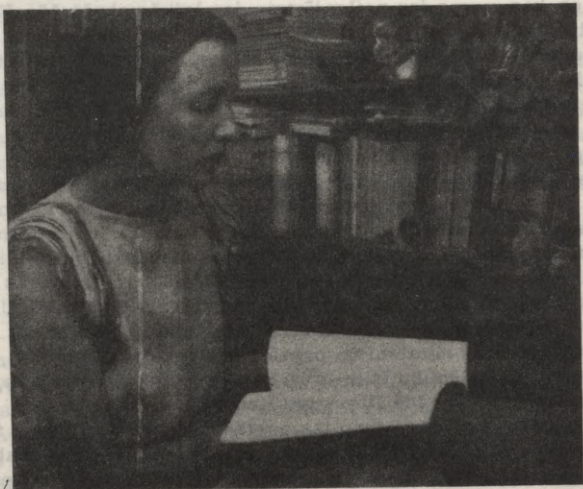
*

Lundā 1949. g. 12. jūlijā

148/47

Nupat saņēmu Jūsu sūtījumu - Trimdas rakstnieku trešo daļu. Kad esmu izšķirstījis trīs iespaidīgos sējumus, manī nobriedis ieskats, ka šis darbs ir izaudzis par īstu pieminekli - par pieminekli tai tragēdijai, ko latviešu tautai atnesa Otrais Pasaules karš. Tikai izšķirstot šos trīs sējumus, varām tā īsti aptvert, cik daudz kultūras darbinieku aizgājuši svešumā un kādi radoši spēki tiek izkliesti pasaules vējos. Ko tas īsti nozīmē latviešu tautai - to īsti spēs aptvert tikai mūsu nākošās paaudzes.

*

em dai site de praxi
 av zary hu, la vo'naol
 va otradi nem a thid v'et
 Korde 15th veroly.

adradz's -

Vol. 10, no. 1

Vēl silti prātā mūsu saruna, gan par sīvo tēmu 'Pazemīgo' Eslingenā, kas veda mūs caur dienvīdus stundā svilstošām ielām. Tuvināja minūtes, ko dažiem gadi nenes, vai nav tiesa? -

Vakar Jūs droši vien žagi rāva - mēs ar Ritu Liepu pie-minējām Jūs par labu, runādamas par Jūsu kārtojamo bio-grafiju grāmatu. Rita saka: Jūs tieši tā drukāšot, kā autors pats uzrakstījis. Un nu man baigi, jo rakstīju pavirši, ne tuvu, kā es to daru ar mīlestību, labu prātu.

Un nu lūgums, ja var vēl ko labot, draugs Artur Plaudi, esiet iecietīgs pret mani, toreiz kritiķu sadzeltu un nevēr-tīgu, atsūtiet to manuskriptu man tūdaļ, lūkošu to pārdzem-dēt no jauna. Lūk, citādi man gadiem nebūs miera - žēl se-vis, kauns no ļaudīm, kad tie sliktu rakstu lasīs.

*

Manheimā 24. IV 1948. g.

106/15

Man negāja labi. Jau janvāra beigās zināju, ka privātā is-taba jāatstāj, gribēju pasteigt Sēļzemes beigas. Atnāca saim-niecei dēls no franču gūsta, pēkšņi viņai nomira vīrs, un febu-ruāra vidū kā korkis aizsprāgu uz nometni. Te mitinos virtu-vē, citas telpas man vienai nedod. Blakus dzīvo māsas ģime-ne, viens skunstnieks, kas mālē. - Var iztikt, tikai tie divi sievieši nāk vārīt. Bet pa naktīm ir miers. Tomēr daudz es-mu no saviem labiem tikumiem zaudējusi šai plebejiskajā vidē, protiet: nerakstu vairs tik daudz vēstulu, nav laika, nav miera, un tas kaut kā neder manas šodienas stilā. Teikt, ka eju bojā, nevaru. Bet nīkstu gan šite mazdruciņ.

Laikam Jūs domājāt Štengeli, ka tā deklamēs? Viņa jau 'blamierē' brīvā stilā, tā sakot atstāsta dzejas. Strēlerti un mani pavisam plāni. Jūsmīgākos labāk, sevišķi Bārdū, Andre-ju Eglīti, Ērmanīti. . .

Ja mani apžēlodams šito garo rakstu ētri izlasīsit un at-rakstīsīt man vēstuli par visu, visu, būšu priecīga un laboju-sies atbildēšu kā nākas, ātri. Nemos ar grēcīgo Sēļzemes sestdienu, tak jāpabeidz reiz. Citādi pa trakam sonetam raks-

135 tu, dažu pat nedrukā, cik traks.

*

PĀVILS KLĀNS
1912

Pāvils Klāns un Erna Geistaute

Ravies un
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Ar Pāvīlu Klānu (vēlāk viņu dēvēju par Pāvulu) man izveidājās visplašākā sarakstīšanās - esmu saņēmis ap 100 vēstulu, bet viņam nosūtīto būs vēl vairāk. Manām recenzijām par viņa darbiem sekoja iepazīšanās, un Klāns izrādījās patīkams, inteligents sarunu biedrs. O. Liepiņš domāja, ka es viņu vērtēju par augstu, norādot uz it kā pārāk stipru Hamsuna ietekmi. Tāpat par augstiem manus vērtējumus atzina arī J. Rudzītis, taču tā iebildumi bija visai retoriskas dabas un nepārliciecināmi. Bet iepretī Liepiņam iespaidu lietā man ir citādi ieskatī: garīgi radniecīgi cilvēki (gluži kā līdzinieki pēc ārienes) būs vienmēr pasaulē atrodami, pat, ja kāds arī cita ietekmei būtu pakļāvēs, tad tas nebūs noticis bez gara radniecības pamatā, kas nav nevienam par sliktu pierakstāma. Gan neatceros, ka Klāna domas būtu kavējušās Hamsuna tuvumā. Bet man imponēja Klāna miniatūras ar savu liriski kontemplatīvo raksturu, arī viņa noveles, un es mēģināju viņu pierunāt palikt pie šīm formām un izkopt tās tālāk, bet vēltīgi, jo Klāns pats bija izšķīries par romānu.

Pēc maniem ieskatiem tā bija maldīga izšķiršanās. Šādiem gargabaliem Klāns bija pārāk nemierīgas dabas, aizraudamies ar visādām jaunām idejām un 'dzīves šturmešānu', kādēļ nekad neatlika vajadzīgā laika un miera. Ar mūžīgo steigu un forsēšanu viņš nevien nespēja te dot no sevis labāko, bet arī smagi nodarīja pats sev pāri, kas, ļoti iespējams, paātrināja viņa, apdāvinātā prozista, priekšlaicīgo aiziešanu no dzīves.

*

Heidelbergā, 29. 10. 46.

15/11

Protams, izdevuma ārējais ietērps, ja tas labi izdevies, ir visai svarīgs. Ja nu gribat šai pašā sakarībā kādam cilvēkam darīt prieku, pasūtiet to vāka zīmējumu Ernai Geistautei - manai sievai; tikai ne uz mana ieteikuma pamata, dariet to paši no sevis un lūdziet drīzu atbildi. Viņa dzīvo no visas pasaules atšķirta - operācijas dēļ - , par šo pasūtījumu priecāsies kā par balodi no ār pasaules. Tas viņai dos morālisku atbalstu un labas ierosmes slimības seku pārvarēšanai. Honorāram piedāvājiem 400 marku par vāku un 100 marku par katru viņu - tādi ir augstākie tarifi Eslingenā. Ja izdevējam tas liekas par traku, starpību atvelciet no mana honorāra. Kā redzat, tas nav veikals, bet morālas dabas lieta. Man katrā ziņā interesētu zināt, kas no tās lietas iznācis.

Pie rakstīšanas netieku un vēl ilgi netikšu, un ja kādreiz kautkur kautko pamanāt, tad vai nu tās ir vecas mantas, tikai varbūt plašāk nezināmas, vai sīkumi, kas radušies kādā nejausākā brīvākā brīdī.

Heidelbergā 19. 12. 46.

21/127

Par Jūsu ideju 'atziņu' lietā gribētos izteikties atturīgi - savā laikā lielu, lielu postu nodarīja grāmatiņa 'Es viņu pazīstu'. Tā bija gan NKVD, gan SD rokas grāmata informācijai. Jautājums - vai mums šajos nedrošības laikos vajadzētu riskēt. Bet negribu ne padomus dot, ne pārāk bailīgs rādīties. Man ir savi veci rēķini, ģimenes rēķini ar austrumiem, tie man likuši rīkoties tā, kā līdz šim biju darījis, un es nevaru sacīt, ka man ar to būtu kļuvis labāk vai bolševikiem sliktāk. Arī tikai sīks kukainis lielajā burzmā būdams, tomēr negribētu nekur klaji eksponēties - īpaši, ja tautiskā aizmugure nav aprēķināma. (Un šo vai to noklusēt būtu neērti un nevajadzīgi un vēl mazdūšīgāk). Neesmu godkārs, un katram savs laiks; vairāk par publicēšanos šur un tur šad un tad - neņemiet ļaunā - nebūs ne veselīgi, ne īsti manos nodomos. Ceru, ka mani nepārprotiet, un citādi pat ar lielu prieku esmu gatavs rakstīt un driķēties, cik vien pagūstu cauri galvai izlaist un spalvu izvicināt.

Heidelbergā 15. 2. 47.

29/52

Optimisma druskas un nelogiska ticība - tas ir mūsu vienīgais kapitāls, kuram bez mums pašiem neviens cits neatradīs pamatojuma, vismaz šobrīd.

Šinīs dienās saņēmu ziņu par kāda mana drauga atrašanos Vācijā. Tas ir cilvēks ar vērienu, tas, ko vācieši sauc par 'Weltmann' šī vārda labā nozīmē, ietverot tanī plašu pieredzi, tradīcijas, izglītību, gudrību, orientēšanās spējas u. t. t. Līdz šim es biju viens ar savu uzskatu, ka latviešu vienīgais glābiņš un cerība pastāvēt vētrās, kas vēl nāks - ir materiālās labklājības, vismaz neatkarības nodrošināšana. Nesen satiku kādu UNRRAS dāmu, latvieti, kas izņēmuma kārtā bija un ir gudra sieva. Pirkstu pie lūpām likdama un bailīgi apkār vērdamās, viņa čukstēja: "Patiesi, patiesi, mūs var glābt tikai nauda". Viņai bija bail, ka tautieši, dzirdēdami, varētu to nosodīt par tādu racionālismu. Bet es uz - 138

gavilēju. Nu mēs esam draugi un es varu ciemoties tai mājā kā sazvērnieku ligzdā. Un nu nāca klāt šis pieminētais draugs. 1941. gadā, kad vācieši bija pie Maskavas, viņš nolika man un tuvāko draugu priekšā dažu prāta slēdzienu, kas bija nežēlīgi auksts kā pati matēmatika un ar aksiomatisku precīzītāti un negrozāmību nosacīja Vācijas galu. Toreiz tas bija pādroši. Bet no tā laika es ar cieņu uzklāsu viņu. Un šodien viņš, tikko no Francijas nākdams un lūkodamies pasaulē ar informēta un lietišķa cilvēka acīm, saka apmēram tā: "Gados 4-5 bolševiku ekspansija varbūt izplatīsies līdz okeāna krastam. Varbūt tad Amerika durs kādu līnu lācim mugurā no ziemeļiem. Mums ir maz laika, un šai laikā latviešu pienākums ir kļūt par saimnieciski stipriem, vismaz par tik, par cik tas iespējams, jo pilnīga materiāla neatkarība būtu izslēgta".

Šoreiz es izgavavilēju vēl vairāk. Nu man ir daži domu biedri. Mana pārliecība kļūst vēl stiprāka, jo vairāk es izprotu un ticu, ka tās dēļ neklūstu mazāk latvisks un ka tā nekavēs mani atgriezties dzimtenē, tikko tas būs iespējams, bet līdz tam - mīlēt to un ar mēru ilgoties pēc tās.

Kādēļ tik daudz par to? Tādēļ, ka man šķiet - mēs dzīvojam mūsu necienīgu, cilvēka necienīgu savu vienu vienīgo mūžīgu, gan kā tautas locekli, gan kā individu. Mums nav iemesla, ne arī kāds mums var pavēlēt aizvadīt to sliktāk nekā tas būtu iespējams. Dieva griba, dabas likums cilvēkam dzīvību un piecus prātus dodama, cilvēkam, dzīves dzīvotājam, - noteikti bijusi un ir pozitīva, mums nav iemesla domāt citādi. Paši cilvēki sagandē savu apkārtni, sevi un dzīvošanu. Kādēļ lai to turpinām? Kādēļ lai ar saviem pieciem prātiem nedzīvojam pozitīvu, jauku, pilnīgu, saskanīgu dzīvi? 'Atraitnes dēla' laiki ir garām. Tas bija moderni pie mums 19. g. simtenī, turklāt kreiso iespaidā, jo bija skaisti 'studēt un mirt no diloņa'. Bet pats atraitnes dēls vēl ir dzīvs. Nevajadzētu ļaut viņam mūsos mirt, lai cenšas puika - ar materiālu neatkarību pie gara gaismas. Nākotne mani vienkārši biedē. Daudz braukādams un ļaudis satīkdams, esmu iemācījies saskatīt to vagu lielā juceklī un pēckara miglā, pa kuru ripo Vācija - uz leju, uz postu, arvien vairāk, arvien tuvāk kādai baigai katastrofai, no kuras paglābt var vienīgi nejaušība, brīnums. Kādēļ mums taisīt to lietu līdz? Mēs nekad neesam

bijuši pūļa cilvēki, bet pēkšņi tādi tomēr esam kļuvuši - UNRRAs maize mūs samaitāja. Mēs gaidām, un reizē ar laika tecēšanu nodzīvojam savas morālās vērtības, enerģiju un pašlīdzi. Nodzīvojam savu cieņu, kas nekad nav dzīvotāja, ja cilvēkam nav pretenziju. Un pretenziju mums paliek arvien mazāk. Drīz DP iestādījums kļūs kā amats, par kā prasību maksā kā par darbu. Bet pēc tam nebūs arī tā vairs. Un tā kā mēs esam puslīdz vraki, tad šis pēdējais brīdis lai slavēts, jo dažam kugim vēl liks saslieties pret dzīves aukām, un es ticu - godam izturēs, uzvarēs. Bet kādēļ izvēlēties tik garu ceļu? Kādēļ paklausīgi sevi pakļaut izlasei? Vainav pareizāk pašam tūlīt šturmet dzīvi?

Protams, bez fanfārām un plīvojošiem karogiem. Taču man aizvien liekas, ka Ulmanim nelaimējās trāpīt naglai tieši pa galu, kad viņš sacīja: "Latvieši ir liriska tauta". Mēs iekvēlojamies lētā patosā, paši sevi apdziedādami, bet modernā pasaule, manis pēc arī citu kontinentu dzīve, strauji attīstīdamās, ir atstājusi mūs tālu aiz muguras, tik tālu, ka mums vēl nav pat nemaz drosmes uzlūkot vērsi, par ķeršanos pierīgiem nemaz nerunājot. Mēs esam līdz acīm pilni ar pagadū simteņa morāles dogmām, ētikas normām, un līdz matu galiem piebāzti ar pašvērtības kultivēšanas saldajiem mēsliem - te es nedomāju neko sliktu, māls pa laikam ir tas, kas audzina, briedina, kuplina. Ja mūsu provinciālismā pozitīvā nozīmē ir cik necik dzīvas kultūras īpatnības, tad īpaši šeit, kur mums nav vairs savas zemes zem kājām, tās ir arī mūsu nespēks: mēs paliekam uz vietas, paši savās acīs plešamies kā pūslis un - lai Dievs pasarga - varam pārsprāgt, tikko militārai valdībai, UNRRai vai kādam jaunam karam vai sociālai nelaimei gadītos darīt un domāt citādi, ne mums pa prātam.

*

Heidelbergā 30. 7. 47.

69/32

Tā mums katram sava ķeza, bet Jūsējā ir tā smalkākā, delikātākā un cildenākā. Lai nu tas skan dīvaini, bet man tur nūdien nav gluži nekā ko nožēlot, taisni otrādi - es jūtu zināmu gandarījumu par to, ka atkal kāda patiesība nākusi klāt, atkal atklājies fakts, kas labāks par ilūzijām: lūk, Ērmanis ir gnīda, kam par brīvu domu un patstāvīgu uzskatu nav sa-
prašanas. Varbūt brīvās Latvijas svaigajā gaisā viņš domātu un rakstītu citādi, bet tas, kas tagad noticis, ir tipisks no-

metņu atmosfairas rezultāts. Lai! Jūs neko neesat zaudējuši, gluži otrādi - ieguvuši jaunu patiesību, un tas ir Jūsu kon-
ta plusos, ne minusos.

Heidelbergā esot bijis Anšl. Eglītis - mani nesaticis, ap-
ciemojis Ritu Liepu, sitis tai uz pleca un mierinājis: "Ne-
sūkstaties, arī mani 8 gadus dēvēja par feļefonistu". Tā arī
es neko nesūkstos par literātu Kalvi, tikai drusku dīvaini li-
kās, ka citreiz sirsnīgais Knuts pēdējo reizi Augsburgā tie-
koties bij tāds pavēss, paskābs. Ja arī viņš zinātu, ka man vi-
ņa māksla neiet pie sirds - vai tad tam kāda nozīme perso-
nīgās attiecībās? Tā dzīve atklāj arvien jaunas patiesības -
un labi tā.

*

Cvīzelbergā 3. 11. 47.

82/135

Augsburga ir jauka pilsēta, bet man tur lāga neveicas, kaut
citādi viss dabūjams, ko sirds vēlas.

Nupat pie Jums ciemodamies un agrā rīta stundā uz vilcienu
steīgdamies, aizmirsu Jūsu pieliekamajā kambarī savus
gaļas podus. Atjēdzos Morellstrasses stacijā, un vēl atlika
laika zīlēt, vai tas būtu 'latviešu rakstnieka' cienīgi bifšteka
dēļ nokavēt vilcienu, doties atpakaļ, uzmodināt gulošos, skriet
atkal uz vilcienu un nokļūt galā 6-7 stundas vēlāk, kas nozī-
mētu cilpot liekus 10 kilometrus kājām? Amatam par go-
du izšķīros, ka tas nav autora cienīgi. Bet uznāca rūpes,
vai Jūsu pieliekamais nesāks nežēlīgi smirdēt, pārņēma
arī tīri materiālistiskas jūtas un nožēlas un tā paguvu vēl
izlūgties no ūsainā stacijas priekšnieka, lai viņš iemet kar-
tiņu pasta kastē, jo stacijā tādas nebija. Bet tā kā viņš nojau-
ta manā personā Ausländeri un likās bij aizdomīgs pret tik
agrīnu korespondenci, tad lietas izdošanās labā rakstīju vā-
ciski. Ceru, ka šī ziņa Jūs sasniegusi un ka bifšteks jau vai-
rojis Jūsu sarkanos asins ķermenīšus, jebšu citādi notiks
vēl tā, ka Jūsu eventuālais sūtījums, ja Jūs par tādu būtu iz-
šķīries, vairs nesasnies mērķi - mēs ar sievu gatavoja-
mies pamest Cvīzelbergi, vismaz uz 3-4 nedēļām, jo te ir
tik nelāga fēns, ka sit zemē arī mani, bet Erna Geistaute
krīt izmisumā Anneles dēļ. Viss pasāktais - bez lielības
ir jāsaka - patīk tādēļ, ka tās nav ilustrācijas parastā nozī-
mē, bet portreti, viena tēla portreti dažādās kustībās un ra-
kursos, kas iz grūts uzdevums māksliniekam, bet pieslienas

tam, par ko pie Jums runājām. Tas ir mēģinājums dot Annelles tipu tādu, kādam tam būtu jāpaliek ļaužu atmiņā un no Brigaderes tēla nešķiramam. Tātad - Annele galīgi piedzims Heidelbergā.

Bet par 'Zāļu tēju' varu pastāstīt, ka

1) teikums 'tas ir tāpat kā ar ēšanu' aizpildīts ar '... tāpat kā ar draugiem, grāmatām un visu citu, kas reiz bija, bet nu vairs nav'.

2) melnās svītriņas aiz nagiem un apaļās krūtīs drēbju izgriezumā nu skan tā: '... aizkustinoši mazas rokas' un 'nīpras krūtīs, kas pieliecoties drīz pavīdēja, drīz pazuda drēbju izgriezumā'.

3) 'Jūra' šoreiz iztiek pilnīgi bez vētras, bet nobeidzas itin elegiski, jo esmu spiests atzīt, ka gabals tiešām lūzt vidū pušu un vētras apraksts ir būšana pa sevi.

Kur Jūs atradīsiet vēl atsaucīgāku un vaļsirdīgāku autoru? Mēs reiz smējāmies par 'Zāļu tējas' titullapu, bet no tiesas, vai tas būtu pretrunīgi faktam, ja tur stāvētu 'redigējis A. Plaudis'? *) Nē, man nav neērti atzīties, ka draudzīga un labi domāta kritika nūdien nāk par labu. Uzpūtības gadi vēl priekšā. Tā mani redakcijā, vēl 'šefam' esot, mācīja kāds žurnālists, īpaši aizrādīdams, ka daiļprozā nav labi lietot vārdu 'pīslis', ko biju iemīļojis, un vēl pēdējā brīdī izrāva no spiestuves manu feletonu ar virsrakstu 'Karakalps' teikdams, ka šī palama varot man palikt uz visu mūžu. Tagad tie liekas kā joki, bet toreiz bija tā, ka nedrīkstēju ne kripatas zaudēt no savas 'cieņas'. Un nupat mani izglāba sievas māte, atradusi vienā gabalā vārdus 'beķera sieva', jo - vai neesot pareizāk 'maiznieka sieva'?

Drusku strādāju arī pie manuskripta 'Atziņām' - kā taču to sauks? Jūs, droši vien, sen vairs neticat, ka tur kas sanāks, bet tā nav, es nemaz nemēģinu izvairīties un vecie bailu kompleksi arī sen zuduši. Tikai gribas uzrakstīt ne sliktāk par citiem, un es nejūtu, ka to līdz šim būtu spējis. Nav bijis ne īstas iekušanās, ne laika, ne patikas. Bet būt būs.

* Tituls 'Zāļu tēja' tika mainīts, krājums saucās 'Greizie rati', Latvija, 1949.

Ar to 'redakciju' ir tā, - tas nav ne joks, ne nopietnība, bet rūgta pašironija. Jūs varat būt pārliecināts, ka neviens cits autors, vai nu aiz uzpūtības, pašlepnuma vai aiz vēlēšanās 'neierādīt' tā nebūtu darījis kā es: nebūtu respektējis nevienu iebildumu. Jo mākslinieki pa lielākai daļai savā mākslā taču ir 'absolūti suvereni'. Viss ir uz mata pareizi un 'ko tad tas muļķis zin' - t. i. tas, kurš kritizē. Bet man ienāca prātā viens vecs latvietis - Blaumanis? -, kas savus darbus lasīja priekšā mātei. Un Balzaks, kas savējos lasīja sulainim, kam varēja vai nu patikt vai nē. Un Balzaks respektēja viņa garlaikoto gīmi, jo tas nozīmēja: darbs nav izdevies. Nevelciet no šiem piemēriem nekādas personīgas konsekvences, taču viens ir tiesa: Jūsu padomus es labprāt uzklausīju kā padomus, ko dod cilvēks ar prasmi. Jo radīšana ir tāda plakana lieta. Ir labi, ja ir reflektors, kas parāda arī plāksnes otru pusi vai, vēl labāk, piedod arī citas dimenzijas. Tā autoram tiek palīdzēts tikt laukā no subjektīvās redzēšanas, kas ir nepieciešama radot, bet ne vairs - apskatot. Un no tādas objektīvas redzēšanas daudz ko var mācīties. Darītāja uzdevums taču ir darīt arvien labāk, pareizāk, pilnīgāk.

Ja nu es, dikti slīpēts vai dikti uzņēmīgs būdams, tiku pāri gluži 'autorīgai' iepūtībai un manuskriptos šo to izlaboju pēc sveša ierosinājuma, tad itin cilvēcīgai tieksmei tomēr pāri netiku un aizsteidzos priekšā tam brīdim, kad Plaudis turētu miniatūras rokā un, pasmaidījis, pie sevis nodomātu: "Redz', viņš tomēr šito vietu ir pārtaisījis". Tā ir visa tā 'redakcijas' lieta. Pārāk sarežģīta, ar vārdu sakot psihologiska matu skaldīšana.

Apliecinu Jums, ka man ir pat kaislīga vēlēšanās uzrakstīt to, pie kā 'drusku strādāju', un, ja tā nebūtu, nebaidītos to pateikt. Vilkšanās garumā ir tāda mistiska būtība. Un nāk lietas un notikumi, kas visu kavē vēl un vēl. Neiet arī ar Anneli. Jūs jau zināt, kā mūsmājās dažreiz klājas. Tāpat bieži mūsmājās notiek arī brīnumi. Erna bija ļoti, ļoti slima. Tagad iet labāk. Tai pašā laikā māsa no Flensburgas raksta, ka māte slima un diezin vai es to vairs redzēšot. Man pašam izputēja papīra lieta 'Zāļu tējai', un tā es tagad sēdu, acis bolidams un ikšķus kustinādams. Ko citu lai dara? Es gaidu, kad

ķieģelis un uzkritīs man uz galvas - ko citu labāku varu paredzēt pie tādas notikumu attīstības? Pa to laiku siļķes Augsburgā būs pārvērtušās valzivīs un gaļa piesmirdinājusi saimnieka māju kalnā... Ko vēl var gribēt? Kādēļ Jūs neapēdāt? Kādēļ respektējāt svešu īpašumu? Vai nu ir labāk?

Tā mēs te dzīvojam, citiem vārdiem sakot - 'dīpojam', t. i. veģetējam, velkamies, nīkstam, rāpojam, lienam, stutējamies, stumjamies, tupam, turamies. Un tur viss ir vienā laidā - no mākslas līdz dzīvībai un nāvei, līdz gaļai un Sila grāmatai. Ko ar to tēviņu lai dara? Es saprotu tā, ka nu tā lieta iet spieķos, ka man tagad ir reize sadabūt atļauju. Bet lai viņš iet vairākos ratos! Šodien nosūtu grāmatu un negribu par to nekad neko vairs dzirdēt. Pats O'Henri nebūtu lietojis augstprātīgāku toni kā šamais 'mākslas ciešulis'. Bet nav labi ar cilvēkiem nīsties. Nesakiet viņam neko. Lai dzīvo kukainis un dara kā redz. Bet izcūkot viņš mani tomēr izcūkoja. Āmen.

Un nu uz redzi! Kad? Nezinu. Ja es vienreiz ar laipnu vēstuli nebūtu iegāzies tik smagi kā toreiz, kad Jūs mani notitulējāt par plānotāju un diplomātu, tad es tagad pašās beigās pajautātu, kā ir Augsburgā ar kartupeļiem un vai Plauža kungam nevarētu nosūtīt naudu. Ja manta būs, lai stāv pagrabā. Es pats aizbraukdam diezin vai vienā dienā ko sameklēšu. Un kartupeļiem ir tā priekšrocība, ka tie netek un nepūst tik ātri kā gaļa. *

Heidelbergā 30. 1. 48.

96/93

Ko teikt, ko stāstīt? Maz, pavisam maz priecīga. Pasaule ir briesmīgi līdzsvarota: pa vidu daudziem iet mēreni, pa galiem - ļoti slikti un ļoti labi. Mēs ar Ernu esam tanī rubrikā, kur virsraksts vēl nav uzlikts - ēdamies cauri klizmu un nebūšanu kalniem un ceram, bez jēgas ceram. Bēdīgi, ka Annelei laikam būs jāiznāk tā kā ir - negaidiet ilgāk un netaisiet nepatikšanas izdevējam, esmu jau tā nokaitinājis Kemptenes Vili. Kopš decembra sākuma gaidām uzņemšanu sanatorijā, kur sieva ļoti cerēja darbu nobeigt. Bet nesekmīgā un Heidelbergas apstākļos ārkārtīgi nervozā gaidīšana (ko viņa darītu nometnē!) stāvokli ir pasliktinājusi, saņem divas injekcijas dienā un visu laiku uz gultas. Savā laikā pie Jums ciemodamies vienmēr jāju to zirdziņu par materiālo nodrošināšanos. Tagad zinu un saprotu, ka mani dīdījušas nojautas. Nedusmojaties, bij taču ļoti labi un sirsnīgi do-

māts, un ja nu kādam ir žēl tās lietas, tad visvairāk viņai pašai - Annele taču tika tik rūpīgi auklēta. -

Es arvien vēl 'drusku strādāju' pie autobiografijas, kas vienmēr dabū citus vaibstus, un bīstos no ziņas, ka 'ir jau par vēlu'. Vai redzējāt Kadīļa noveļu izlases II daļu? Varbūt esmu pārskatījis, bet savu vārdu tur neatradu. Jānis labs cilvēks, taču laikam piesardzības dēļ būs saskaitījis, cik kilometru ir no 'Tēvijas' līdz Berlīnei. Ja es būtu atriebīgs, es saskaitītu, cik kilometru no Anrī Barbisa vidusskolas līdz Maskavai. Kā citādi lai saprot, ka Grebzde un Liepsala, kas ir jaunākas rakstītājas, aizgājušas garām tik cēlajam sirmgalvim kā man? Lai Dievs mielo viņa pīšļus; žēl nākamopaudzi, kas šai vēstures dokumentā neatradīs sava laikmeta ievērojamo autoru. . .

Raujos ap miniatūrām. Ir liela guba. Ja tas būtu kriminālromāns, varētu dalīt sērijās. Ceru, ka varbūt varēšu pats izdot. Bet - Dieva dēļ - lai tas paliek starp mums.

Biju preses ballē, redzēju 3-4 gadus neredzētus vaigus. Splendidā polonēze tika nodemonstrēta kā rēgainā murgu valstī, kur laiks sajaucis atmiņas ar īstenību, dzīviem cilvēkiem nāca līdzī pagātnes veļi, un kautkur, roku mutei aizlicis, smējās kāds deju maršals, rēgains un gaišredzīgs. Bet torte maksāja 40 marku, glāze konjaka 25 un viena normāla desa, t. s. cīsiņa 15 marciņu, t. i. uz mata tikpat daudz, ko vislabākā vieta Osvalda Lēmaņa balettrupas pirmizrādē Štutgartes operā. Miesa vienmēr ir briesmīgāka par garu. -

*

Heidelbergā 10. 3. 1948. (telegramma) 102/128
Esmu atgriezies. Sveicieni. *)

* Denuncēts kā 'kara noziedznieks', Pāvils Klāns bija amerikāņu apcietinājumā, kur apsūdzība izrādījās nepamatota. Pēc tam viņš labu laiku strādāja amerikāņu sardžu dienestā (Industrial Police), līdz iestājās laikraksta 'Latvija' redakcijā Gincburgā.

Gincburgā 17. 3. 49. 138/146

Paldies par grāmatu. Paturēšu gan. Nezinu kādēļ - laikam tādēļ, ka kopā tik daudz laika biedru - patīk to šķirstīt un cilāt. Redzi, laiks paiet, un, tikko sāk ko dokumentēt un pierakstīt ceļa stabiņus, tā rodas vēsture un taisa vecu. Turklāt tā ir tukša vēsture. Starp jaunajiem autoriem - mani neizņemot - ir daudz tādu, kam ir tikai literātūra un neviena darba. Labāk tādas grāmatas tomēr netaisīt. Tad visu mūžu vari justies kā iesācējs, brīvs, bez saistībām, nebūdamas par citu ļaužu pretenziju objektu - un mūžīgi jauns. Protams, tā ir sava veida spekulācija. Bet es lecu stāvus gaisā par tādu noņemšanu no plaukta, piesišanu pie sāniem un atlikšanas atpakaļ, kā to dara Rudzīšu Jānis: "Viņam latviešu literātūrā vēl daudz kas var būt sakāms". Lai viņš iet d... , man nekas nav sakāms, tā ir tikai mana personīga darīšana tāpat kā gulēšana, domāšana, laba pīpēšana un konjaka dzeršana. Mēs jau par to - tikai citā aspektā - runājām Tavā istabā.

*

Gincburgā 1. 4. 49. 139/114

Šis nav joku mēneša joks, bet dzīves īstenība - nevaru pie Jums būt. Čulītis, Mindenbergs, Berlings un Liepa ir jau prom. Tiem piebiedrojas Bolšteins - un tā mēs ar Ķīseli esam divi vien, kas taisa avīzi. Žēl.

Sveicini Veltīnu. Nekādus solījums nevaru dot, gan uzra-dītšos pēkšņi. Man labprāt gribētos no tālienes romantizēt par Jums, kad Jūs visi kopā klausāties Vīnes zēnu balsis. Es no tālienes dziedu līdzi. Svētdienas rītu iešu saulītē. Bet līdz tam aprokos redakcijas putekļos.

*

Gincburgā 23. 4. 49.

143/101

Iekams Tu mani galīgi nosit, mēģini tomēr pierast pie do-mas, kas esmu nelabojams, tāpat kā es mēģinu pierast pie tā paša. Tici, ka man ir vienmēr gauži s--i ap dūšu, kad lasu Tavus rūgtos vārdus, kurus allažin esmu pelnījis. Man, pro-tams, ir miljons iemeslu, kādēļ viss noticis tā un ne šitā, bet tos tak nav nozīmes uzskaitīt. - Erna bija te un aizbrauca, bet Eslingenā es neesmu bijis, un vispār neesmu izkustējies tālāk par Dillingenu kopš marta sākuma. Tev liksies jocīgi, bet tā ir, ka nevaru samaksāt uz Augsburgu ne lētu, ne dārgu ceļu, lai kā kādreiz gribētos redzēt ko citu. Gan pašam, gan

Ernai bija liela luste pastaigāt pa Augsburgas asfaltu, bet neizdodas, pat Erna varēja atbraukt tikai tādēļ, ka Rita Liepa pagādāja IRO brīvbilieti. Tas ir skumji, jo raujos kā mērkaķis melnās miesās, bet dalīta un nepraktiska dzīve apriņ sviedrus un asinis. Es varētu cerēt doties uz Augsburgu māija sākumā tūlīn pēc algas izmaksas. Ceru arī, ka mani stipri balsētīs honorārs par stāstu.

Tātad - līdz tam laikam sakod zobus un mēģini samierināties. Sastrīdēties ar Tevi, turklāt pats savas vainas dēļ, negribētos ne par ko.

*

5. 7. 49.

147/133

Šī ir viena no tām reizēm, kad varu Tevi brīvi uzrunāt, nesaistīdamies ne ar kādiem aizmugures nodomiem a la pumpēšana, silķu bēres, naktsmājas u. t. t. Varbūt pēc dienām 10 tomēr un patiesi atkal iegriezīšos Jūsu namā. Tu, vecais lops, laikam gan neticēji, bet tai vakarā dikti gribējās palikt.

Starp citu nupat kā izlasīju kāda Akmentīņa un V. Dārziņa sarunu: pirmais izsaucas naivā patētiskā, otrs - (velns, kur viņš visu to dabūjis rokā!) atbild pārāk nopietni. Manuprāt nevajadzētu sapušieēt to, ko Ramizovs labu izdarījis. Ja viņš tur būtu pierakstījis 'latv. t. dz.' - ko? DP? - to nemaz neiespiestu (un var jau būt, ka atzīme ir bijusi, bet redakcija to nosvītrojusi, pie tam tā taču droši vien ir skolmeistaru redakcija). Kas nu būtu darāms, būtu tas, ka Dārziņam vajadzētu žigli salikt notiņas (parakstīt ne ar galotniņš, bet, piem., 'Darzinov') un pucēt uz to pašu adresi prom. Var gadīties, ka tad dziesmiņa midzina nākamo princi, kas būs drīz atkal gaidāms, bet pie trešā šūpuļa, kad Aijā dziedās jau visa angļu impērija, varbūt jau stāvēs latviešu aukle. Gan tad viņa zinās lietu nokārtot!

Un citādi Ramizovam par labu jāsaka, ka Ģēte ir bijis vēl lielāks lops, jo viņš mūsu t. dz., no Herdera noklausījies, uzņēmis pats savos kopotos rakstos, iestarpinātas tur bez kādas atzīmes. Bet, kas attiecas uz angļiem, tad Cedriņš ir pirmais palaidis nagus, apspērdams Šekspiru:

'... Jo visa pasaule ir skatuve
Un visa dzīve liela komēdija,
Kur katru mirkli mainās scēnas
Un visi kalpojam par aktieriem...'

Bet vai citi labāki? -Lūk, žurnālītī 'Das literarische Kabarett' (1946) ir nodrukāts kāds Francisco de Quevedo dzejolis (ubertragen von Karl Vossler):

'Vegiss nicht, dass das Leben Schauspiel ist,
und diese ganze Welt die grosse Farce,
und sich im Augenblick die Szenen wenden,
und alle wir dabei als Spieler handeln...' *)

Tā jau ir tautu kopošanās, kas, kā labi zini, ne vienmēr noteik Standesamta noteiktās likumīgās robežās. Un ir labi, ka mūsu sperma kaut šādā veidā draud apaugļot impērijas kroni. Gan jau tad vēlāk asinsgrupu noteiksim. Un Tu gādā, lai tas Akmentiņa kungs neceļ lērumu un nepārtrauc auglīgu aktu!

Atceries varbūt, ka Akurāters par velti licis kādā novelē mūsu matrožiem izdauzīt Parīzes krogu par to, ka džezs tur dragājis mūsu himnu. Kaut gan Baumaņu Kārlis to no frančiem spēris, neviens franču diplomāts Rīgā nav atļāvies uz šo 'netaisnību' aizrādīt, jo, liekas, francūzim tur nebūs nekā nepatīkama bijis, varbūt gan otrādi. Un kas zin, kādas globālas iespējas atvēra mūsu Aija! Tādēļ - lai tā būda rūc!

* Francisco de Quevedo Villegas - spāņu satirīķis un lirikis - 1580-1645. (Šekspīrs:1564-1616).

Eslingenā 11. 1. 50.

*

155/102

Pielieku te klāt Tavas vēstules norakstu un vēl tā paša Akmentiņa kunga rakstu. Dārziņš, kam iedevu Tavu vēstuli izlasīt, dikti nopriecējās un nosmējās, un tā man radās iedomā, ka Tu par šo gadījumu varētu uzrakstīt tādu īsapskata gabalu. Ja Akmentiņš leks no biksēm laukā, ko viņš katrā ziņā darīs, tad vēl jo labāk, tas nozīmēs, ka labi trāpīts. Un Bolislavs domā, ka viņam nekaitētu paskraidīt riņķī bez bikšu.

Ko Tu domāji, jautādams pēc kopijas Tavas un Liepiņa kasišanās lietā? Šamais, veikls zēns, nupat atlaidis garu rakstu ar virsrakstu Firsts Bīlovs un latvieši. Iespējams, ka raksts rakstīts viena vienīga teikuma dēļ - kā zini pats, tā dažreiz jādara, lai noslēptu īlenu maisā. Tas teikums ir tāds: 'Plauža atbilde rāda, ka latvieši, kas visumā maz interesējas par cittautu politisko literātūru, Bīlovu tomēr pazīst, un viņa atmiņas citējis arī Āronu Matīss savā monografijā par Frici Veinbergu.

Tas viss, kas attiecas uz Tevi. Tālākam pat maz sakara ar virsrakstu. Zēns sit rindiņas.

*

Esam nodibinājuši te tādu profesionāļu grupu-kooperātīvu ar LĪO un LWF (butliči, metieri, rakstnieki, žurnālisti - puslīdz Vācijā palicēji), kas gribam turpmāk paši nopelnīt iztiku ar dažādiem izdevumiem un drukas darbiem. Sākuma kapitālu laikam dos IRO. Pieprasīts ir 120 000 marku, nezinām, cik dabūsi. Domājam paši par savu linotipu, ar laiku par mazu spiestuvīti. Pagaidām visi strādā par velti, jo visiem ir 'Latvijas' algas. Sāksim ar romāniem, domājam arī par literātūras avīzi, jo autoriem nav kur drukāties un ļautiņiem nav ko lasīt. Bet ziņas, īpaši no Austrālijas ir tādas, ka tur grāmatas cieņa atkal ceļas. Uzņēmums būs padots vācu jurisdikcijai, dabūsi valūtas un eksporta licences un mēģināsim turēties kā mācēdami. Par naktssargiem tiksīm arī bankrota gadījumā, bet tas vēl tik drīz nenāks, jo letiņi vēl dažus gadus gribēs latviski lasīt, bez tam veiksīm kādus pasūtījumus arī vācu noietam - kaut vai etiķetes un dziesmu lapiņas. Tas vēl viss ir tapšanas stadijā, tāpēc nav nekādas reklāmas, bet gan jau pats drīz redzēsi, ko darām. Ja Tev būtu luste, Tu varētu klūt par tādu kā pārstāvi Austrālijā. 'Latvijas' interesēs tā kā tā ir, lai tur būtu veči, kam patīk šiverēties. Ko Tu saki? Ja Tu gribētu, varbūt vari klūt par līdzīpašnieku. Miljoni nāks griezdamies... *

'Latvija' raujas mazumā kā tirāža, tā redaktoru skaita ziņā, un drīz mēs te vairs būsīm tikai ar Maksī, Švarcu un Kīrsēli, pat Lambergs laikam būs spiests reiz izbeigt vilcināšanos. Un tad - ja 'Latvija' vēl spēs papukstēt, tad palicēji cer to nolaupīt un pataisīt par privātu uzņēmumu, kuram gan varbūt tīrās cilvēku mūķības dēļ būtu jāatstāj LCK izkārtne. Turī par šīm lietām savu zelta muti, citādi dabūsi pa aci. Avīzi Tev krās čupiņā Šmits.

* Litera, latviešu rakstnieku, žurnālistu un grāmatniecības darbinieku kopa, kurā sastāvēja M. Čulītis, P. Klāns, V. Lesiņš, L. Švarcs un A. Vinčelis, pēc četru prozas grāmatu izdošanas darbu izbeidza finančiālu grūtību un biedru aizceļošanas dēļ.

*

*** Vildflekenā 23. 7. 50. 163/151

149 Tev bija labs raksts par 'Tvanu', un, temu apcerot, Tu biji vilcis paralēles ar moderno mākslu. Loti uzmanīgi gan Tu biji to darījis, pats savu viedokli kā cimdā paslēpis, un tomēr

pie beigām kautkur Tu liki manīt, ka tās ir traki lielas lietas. Var jau būt, var jau būt. Bet - vai Tu tam arī tici? Un ja - kāds Tev pamats tā darīt? Kādēļ tad Tu tās lietas neizklāsti pamatīgāk? Lai tās reiz nonāktu kaut vai disputa dienaskārtībā. Tagad Tu to ļoti veikli un šarmanti pamet gaisā, bet reizē sevi pret lasītāju aizbarikādē ar vannas un okeāna salīdzinājumu. (Piedod, ja pielaižu kādu fakta kļūdu detaļās - man pašam Tava raksta nav un to dabūju tikai reizi izlasīt, jo es jau avīzē degunu iebāzt varu tikai tad, kad laimējas to izdarīt par brīvu). Un nu man ir aizdomas, ka Tev tikai liekas, ka tur 'lielas lietas tiek darītas', ka Tu pats tās nemaz neesi tā apurbis, ka Tu varētu tā spēlēties, kā Tu to dari. - Ko es ar to gribu teikt? Tikai to, ka par šīm lietām avīzei derētu ielaist pāris pamatīgāku rakstu, jo tas, kas līdz šim ir drukāts, nav nekas vairāk par ļoti aptuveni dungotiem populārāko motīvu fragmentiem pēc operas pirmizrādes. Nesaki tikai -lūdzu, raksti! Es vēl neesmu paspējis tai operā noklausīties. Esmu redzējis tikai vienu Sartra lugu un lasījis Kamī Mēri. Tie abi bija labi darbi. Kaut viņi skaitās eksistenciālisma lauvas, nekādu īpašu '-ismu' nevarēju tur samantīt. Tikai blāvi noskārtu pa vaibstam katra autora personībā. Protams, tas ir vēl par maz, lai veidotu kādu spriedumu, bet, kas attiecas uz šo 'ismismu', tad šaubīties man ir atļauts. Vai tikai nav tā, ka Sartram, Kamī u. c., kas ir spilgtākas personības, kas pūlim (un pirmā kārtā te pieder epigoņu legions) kautkādā ziņā liekas dīvainas, nebijušas, spilgtas, tiek kautkas sameklēts kopējs un nodibināts 'isms' resp. savs štamps. Masā tiek izmestas reklāmas, un radio un laikrakstu laikmetā jau no rīta pasaule zin, ka vakar Parīzē piedzimis jauns dieviņš, ko noietīs gruzos, kad šis būs apvalkājis un tā vietā dzemdināts kāds jauns un spilgtāks. Parasti tā ir izdevēju un epigoņu lieta. Viegli iedomāties, ka lielai personībai vēlāk var būt kauns par šādu 'triumfa karieti', kādā ļāvusi sevi apkārt vazāt.

Ismi bija vajadzīgi literātūras vēsturei katalogizācijas vajadzībām, lai milzīgajā materiāla masā ievestu kautcik pārskatamības. Bet mūsdienās autorus grupē ismos jau, pirms vēl godīgi sākts rakstīt. Jo vienībā spēks... Civilizācija grožo garu. Saimnieciskās dzīves tehnika, metodes, organizācija ielešas arī garadzīves sfairās.

Tirgū tiek izsviests masu produkcijas surogāts, un Tu nenoliesi, ka milzums šīs dienas mākslas ir tikpat kā sintētiski ražotas drogas īsteni praktiskām vajadzībām. Vienīgais respektējamais isms būtu gara-isms, pie kura varbūt pieder arī Sartrs un Kamī gluži kā Šekspīrs vai Vailds, bet - eksistenciālisms? Pārāk daudz tur modīga klāt. Ja pēc gadsimtiem mūsdienu literatūrā atraks jaunu Šekspīru un ja tā vārds būs Sartrs, tad ne jau tādēļ, ka viņš bijis eksistenciālists, ka 20. g. s. histēriski iekļiedzies un bijis dienas lauva. -

Katrā ziņā Olgerts Liepiņš par ismiem avīzei uzrakstīs krietnu pārskatu. Bez tā vēl kādu citādi domājoša autora rakstu - tas nemaz nebūtu tik slikti, ja Latvija ko tādu palaistu. Diezgan jau par nometnēm un izpelņām citos kontinentos ir sadrukāts. Negribu jau atkal sākt laikrakstu pelt. Pēdējā numurā ļoti slavējama lieta bija redakcijas ieņemtais viedoklis iepretī IRO nevēdībām. Patīkami, ka neklanās vien.

*

Šv. Gmindē 11. 8. 50.

164/-

Paldies par manuskriptiem un vēstulēm. Kā pats redzi, tas viss pamazām tiek lietā likts. 'Latvija' pārdzīvoja saimniecisku un un iekšpolitisku krīzi, kas tagad gan liekas esam pāri, atskaitot jaunu, kas vēl nāks. Šādā situācijā bija grūti Tev ko vairāk izkombinēt. *) Man pašam nekādu iespēju nav. Erna arvien vēl ir slima un pārdzīvoja dažu kritisku brīdi un nezinu, kā vēl ies. Varbūt Tu labāk iedzīvotos apstākļos, ja būtu Tev ko rakstījis, bet nūdien nebija lustes - Tu jau pats zini, kā tādās reizēs ir. Tad nu apdomā visu atkal no savas puses un sūti šurp tos manuskriptus, ko esi nolīcis nost. Jānis Rudzītis taisās uz Zviedriju un raksta maz. Ja Tev ir kāda recenzija padomā - laid šurp. Nenovērtēts palicis Anšlava krājums Sīkstā dzīvība un zviedru izdevums Trīs autori. Uzraksti kautko par tautību Bābeli, noņem uz kādu brīdi to masku, kas Tevi sargā draugu un paziņu sabiedrībā, un raksti tā, kā Tu jūti un domā. Patiesība ir ne tikai labu rakstu, bet vispār taču visas mākslas burvju atslēga. Gaidu vēstuli un sūtu labas dienas Tev un Veltai.

* Tā kā transports uz Austrāliju aizkavējās mēnešus trīs, tad Vīldflekenas un Delmenhorštas caurlaides nometnēs pavadījām visu vasaru, galīgi palikuši bez līdzekļiem.

(Bez vietas un datuma atzīmes -1947) 51/152

Paldies par visai garo, plašo un ļoti izsmelošo recenziju 'Ceļam'. Ja nu Jūs to esat rakstījis izpatikdams 'Trimdas grāmatas' autoram, Dieva vīram, tad es varu Jūs tikai nožēlot! Bet, ja uzskatiet, ka šādā vērtēšanā, 'piesienoties' ikkatram teikumam manā grāmatā, varēsiet izpelnīties kritiķa godu, tad jāsaka - ak, Plauža kungs, Jūs vēl esat pārāk jauns, nepiedzīvojis un - varbūt - pārāk maz ieskatījies cittaute literātūrā, kurā sastopamies arī ar tīro naturālismu. Lai Jums veicas tādā pat garā arī turpmāk!

Pieņemtu Jūsu aizrādījumus par manām kļūdām ar prieku, ja tie būtu objektīvi un ar kritikas garšu. Jūsu 'recenzija' ir naturālo teikumu 'izvilksana' aiz matiem no ikkatra mana darba. Nez ko Jūs pārdzīvojāt lasīdams Jaunsudrabiņa tēlojumu par aitu kaušanu rudenī? Vai Jūs vispār to stāstu maz varējāt izlasīt ar Jūsu smalko gaumi?

Tā tad - vēlreiz paldies, un mācieties, lai tiešām no Jums kādreis iznāktu kritiķis.

Laipni lūdzu atsūtīt man atpakaļ manu autobiografisko tēlojumu, tik 'retā' grāmatā kā Jūsu izdodamajā viņa noteikti nederēs.

*

19. VI slimnīcā (1947) 52/154

Saņēmu Jūsu vēstuli un priecājos, ka esiet nokāpis no saviem augstumiem un runāji ar mani kā ar cilvēku.

Redziet, Plauža kungs, ja Jūs savu recenziju būtu uzrakstījis tā, kā savu pēdējo vēstuli, es spiestu Jūsu roku un sacītu - 'paldies'.

Diemžēl, neviens, kas Jūsu rec. izlasa, nevar atrast tur neviena pozitīva, ierosinoša vārda, tikai pelšanu, izsmiešanu un citēšanu. Kā jau sacīju, Mežezeram tā ir oga uz kāras mēles! Šai ziņā Jūs lieliski esat sapratušies. Man personīgi nav nekāda naida ne strīda ar Mežezeru, bet es nevaru ne acu galā ciest viņa nejēdzīgo apiešanos ar pazemīgo Pēteri Ērmani, kurš gan vienīgais 'izvilka' viņa 'Ceļu' kā kucenu no diķa. Piem. : Pēteris Ērmanis uz pasūtīnājumu raksta Mežezeram atmiņas, kas

arī ir pagaidām vienīgā vērtība šai svētajā žurnālā, kurā nedrīkst pat pieminēt Laimas vārdu, par nabaga Veseli nerunājot. Ērmanis strādā caurlasīdams Ceļam un Vircburgas Vēstīm dzejoļus un rakstus, Ērmanis lasa lekcijas Tautas Augstskolā, bet Ērmanis netika arī ieskaitīts mūsu nometnes strādājošos, tas ir - nesaņēma papildu devu. Kad es, būdama Pado-
mes locekle, par to uzstājos, ka Ērmanim papildu deva pienākas, Mežezers mani vienkārši izlamāja, lai gan pie viena apgalvoja, ka Ērmanis esot viens no 'Ceļa' redaktoriem. (Diemžēl, Mežezers neatrod par vajadzīgu viņa vārdu žurnālā iedrukāt!). Bez tam Mežezers ir fantasts vai melis. To vēl īsti neesmu izpētījusi, bet varu sacīt - melos viņš tālu no Mūnchauzena vairs nav. Dažreiz pat pārspēj to. Un tur klāt nāk vēl viss tas dzejas karstums par 'druvām, birzīm un zemniekiem', kas viņa galvā sakāpis un, ko pats Kadilis viņam 'Ceļu' uzsākot, iepotēja. Neesmu nevienu reizi ar Mežezeru strīdējusies, bet viņš mani neieredz, jo uz vairākkārtīgiem viņa 'izlīgumu' piedāvājumiem pa aplinkus ceļiem esmu skaidri pasacījusi, ka solidarizēšos ar kolēģiem Zeltiņu un Salno. Tā tas, lūk, ir. Man tikai nepatīk, ka Jūs gribat man iegalvot, ka Jums ar šo vīru nav nekādu saistību autobiografiju grāmatas lietā. Tā taču nav, Plauža kungs -!

Ja Jūs sakiēt, ka ticiet manam talantam, bet gribiēt, lai es strādāju un neesmu tik pavirša, tad - kādēļ Jūs to nesacījāt savā recenzijā? Tiesa, esmu pavirša, mūžīgā laika trūkuma dēļ, jo nekad neesmu brīvi, bez darba dzīvojusi. Tā kā pati arī ļoti ilgi savam talantam neticēju, tad lielas vērtības saviem stāstiem neveltīju. Panēsāju un uzrakstīju, lai gan nesacīšu, ka nemaz neesmu stādījusi tos labodama.

Bet Jūs jau recenzijā par to nemaz nerunājiēt! Jūs citējat 'naturālos' teikumus! Nenoliedzami esmu reāliste, pat naturāliste, bet mans stils nav skaidri izteikts. Šai ziņā (reālistu) es būšu arvien tāda pati un n e m a i n ī š o s, ja arī gadiem ilgi strādāšu pie savu stāstu kompozīcijas. Piem.: Jūs pat piesienaties manu varoņu vārdiem! Sakait, vai tas nav drusku smieklīgi? Kādēļ jābūt Annai un Pēterim, Jānim, Elzai? Kādēļ nevar būt Antra un Urdze? Kādēļ nevar? Vai varbūt tie ir rupji vārdi? Kādēļ Anšlavam ir Fortinbrass un Ādamsona varoņiem nevienam vārds Pēteris vai Anna? Es šito Jūsu teicienu nevaru un nevaru sagremot. *)

Pēc Jūsu recenzijas izlasīšanas gan nebūs neviena cilvēka (izņemot Mežezeru), kas sacīs - tā ir objektīva recenzija. Nē un vēlreiz nē!

Ja, tiešām ar prieku kādreiz runāšu ar Jums, kad tas būs iespējams, un ja jūs varbūt mani pārlicināsīt, ka domājat - man ir talants. Pēc Jūsu raksta spriežot katrā ziņā Alise Silgaile vai Lūcija Bārene noteikti var vairāk kā es.

Nu labi, neapgrūtināšu arī Jūs vairāk ar savām vēstulēm, un priecājos, ka nosūtiet Ērmanim manu Biografiju. Arī viņš domā, ka labāk to ir paņemt atpakaļ.

* Manā recenzijā uz Grebzsdes personāža vārdiem attiecas tikai šādas rindas: 'Ja vēl ievērojam neparasto personu vārdu izvēli (Suska, Graujiene, Zurdzīte, Urdze, Dūrs, Alla, Uрга, Ansons u. c.), kas ne vienmēr labi pieguļ, tad tā vien liekas, ka autore šādās nelaimēs iekritusi, gribēdama kļūt origināla.' (Ceļš, 1947, 7/8)

13. VII (1947)

53/40

Redzu, ka arī Jums nav vis paticis, ja pateicu Jums to, ko tiešām domāju par Jūsu recenziju. Ko es varu darīt, es tiešām domāju arī vēl tagad, pēc viņas izlasīšanas (toreiz man to tikai atstāstīja), ka tā nav ne kritika, ne arī objektīva skatīšanās, bet gan citātu savirknējums un ne visai izdevies. - Tādas ir manas domas. Kādēļ lai es tās nedomātu, ka Jūs tomēr esiet rakstījis Mežezeram par prieku? Šis Jūsu 'gabals' viņam taču ir 'atpēlēšanās' par Rudzīša patieso recenziju par 'Trimdas grāmatu', kur es tomēr neesmu vainīga, jo Rudzīti līdz šim pazinu ļoti pavisī.

Redziet, Plauža kungs, Mežezers sarunāja pats savai grāmatai kritiķus, pie tam 'Ceļam' pat divus! Visa nometne gar di smējās! Es neesmu sev sarunājusi nevienu kritiķi. Baltiņas recenzija par 'Pazemīgo' bija tiešām nepelnīti laba un arī pie tās uzrakstīšanas neesmu vainīga, jo šo cienījamo dāmu nemaz nepazīstu.

Uz Rudzīša kundzes ieteikumu recenzēt manu grāmatu, Rudzītis atbildēja man, ka to negribot darīt, jo diezi vai es tomēr neapvainošoties. Par objektīvu kritiku nav ko apvainoties un neesmu ne slavas kāra dāmiņa, ne arī peldu kādā 'saldā noskaņā'. Tas tikai tā Jūsu fantazijā. Atbildēju, lai drukā vien, vienalga cik asu kritiku, jo Rudzīša māku un domas vērtēju ļoti augsti.

Nupat atbraukušais Rudzītis arī tagad saka, ka tieši tā, pat bargāk, rakstījis kā domājis. Neuzskatu viņa rakstu par glaimu. Rudzītis Jūsu recenziju par 'Pazemīgo' domāja, ka tā tomēr nav nekāda recenzija, bet gan citātu izvilkums, to citātu, kuri Jums nepatīk.

Piem.: Vai nav smieklīgi apšaubīt teikumu, ka Katres rokas staipīja govus tesmenu? Vai Jūs esiet redzējis, kā bērni slauc govus, taču spiest nav bērna rociņu spēkos, tās var tikai staipīdamas pienu dabūt. Tad - par to jēriņa kaklu. Tālāk - par žurkas izlekšanu no garozas. Vai tad žurka vispār būtu kaut kas tik briesmīgi nekaunīgs, ka viņu nedrīkstētu minēt? ! Taisni 'Garozā' un 'Nāvē' patīk daudziem literatūras speciālistiem un par šiem stāstiem, tad vēl Anci un Bēgļu māti arī no Zviedrijas lietpratējiem esmu dzirdējusi daudz atzinīgus vārdus. Ak, neteikšu jau, ka mana grāmata ir bez vainas. Pati uz sevi briesmīgi ēdos, kā iedevu 'Džigu' (rakstīta 1935. g.) un 'Zārku'. Tie ir un paliek vāji darbi. Tur nekas nelīdz, un es pati sev arvien esmu bijusi barga kritiķe. Neizstrādāti un varbūt neizdomāti ir arī 'Sakta' un 'Diogens'. Varbūt nav manos spēkos radīt lielu stāstu. Mani sižeti ir par plašiem tik īsiem darbiem. Ir vēl arī citas kļūdas, kuras apzinos. Jā, bet kā tad ir ar Emīlu Skujenieku, kuram kritika nodziedāja slavas dziesmu? Kā ir ar Mežezeru, kurš raksta tādas dzejas kā vidusskolas II klasē? Kā ir pat ar Klīdzēju, kuram taisni stāsta kompozīcijā var daudz ko vēlēties? Kā ir ar 'Koka karoti'? - Jā, kur te nu paliek kritikas objektīvitate? Kādēļ tad Jūs (ja nemaldos) Klīdzēju cēlāt vai debesīs? Citi sacīja - 'aiz draudzības'. *)

Nu redziet, bet Grebзде nav nekas - par Grebzdī visus 15 gadus, kamēr to drukā, neviens nav neko sacījis. Tā tad - te bija Jūsu lielā izdevība ar šo niecīgo rakstītāju parādīt savu kritiķa spalvu. Ar citu Jūs to neuzdrošinātos. Viens būtu Jūsu draugs, tas būtu jāslavē. Otrs varēs Jums izdot vai vismaz licenci dabūt grāmatai, pie kuras strādājat, arī to Jūs nedrīkstat aizskart. Bet te tāda Grebзде! Nu, te nu ir reize izsacīt visu ko domā. Jā, bet Jums tad būtu jādzird arī tas, ko citi domā par Jums kā kritiķi. Slavējošās tās atsauksmes nav, bet kā jau sacīju - Jūs jau tikai vēl topat par kritiķi un Jums vēl noteikti liels darbs priekšā. Variet to ņemt vai neņemt ļaunā, tā tas ir.

Tā nu Plauža kungs, tā slavas kārā dāmiņa ar Jums plaši izrunājusies. Kāda tam nozīme? Droši vien nekāda. - Var jau

būt, ka mēs saprastos, ja izrunātos, lai gan Jūsu lielā pašapziņa mani baida. - Es nemaz neprotu runāt ar tik pašapzinīgiem cilvēkiem. -

Pašreiz gatavojos braukt uz sanatoriju, vai labākā gadījumā slimnīcu un lai izbēgtu liekiem uztraukumiem, tomēr Jūs lūgtu manu biografisko rakstu man atsūtīt. Būtu taču pret taisnības principu drukāt Jums savā grāmatā tādu rakstītāju, kurai pēc Jūsu recenzijas nav tiesības par rakstnieci saukties. Es iet lūdzu tik labs un atsūtiet man manu manuskriptu. Es tās slavas tiešām nekāroju, sevišķi, ja man tai grāmatā līdžās kaut kur vīdēs tādas slavenības kā Mežezers.

Sveicinu Jūs ne dusmās, ne naidā, un gaidu, ka manu lūgumu katrā ziņā izpildīsiet.

* Ja manos rakstos par Klīdzēja darbiem būtu kāda īpašalabvēlība justa, tad tā nav radusies aiz draudzības pret šo autoru (man nav bijis izdevības ar viņu draudzēties), drīzāk gan aiz simpātijām pret nievāto Latgali, jo tās man allaž ir vājākā pusē.

*

Tagad - pēc gadiem 35 - vecos papīrus pārcilājot, tikai īsti ieraugu, kādā jandālinā toreiz esmu bijis iejaukts. Toreiz darbos aizņemts, protestus pa vienam saņēmis, konflikta apmērus īsti nepamanīju un uz visu šo ķīviņu skatījos vairāk no komiskās puses. Nu man ir izdevība paskaidrot, kā tas īsti sākās. Tur nebija nekādas sazvērētības pret Grebzdī, ko nemaz nepazīnu, nekādu kombināciju, kā viņa centās man pierakstīt. Visa iemesls bija tas, ka mani kaitināja Grebzdes paviršība, ar ko jau biju sastapies Sauksmes laikā, viņas nenokoptie manuskripti (Šai ziņā ar viņu sacensties varēja vēl tikai Onass Miesnieks), un Selgas apgādā, kur viņas Pazemīgā iznāca, man bija jāpiekopj viņas nenokoptais. Bet tā kā Grebзде piederēja pie t. s. 'Ērmaņa meitām', kuras viņš gan pantos, gan apskatos visādi apmīloja un cildināja, tad sapratu, ka šoreiz ar vispārējiem konstatējumiem nepietiks, ka jāapbruņojas labāk un sacītāis jānopamato ar faktiem, kādēļ radās aplam daudzie citāti, kas, kā te nu redzam, tika izlikti pavisam citādi, it kā mana ļaunprātība autori iznīcināt un tā - kā angļi saka - 'backfired'. Kaut manis apšaudei bija kopā savilkti paši resnākie stobri (Ērmanis, Kadilis, Rudzītis) un žurnāla redaktors ticis saukts pat goda tiesas priekšā, es tomēr diezko pretī necēlos, kā tas būtu bijis citos apstākļos, jo man tobrīd vairāk rūpēja, kā pasargāt topošo biografiju krājumu, ko skandalā iekarusīe cilvēki sāka apdraudēt.

Tās vēstules pārlasot, nu pārsteidz mūsu toreizējo literāro prominenču lietišķības trūkums argumentācijā, aizstājot to ar savas autoritātes svaru. Tagad tai incidentā saredzu tipisku trimdas sairuma uzplaiksnījumu, kad nometnēs cits ar citu bija saķīvējies, bij sagrupējušies naidīgos pulkos un karoja savā starpā, nespējot vairs atšķirt iedomu no īstenības, jo tur valdīja gan naidis, gan mīlestība, tikai nē saprāts.

Ja jau tā lieta bija tik nopietna, tad taču varēja sarīkot literāru tiesu, kas Grebzdzes grāmatu izpētītu, kā arī to, vai mani atzīnumi atbilst vai neatbilst patiesībai. Būtu iznācis interesants literārs seminārs.

*

ANDREJS EGLĪTIS

1912

Stokholmā 1947. g. 19. III

35/163

Vai atminaties to gaišo mēness nakti, kad mūs izvadījāt mājup pēc rakstnieku sarīkojuma Liepājā? Tad man nebija jausmas, ka nedaudz vēlāk šo pilsētu redzēšu uguns un daudz u mironnakšu atspīdumos un būšu viens no pēdējiem, kas iziet no gruvešu valstības. Košs bij Kurzemes nāves dārzs, ja tajā nebūtu bijis, manai dvēselei trūktu māju.

Nudien, cita nav ko sacīt un autobiografiju nevaru uzrakstīt. Par mani rakstījuši daudz ēzeļu, es nevaru tos atcerēties, ir spalvas cēluši arī prāta vīri, tie tāpat pagaisuši i savos kapos, i pasaules lielceļos, i staigā Vāczemes trimdā vēl. Viss, ko es sacītu par savu publicēšanos, būtu tikai a p m ē r a m, un tādiem datiem nav nozīmes.

Bet ja par mani ko rakstāt, tad noteikti atzīmējiet, ka vislielākie blēži un glēvuli ir mācītāji un dakteri - tie vislielākā pulkā un paši pirmie - atstāja tēvzemi, kad vajadzēja tūkstošus bēgļu ceļmalās svētīt ar krusta zīmi un ārstiem pārsiet deguma un šķembu brūces.

Tē nu ir lielais ticības apliecinājums: mācītāji bez draudzēm, pulkveži bez divizijām, arķibīskaps bez dievnama, ārsti bez pienākuma morāles. Tā.

Niklavs Strunke 1952

in Arbe - Kultūras Fonds - jo
 domas lūdzot visu parvair
 nepatīpīti, arī, (citi būs 20 + 4)
 1. atbilstošā spriedumā, par šīs
 1/2 gada atāks par šīs lauksaim.
 no Arvija: ar šo jūdā gēi ana
 kas šīs vācu un latvju kultūras
 tāš atbilstošā. Ar Vairoga - Kultūras

Andrups atrodas Anglijā, varat rakstīt ar sūtņa starpniecību, adresi nezinu. Zviedrijā darīts viss, lai Jums rakstnieki sūtītu materiālus. Sveiciniet Pēteri Ērmani ļoti sirsnīgi, i Grebzdī, Mežezeru, visus, visus!

Esiet stipri, mūsu diena nezudīs!

*

Stokholmā 12. jūlijā 1947. g.

62/130

Biju pazudis ziemeļu vasarā. Par Jums piedomāju, bet man šķita, ka paņemsiet dažas rindas no iepriekšējās vēstules un pietiks.

Par sevi rakstīt nevaru, tas neiespējami, tur vajaga liela talanta, lai būtu reizē patiesss pret otru, pret laikmetu un arī pret sevi. To visu var atļauties Pēteris Ērmanis un Jaunsudrabiņš un dot likteņa atskaiti par sevi, viņi abi to jauki prot.

Atpirkšos ar vienu dzejoli, tā būs labāk. Baigi un nelabi sākuši rīkoties daži zonu kritiķi, rakstot viens otram gluži pretējas recenzijas par darbu, kas cauri un cauri diletantisks - viens tūlīt to steidz slavēt, ja otrs iedzēlīs. Tāda ākstīšanās uz lasītāja rēķina noved pie kritikas degradēšanas un rakstītāji kļūst par lētiem ampelmaņiem.

Zviedru zemē nervoza atmosfēra. Latvieši - taisa valdības, spēlē ministrus. Dūšīgi turas dzejas ļaudis - Strēlerte gaida tronmantnieku un citiem jau ir. Dzīvojam zem cerību zvaigznes un tā mirdz droši - pastāviet ticībā, mēs uzvarēsīm!

*

Stokholmā 1948. g. 20. V

108/36

Suminu par darbu, kas tiek darīts. Tik tiešām grūti bij sevi pārliecināt, ka visu to spēsīt paveikt. Varbūt Jums kopīgi ar Latviju un V. Kalvi izdodas arī laist dienas gaismā paredzēto dzejoļu krājumu. Lai tas Kungs par to visu stāv.

Klausaities, kādi lieli laiki dzīros pāri mūsu galvām. Vai nav jāteic:

Nezūdiēs dvēsele,

Izraus kaujas savas zemes pēc -

Praviešu laiki

Pāri tautām iet -

Zviedru zemē spodrīna senas ķēniņu bruņas - domā, ka vajadzēs. Viss lēnām top, bet mēs pierodam pie savas nelaimes un tas ir briesmīgi.

*

Tībingenā 1948. g. 21. XII

131/129

Visumā tas, kā rakstnieki par sevi mācējuši šajā krājumā pateikt, man sagādāja maz prieka. Bet recenzijā es to gribu noslēpt. Krājums taču tomēr ir ar pozitīvu nozīmi. Lielā līdzekļu ieguldījuma dēļ ir kautkā jāveicina tā izplatīšana. Tādēļ ir tā, ka laikam vairs nedrīkstam recenzijā arvien izteikt savus patiesos iespaidus par sīkumiem, bet mūsu slīdošo grammatniecību vēl varam balstīt tikai tā, ka labu grāmatu drusku pareklāmējam.

*

Tībingenā 1949. g. 3. I

134/130

Jūsu domas par recenzenta patiesīgumu grāmatu vērtēšanā man ir jāpieņem. Esmu jau arī allaž pats tā domājis, ka rakstniekam un vērtētājam vienādā mērā arvien jābūt patiesam un īstam. Tā galagalā ir vienīgā mēraukla katram literāram darbam. Redzot, ka ar mūsu grammatniecību iet uz leju, es laužu galvu par jauniem paņēmieniem. Bet tie, ko biju minējis pagājušā vēstulē, patiesi laikam gan nebūs derīgākie.

Ko lai es saku par Bendrupes fantazijas izdevumu? - Jūs jau zināt, ka man šāda veida izdevumi ļoti nepatīk. Es tūlīt jūtu, ka šādas grāmatas nav domātas lasīšanai, bet dāvināšanai, un tas manī aizkar kaislīgo lasītāju. Visu Zelta Ābeles darbību es uzskatīju tikai par dīvainu manieri. Es tajā redzēju kautko no tā, kas mani aizkar Anšl. Eglīša, Ērika Adamsona un arī šīs Bendrupes dzejā. Šinī gadījumā gan varbūt ir dziļāka saskaņa: mierīgam sacerējumam pieder mierīgs ietērps.

Tomēr šo lietu, bez šaubām, var skatīt arī no citas puses. Tieksme pēc 'daiļām grāmatām' un to dāvināšana piemīt samērā plašām aprindām. Varbūt, ka šādā veidā var panākt, ka grāmatas pērk arī tie, kas citādi to nedara. Tirgū ar pircēju gauri ir jārēķinās.

Būtu labi šādā veidā izdot visnozīmīgākos mūsu mazā apjoma dzejas darbus, kas vēl trīmdā nav jaunus izdevumos iznākuši. (Šādu grāmatu pircējiem ir vienalga, kāds grāmatas saturs; tad var mēģināt dot viņiem kautko labu). Mopasana novelēm tad nu būtu mazāka nozīme, toties varbūt dažām Ezeriņa un Zariņa. It īpaši šādā veidā varētu izdot poēmas

(Virza, Cedriņš, Medenis), varbūt arī mazas dzejoļu izlases. Bez tam tādus jaundarbus, ko paši autori - sacerējuma intīmāka rakstura dēļ - negrib redzēt izplatāties plašāk. Ja es padomāju, man pat būtu patīkami redzēt šādā intīmā un gandrīz paslepenā veidā iespiestas pāris no manām apcerēm (man nekad nav patīcis, ka tās var lasīt un pārprast visi).

Pirmiespieduma rakstības paturēšana ir nepieciešama. Es vispār neatzīstu rakstnieku darbu pārlabošanu.

Grāmatīņa ir glīta. Virsrakstam uz vāka varbūt nevajadzēja izvēlēties cita tipa burtus nekā tekstā. Domāju, ka titullapa katrā ziņā vajag iespiest ar salikuma burtiem (un nekad bez vietas un gadu skaitļa). Titullapa man liekas kā tās acis, caur kurām jārunā grāmatas dvēselei. Un lai tad tā vispirms ir grāmatā - kautkas iespiests, nevis zīmēts. Daudz nesajēdzu no zīmētāju mākslas, tādēļ varbūt maldos, bet man liekas, ka Zvirbuļa zīmējumi ir par daudz viduvēji.

Ceru, ka rūpēsities, lai Bendrupes Elku presē nepiemin. Autore taču laikam vēl dzīvo Rīgā un kas zina, kā viņai var klāties, ja tur uzzina, ka viņas darbus publicē trimdā.

*

Tībingenā 1949. g. 18. II

137/146

Par grāmatas kultūru man izteikties negribētos. Esmu to jau darījis plašākā rakstā L. Domās un nekā jauna ko piebilst man nav. Pagājušā vēstulē es, protams, nevarēju šo rakstu atkārtot, es pieņēmu, ka Jums tas pazīstams. Tikai no Jūsu piebildumiem redzu, ka raksts, ja arī lasīts, Jums tikai pa daļai atmiņā. Es savā rakstā nekur neesmu apšaubījis reprodukciju krājumu nozīmību, es tikai šaubos, vai labi ilustrēt dzejas darbus. Arī es tur, tāpat kā Jūs, noraidīju tādu izdaiļojumu, kas nesaskan ar grāmatas garu. Jūs tur sakāt, ka 'piem. dumji būtu ilustrēt liriku'. Vai drāmu ilustrēt nebūtu vēl dumjāk? To arī ārkārtīgi reti dara. Un vai kādam ir nācis prātā ilustrēt esejas un filozofiskus apcerējumus? Arī nopietns vēsturnieks nekad nepieļaus savus darbus ilustrēt (varat pārliecināties!). No visas dzejas un tai tuvām literārām nozarēm, tātad, paliktu tikai epika. Es nu gāju to mazo soli tālāk un apšaubīju arī to, ka epikai varētu dot pieskaņotas ilustrācijas, un līdz ar to tad noraidīju dzejas ilustrēšanu vispār. To nebij grūti, jo dzeja paliek dzeja, un epika nav nekas pārāk atšķirīgs no pārējās dzejas. Kautkas dzejā pašā pretojas saskaņošanai ar

glezniecību. Es tam devu teorētisku pamatojumu (norādīdams uz telpas un laika mākslas nesaskaņotību). Pret šo pamatojumu arī jāvērs iebildumi (tie varbūt nav neiespējami), citādi tiem nav nozīmes.

Bet kamēr Jūs izejat no domas, ka māksla ir dzīves pušķotāja, teorētizēšana būtu nenozīmīga. Man ir pavisam cits mākslas jēdziens. Es arī nezinu neviena aistētiķa, kas mūsu dienās operētu ar mākslas-greznatājas jēdzienu (tas ir parādījies pa laikam, tikai mākslai ļoti svešā filozofijā). Es nezinu neviena mākslinieka, kas pats būtu mierā to likt savas mākslas izpratnes pamatos. Bet es pieļauju, ka Jums gadījies nejauši to ātrumā iztvert un ka īstenībā Jūsu uzskati par mākslu vispār un dzeju atsevišķi ir citādāki. *)

Es nebiju arī savā vēstulē noraidījis īpaša grāmatu tipa radīšanu tiem, kas nav lasītāji, bet grāmatas lieto citādiem mērķiem. Tiem, piem., īstais grāmatas saturs varbūt ir zīmējumi, bet ilustrācija pie tā - teksts. Es neko daudz neiebilstu pret domu, ka ilustrēt zīmējumu ar tekstu ir vieglāk un nozīmīgāk nekā dzeju ar zīmējumiem. (Grūtības šādas kombinācijas attaisnojumam apm. līdzīgas kā ar t. s. programmas mūziku). Ja Jums teorētizēšana patīk, ieteiktu Jums tuvāk iepazīties ar mākslas filozofiju. Es gan mākslas filozofiju augstu nevērtēju un domāju, ka visa mākslas teorija neatsver viena īsta mākslas darba.

Andr. Eglīša dzejoļu krājumam apgādātājs beidzot radās. Bet nu man jaunas bēdas: nevaru atrast apgādātāju A. Dagdas dzejoļu krājumam. Dzirdu, ka Jūsu tipigrafiņā Jums saliek ļoti lēti. Vai Jūs negribētu mēģināt savam apgādam sagādāt slavu ar šo ļoti labo dzejoļu krājumu. Esmu ar mieru pasākumā ieguldīt zināmus līdzekļus - ap 300 DM. Jādomā, ka autore atteiksies no honorāra. Metiens varētu būt 500. Varētu būt runa arī par krājuma samazināšanu. Padomājiet par to un rakstiet. Varētu manu ieguldījuma daļu arī palielināt. Iekrituma gadījumā tad man tā ietu zudumā. Bez tam pie manis ir kāda jauna dzejnieka dzejoļu krājums: 50 dzejoļi, viduvēji; viens romāns etc.

Jādomā, ka satiksīties Vircburgas rakstnieku dienās.

* Mums bija domu apmaiņa par mākslas 'patērētāja' resp. grāmatas pircēja viedokli, un tikai uz to manis sacītais ir attiecināms.

*

Neuöttingā, 21. 3. 1947.

36/52

Tagad vispār es retumis pa kādam gabalam uzrakstu. Kad iedrošinos kādu sākt, tad to uzrauju pēkšņi, spontāni. Savus garākos stāstus te trimdā neesmu rakstījis ilgāk par 3-4 dienām. Laikam pacietības nava. Ak Dievs, ja visam tam būtu pacietība - tam tīri fiziskajam uzrakstīšanās darbam, tad varētu daudz rakstīt. Iecerēt, izdomāt, tas ir tik viegli, vienkārši. Un šobrīd tā tas arī paliek iecerē.

Brīžiem ir vienkārši bail pašam savas rakstīšanas, jo - iedomājiet - jau 7 gadus mūsu tauta klausās tikai vārdus, vārdus, bezgala - vārdus! Un kad es padomāju - ko es daru? Vārdus, vārdus, vārdus! Nudien, te ir reizi jāsabaidas!

Liekas, ka viss, ko te reizēm rakstu, nav tas īstais, ko vajadzētu. Kur is tas īstais? Un to es vēl nezinu, patiešām nezinu. Tas kautkur guļ gaisā visapkārt, bet līdz manam pakausim nav vēl ticis. Tāpēc labprātāk es klausos nekā rakstu. Nodarbojos ar valodu iemācīšanos.

Tiešām mūsu ļaudis ir noguruši no vārdiem, vārdiem.

Šogad esmu uzrakstījis pāris stāstu. Tie ir tādi knapi uz 3, kā skolā to vērtētu. Labākiem nav tā gara vitamīna.

*

Neuöttingā 16. 6. 1947.

48/18

Jums ar mani tāds pat posts kā man ar fotografiem. Vienam nav vajadzīgo ķīmikaliju, otram aparātā kāda dīvaina atspere beigta. Te esmu fotografēts un mēnesi ilgi gaidījies svētlaimīgo brīdi - fotografu smaidām, ka reiz viss kārtībā. Beidzot ceru, ka drīz sagaidīšu. Ja nē, būs jābrauc uz pašu Mincheni, jo te ir tāda pilsēta vai miests, kur tikai svēto bildes ir pār-pilnam, bet grēciniekiem jāgaida ilgi un pacietīgi. Viendien savācu visus lamu vārdus un cigaretes un - gāju vēlreiz. Meistars zvērēja, ka es dabūšot redzēt savu bildi. Tad to es tūlīt likšu aploksnē un nosūtīšu. -Saprotu, ka tas viss Jums aizkavē darbu, bet tā nu te ir - es dzīvoju tālā provincē ar visiem tās labumiem un bēdām. -

Lasīju Jūsu recenziju par 'Mīlētājiem un nīdējiem' mēnešrakstā 'Laiks'. Jūs šo manu grāmatu esat lasījis ar redzību un saprašānu. Esmu priecīgs par to. Jūsu recenzija, godīgi sakot, ir labāka nekā to Mīlētāji ir pelnījuši. - Tāpat man patika Jūsu atmiņas par Skalbi. Šis raksts bija vairāk nekā atmiņas vien. Man Jūsu rakstos patīk tas, ka Jūs neejat apkārt ar līkumu tām lietām, kurām liela daļa mūsu profesijas ļaužu met līkumu 'laba toņa' vai citu iemeslu dēļ. - Mēs vēl neesam personīgi redzējušies, bet es ar Jums jūtos tā, it kā mēs jau būtu daudzreiz ilgi bijuši kopā. Pa vasaras laiku es noteikti būšu Augsburgā un mums būs ko pārrunāt.

Kopš kāda laika rakstu atkal. Gribas šovasar šo to paveikt.

*

Neuöttingā 25. 6. 1948.

119/53

Lūgums: kad izdarīs salikuma novilkumus korrektūrai? Lūdzu vienu lieku eksemplaru man. Redzat, liela daļa no maniem grāmatā paredzētiem gabaliem bija vienīgie eksemplari un man pašam nav palicis itin nekā. Kas lai sažina, kad varēs grāmata iznākt, bet pa to laiku var paspēt kautkas pasaulē apgāzties un reizē mani manuskripti var aiziet bojā bez pēdām. Ar to man šinīs laikos ir piedzīvojumi. 1944. g. vasarā tāpat grāmata bija salikta un jau aplauzta. Nāca 1944. septembris Rīgā. Es nedabūju ne manuskriptā gala. Viss šis darbs ir gājis bojā uz mūžīgiem laikiem. -Tāpēc lūdzu vienu novilkumu man.

Es pastmarkās iedrošinājos ieguldīt tikai piekto daļu sava jaunā 40 marku kapitāla. *) Kad tas būs notērēts, tad iešu kājām svētceļojumā uz Augsburgu ar vēstuli rokā. Nevar gluži sa-

cīt, ka mēs arī jaunajā stāvoklī nevarētu atrast cerību pilnu iz-
eju. Spītīgie un sapņotāji vēl dzīvos. Vienīgi mūsu bagātajiem
tagad būs grūtāk: tie pirks vienīgi sviestu, rokas pulksteņus,
riepas, bet avīzi lasīs otram pār plecu.

Varbūt Jums laimējas būt Dziesmu svētkos? Pastāstiet, kad
rakstīsāt.

*

Mīldorfā 23. 5. 1949.

145/67

Pašlaik esmu tintes proletārietis - galīgi bez naudas. Ja kā-
da marka par rindām ienāk, tā jau labi vien iepriekš ir ieraks-
tīta parādos. Gribēju vairākus eks. no Trimdas rakstniekiem
tāpēc, lai kādu grāmatu varētu aizvest cilvēkiem, kas kādā tālā
krastā dzīvo jau labu laiku.

Ir tāda sajūta, ka viss grāmatu tirgus katastrofāli sabrūk.

*

JĀNIS ANDRUPS

1914

Göteborgā 1945. g. 28. 12.

3/117

Kopš neilga laika ir bijis prieks saņemt Tavu vēstuli un zi-
nāt Tevi esam sveiku un veselu kopā ar Veltu un citiem tautie-
šiem. Priecājos arī par Tevis darināto žurnālu, par ko visur
esmu dzirdējis ļoti labas atsauksmes. Ar manuskriptiem gan
pamaz varu palīdzēt. Nosūtu te pāris mūsu avīzes. Ja Tev der,
vari pārdrukāt manu rakstu Valstiskums un atbildība no Lat-
vu Vārda 50. n-ra. Apstākļi ir tādi, ka esam spiesti te šinī ze-
mē pagaidām klusēt arī ar rakstīšanu. Un mūsu rītdienas lik-
tenis ir tā Kunga ziņā. Būsi jau varbūt dzirdējis, ka mocekļu
gaitai nolemti 167 šejienes karavīri. Vai tiem nesekos citas
bēgļu kategorijas, par to šobrīd neviens nevar drošību dot. Bet
jādzīvo tomēr, kaut tikai no cerību maizes.

No pēdējiem atbraucējiem ir ziņas par Tavu dzīvokli Liepā-
jā. Tajā iesēdusies kāda vācu vienība, un Tavas grāmatas iz-
vazātas. Pāris no tām nokļuvušas še ar Visvaldi Vilemsonu.

Cerēsim, ka jaunajā gadā mums likteņi kļūs labvēlīgāki.

Pieprasi mūsu avīzi no A. Podnieka Lībekā. Tur to sūtām,
cik nu tas iespējams. Strādāju te augstskolā kā asistents. Dzī-
ve būtu pieņemama, ja vien Damokla zobens ik brīdī nekarātos
pār galvu.

*

Eslingenas rakstnieku dienās; no kr.: Jānis Porietis, Knuts Lesiņš, Karola Dāle; aizmugurē Jānis Bičolis un Klāra Zāle

Rakstnieku dienas Eslingenā 1947. g. 17. augustā. Centrā priekšā Zinaīda Lazda un Marija Urnežus, pa labi Antons Rupainis, aiz viņa Ilona Leimane.

Jausudrabīņš rakstnieku dienu dalībnieku vidū pie Kellersee (Schleswig-Holstein); no labās: doc. A. Šturms, red. V. Neimanis, V. Maizītis, P. Gruzna, J. Jausudrabīņš, P. Norvillis, 2. r.: A. Bundža, jurists J. Peskats, gleznotājs J. Soikāns, plkv. O. Neimanis; J. Sudrabīņš, A. Rasa, H. Krūmiņš, Fr. Strazdiņš.

Angļu joslās latviešu rakstnieku dienu (1947. g. 4.-6. okt.) dalībnieki izbraukumā pie Fisavas atpūtas nama. 1. r. no kr.: V. Maizītis, P. Gruzna, J. Jausudrabīņš, E. Kezberē, P. Jēger-Freimane. Aiz Gruznas O. Liepiņš, pa kreisi augšā - M. Eglītis, labajā stūrī - E. Skujenieks.

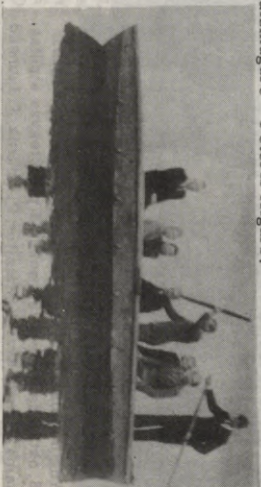
Libekā 1948. g. 5. 12. - no kr.: Jūlijs Bratš, Ēriks Raisters,
Jānis Sudrabīņš, Egils Kalme, Elza Kezberē, Vilis Lesiņš,
Margarīta Kovaļevska, Dzintars Freimanis, Hugo Krūmiņš.

1948. g. 5. 12. Libekā; no kr. Emīls Skujenieks, Arnolds
Rasa, Paula Jēger-Freimane, Ēriks Raisters, ?, Elza
Kezberē, Margarīta Kovaļevska.

Flensburgā - 1. r. no kr.: Jānis Sudrabīņš, Emīls Skujenieks,
S. Jirgense, Pāvils Gruzna, Olgerts Liepiņš, izdevejis Sāzēm-
nieks, aizmugurē - Pēteris Aigars.

Rakstnieku izbraukums pa Kellera ezeru pie Eutīnas no
kr.: Olgerts Liepiņš, Paula Jēger-Freimane, Elza Kezbe-
rē, Egils Kalme, Paula Liepiņa, Emīls Skujenieks, Min-
tauts Egļītis.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306021508

1160

L $\frac{94-3}{334}$ I

ISBN 0 9596421 6 1